

ELÄKETURVAKESKUKSEN
KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeen laskentaopas 2017

JOHANNA KUJANPÄÄ
MARJUKKA HIETANIEMI

ELÄKETURVAKESKUKSEN
KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeen laskentaopas 2017

JOHANNA KUJANPÄÄ
MARJUKKA HIETANIEMI

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 029 411 20 • Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon 029 411 20 • Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Phone +358 29 411 20 • Fax +358 9 148 1172

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Helsinki 2017

ISBN 978-951-691-270-0 (nid.)

ISBN 978-951-691-271-7 (PDF)

ISSN 1795-9578 (painettu)

ISSN 1798-7504 (verkkojulkaisu)

LUKIJALLE

Lakisääteinen työeläkevakuutus antaa turvaa vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Laskentaoppaassa käydään läpi eri eläkemuodot.

Vuoden 2017 oppaassa käsitellään ne eläkkeenlaskentasäännöt, joita sovelletaan eläkkeisiin, jotka alkavat vuonna 2017 tai sen jälkeen.

Jokaisessa luvussa käydään läpi eläkelajien yhteiset laskentaperiaatteet ja lakikohtaiset eroavuudet pääpiirteissään. Oppaaseen on otettu mukaan yksityiskohtia, jotka eivät ole välttämättömiä eläkkeen laskennan ymmärtämiselle, mutta saattavat olla hyödyllistä lisätietoa eläkelaitosten työntekijöille.

Työeläkkeen laskentaopas 2017 on tarkoitettu käsikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja eläkkeenlaskennan perustietoja tarvitseville.

Oppaan suunnitteluun ovat osallistuneet Eläketurvakeskuksen suunnitteluosastolta kehityspäällikkö Marjukka Hietaniemi ja erityisasiantuntija Johanna Kujanpää. Opasta ovat ETK:sta kommentoineet Minka Hauta-aho ja Mirva Laitinen sekä Kevasta Hannele Kantanen, joille kaikille suuri kiitos yhteistyöstä.

Helsingissä elokuussa 2017

Johanna Kujanpää

Marjukka Hietaniemi

SISÄLTÖ

1	Johdanto	13
2	Eläkkeen laskenta pähkinänkuoressa	16
2.1	Oikeus eläkkeeseen.....	16
2.2	Eläkkeen määräytyminen	17
3	Eläkkeen perusteena olevat ansiot ja eläkkeen karttuminen	20
3.1	Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot	20
3.2	Eläkkeen perusteena olevat työansiot	21
3.2.1	Palkansaajan eläkkeen perusteena olevat ansiot	22
3.2.2	YEL-yrittäjän eläkkeen perusteena olevat ansiot	25
3.2.3	MYEL-yrittäjien eläkkeen perusteena olevat ansiot.....	30
3.3	Eläkkeen karttuminen työansioista.....	32
3.3.1	Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2017 alkaen	32
3.3.2	Julkisilta aloilta ansaittu eläke voidaan normeerata ja yhteensovittaa.....	32
3.3.3	Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2005 vuoden 2016 loppuun	33
3.3.4	Eläkkeen karttuminen työansioista ajalta ennen vuotta 2005 ..	34
3.4	Eläkettä kartuttavat palkattomat ajat	38
3.4.1	Eläkkeen karttumisen edellytys ja eläkkeen perusteena käytettävä ansio.....	38
3.4.2	Palkattomilta ajoilta karttuva eläke	40
3.4.3	Etuusansiot tulevan ajan ansiossa.....	43
3.5	Eläkesuhteen ansiot	43
3.5.1	Vuoden 2017 säännösten mukaisen eläkesuhteen määräytyminen	44
3.5.2	Osa-aikaeläkesuhteet	44
3.5.3	Vuoden 2005 säännösten mukainen eläkesuhde.....	45
3.5.4	Vuoden 2004 säännösten mukainen eläkesuhde.....	46
3.6	Ensisijaisten etuuksien vähentäminen	48
3.6.1	Ensisijainen etuus vähennetään työeläkkeestä.....	50
3.6.2	Vuoden 2004 säännösten mukaiset eläkkeet yhteensovitettiin.....	51
3.7	Eläkkeiden tarkistaminen työeläkeindeksillä	53
3.8	Elinaikakerroin.....	54

4 Vanhuuseläke	55
4.1 Oikeus vanhuuseläkkeeseen ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä tai sen jälkeen	55
4.2 Oikeus vanhuuseläkkeeseen ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää ..	56
4.3 Vanhuuseläkkeen määrä ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä.....	57
4.3.1 Elinaikakerroin vanhuuseläkkeessä	57
4.4 Vanhuuseläkkeen määrä ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää	60
4.4.1 Vanhuuseläkkeen määrä, kun ennen vuotta 1958 syntynyt henkilö saa lisäpäivärahaa	60
4.4.2 Vanhuuseläkkeen määrä rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan eläkeiässä.....	61
4.4.3 Vanhuuseläkkeen määrä rekisteröidyn YEL-lisäeläketurvan eläkeiässä.....	62
4.4.4 Vanhuuseläkkeen määrä vapaamuotoisen lisäeläkejärjestelyn eläkeiässä.....	66
4.4.5 Vanhuuseläkkeen määrä merimieseläkelain alennetussa eläkeiässä.....	66
4.4.6 Vanhuuseläkkeen määrä julkisten alojen eläkelain mukaisessa alemmassa eläkeiässä.....	66
4.4.7 Vanhuuseläkkeen määrä sotilaan alemmassa eläkeiässä	67
4.4.8 Alennettu eläkeikä ja useamman elinaikakertoimen soveltaminen	69
4.5 Vanhuuseläkkeen määrä ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen...	69
4.5.1 Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta työttömyysajalta.....	72
4.5.2 Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta työkyvyttömyyseläkkeen ajalta	73
4.5.3 Lykkäyskorotus ennen vuotta 1954 syntyneellä.....	73
4.6 Vanhuuseläkkeen määrä osa-aikaeläkkeen jälkeen.....	75
4.6.1 Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä vuosina 1949–1955 syntyneillä henkilöillä.....	77
4.6.2 Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä vuosina 1947–1948 syntyneillä henkilöillä.....	77
4.6.3 Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä ennen vuotta 1947 syntyneillä henkilöillä	78
4.7 Vanhuuseläkkeen määrä päättyneen kuntoutusrahan jälkeen	78
4.8 Vanhuuseläkkeen määrä työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen	79
4.9 Vanhuuseläkkeen määrä työuraeläkkeen jälkeen.....	83

5	Osittainen varhennettu vanhuuseläke	84
5.1	Oikeus osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen	84
5.2	Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen määrä	85
5.2.1	Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen osuudet ovat 25 tai 50 prosenttia	85
5.2.2	Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen perusteena oleva eläke (pohjaeläke)	85
5.2.3	Julkisten alojen pohjaeläke	86
5.2.4	Osittainen varhennettu vanhuuseläke voi olla varhennettu tai lykätty.....	87
5.2.5	Varhennusvähennyksen laskeminen osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen	88
5.2.6	Lykkäyskorotuksen laskeminen osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen	89
5.2.7	Elinaikakerroin osittaisessa varhennetussa vanhuus- eläkkeessä.....	90
5.2.8	Osittainen varhennettu vanhuuseläke toisen etuuden jälkeen ..	91
5.3	Vanhuuseläkkeen määrä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen	93
5.3.1	Indeksointi, kun myönnetään vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen	95
5.3.2	Elinaikakerroin, kun myönnetään vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen	96
5.3.3	Työttömän vähentämätön vanhuuseläke 62-vuotiaana osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen	96
5.3.4	Lykätty vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuus- eläkkeen jälkeen.....	96
5.3.5	Ensisijaisten etuuksien vähentäminen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aikana sattuneessa vahinkotapahtumassa ..	97
5.3.6	Vanhuuseläkkeen määrä ennen ikäluokan alinta vanhuus- eläkeikää osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen ..	97
5.3.7	Vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen julkisten alojen alemmassa eläkeiässä.....	97
5.3.8	Vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen yksityisten alojen alemmassa eläkeiässä	98
6	Työkyvyttömyyteen perustuvat eläke-etuudet	99
6.1	Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen	99
6.1.1	Yleinen työkyvyttömyysmääritelmä	99
6.1.2	Eläkkeen saantiehtoja tulkitaan lievemmin 60 vuotta täyttäneillä.....	100

6.1.3	Ammatillinen työkyvyttömyysmääritelmä julkisilla aloilla.....	100
6.1.4	Työkyvyttömyyseläke alkaa pääsääntöisesti ensisijaisuus- ajan jälkeen.....	100
6.2	Työkyvyttömyyteen perustuvat eläke-etuudet.....	100
6.2.1	Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki	100
6.2.2	Työuraeläke	101
6.2.3	Kuntoutusraha.....	101
6.2.4	Kuntoutusavustus.....	103
6.2.5	Kuntoutuskorotus	103
6.3	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä – ansaittu eläke.....	104
6.4	Tulevan ajan eläke.....	104
6.4.1	Tulevan ajan eläkkeen edellytyksenä ansiot kymmeneltä edelliseltä vuodelta	105
6.4.2	Tulevan ajan eläke lasketaan pääteikään asti.....	105
6.4.3	Tulevan ajan ansio lasketaan edellisen viiden vuoden ansioista.....	106
6.4.4	Poikkeussäännöt tulevan ajan ansion laskennassa	110
6.5	Eläkkeen karttuminen työkyvyttömyyseläkkeen alkamis- tai päättymis- vuoden ansioista	116
6.6	Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.....	117
6.6.1	Kertakorotusprosentti määräytyy iän mukaan.....	118
6.6.2	Entisin perustein myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.....	119
6.6.3	Kuntoutusrahan jälkeen entisin perustein myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.....	120
6.6.4	Kertakorotus ja kuntoutuskorotus	121
6.6.5	Kertakorotus, kun eläkkeessä on otettu huomioon LITA-etuus	121
6.6.6	Kertakorotus ja kertasuoritettu työkyvyttömyyseläke.....	122
6.7	Elinaikakerroin työkyvyttömyyseläkkeessä	122
6.8	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä toisen etuuden jälkeen	123
6.8.1	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä kuntoutusrahan jälkeen.....	123
6.8.2	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä osa-aikaeläkkeen jälkeen	124
6.8.3	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen.....	124
6.8.4	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä aiemman työkyvyttömyys- eläkkeen jälkeen.....	130
7	Perhe-eläke.....	133
7.1	Oikeus perhe-eläkkeeseen	133
7.1.1	Lapsen oikeus perhe-eläkkeeseen.....	133

7.1.2	Lesken oikeus leskeneläkkeeseen.....	133
7.1.3	Entisen puolison oikeus perhe-eläkkeeseen	134
7.2	Perhe-eläkkeen peruste.....	134
7.2.1	Edunjättäjä vanhuuseläkkeellä.....	135
7.2.2	Edunjättäjä työkyvyttömyyseläkkeellä.....	135
7.2.3	Edunjättäjä vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä.....	136
7.2.4	Edunjättäjä kuntoutusrahalla	136
7.2.5	Edunjättäjä sukupolvenvaihdoseläkkeellä, luopumistuella tai luopumiskorvauksella.....	136
7.2.6	Edunjättäjän eläke oli kertasuoritettu.....	137
7.2.7	Edunjättäjä oli kuollessaan täyttänyt vanhuuseläkeiän, mutta ei ollut vanhuuseläkkeellä	137
7.2.8	Edunjättäjä osittaisella vanhuuseläkkeellä.....	137
7.2.9	Edunjättäjä osa-aikaeläkkeellä.....	138
7.3	Perhe-eläkkeen määrä	139
7.3.1	Lesken- ja lapseneläkkeen määrä	139
7.3.2	Entisen puolison eläkkeen määrä	141
7.4	Leskeneläkkeen vähentäminen.....	142
7.4.1	Leskeneläkkeen vähentämisessä huomioon otettavat lesken omat työeläkkeet	143
7.4.2	Leskeneläkkeen vähentämisen ajankohta	144
7.4.3	Leskeneläkkeen vähennyksen peruste.....	146
7.4.4	Lesken oma työeläke leskeneläkkeen vähentämisessä	146
7.4.5	Lesken laskennallinen eläke.....	149
7.5	Leskeneläkkeen vähentäminen erityistilanteissa.....	151
7.5.1	Edellytykset erityistilanteiden mukaiseksi leskeneläkkeen vähentämiseksi.....	152
7.5.2	Erityistilanteiden mukaisen vähentämisen ajankohta.....	153
7.5.3	Erityistilanteiden mukaisessa vähentämisessä huomioon otettavat lesken tulot	153
7.5.4	Erityistilanteiden mukaisen vähennyksen laskeminen.....	154
7.5.5	Erityistilanteiden mukaisen vähentämisen päättyminen.....	155
7.6	Perhe-eläkkeen kertakorotus	156
7.7	Elinaikakerroin perhe-eläkkeessä	157
7.7.1	Elinaikakerroimen soveltaminen perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen	157
7.7.2	Elinaikakerroimen soveltaminen lesken omaan eläkkeeseen leskeneläkkeen vähentämis- ja tarkistamistilanteissa	158

8	EU/ETA-eläkkeen määräytyminen.....	160
8.1	Korotettu karttuma EU-eläkkeessä.....	160
8.1.1	Korotetun karttuman osuus vanhuus- ja työraueläkkeessä....	161
8.1.2	Korotetun karttuman osuus osittaisessa vanhuuseläkkeessä.	161
8.1.3	Korotetun karttuman osuus työkyvyttömyys- ja perhe- eläkkeessä.....	161
8.1.4	Korotetun karttuman ansioperusteen laskeminen.....	162
8.1.5	Korotus teoreettiseen eläkkeeseen.....	162
8.2	Toisen EU-maan alle vuoden pituisen kauden huomioiminen EU-eläkkeessä.....	164
8.3	Toisesta EU-maasta maksettu LITA-etuutta vastaava etuus.....	165
8.4	Eläkkeen karttuminen ulkomaisen eläkkeen aikana tehdystä työstä.....	166
8.4.1	Eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuneen osuuden lisääminen, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuus- eläkkeeksi.....	166
8.4.2	Eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuneen osuuden lisääminen, kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään vanhuuseläke.....	166
8.5	EU-eläke entisin perustein.....	167
8.6	Elinaikakerroin EU-eläkkeessä.....	167
8.7	Vanhuuseläke EU-tilanteessa.....	167
8.7.1	EU-vanhuuseläke työraueläkkeen jälkeen.....	168
8.7.2	EU-vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen.....	168
8.7.3	Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.....	168
8.7.4	Ulkomailta maksettava vanhuuseläke ei estä lykkäys- korotusta.....	168
8.7.5	Lykätty vanhuuseläke EU-tilanteessa.....	168
8.8	Osittainen varhennettu vanhuuseläke EU-tilanteissa.....	169
8.9	Työkyvyttömyyseläke EU-tilanteessa.....	169
8.9.1	EU-työkyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen.....	169
8.9.2	Tulevan ajan edellytys ja tulevan ajan ansio EU-tilanteissa....	170
8.9.3	Tulevan ajan osittaminen.....	174
8.10	Perhe-eläke EU-tilanteessa.....	175
8.10.1	EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjä oli eläkkeellä....	175
8.10.2	EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjä ei ollut eläkkeellä.....	177
8.10.3	EU-perhe-eläkkeen määrä.....	178

9	Kertasuoritus	184
9.1	Kertasuorituksen rajamäärät.....	184
9.2	Vanhuuseläkkeen kertasuorituksen edellytykset.....	184
9.3	Vanhuuseläkkeen kertasuorituksen määrä.....	185
9.3.1	Eläkkeensaajan ikä.....	185
9.3.2	Vanhuuseläkkeen kertasuoritus.....	185
9.4	Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen edellytykset.....	186
9.5	Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen määrä.....	187
9.5.1	Eläkkeensaajan ikä.....	187
9.5.2	Toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kerta- suoritus.....	188
9.5.3	Kuntoutustuen kertasuoritus.....	188
9.5.4	Kuntoutustuen kertasuoritus ja kertakorotus.....	189
9.5.5	Vuoden 2004 säännösten mukaisen työkyvyttömyys- eläkkeen kertasuoritus.....	189
9.6	Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen vaikutukset myöhempään eläkkeeseen.....	190
9.6.1	Eläke kertasuoritetun työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen.....	191
9.7	Lesken- ja lapseneläkkeen kertasuorituksen edellytykset.....	192
9.7.1	Eläke maksetaan kertasuorituksena vain osalle edunsaajista.....	192
9.8	Lesken- ja lapseneläkkeen määrä.....	193
9.8.1	Eläkkeensaajan ikä.....	193
9.8.2	Kertasuorituksen perusteeksi otettava edunsaajan eläke.....	194
9.8.3	Leskeneläkkeen kertasuoritus.....	194
9.8.4	Lapseneläkkeen kertasuoritus.....	194
9.8.5	Kertakorotus.....	195
9.8.6	Kertasuorituksen ajankohta.....	195
10	Viivästyskorotus	196
10.1	Viivästyskorotuksen määrä.....	197
10.2	Takautuva etuus.....	197
10.3	Kelan osuuden laskeminen.....	197
10.4	Viivästyskorotuksen vähimmäismäärä.....	198
LIITTEET		201
Liite 1	Indeksit, palkkakerroin ja vähennyskerroin.....	202
Liite 2	Vuoden 2017 palkkakerrointa 1,389 vastaavat euromäärät, jotka ovat vuoden 2007 laeissa TyEL ja TyEL VpL.....	203
Liite 3	Vähennetty leskeneläke vuonna 2017.....	204
Liite 4	Palkattomat ajat eläkkeen laskennassa.....	205

Liite 5	Vahvistettu elinaikakerroin (EAK) ja arviolaskennassa käytettävät arviot.....	206
Liite 6	YEL:n, MYEL:n ja TyEL:n vakuuttamisen rajat.....	207
Liite 7A	Vanhuus- ja leskeneläkkeen kertasuorituskertoimet.....	208
Liite 7B	Työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuorituskertoimet.....	209
Liite 7C	Kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskertoimet..	210
Liite 7D	Lapseneläkkeen kertasuorituskertoimet	211
	a) Eläkkeen pääteikä 18 vuotta	211
	b) Eläkkeen pääteikä 21 vuotta	211
	c) Eläkkeen pääteikä 24 vuotta	212
Liite 8	Ansaintarajat eläkkeellä ollessa.....	213
LISÄTIETOA.....		215
	Työeläkelakipalvelussa julkaistut eläkkeen määräytymiseen liittyvät ohjeistot 1.1.2017 alkaen.....	215
	Muita teoksia.....	215

1 Johdanto

Suomessa maksetaan työnteosta karttuvia työeläkkeitä sekä asumiseen perustuvia kansaneläkkeitä ja takuueläkkeitä. Työeläkkeitä maksetaan sekä yksityiseltä että julkiselta puolelta. Työeläketurva kattaa kaiken ansiotyön aivan vähäistä ansiotoimintaa lukuun ottamatta.

Eläkkeensaaja voi saada korvauksia työtapaturmasta työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen vakuutuksen perusteella, liikennevahingosta liikennevakuutuksen perusteella tai potilasvahinkolain mukaisen potilasvahingon perusteella. Näitä niin sanottuja LITA-etuuksia voidaan maksaa myös eläkkeinä lyhytaikaisten korvausten jälkeen.

Työeläkkeitä ovat 1.1.2017 alkaen:

- Työntekijän eläkelain mukainen TyEL-eläke (ennen vuotta 2007 TEL, LEL ja TaEL)
- Merimieseläkelain mukainen MEL-eläke
- Yrittäjän eläkelain mukainen YEL-eläke
- Maatalousyrittäjän eläkelain mukainen MYEL-eläke
- Julkisten alojen eläkelain mukainen JuEL-eläke (ennen vuotta 2017 KuEL, VaEL, KiEL ja Kansaneläkelaitoksen eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukainen eläke)
- Suomen Pankin eläkesäännön nojalla myönnetty eläke
- Ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain nojalla myönnetty eläke
- Ahvenanmaan maakuntaeläke.

Edelleen voidaan myöntää TEL:n ja YEL:n mukaisia rekisteröityjä lisäeläkkeitä, jotka perustuvat ennen vuotta 2001 tehtyihin lisäeläkejärjestelyihin. YEL:n lisäeläketurvan vakuuttaminen päätettiin jo vuoden 2006 loppuun ja TEL-lisäeläkejärjestelmän vakuuttaminen päätettiin 31.12.2016. Samoin julkisella puolella voidaan edelleen myöntää lisäturvan mukaisia eläkkeitä, vaikka niiden karttuminen on päättynyt jo vuoden 1994 loppuun.

Maatalousyrittäjällä on mahdollisuus saada luopumistukea. Luopumistuki turvaa maatalousyrittäjän toimeentuloa ennen vanhuuseläkeikää silloin, kun yrittäjä toteuttaa sukupolvenvaihdon. Luopumistuki perustuu omaan erillislaiskiinsa. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) maksaa edelleen aikaisemmin voi-

massa olleen luopumiseläkelain perusteella myönnettyjä eläkkeitä, vaikka uusia luopumiseläkkeitä ei enää myönnetä.

Työ on työeläketurvan lähtökohta ja työeläke lasketaan työansioista. Työeläkemaksuja maksetaan suhteessa henkilön työansioihin. Jos työansioita ei ole, turvaavat asumisperusteinen kansaneläke ja takuueläke eläkeajan vähimmäistasoisen toimeentulon.

Työeläkkeen määrään vaikuttavat vuosiansiot ja eläkkeen karttumisprosentti. Eläke on laskettu vuoden 2005 alusta alkaen kaikista saaduista työeläkelakien alaisista työansioista ja yrittäjätyötuloista sekä 1.1.2005 mennessä karttuneesta eläkkeestä. Vuosien 1996–2016 työansioista vähennetään eläkettä laskettaessa työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosenttia vastaava vähennys (PTEL-vähennys). Tätä vähennystä ei enää tehdä 1.1.2017 alkaen. Ansaittu työeläke kerrotaan lopuksi elinaikakertoimella.

Työuran aikana karttuneet eläkkeet ja eläkkeelle siirtymisen jälkeen maksussa olevat eläkkeet tarkistetaan automaattisesti ansiotasossa ja kuluttajahinnossa tapahtuneiden muutosten perusteella.

Tässä oppaassa on otettu huomioon vuoden 2017 alusta voimaantulleiden eläkeuudistuksen säännöt. Eläkeuudistuksen vuoksi vanhuuseläkeikä nousee vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneillä henkilöillä, jotka eivät vielä ole eläkkeellä.

Uudistuksessa eläkekarttumat yhtenäistyvät ja pääsääntöisesti kaikesta työskentelystä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. Siirtymäajalla vuosina 2017–2025 eläkettä karttuu kuitenkin työansioista 53–62-vuotiaille 1,7 prosenttia vuodessa.

Eläkkeen karttuminen alkaa vuoden 2017 alusta jo 17 vuoden iästä ja jatkuu vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan saakka. Yrittäjillä eläkkeen karttumisen ja vakuuttamisvelvollisuuden alaikäraja on 18 vuotta.

Lykkäyskorotuksella pyritään kannustamaan työuran jatkamiseen yli oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän. Vuoden 2017 alusta, jos eläkettä ei ota maksuun heti oman ikäluokansa alimmassa eläkeiässä, saa eläkkeeseensä 0,4 prosentin lykkäyskorotuksen jokaiselta yli ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän lykätyltä kuukaudelta eli vuodessa 4,8 prosenttia.

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä osa-aikaeläke poistui. Viimeiset osa-aikaeläkkeet myönnettiin 1.1.2017 alkaen. Osa-aikaeläkkeen korvasi osittainen varhennettu vanhuuseläke.

Vuoden 2017 uudistuksessa tulee myös toinen uusi eläkelaji, työuraeläke. Se voidaan myöntää 63 vuotta täyttäneelle, joka on tehnyt raskaan, vähintään 38 vuoden pituisen työuran ja jonka työkyky on heikentynyt. Työuraeläke voi-

daan myöntää vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneille, joten ensimmäiset työuraeläkkeet voivat alkaa vasta 1.2.2018.

Vuoden 2017 alusta tuli voimaan myös julkisten alojen eläkelaki osana vuoden 2017 eläkeuudistusta. Julkisten alojen eläkelakiin (JuEL) on yhdistetty kunnallisen eläkelain (KuEL), valtion eläkelain (VaEL) ja evankelis-luterilaisen kirkon (KiEL) sekä Kansaneläkelaitoksen henkilöstön työeläketurvaa koskevat säännökset.

2 Eläkkeen laskenta pähkinäkuoressa

Vuoden 2017 alusta tulivat voimaan uudet eläkkeen karttumista, laskentaa ja saamisen edellytyksiä koskevat säännökset. Vuoden 2017 laskentasäännöksiä sovelletaan eläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on vuonna 2017 tai sen jälkeen. Laskentaoppaassa vuoden 2017 säännöksillä tarkoitetaan vuonna 2017 ja sen jälkeen voimassa olevia säännöksiä. Ennen vuotta 2017 olivat voimassa niin sanotut vuoden 2005 säännökset ja sitä ennen vuoden 2004 säännökset. Vanhoista laskentasäännöistä löytyy tarkempia tietoja vuoden 2012 laskentaoppaasta ja aiemmista laskentaoppaista.

2.1 Oikeus eläkkeeseen

Vanhuuseläkkeelle henkilö voi siirtyä ikäluokkansa alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Henkilön alin vanhuuseläkeikä määräytyy henkilön syntymävuoden mukaan. 1.1.2017 alkaen vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneiden henkilöiden vanhuuseläkkeen alaikäraja nostetaan 63 vuoden iästä alkaen kolme kuukautta jokaisesta ikäluokkaa kohti, kunnes alin vanhuuseläkeikä on 65 vuotta.

Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden henkilöiden alin vanhuuseläke sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa asetuksella kutakin syntymävuosiluokkaa koskevan vanhuuseläkkeen alaikärajan sille vuodelle, jonka aikana kyseisen vuosiluokan henkilöt täyttävät 62 vuotta.

Kuntoutus on ensisijaista työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Eläkelaitoksella on velvollisuus tutkia työkyvyttömyyseläkettä hakeneen henkilön oikeus ammatilliseen kuntoutukseen. Jos ammatillisen kuntoutuksen myöntämisen edellytykset täyttyvät, eläkelaitos antaa ilman erillistä kuntoutushakemusta ennakkopäätöksen oikeudesta ammatilliseen kuntoutukseen.

Työkyvyttömyyseläkkeen voi saada, jos työkyky on heikentynyt 3/5 (täysi työkyvyttömyyseläke) tai 2/5 (osatyökyvyttömyyseläke). Sen voi saada vakuutamisvelvollisuuden alaikärajan oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämiseen asti.

Jos työkyky on huonontunut ja takana on vähintään 38 vuoden työura rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa työssä, henkilö voi saada **työuraeläkettä** 63 vuotta täytettyään. Eläke voidaan myöntää vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneille, joten ensimmäiset työuraeläkkeet voivat alkaa 1.2.2018.

Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen voi saada aikaisintaan 61 vuoden iästä alkaen. Siihen on oikeus vuonna 1949 tai sen jälkeen syntyneillä. Osittainen varhennettu vanhuuseläke on joko 25 tai 50 prosenttia ansaitun vanhuuseläkkeen määrästä.

Perhe-eläkkeeseen on oikeus kuolleen henkilön leskellä tietyin edellytyksin ja alaikäisillä lapsilla. Perhe-eläke perustuu siihen eläkkeeseen, jota edunjättäjä sai tai olisi saanut kuolinhetkellä.

2.2 Eläkkeen määräytyminen

Työeläke lasketaan koko työuran ansioiden ja yleisen karttumisprosentin (1,5 %) perusteella. Työeläkettä karttuu pääsääntöisesti kaikesta työnteosta 17 vuoden iän täyttämistä (yrittäjillä 18 vuoden) seuraavan kuukauden alusta vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan täyttämiskuukauden loppuun. Myös vakuuttamisvelvollisuus noudattaa näitä rajoja.

Henkilölle myönnettävä eläke koostuu seuraavista osista:

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista karttuneesta eläkkeestä
- yrittäjän vakuutetusta kokonaistyötulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattomien aikojen etuusajoilta karttuneesta eläkkeestä
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttuneesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista
- ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä
- osa-aikaeläkkeen ansionalenemasta karttuneesta eläkkeestä vuonna 1952 tai aiemmin syntyneillä
- mahdollisesta tulevasta ajasta.

Eläke koostuu yllä mainituista osista, jos eläke myönnetään vanhuuseläkkeenä tai työkyvyttömyyseläkkeenä. Vanhuuseläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä, jossa ei ole tulevaa aikaa, laskettaessa otetaan eläkkeen osat huomioon eläketapahtumakuukauden loppuun asti.

Laskettaessa työkyvyttömyyseläkettä, jossa on tuleva aika, ansaittu eläke otetaan huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun saakka. Tule-

van ajan eläke lasketaan eläketapahtumavuoden alusta ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden loppuun.

Eläkettä laskettaessa aikaisempien vuosien ansiot korotetaan eläkkeen alkamishetken tasoon palkkakertoimella, jossa palkkojen muutosten osuus on 80 prosenttia ja hintojen muutosten 20 prosenttia.

Eläke karttuu vuosityöansioista 1,5 prosentin mukaisesti vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan saakka. Kuitenkin eläkettä karttuu siirtymäsäännöksen mukaisesti vuoden 2025 loppuun työansioista 1,7 prosenttia vuodessa 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta, jos työntekijä ei saa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa työeläkelakien mukaista etuutta kuin osa-aikaeläkettä tai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä.

Eläkettä karttuu myös laissa tarkemmin määritellyiltä palkattomilta ajoilta eli palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevista työ- ja ansiotuloista. Palkattomien aikojen etuuksien perusteella karttuneeseen eläkkeeseen on oikeus, jos eläkkeensaajalla on ennen eläketapahtumavuotta työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita vähintään 17 455,15 euroa vuoden 2017 tasossa. Palkattomien aikojen etuuksista karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 17 ikävuoden ja vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan välillä paitsi työttömyyspäivärahasoilta, joilta karttuu eläkettä 17 vuoden ja ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän välillä.

Myös tutkintoon johtanut opiskelu ja alle kolmevuotiaan lapsen hoito kartuttavat etuutta 1,5 prosenttia. Näistä karttuu etuutta 18 ikävuoden ja 68 ikävuoden välillä.

Työkyvyttömyyseläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on 2017 tai sen jälkeen, sisältyy tulevan ajan osuus, jos vakuutetulla on työansioita vähintään 17 455,15 euroa vuoden 2017 tasossa työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden ajalta. Tulevan ajan edellytykseen otetaan huomioon myös EU-maissa ansaitut ansiot.

Tulevalta ajalta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta tulevan ajan pääteikään. Yksityisten alojen työeläkelakien mukaan tulevan ajan pääteikä on ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, jos henkilön ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on säädetty tai henkilön syntymävuotta lähinnä olevan ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, jos henkilön ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää ei vielä ole säädetty. Julkisilla aloilla tulevan ajan pääteikänä on joko ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, ammatillinen eläkeikä tai eroamisikä tai henkilökohtainen eläkeikä. Pääteikä on näistä alin eläkeikä.

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläke sopeutetaan elinajan odotteeseen elinaikakertoimella. Vanhuuseläkkeen alkaessa eläke muunnetaan sille vuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, jonka aikana henkilö täyttää 62 vuotta. Jos vanhuuseläke alkaa ennen kyseistä vuotta, vanhuuseläke muunnetaan eläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla kertoimella.

Työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa siihen mennessä ansaittu eläke muunnetaan työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Ansaittua eläkettä on kaikki muu paitsi tulevan ajan eläkeosa. Vuonna 2027 ja sen jälkeen alkavissa työkyvyttömyyseläkkeissä elinaikakerroin kohdistetaan myös tulevan ajan eläkkeen osaan.

Elinaikakerrointa ei erikseen sovelleta perhe-eläkkeeseen. Perhe-eläke lasketaan edunjättäjän sellaisen eläkkeen perusteella, johon elinaikakerrointa on sovellettu. Näin ollen, jos perhe-eläkkeen eläketapahtuma on ollut jo ennen vuotta 2010, ei elinaikakerrointa sovelleta perhe-eläkkeen pohjana olevaan eläkkeeseen ja sitä kautta perhe-eläkkeeseen.

Työkyvyttömyyseläkkeitä korotetaan iästä riippuvalla kertoimella sen vuoden alusta, johon mennessä eläkkeen alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta (kertakorotus). Kertakorotuksen voi saada aikaisintaan 24-vuotiaana ja sitä ei myönnetä, jos työkyvyttömyyseläke alkaa 50 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke lasketaan eläkkeen alkamista edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaitusta vanhuuseläkkeestä (pohjaeläke). Eläkkeen määrä on joko 25 tai 50 prosenttia tästä pohjaeläkkeestä, vähennettynä mahdollisella varhennusvähennyksellä ja elinaikakertoimella. Varhennusvähennys on 0,4 prosenttia jokaista kuukautta kohden, jolla eläkkeen alkaminen alittaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän. Osittainen varhennettu vanhuuseläke voi alkaa myös alimman vanhuuseläkeiän jälkeen, jolloin siihen lasketaan lykkäyskorotus.

Vanhuuseläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotus, 0,4 prosenttia, jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen ylittää ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän.

Vuoden 2017 säännösten mukaisesti myönnetyistä eläkkeistä vähennetään mahdollinen työeläkkeeseen nähden ensisijainen etuus. Näitä etuuksia maksetaan työtapaturman, ammattitaudin, liikenteessä loukkaantumisen tai potilasvahingon johdosta tai sotilastapaturman ja palvelussairauden johdosta.

Julkisella puolella tehdään edelleen vuoden 2004 loppuun mennessä karttuneeseen eläkkeeseen yhteensovitus työeläkkeiden kesken.

3 Eläkkeen perusteena olevat ansiot ja eläkkeen karttuminen

3.1 Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot

Yksityisellä työnantajalla on velvollisuus järjestää työntekijälleen työeläketurva, jos työnantajan työntekijälle maksama eläkkeeseen oikeuttava työansio on vähintään 58,19 euroa kuukaudessa vuonna 2017. Julkisella puolella ei ole eumääräistä alarajaa eläketurvan järjestämisessä.

Vuosityöansioina otetaan huomioon normaalin aika- ja urakkapalkan lisäksi muun muassa palvelurahat, luontoisedut, erilaiset lisät ja korvaukset, lomarahat, palkkaturvan mukaiset korvaukset, tulospalkkiot, työntekijälle otetun säästöhenkivakuutuksen ja eräin edellytyksin yksilöllisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksut. Tämä työansio katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on maksettu (maksuperiaate). Jos työansion katsominen maksuvuoden ansioksi vääristää eläkkeen määrää, työansio voidaan katsoa sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on ansaittu. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Eläkkeen perusteena olevat työansiot.)

Yrittäjätoiminta oikeuttaa eläkkeeseen, jos se kestää vähintään neljä kuukautta ja vuosityötulo on vähintään 7 645,25 euroa vuonna 2017. Maatalousyrittäjien työtulon on oltava vähintään 3 822,63 euroa vuonna 2017. Yrittäjät voivat ottaa vapaaehtoisen vakuutuksen pienemmälläkin työtulolla ja se oikeuttaa eläkkeeseen samalla tavalla kuin lakisääteinen vakuutus.

Suomessa asuvat apurahansaajat ovat maatalousyrittäjien eläkelain mukaan vakuuttamisvelvollisia, jos he ovat saaneet työskentelyapurahan vuonna 2009 tai sen jälkeen. Apurahan tulee olla tarkoitettu vähintään neljän kuukauden taiteelliseen tai tieteelliseen työskentelyyn Suomessa ja suuruudeltaan vähintään 3 822,63 euroa vuoden 2017 tasossa.

Eläkkeeseen oikeuttavat vuodesta 2017 alkaen ne työansiot, jotka työntekijä on ansainnut 17 vuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan mennessä. Yrittäjä voi ottaa eläkevakuutuksen vasta 18 vuoden iästä alkaen.

Vuosilta 2005–2016 eläkkeeseen oikeuttavat ansiot, jotka on ansaittu 18 ikävuoden täyttämiskuukauden jälkeen. Ennen vuotta 2005 eläkettä alkoi karttua vasta 23 ikävuoden täyttämisestä alkaen, mutta tarvittaessa eläkkeen perusteena oleva ansio voitiin laskea sellaisten palkkojen perusteella, jotka oli ansaittu 23 ikävuoden jälkeen päättyneessä työsuhteessa ennen 23 vuoden ikää.

3.2 Eläkkeen perusteena olevat työansiot

Vanhuuseläkettä laskettaessa työansiot otetaan huomioon vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kalenterikuukauden loppuun. Työkyvyttömyyseläkettä laskettaessa työansiot otetaan huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun, jos henkilöllä on oikeus tulevan ajan eläkkeeseen. Jos tulevan ajan eläkeoikeutta ei ole, työansiot otetaan huomioon eläketapahtumakuukauden loppuun saakka.

Eläkettä laskettaessa vuosityöansiot tarkistetaan palkkakertoimella

Eläkettä laskettaessa vuoden 2004 vapaakirja¹, kunkin vuoden työansiot ja kokonaistytö (vuosityöansiot) tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon.

Palkkakertoimella tarkistaminen suoritetaan siten, että tarkistettava rahamäärä kerrotaan sen vuoden palkkakertoimella, johon rahamäärä halutaan muuttaa (maksuvuosi) ja jaetaan sen vuoden palkkakertoimella, josta tämä rahamäärä halutaan muuttaa (lähtövuosi). Vuonna 2004 palkkakerroin on muotoa 1,000. Jos lähtövuosi on vuosi 2004, voidaan rahamäärä kertoa suoraan maksuvuoden palkkakertoimella.

Vuodesta 2005 alkaen tarkistetaan myös työeläkelaisissa säädetty erilaiset rahamäärät palkkakertoimella. Nimestään ja indekseistä poikkeavasta muodostaan huolimatta palkkakertoimella tarkistaminen tapahtuu täysin samoin periaattein kuin indekseillä tarkistaminen. Ansiotason muutoksen paino kertoimessa on 0,8 ja hintatason muutoksen paino 0,2. Vuoden 2017 palkkakerroin on 1,389.

$$\text{rahamäärä} \times \frac{\text{palkkakerroin maksuvuonna}}{\text{palkkakerroin lähtövuonna}}$$

Ennen vuotta 2005 päättyneistä työsuhteista karttuneet eläkkeet tarkistetaan työsuhteen päättymisvuodesta ensin TEL-puoliväli-indeksillä vuoden 2004 tasoon. Sen jälkeen nämäkin tarkistetaan palkkakertoimella maksuvuoden tasoon. Eri vuosien palkkakertoimet ja indeksit ovat liitteessä 1, ja liitteessä 2 on vuoden 2017 palkkakerrointa 1,389 vastaavat lakien euromäärät.

¹ Vuoden 2004 lopussa tuona ajankohtana jatkuvana olevasta työ-, yrittäjä- tai eläkesuhteesta 2004-sääntösten mukaisesti laskettu karttuuneen eläkkeen määrä.

Esimerkki 3.1.

Vapaakirjan tarkistaminen palkkakertoimella.

Vuoden 2004 vapaakirja on 2 000 euroa kuukaudessa vuoden 2004 tasossa. Se tarkistetaan vuoden 2017 tasoon palkkakertoimella

$$2\,000,00 \times 1,389 / 1,000 = 2\,778,00 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

Esimerkki 3.2.

Vuosiansioiden tarkistaminen palkkakertoimella.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 1954
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta
- Henkilö jää vanhuuseläkkeelle 63 vuoden iässä vuonna 2017
- Henkilöllä on ansioita vuosina 2013–2017.

Eläkettä laskettaessa vuosiansiot tarkistetaan eläkkeen alkamisvuoden 2017 tasoon palkkakertoimella.

Vuosi	Palkkakerroin	Vuosiansiot ansaintavuonna, euroa	Ansiot vuoden 2017 tasossa, euroa
2013	1,327	38 000,00	$38\,000,00 \times 1,389 / 1,327 = 39\,775,43$
2014	1,350	39 000,00	$39\,000,00 \times 1,389 / 1,350 = 40\,126,67$
2015	1,363	40 500,00	$40\,500,00 \times 1,389 / 1,363 = 41\,272,56$
2016	1,373	41 000,00	$41\,000,00 \times 1,389 / 1,373 = 41\,477,79$
2017	1,389	42 000,00	42 000,00

...

3.2.1 Palkansaajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Palkkakertoimella tarkistamisen jälkeen tehdään työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosenttia vastaava vähennys vuosina 1996–2016 ansaituista ansioista ennen eläkkeen laskentaa. Vähennys tehdään TyEL-ansioista ja julkisen puolen lakien mukaisista työansioista. Merimieseläkettä ja yrittäjäeläkettä laskettaessa ei työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosenttia vastaavaa vähennystä tehdä.

PTEL-vähennyksen suuruus riippuu työntekijän iästä samoin kuin maksu. Vähennys on 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta 19/15-kertainen alle 53-vuotiaiden eläkemaksuun ja vähennykseen verrattuna. PTEL-vähennys tehdään myös eläkkeen rinnalla saaduista työansioista. Eri vuosina käytetyt maksuvähennykset ovat liitteessä 1. Vuodesta 2017 alkaen ansaituista ansioista vähennystä ei tehdä.

Esimerkki 3.3.

Työntekijän työeläkevakuutusmaksun vaikutus ansioihin.

Työntekijän (alle 53-vuotias) ansiot vuosina 2015 ja 2016 vuoden 2017 palkkakerrointasossa ovat:

2015 25 750,00 e/v

2016 26 500,00 e/v

Eläkkeen laskennassa käytetään vuosina 2015 ja 2016 ansioita, joista tehdään työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosenttia vastaava vähennys (PTEL) seuraavasti:

2015 $25\,750,00 - (25\,750,00 \times 0,057) = 24\,282,25$ e/v

2016 $26\,500,00 - (26\,500,00 \times 0,057) = 24\,989,50$ e/v

...

Vuosityöansiot jaksotetaan karttumisprosentin muutosvuonna

1.1.2017 alkaen vuoden 2025 loppuun asti karttumisprosentti on 1,7 prosenttia vuodessa 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta. Tämän jälkeen karttumisprosentti laskee 1,5 prosenttiin vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan saakka. Vuosina 2005–2016 karttumisprosentit muuttuivat niin ikään 53 ja 63 vuoden iän täyttämisen vuosina.

Karttumisprosentin muutosvuonna koko vuoden vuosiansiot jaksotetaan eri karttuma-ajoille kuukauden tarkkuudella. Vuosiansiot jaksotetaan niiden kalenterivuoteen sisältyvien kalenterikuukausien määrän suhteessa, joihin karttumisprosentit kohdistuvat. Eri karttuma-ajoille jaksotetuista ansioista lasketaan eläke kyseisen karttumisprosentin mukaisesti.

Esimerkki 3.4.

Työansioiden jaksottaminen henkilön 53 vuoden iän täyttämivuonna.

Perustiedot

- Henkilö täyttää 53 vuotta 17.5.2017
- Henkilön työsuhde päättyy 31.10.2017
- Vuosityöansio on 24 000,00 euroa.

Vuosityöansio ja eläke

1,5 % karttumakuukaudet ovat 1.1.2017–31.5.2017, eli viisi kuukautta.

1,5 % karttumajakson ansio on $24\,000,00 \times 5/12 = 10\,000,00$ euroa.

Karttunut eläke on $(10\,000,00 \times 1,5 \%) / 12 = 12,50$ euroa/kk.

1,7 % karttumakuukaudet ovat 1.6.2017–31.12.2017, eli seitsemän kuukautta.

1,7 % karttumajakson ansio on $24\,000,00 \times 7/12 = 14\,000,00$ euroa.

Karttunut eläke on $(14\,000,00 \times 1,7 \%) / 12 = 19,83$ euroa/kk.

Vuonna 2017 karttunut eläke on yhteensä $12,50 + 19,83 = \mathbf{32,33}$ euroa/kk.

...

Ansioiden monistus julkisilla aloilla

Kunnan ja valtion palveluksessa olevien työntekijöiden vanhuuseläkkeen eläketapahtumavuoden ansioina ei käytetä todellisia eläketapahtumavuoden ansioita, vaan ansiot monistetaan edeltävän vuoden ansioiden perusteella. Eläkettä karttuu vanhuuseläkkeen eläketapahtumavuodelta monistettujen ansioiden perusteella.

Ansiot monistetaan vanhuuseläkkeen eläketapahtumavuodelle, kun seuraavat edellytykset täyttyvät:

- henkilöllä on vähimmäismäärä (8 334,00 euroa/v vuoden 2017 tasossa) julkisten alojen eläkelain mukaisia ansioita kolmena kalenterivuotena ennen eläketapahtumavuotta,
- eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden ansiot eivät poikkea kahden sitä edeltävän vuoden keskiansiosta yli 10 prosenttia ja
- eläketapahtumavuonna ei ole sellaista palkatonta aikaa, jolta karttuu eläkettä.

3.2.2 YEL-yrittäjän eläkkeen perusteena olevat ansiot

YEL:n mukaan vakuutetaan 18–70-vuotias yrittäjä, joka täyttää vakuuttamisen edellytykset. Yrittäjätoiminnan alkaessa eläkelaitos vahvistaa päätöksellä yrittäjälle yrittäjän työpanosta vastaavan vuotuisen työtulon (euroa/vuosi).

Työtulolla on keskeinen asema yrittäjän eläketurvan muodostumisessa. Yrittäjälle karttuva eläke ja työeläkevakuutusmaksut määräytyvät työtulon mukaan. Myös pääosa yrittäjän muusta sosiaaliturvasta määräytyy YEL-työtulon mukaan.

Työtuloksi vahvistetaan se palkka, joka kohtuudella olisi maksettava, jos yrittäjän yrittäjätoimintaa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai se korvaus, jonka muutoin voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä.

Jos yrittäjällä on useita yrittäjätoimintoja, hänen työtulonsa lasketaan näihin yrittäjätoimintoihin yhteensä käytetyn työpanoksen perusteella.

Vuonna 2017 työtulon alaraja on 7 645,25 euroa vuodessa. Vuotuista työtuloa ei vahvisteta 173 625,00 euroa suuremmaksi. Jos yrittäjätoiminnassa tapahtuu oleellinen muutos, yrittäjän on ilmoitettava tästä eläkelaitokselle työtulonsa tarkistamista varten. Työtuloa ei muuteta takautuvasti. Vakuutus voidaan kuitenkin takautuvasti päättää, jos yrittäjä ei enää täytä YEL:n piiriin kuulumisen edellytyksiä. (Ks. liite 6: YEL:n, MYEL:n ja TyEL:n vakuuttamisen rajat.)

Yrittäjän kokonaistyötulo määritellään kultakin kalenterivuodelta erikseen ja sen perusteella lasketaan kyseiseltä vuodelta karttunut eläke.

Kokonaistyötuloa määriteltäessä otetaan huomioon kaikki seuraavat tekijät:

- kyseiselle kalenterivuodelle vahvistettu työtulo ja sen muutokset
- se, onko yrittäjätoiminta jatkunut koko kalenterivuoden
- kyseisen kalenterivuoden työeläkevakuutusmaksun joustot (lisätyöeläkevakuutusmaksu ja pienennetty työeläkevakuutusmaksu)
- kyseisen kalenterivuoden maksamattomat ja jo vanhentuneet työeläkevakuutusmaksut.

Yrittäjällä on tietyin edellytyksin mahdollisuus joustaa työeläkevakuutusmaksuissaan siten, että hän maksaa työeläkevakuutusmaksua enemmän kuin vahvistettu työtulo edellyttää (lisätyöeläkevakuutusmaksu) tai vähemmän kuin vahvistettu työtulo edellyttää (pienennetty työeläkevakuutusmaksu). Lisätyöeläkevakuutusmaksu tai pienennetty työeläkevakuutusmaksu (joustomaksut) koskee tietyn kalenterivuoden koko työeläkevakuutusmaksua.

Jos yrittäjä ei kalenterivuoden aikana ole käyttänyt tätä työeläkevakuutusmaksun joustoa, kalenterivuoden kokonaistyötulo on kyseisenä vuotena voimassa olleiden vahvistettujen ja palkkakertoimella tarkistettujen työtulojen vakuutus-aikojen mukaan painotettu keskimäärä.

Vajaalta kalenterivuodelta, esimerkiksi yrittäjätoiminnan alkamis- tai päättymisvuodelta, kokonaistyötulo saadaan kertomalla vahvistettu tai painotettu vuotuinen työtulo osamäärällä, jossa osoittajana on yrittäjätoiminnan kesto ao. vuonna päivinä ja nimittäjänä 360. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Yrittäjän työtulo.)

Kun yrittäjätoiminnan kestoja lasketaan, kalenterikuukauteen sisältyy aina 30 päivää.

Esimerkki 3.5.

Kalenterivuoden kokonaistyötulo, kun yrittäjä on kesken kalenterivuoden korottanut vahvistetun työtulonsa tasoa.

Perustiedot

- Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuoden 2017 alussa on 18 678,63 euroa vuodessa
- Yrittäjä nostaa työtulonsa 22 000,00 euroon vuodessa 15.5.2017 alkaen.

Ajanjakso	Ajanjakson pituus	Vahvistettu työtulo
1.1.–14.5.2017	134 pv	18 678,63 e/v
15.5.–31.12.2017	226 pv	22 000,00 e/v

Painotettu työtulo on $(134 \times 18\,678,63 + 226 \times 22\,000,00) / 360 = 20\,763,71$ euroa vuodessa.

Vuoden 2017 kokonaistyötulo on 20 763,71 euroa.

...

Esimerkki 3.6.

Kalenterivuoden kokonaistyötulo, kun yrittäjä on kesken kalenterivuoden korottanut vahvistetun työtulonsa tasoa ja lopettaa yrittäjätoimintansa saman vuoden aikana.

Perustiedot

- Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuoden 2017 alussa on 18 678,63 euroa vuodessa
- Yrittäjä nostaa työtulonsa 22 000,00 euroon vuodessa 15.5.2017 alkaen
- Yrittäjätoiminta päättyy 5.10.2017.

Painotettu työtulo on $(134 \times 18\,678,63 + 141 \times 22\,000,00) / 275 = 20\,381,59$ euroa vuodessa.

Vuoden 2017 kokonaistyötulo on $275 / 360 \times 20\,381,59 = 15\,569,27$ euroa vuodessa.

...

Vuoden 2025 loppuun saakka kokonaistyötulo jaetaan osiin kalenterivuotena, jona yrittäjä täyttää 53 tai 63 vuotta

Vuosina 2017–2025 yrittäjälle karttuu eläkettä kokonaistyötulosta 1,7 prosenttia vuodessa 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alustan kalenterikuukauden loppuun, jona yrittäjä täyttää 63 vuotta.

Karttuneen eläkkeen laskemista varten kyseisen vuoden kokonaistyötulo jaetaan kyseisenä vuonna sovellettavien karttumisprosenttien mukaisesti osiin. Jako perustuu ansiokuukausiin ja yrittäjän syntymäpäiväkuukauteen. Ansiokuukausi on kuukausi, jonka aikana yrittäjävakuutus on ollut voimassa vähintään yhden päivän.

Jos yrittäjän vahvistettua työtuloa on tarkistettu kyseisen kalenterivuoden aikana, lasketaan ensin kyseisen vuoden kokonaistyötulo, joka on vahvistettujen ja palkkakertoimella tarkistettujen työtulojen vakuutusaikojen mukaan painotettu keskimäärä.

Esimerkki 3.7.

Kokonaistyötulon jakaminen osiin 53 vuoden iän täyttämivuotena, kun yrittäjä on samana vuotena myös korottanut työtuloaan.

Perustiedot

- Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuoden 2017 alussa on 18 678,63 euroa vuodessa
- Yrittäjä nostaa työtulonsa 22 000,00 euroon vuodessa 15.5.2017 alkaen
- Yrittäjätoiminta kestää koko kalenterivuoden
- Vakuutusaikojen mukaan painotettu kokonaistyötulo on 20 763,71 euroa
- Yrittäjä täyttää 53 vuotta 5.8.2017.

1,5 prosentin karttumaa vastaava osuus kokonaistyötulosta:
 $8/12 \times 20\,763,71 = 13\,842,47$ euroa.

1,7 prosentin karttumaa vastaava osuus kokonaistyötulosta:
 $4/12 \times 20\,763,71 = 6\,921,24$ euroa.

...

Esimerkki 3.8.

Kokonaistyötulon jakaminen osiin 53 vuoden iän täyttämivuotena, kun yrittäjä samana vuotena korottaa työtuloaan ja lopettaa yrittäjätoimintansa.

Perustiedot

- Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuoden 2017 alussa on 18 678,63 euroa vuodessa
- Yrittäjä nostaa työtulonsa 22 000,00 euroon vuodessa 15.5.2017 alkaen
- Yrittäjätoiminta päättyy 5.10.2017
- Ansiokuukausia on 10 ja vakuutusaikojen mukaan painotettu kokonaistyötulo on 15 569,27 euroa
- Yrittäjä täyttää 53 vuotta 5.8.2017.

1,5 prosentin karttumaa vastaava osuus kokonaistyötulosta:
 $8/10 \times 15\,569,27 = 12\,455,42$ euroa.

1,7 prosentin karttumaa vastaava osuus kokonaistyötulosta:
 $2/10 \times 15\,569,27 = 3\,113,85$ euroa.

...

Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden kokonaistyötulo

Lisätyöeläkevakuutusmaksu ja pienennetty työeläkevakuutusmaksu otetaan pääsääntöisesti täysimääräisesti huomioon kokonaistyötuloa laskettaessa. Tästä on kuitenkin yksi poikkeus: Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden kokonaistyötuloa laskettaessa ei oteta huomioon lisätyöeläkevakuutusmaksua eikä pienennettyä työeläkevakuutusmaksua. Tällöin kyseiseltä vuodelta kokonaistyötulo lasketaan yrittäjälle vahvistetun työtulon perusteella.

Jos kuitenkin työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansio lasketaan siten, että myös eläketapahtumavuoden ansiot ovat mukana tulevan ajan ansiota määrittäessä, lisätyöeläkevakuutusmaksu tai pienennetty työeläkevakuutusmaksu otetaan edellä sanotusta poiketen huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden kokonaistyötuloa laskettaessa.

Kokonaistyötulo, kun yrittäjä on joutanut työeläkevakuutusmaksussa 53 vuoden iän täyttämivuonna

Kalenterivuonna, jona yrittäjä täyttää 53 vuotta, hänen työeläkevakuutusmaksunsa määrätään alle 53-vuotiaan työeläkevakuutusmaksuprosentin mukaan kalenterivuoden loppuun asti. Eläkkeen karttumisprosentti muuttuu kuitenkin 53 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Kalenterivuoden kokonaistyötulo lasketaan edellä olevien esimerkkien mukaisesti. Tätä kokonaistyötuloa käytetään laskettaessa karttunut eläke 53 vuoden iän täyttämiskuukauden jälkeiselle ajalle ja sitä edeltävälle ajalle.

Esimerkki 3.9.

Kokonaistyötulo.

Esimerkissä kokonaistyötulo on laskettu erikseen kalenterivuosille

- ennen 54 ikävuoden täyttämivuotta
- jälkeen 53 ikävuoden täyttämivuoden.

Perustiedot

- Vahvistettu työtulo on 20 000,00 e/v
- Työeläkevakuutusmaksuprosentti on 24,10 %
- Työeläkevakuutusmaksuprosentti (yli 53-v.) on 25,60 %
- Työeläkevakuutusmaksu (alle 54-v.) vahvistetusta työtulosta on 4 820,00 e/v
- Työeläkevakuutusmaksu (yli 53-v.) vahvistetusta työtulosta on 5 120,00 e/v
- Työeläkevakuutusmaksujen oletetaan olevan nollakorkoisia eli esim. lisätyöeläkevakuutusmaksu on tehty korottomaksi korkouttamalla se maksupäivästä heinäkuun 1. päivään.

Esimerkki 3.9 A.

Kokonaistyötulo, kun yrittäjä maksaa lisätyöeläkevakuutusmaksua.

Yrittäjä maksaa lisätyöeläkevakuutusmaksua 2 000,00 euroa:

Henkilön ikä	Laskenta	Kokonaistyötulo
alle 54-vuotias	$(4\,820,00 + 2\,000,00)/(24,10/100)$	28 298,76
yli 53-vuotias	$(5\,120,00 + 2\,000,00)/(25,60/100)$	27 812,50

Esimerkki 3.9 B.

Kokonaistyötulo, kun yrittäjä maksaa pienennettyä työeläkevakuutusmaksua.

Yrittäjä pienentää työeläkevakuutusmaksuaan 800,00 eurolla:

Henkilön ikä	Laskenta	Kokonaistyötulo
alle 54-vuotias	$(4\ 820,00 - 800,00)/(24,10/100)$	16 680,50
yli 53-vuotias	$(5\ 120,00 - 800,00)/(25,60/100)$	16 875,00

...

Yrittäjän maksamattomat, vanhentuneet työeläkevakuutusmaksut pienentävät kokonaistyötuloa

Yrittäjän maksamattomat ja jo vanhentuneet työeläkevakuutusmaksut otetaan huomioon kokonaistyötuloa pienentävänä tekijänä. Jos maksamattomat työeläkevakuutusmaksut ovat vanhentuneet, kokonaistyötuloa pienennetään siten, että se kerrotaan yrittäjän maksamien ja hänelle määrättyjen työeläkevakuutusmaksujen osamäärällä.

Yrittäjän työeläkevakuutusmaksut on perittävä viiden vuoden kuluessa maksuunpanoa seuraavan vuoden alusta lukien. Muussa tapauksessa työeläkevakuutusmaksu vanhenee. Ulosmittaustilanteissa tilityksiä voi tulla tuon viiden vuoden vanhentumisajan jälkeenkin. Tilitykset otetaan huomioon pienennettyä kokonaistyötuloa laskettaessa.

Ne maksamattomat YEL-maksut, jotka eivät ole vielä vanhentuneet, voidaan kuitata yrittäjälle maksettavasta eläkkeestä.

3.2.3 MYEL-yrittäjien eläkkeen perusteena olevat ansiot

MYEL-vakuutus on viljelijöiden, metsätilallisten, kalastajien ja poronhoitajien sekä heidän perheenjäsentensä työeläkevakuutus. Myös tieteen ja taiteen apurahansaajat vakuutetaan maatalousyrittäjän eläkelain mukaan. MYEL-vakuutus on useimmille maatalousyrittäjille pakollinen. Jos yrittäjä ei kuulu pakolliseen vakuutukseen, hän voi ottaa vakuutuksen vapaaehtoisena.

MYEL-vakuutus on pakollinen maatilataloutta harjoittavalle viljelijälle, jolla on peltoa ja metsää vähintään viisi MYEL-hehtaaria ja jonka vuotuinen MYEL-työtulo on vähintään 3 822,63 euroa. Maatilalta vakuutetaan yrittäjänä henkilö, joka työskentelee tilalla ja on tilan omistaja taikka vuokraviljelijä. Maatilata-

louden työtulo muodostuu viljellyn maatalousmaan ja metsän pinta-alasta sekä tilalla mahdollisesti harjoitetusta maatalouden liitännäistoiminnasta. Maatalouden työtulo jaetaan yrittäjien kesken siinä suhteessa kuin he osallistuvat tilan töihin. Yksinäisen yrittäjän työtuloksi vahvistetaan koko maatalouden työtulo.

Metsänomistaja vakuutetaan, jos hänellä on metsää vähintään viisi MYEL-hehtaaria. Tällöin metsää pitää olla Etelä-Suomessa vähintään 50 hehtaaria, Keski-Suomessa 75 hehtaaria ja Pohjois-Suomessa 100 hehtaaria. Perustyötulo metsästä lasketaan metsän pinta-alan mukaan. Työtuloa voidaan korottaa, jos maatalousyrittäjä osallistuu metsän hakkuutöihin tai työskentelee viljelmän metsätaloudessa tavanomaista enemmän. Jos yrittäjä on tehnyt hoitosopimuksen metsänhoitoyhdistyksen kanssa, perustyötuloa voidaan myös alentaa.

Kalastajan on otettava vakuutus, jos häntä verotetaan kalastustulosta ja hänen vuotuinen työtulonsa on vähintään 3 822,63 euroa. Kalastajan työtuloksi vahvistetaan se tulo, jonka yrittäjän arvioidaan jatkuvasti saavan kalastustoiminnastaan. Työtuloksi vahvistetaan pääsääntöisesti 30–60 prosenttia kalastusyrittäjän bruttotulosta. Jos yrittäjä osoittaa, että hänen työpanoksensa on tavanomaista suurempi, voidaan työtuloksi vahvistaa enemmänkin kuin 60 prosenttia. Vastaavasti, jos työpanos on huomattavasti pienempi, työtuloksi voidaan vahvistaa vähemmän kuin 30 prosenttia.

Poronhoitaja, joka tekee poronhoitotyötä omaan tai paliskunnan lukuun, kuuluu vakuutukseen, jos hänen työtulonsa on vähintään 3 822,63 euroa vuodessa. Poronhoitajan työtulo määräytyy lukuporojen, poronhoitotyöpäivien sekä tarhauspäivien mukaan. Työpäiviin lasketaan sekä paliskunnan kirjanpitoon merkityt päivät että kirjanpidon ulkopuolinen työ.

Maatilatalouden harjoittajan perheenjäsenet, jotka asuvat tilalla ja työskentelevät siellä palkkaa vastaan, ovat vakuuttamisvelvollisia. Jos palkkaa ei makseta, vakuutus voidaan tehdä tilalla tehdyn työpanoksen mukaan.

Maataloudessa työskentelevät eläkkeensaajat, joiden vakuuttamisen edellytykset täyttyvät, kuuluvat pakolliseen vakuutukseen. Vanhuuseläkkeellä olevien vakuuttaminen on kuitenkin vapaaehtoista.

Apurahansaajien eläkevakuuttaminen on toteutettu vuoden 2009 alusta maatalousyrittäjän eläkelain mukaisesti. Lain mukaan vakuuttamisvelvollisuus koskee kaikkia niitä Suomessa asuvia ja/tai Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvia apurahansaajia, jotka ovat saaneet Suomesta myönnetyn työskentelyapurahan vuonna 2009 tai sen jälkeen.

Apurahan tulee olla tarkoitettu vähintään neljän kuukauden taiteelliseen tai tieteelliseen työskentelyyn Suomessa ja euromäärältään vähintään 1 274,21,

mikä vastaa vuosiansiona 3 822,63 euroa. Tietyin edellytyksin vakuuttamisen piiriin kuuluvat myös ulkomailla tapahtuva apurahatyöskentely ja ulkomaalaisen Suomessa tekemä apurahatyö. Vakuuttamisvelvollisuus koskee niin henkilökohtaisen apurahan saaneita kuin työryhmässä apurahalla työskenteleviäkin.

Pääsääntöisesti eläkkeen perusteena oleva työtulo on maatalousyrittäjälle 18 vuoden iän täyttämisen jälkeen vahvistettujen työtulojen painotettu keskiarvo päivän tarkkuudella laskettuna kuten YEL:ssä.

YEL:stä poiketen MYEL:ssä ei ole mahdollista maksaa joustomaksua. MYEL:n maksamattomat vakuutusmaksut pienentävät työtuloa ja peritään eläkkeestä samoin kuin YEL:ssä.

3.3 Eläkkeen karttuminen työansioista

3.3.1 Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2017 alkaen

Vuoden 2017 alusta eläkettä karttuu pääsääntöisesti kaikesta työskentelystä 1,5 prosenttia vuodessa työntekijän ja yrittäjän kunkin vuoden työeläkevakuutetuista ansioista. Myös eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa.

Vuosina 2017–2025 karttuu eläkettä kuitenkin 53–62-vuotiaille 1,7 prosenttia vuodessa.

3.3.2 Julkisilta aloilta ansaittu eläke voidaan normeerata ja yhteensovittaa

Ennen vuotta 1995 karttunut peruseläke normeerataan, eli kahden prosentin karttuma muunnetaan 1,8 prosentin karttumaksi, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- ennen vuotta 1960 syntyneellä henkilöllä on julkisten alojen palvelua ennen vuotta 1995,
- henkilöllä ei ole ammatillista tai henkilökohtaista eläkeikää ja
- vanhuuseläke alkaa ennen 65 vuoden ikää.

Jos henkilöllä on ammatillinen tai henkilökohtainen eläkeikä ja vanhuuseläke alkaa ennen ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeiän täyttämistä, peruseläke normeerataan. Lisäksi oikeus ennen vuotta 1995 karttuneeseen lisäeläkeosuuteen raukeaa.

Jos henkilöllä on julkisten alojen palvelua, vuoden 2004 loppuun mennessä karttuneet eläkkeet yhteensovitetaan. Huomioon otetaan myös yksityisen alan eläkekertymät.

3.3.3 Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2005 vuoden 2016 loppuun

Vuodesta 2005 alkaen eläkkeen karttuminen alkoi vakuutetun 18-vuotispäivää seuraavan kalenterikuukauden alusta ja päättyi sen kuukauden lopussa, jona hän täytti 68 vuotta. Eläke laskettiin kunkin vuoden työansion ja iän mukaisen karttumisprosentin perusteella.

Henkilö 18–52 vuotta

Eläkettä karttui 1,5 prosenttia niistä työansioista, jotka vakuutettu ansaitsi 18 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kuukauden loppuun, jona hän täytti 53 vuotta. MEL:n erityisten karttumisprosenttien mukaan karttumisprosentti oli 1,6 vuoden 2015 loppuun. Vuoden 2016 alusta MEL:ssakin karttumisprosentti oli 1,5 prosenttia.

Henkilö 53–62 vuotta

Eläkettä karttui 1,9 prosenttia niistä työansioista, jotka vakuutettu ansaitsi 53 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kuukauden loppuun, jona hän täytti 63 vuotta. MEL:n erityisten karttumisprosenttien mukaan karttumisprosentti oli 2,0 prosenttia vuoden 2015 loppuun. Vuoden 2016 alusta MEL:ssakin karttumisprosentti oli 1,9 prosenttia vuodessa.

KuEL:n mukaan ennen vuotta 1950 syntyneillä karttui 2,0 prosenttia 55 vuoden iän täyttämisestä 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Samoin VaEL:n mukaan ennen vuotta 1950 syntyneillä vanhoilla edunsaajilla karttui 2,0 prosenttia 55 vuoden täyttämisestä 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun.

Henkilö 63–68 vuotta

Eläkettä karttui 4,5 prosenttia niistä työansioista, jotka vakuutettu oli ansainnut 63 ikävuoden täyttämiskuukaudesta seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kuukauden loppuun, jona hän täytti 68 vuotta.

3.3.4 Eläkkeen karttuminen työansioista ajalta ennen vuotta 2005

Eläkkeen määrä on laskettu vuoden 2004 säännösten mukaan kaikista ennen vuotta 2005 päättyneistä tai 31.12.2004 jatkuvana olleista työ- ja yrittäjäsuh-teista. Näistä 31.12.2004 jatkuvana olleista työ- ja yrittäjäsuh-teista laskettiin va-paakirja-eläke vuoden 2004 loppuun. Vapaakirjan laskeminen 31.12.2004 ta-pahtui pääsääntöisesti siten kuin eläke ennen vuotta 2005 laskettiin työsuhteen päättyessä. Yksityisen puolen 31.12.2004 mennessä karttuneeseen eläkkeeseen ei tehty yhteensovitusta, mutta julkinen puoli yhteensovitti 31.12.2004 mennes-sä karttuneen eläkkeensä kaikkien työeläkkeiden kesken.

Vapaakirjojen määrä laskettiin ja tallennettiin Arekin ansaintarekisteriin. Va-paakirjoja tarvitaan eläketapahtumahetkellä lopullisen eläkkeen määrää lasket-taessa sekä 31.12.2004 mennessä karttuneen työeläkelisän laskemista ja julki-sen puolen 31.12.2004 yhteensovitusta varten. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Vapaakirjaus 31.12.2004.)

Yksityisen puolen eläkkeen karttuminen

Vuoden 2004 säännösten mukaan eläkettä karttui henkilön 23-vuotissyntymä-päivästä henkilön 65-vuotissyntymäpäivään. Karttumisprosentti oli yksityisel-lä puolella 1,5 vuodessa sen vuoden loppuun, kun henkilö oli 59-vuotias. Sen vuoden alusta, kun henkilö täytti 60 vuotta, karttumisprosentti nousi 2,5:een (vuosina 1994–2004).

MEL-eläkkeen karttuminen

MEL-pääsäännön mukaan eläkettä karttui 2,0 prosenttia vuodessa sekä ennen et-tä jälkeen 60 vuoden iän täyttämisen. Ajalta ennen 1.6.1956 eläkettä karttui yksi prosentti vuodessa. Vapaakirjaeläkettä karttui 31.12.1990 asti MEL-pääsäännön mukaan, mutta sen jälkeen samalla tavalla kuin muutenkin yksityisellä puolella.

Kunnallisen eläkkeen karttuminen ja valtion eläkkeen karttuminen

Kunnallisen eläkelain mukaan 1.1.1993 jälkeen alkaneista palvelussuh-teista karttui eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 55 vuoden iän täyttämiseen asti. Ikävuoden 55 täyttämistä seuraavan kuukauden alusta eläkettä karttui 2,0 prosenttia vuodessa. Ennen vuotta 1993 alkaneissa palvelussuh-teissa karttumisprosent-

ti oli 31.12.1994 saakka 2,2 (peruseläke + lisäeläke) ja 1.1.1995 lukien 1,5 ja 2,0 prosenttia (pelkkä peruseläke) kuten uusilla työntekijöillä.

Päätyneissä palvelussuhteissa (pelkkä peruseläke) karttumisprosentti oli 2,0 palveluvuotta kohden 31.12.1994 saakka ja siitä eteenpäin 1,5 prosenttia vuotta kohden 55 vuoden iän täyttämiseen saakka ja sen jälkeen 2,0 prosenttia vuotta kohden.

Valtion eläkkeen karttuminen

1.1.1940 jälkeen syntyneet ja ennen 1.1.2005 valtion palveluksessa olleet valtion työntekijät jaetaan uusiin ja vanhoihin työntekijöihin. Jaolla uusiin ja vanhoihin työntekijöihin on merkitystä erityisesti eläkeiän ja karttumisen määrittelyssä.

Taulukko 3.1.*Vanhan ja uuden työntekijän eläkkeen karttuminen kunnalla.*

Vanha työntekijä kunnalla	Uusi työntekijä kunnalla
<p>Vanhalla työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, – joka on aloittanut kunnallisen palvelun ennen vuotta 1993 ja – jonka kunnallinen palvelu jatkuu yhdenjaksoisena eläketapahtumaan saakka.</p> <p>Eläkettä karttuu 31.12.1994 saakka 2,2 prosenttia vuotta kohti, josta – peruseläkettä 2 prosenttia vuotta kohti ja – lisäeläkettä 0,2 prosenttia vuotta kohti.</p> <p>Jos yhdenjaksoisuusvaatimus ei täyty ja lisäeläkeosuus menetetään, peruseläkkeeseen tehdään muuntovähennys, jos eläke alkaa ennen 65 vuoden ikää. Muuntovähennys pienentää peruseläkkeen 2 prosentin karttuman 1,8 prosentiksi.</p>	<p>Uudella työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, – joka on tullut kunnalliseen palvelukseen ensimmäisen kerran vuonna 1993 tai sen jälkeen – jonka viimeinen kunnallinen palvelu on alkanut vuonna 1993 tai sen jälkeen tai – jonka kunnallinen palvelu on alkanut ennen vuotta 1993, mutta palvelu ei jatku yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka.</p> <p>Peruseläkettä on karttunut 1.1.1993 alkaen – 1,5 prosenttia vuotta kohti ja – 60 ikävuoden täyttämistä 2,5 % vuotta kohti</p> <p>Jos palvelu on alkanut ennen vuotta 1993, – peruseläkettä on karttunut 2 prosenttia 31.12.1994 saakka – karttumisprosentti 1.1.1995 alkaen on 1,5 vuotta kohti ja – karttumisprosentti on 55 ikävuoden täyttämistä 2 prosenttia vuotta kohti.</p>
Yhdenjaksoisuuden täytyminen	
<p>Lisäeläkeosuuden saamiseksi työntekijän tulee pysyä entisen KuEL-lain soveltamispiiriin kuuluvassa palvelussuhteessa yhdenjaksoisesti – ammatilliseen eläkeikään (perustuu valintaan) – 63–65 vuoden välille laskettuun henkilökohtaiseen eläkeikään tai – työkyvyttömyyseläketapauksessa työkyvyttömyyden alkamiseen saakka.</p> <p>1960-luvulla syntyneille lisäeläkeosuuden saamiseksi riittää yhdenjaksoisuus – ikäluokan alimpaan eläkeikään – ammatilliseen eläkeikään tai – työkyvyttömyyseläketapauksissa työkyvyttömyyden alkamiseen saakka.</p> <p>Yhdenjaksoinen palvelu ennen vuotta 2005 Palvelu on yhdenjaksoinen, kun – ajalla 31.12.1992–31.12.2004 palvelussa on enintään 1 kuukauden katkoja ja – palvelu on ennen ja jälkeen katkon vähintään 6 kuukauden pituinen.</p> <p>Yhdenjaksoinen palvelu vuodesta 2005 alkaen Palvelu on yhdenjaksoinen, kun – julkisten alojen eläkelain mukaisia ansioita on jokaisena kalenterivuonna ennen eläketapahtumavuotta minimimäärä (8 334,00 euroa vuoden 2017 tasossa) ja ne on ansaittu entisen KuEL:n soveltamispiiriin kuuluvissa palvelussuhteissa tai – kunnallinen palvelu (entisen KuEL:n soveltamispiiriin kuuluva) on voimassa 1.1.2005 alkaen eläketapahtumaan saakka.</p>	

Taulukko 3.2.*Vanhan ja uuden työntekijän eläkkeen karttuminen valtiolla.*

Vanha työntekijä valtiolla	Uusi työntekijä valtiolla
<p>Vanhalla työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka on aloittanut valtion palvelun ennen vuotta 1993 ja jonka palvelu jatkuu yhdenjaksoisena eläketapahtumaan saakka.</p> <p>Eläkettä karttuu 31.12.1994 saakka 2,2 prosenttia vuotta kohti, josta</p> <ul style="list-style-type: none"> – peruseläkettä 2 prosenttia vuotta kohti ja – lisäeläkettä 0,2 prosenttia vuotta kohti. <p>Jos yhdenjaksoisuusvaatimus ei täyty ja lisäeläkeosuus menetetään, peruseläkkeeseen tehdään muuntovähennys, jos se alkaa ennen 65 vuoden ikää. Muuntovähennys pienentää peruseläkkeen 2 prosentin karttuman 1,8 prosentiksi.</p>	<p>Uudella työntekijällä tarkoitetaan henkilöä,</p> <ul style="list-style-type: none"> – joka on tullut valtion palvelukseen ensimmäisen kerran vuonna 1993 tai sen jälkeen – jonka viimeinen valtion palvelu on alkanut vuonna 1993 tai sen jälkeen tai – jonka valtion palvelu on alkanut ennen vuotta 1993, mutta palvelu ei jatku yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka. <p>Peruseläkettä on uudelle työntekijälle karttunut 1.1.1993 alkaen</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1,5 prosenttia vuotta kohti ja – 55 ikävuoden täyttämisestä alkaen 2 prosenttia vuotta kohti. <p>Jos palvelussuhde on alkanut ennen vuotta 1993,</p> <ul style="list-style-type: none"> – peruseläkettä on karttunut 2 prosenttia 31.12.1994 saakka – karttumisprosentti 1.1.1995 alkaen on 1,5 vuotta kohti ja – 55 ikävuoden täyttämisestä 2 prosenttia vuotta kohti.
Yhdenjaksoisuuden täytyminen	
<p>Lisäeläkeosuuden saamiseksi työntekijän tulee pysyä entisen VaEL:n soveltamispiiriin kuuluvassa palvelussuhteessa yhdenjaksoisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> – ammatilliseen eläkeikään (perustuu valintaan) – 63–65 vuoden välille porrastettuun henkilökohtaiseen eläkeikään – henkilökohtaista eläkeikää alempaan eroamisikään tai – työkyvyttömyyseläketapauksessa työkyvyttömyden alkamiseen saakka. <p>1960-luvulla syntyneille lisäeläkeosuuden saamiseksi riittää yhdenjaksoisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> – ikäluokan alimpaan eläkeikään – ammatilliseen eläkeikään – eroamisikään tai – työkyvyttömyyseläketapauksissa työkyvyttömyden alkamiseen saakka. <p>Yhdenjaksoinen palvelu ennen vuotta 2005 Palvelu on yhdenjaksoinen</p> <ul style="list-style-type: none"> – 31.1.1992–31.12.1998 silloin, kun palvelusten välissä ei ole yli 1 kuukauden katkoa. – 1.1.1999–31.12.2004 silloin, kun palvelusten välissä ei ole päivänkään katkoa. <p>Yhdenjaksoinen palvelu vuodesta 2005 alkaen Palvelu on yhdenjaksoinen, kun</p> <ul style="list-style-type: none"> – julkisten alojen eläkelain mukaisia ansioita on jokaisena kalenterivuonna ennen eläketapahtumavuotta minimimäärä (8 334,00 euroa vuoden 2017 tasossa) ja ne on ansaittu entisen VaEL:n soveltamispiiriin kuuluvissa palvelussuhteissa tai – valtion palvelu (entisen VaEL:n soveltamispiiriin kuuluva) on voimassa 1.1.2005 alkaen eläketapahtumaan saakka. 	

3.4 Eläkettä kartuttavat palkattomat ajat

Työeläkettä karttuu työansioden lisäksi myös seuraavien palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevien ansioiden perusteella:

- sairauspäiväraha, osasairauspäiväraha
- tartuntatautipäiväraha 1.3.2017 alkaen
- erityishoitoraha
- äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahat (myös osittainen vanhempainraha ja vähimmäistasoiset)
- liikenne- ja työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan määräytyvät (LITA) ansionmenetykskorvaukset (sisältäen myös lakiin sotilastapaturman ja palvelussairaudesta perustuvan ja lakiin tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä perustuvan ansionmenetykskorvauksen)
- vuorottelukorvaus
- ansiopäiväraha (myös vähennetyt ja sovitellut)
- ansioon suhteutettu koulutuspäiväraha, siltä osin kuin sellainen on myönnetty ennen 1.1.2010.
- julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukainen koulutustuki, siltä osin kuin sellainen on myönnetty ennen 1.1.2010.
- aikuiskoulutustuki
- työeläkelakien mukainen ja Kelan kuntoutusraha (myös osittainen kuntoutusraha)
- liikennevakuutus- ja työtapaturma- ja ammattitautilakien (LITA) mukainen kuntoutusraha (myös osittaiset).

Myös alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta kotihoidon tuen saamisen ja tutkinnon suorittamisen perusteella karttuu omaa etuutta kiinteän ansioperusteen mukaan. Karttumisaika niistä on 18 ikävuoden ja 68 ikävuoden välillä. (Ks. liite 4: Palkattoman ajan etuudet eläkkeen laskennassa.)

3.4.1 Eläkkeen karttumisen edellytys ja eläkkeen perusteena käytettävä ansio

Palkattomien aikojen etuuksien perusteella ansaittu eläke myönnetään etuudensaajalle, jos työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita on työuran aikana ennen eläketapahtumavuotta vähintään 17 455,15 euroa vuoden 2017 tasossa. Sama euromääräinen edellytys koskee myös lapsenhoidon ja opiskelun ajal-

ta annetun erillislain mukaisten etuuksien perusteella ansaittua eläkettä. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Eläke palkattomilta ajoilta.)

Eläkkeen perusteena ovat ansiot, joista sosiaalietuus on laskettu. Koska etuuden peruste voi olla vuosi- tai kuukausitasoinen ja etuutta maksetaan yleensä päiväkohtaisesti, etuuden perusteet on muunnettava päiväkohtaisiksi eläkkeen laskemista varten. Etuuden peruste muunnetaan päiväkohtaiseksi kyseisen etuuslajin jakajalla (300, 30, 25 tai 21,5). Päiväkohtainen ansio kerrotaan kyseisen vuoden maksettujen etuuspäivien lukumäärällä, jotka ovat ansaintarekisterissä. Tällöin saadaan eläkkeen perusteena oleva etuusansio (jatkossa lyhyemmin etuusansio) kyseiseltä vuodelta.

Etuusansiot otetaan huomioon samalla tavalla kuin työansiotkin. Vanhuuseläkkeessä ne otetaan huomioon eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun ja työkyvyttömyyseläkkeessä eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun.

Muut kuin todellisen ansioperusteen mukaan määräytyvät etuudet

Yrittäjien aikuiskoulutustuen ja vähimmäistasoisen vanhempainpäivärahan perusteella eläkettä karttuu perusteesta, joka vuonna 2017 on 727,29 euroa kuukaudessa. Myös alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta etuutta karttuu saman etuuden perusteen mukaan. Silloin, kun vanhempainpäiväraha on maksettu työntöön vuoksi vähimmäistasoisena, etuuden peruste on vähimmäispäivärahan määrä, ja sen mukaan karttuu eläkettä.

Etuusansioiden suhteuttaminen

Eläkettä karttuu etuuden perusteesta siltä ajalta, jolta etuutta on maksettu henkilölle itselleen. Silloin, kun etuutta maksetaan omien ansiotulojen tai jonkin muun oman etuuden saamisen vuoksi soviteltuna tai vähennettynä, etuusansiosta otetaan huomioon se osuus, mitä henkilölle maksettu etuus on myönnetystä täydestä etuudesta. Samoin, kun osa etuudesta on maksettu työnantajalle ja osa työntekijälle, etuusansiosta otetaan huomioon työntekijälle maksettu osuus koko myönnetystä etuudesta.

Edeltävän etuuden perusteella määrätty sosiaalietuus

Kelan maksamat sairausvakuutuksen päiväraha, kuntoutusraha ja vanhempainpäivärahat voivat määräytyä edeltävän, jonkin toisen sosiaalietuuden määrän pe-

rusteella. Koska jälkimmäisessä etuudessa varsinaista etuuden perusteena olevaa työtuloa ei ole, käytetään tällaisissa tilanteissa eläkkeen perusteena sitä työtuloa, jonka mukaan etuus olisi laskettu, jos edeltävää etuutta ei olisi ollut. Jos kuitenkin edeltävä etuus määräytyy samoin perustein kuin jälkimmäinen (esimerkiksi sairauspäiväraha ja kuntoutuspäiväraha), käytetään silloin tätä edeltävän etuuden perustetta myös jälkimmäisen etuuden perusteena.

Etuusansioiden tarkistaminen

Kunkin vuoden etuuden perusteena oleva ansio tarkistetaan eläkettä laskettaessa palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon samalla tavalla kuin tarkistetaan eläkkeen perusteena oleva työansio.

Etuutta voidaan maksaa useamman vuoden ajan samaan ansioon perustuen, kuten usein kuntoutusrahaa tai työttömyyspäivärahaa. Etuuden maksaja tekee mahdollisen indeksitarkistuksen vuosittain vain etuudensaajalle maksettavaan etuuden määrään, mutta ei etuuden perusteeseen. Etuuden peruste kultakin vuodelta, jolta etuutta on maksettu samaan työtuloon perustuen, on tällöin se ansio, jonka perusteella etuus on ensimmäisen kerran laskettu, eikä siihen tehdä maksun kestäessä indeksitarkistuksia. Esimerkiksi kolmen vuoden ajan yhdenjaksoisesti maksetun kuntoutusrahan etuuden peruste on rekisterissä samansuuruinen jokaisena kolmena vuotena. Vasta eläkettä laskettaessa etuuden perusteet eri vuosilta tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

3.4.2 Palkattomilta ajoilta karttuva eläke

Eläkkeen karttuminen

Etuusansion perusteella karttuu työeläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta enintään eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun asti tai vanhuuseläkkeessä eläketapahtumakuukauden loppuun saakka. Työttömyyspäivärahat otetaan huomioon enintään ikäluokan alimpaan vanhuuseläkeikään.

Etuusansioista otetaan ansaittua eläkettä laskettaessa huomioon seuraava osuus:

- Vanhempainpäivärahan etuusansioista 117 prosenttia (työnantajalle maksetuista 17 prosenttia)
- Ansiosidonnaisen työttömyyskorvauksen etuusansioista 75 prosenttia

- Vuorottelukorvauksen etuusansioista 55 prosenttia (75 prosenttia ajalta ennen vuotta 2010)
- Muista eläkettä kartuttavista etuusansioista 65 prosenttia.

Palkattomilta ajoilta ansaittu eläke maksetaan viimeisen eläkelaitoksen (vilmalaitoksen) lain mukaisesti. Näin ollen tarvittaessa palkattomista ajoista karttunut eläke varhennetaan, lykätään tai muuten muunnetaan kyseisen lain mukaan.

Esimerkki 3.10.

Eläkkeen karttuminen ansiosidonnaisesta työttömyyspäivärahasta.

Perustiedot

- Henkilö on saanut ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa ajalla 2.5.–31.12.2013 ja 2.1.–3.5.2014
- Etuuden peruste on 2 500,00 euroa/kk (vuoden 2013 tasossa)
- Etuuspäiviä vuonna 2013 on 172 ja 86 vuonna 2014
- Eläketapahtuma on vuonna 2017, jolloin myös eläke alkaa.

Kunkin vuoden etuuden peruste tarkistetaan laskentahetken tasoon palkkaker-toimella. Etuuden perusteen avulla lasketaan etuusansio per vuosi ja siitä las-ketaan vuosikohtaisesti karttuneen eläkkeen määrä.

Etuuden perusteen tarkistaminen laskentahetken tasoon (2017)

Vuosi 2013: $2\,500,00 \times 1,389/1,327 = 2\,616,80$ euroa/kk

Vuosi 2014: $2\,500,00 \times 1,389/1,350 = 2\,572,22$ euroa/kk

Etuusansiot vuodelta 2013 ja 2014 vuoden 2017 tasossa:

Vuosi 2013: $2\,616,80/21,5 \times 172 = 20\,934,40$ euroa/v

Vuosi 2014: $2\,572,22/21,5 \times 86 = 10\,288,88$ euroa/v

Näistä etuusansioista 75 prosenttia kartuttaa eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa.

Vuonna 2013 karttunut eläke vuoden 2017 tasossa on:

$20\,934,40 \times 0,75 \times 1,5 \% / 12 = 19,63$ euroa/kk

Vuonna 2014 karttunut eläke vuoden 2017 tasossa on

$10\,288,88 \times 0,75 \times 1,5 \% / 12 = 9,65$ euroa/kk

Eläkettä karttui työttömyyspäivärahakaudelta vuosilta 2013–2014:
 $19,63 + 9,65 = 29,28$ euroa/kk.

...

Esimerkki 3.11.

Eläkkeen karttuminen sovittelusta työttömyyspäivärahasta.

Perustiedot

- Soviteltua työttömyyspäivärahaa on maksettu ajalta 1.3.–13.5.2017
- Päiväraha on 45 prosenttia täydestä päivärahasta
- Ansioperuste on 2 900 euroa kuukaudessa
- Etuuspäiviä on 54.

Eläkettä laskettaessa ansioperuste tarkistetaan laskentahetken tasoon. Esimerkissä laskenta on tehty vuoden 2017 tasossa.

Ansioperuste on $2\,900,00/21,5 = 134,88$ euroa päivässä ja etuusansio $134,88 \times 0,45 \times 54 = 3\,277,58$ euroa.

Näistä ansioista 75 prosenttia kartuttaa eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa:
 $3\,277,58 \times 0,75 \times 1,5/12 = 3,07$ euroa/kk.

Eläkettä karttui vuoden 2017 sovittelulta päivärahakaudelta **3,07 euroa/kk.**

...

Eläkkeen aikana maksetut palkattomat etuudet

Etuusansioista ei kartu eläkettä lainkaan työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuoden alun ja eläkkeen päättymistä edeltävän vuoden lopun välisenä aikana. Etuusansioista ei kartu eläkettä myöskään vanhuuseläkkeen tai työuraeläkkeen ajalta. Etuusansiot kartuttavat eläkettä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen, osa-aikaeläkkeen ja perhe-eläkkeen ajalta.

Jos palkattoman ajan etuutta on maksettu työkyvyttömyyseläkkeen päättymisvuonna, ja uusi eläke myönnetään aikanaan uusin perustein, etuusansiot tulkitaan eläkkeen jälkeisiksi ja etuusansioista karttuu eläkettä.

3.4.3 Etuusansiot tulevan ajan ansiossa

Tulevan ajan ansiossa etuusansiot otetaan huomioon aina vähintään 100-prosenttisesti. Tulevan ajan ansion laskennassa etuusansiot otetaan pääsääntöisesti huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun asti kuten työansiotkin. Niissä poikkeustapauksissa, joissa eläketapahtumavuoden ansiot otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa, myös etuusansiot otetaan huomioon eläketapahtumavuodelta.

Ei-ansiosidonnaiset työttömyysetuudet otetaan huomioon vain tulevan ajan ansiota laskettaessa. Tällöin etuuden peruste vuonna 2017 on 1 454,59 euroa kuukaudessa. Nämä ainoastaan tulevan ajan ansiossa huomioon otettavat etuudet ovat:

- työttömyysturvalain (TTL) mukainen peruspäiväraha
- työmarkkinatuki ja eläketuki
- työttömyysturvalain peruspäivärahan jälkeen myönnettävä samansuuruisen sairauspäiväraha.

Julkisesta työvoimapolvelusta annetun lain mukainen perustuki sekä Kelan maksama työttömyysturvalain mukainen koulutuspäiväraha poistuivat vuoden 2010 alusta. Jo myönnettyt etuudet jatkuivat kuitenkin loppuun asti. Tulevan ajan ansiossa nämä etuudet otetaan edelleen huomioon ajalta ennen 2010 ja sen jälkeenkin, jos niitä on maksettu.

Ne etuudet, joista karttuu eläkettä 727,29 euron kiinteään euromäärän mukaan (yrittäjien aikuiskoulutustuki ja vähimmäistasoisena maksettava vanhempainpäiväraha), otetaan myös tulevan ajan ansiossa huomioon samansuuruise-
na kuin karttunutta eläkettä laskettaessa.

Alle 3-vuotiaan lapsen hoidosta ja opiskelusta karttuvasta etuudesta annetun erillislain mukainen etuuden peruste, joka on 727,29 e/kk, otetaan huomioon kaksinkertaisena, 1 454,59 e/kk, tulevan ajan ansiota laskettaessa.

3.5 Eläkesuhteen ansiot

Eläkesuhde tarkoittaa eläkeaikaa, joka kartuttaa uutta eläkettä. Eläkettä voi karttua vain tulevan ajan sisältävän työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteesta tai ennen vuotta 1953 syntyneen henkilön osa-aikaeläkkeen eläkesuhteesta. Eläkesuhteen eläkkeen perusteena olevina ansioina käytetään sitä tulevan ajan ansiota, joka kyseisessä eläkesuhteessa oli tulevan ajan perusteena.

Uutta eläkettä karttuu ainoastaan silloin, kun eläkkeen päättymisen jälkeen myönnetään eläke uusin perustein. Jos työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, ei erillistä eläkesuhdetta muodostu, eikä eläkettä kartu. Vuoden 2004 säännösten mukaisissa vapaakirjaeläkkeissä ja ei-tulevan ajan eläkkeissä eläkesuhdeaikaa ei myöskään ole. Vuosien 2017, 2005 ja 2004 säännösten mukaisten eläkesuhteiden karttuneen eläkkeen laskenta eroaa hieman toisistaan.

3.5.1 Vuoden 2017 säännösten mukaisen eläkesuhteen määräytyminen

Vuonna 2017 eläkkeelle jäävällä ei voi vielä olla vuoden 2017 säännöin lasketusta eläkesuhteesta karttunutta eläkettä.

Uutta eläkettä kartuttava uusin perustein myönnetty työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhdeaika alkaa eläketapahtumavuoden alusta ja jatkuu eläkkeen päättymiseen.

Uutta eläkettä voi kartuttaa vain eläke, jossa tulevan ajan ansio on suurempi kuin 0, koska eläkettä karttuu tulevan ajan ansion perusteella. Eläkesuhteesta karttuu eläkettä 1,5 prosentin mukaan siitä tulevan ajan ansiosta, jonka perusteella tämän eläkesuhteen tulevan ajan eläke on laskettu.

Ansioperuste on sama sekä osa- että täydessä työkyvyttömyyseläkkeessä.

Tulevan ajan ansio on kuukausitasoinen, joten laskentakaava on:

$$\text{Tulevan ajan ansio } e/\text{kk} \times \text{eläkesuhteen kesto } \text{kk} \times 1,5 \% / 12$$

Tulevan ajan eläkkeestä karttuu uutta eläkettä tulevan ajan ansion perusteella, vaikka eläkkeen määrä olisi LITA-vähennyksen vuoksi mennyt nolllaksi.

Kun eläkesuhteesta karttunut eläke lasketaan sellaisesta eläkkeestä, joka on myönnetty pro rata-eläkkeenä, otetaan eläkesuhteen ansioksi se ansio, jolla tämä pro rata -eläke on laskettu. Tämä tarkoittaa sitä, että tulevan ajan ansio on laskettu vain sellaisten tarkasteluajan vuosien ansioista, joina on Suomen vakuutuskausia.

3.5.2 Osa-aikaeläkesuhteet

Osa-aikaeläkkeen ajalta karttuu uutta eläkettä vain ennen vuotta 1953 syntyneiden ansion alenemasta, joka laskettiin osa-aikaeläkkeelle siirryttäessä. Ansion

alenemasta karttuu uutta eläkettä vain ajalta, jolta osa-aikaeläkkeeseen on oikeus ja sitä maksetaan. Eläkettä karttuu ansion alenemasta 0,75 prosenttia vuodessa.

Julkisella puolella pääsääntö on, että ansion alenemasta karttuu vanhuuseläkettä 0,75 prosenttia vuodessa. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt 1947–1951 ja on jäänyt osa-aikaeläkkeelle ensimmäisen kerran 60 vuotta täytettyään, ansi-on alenemasta karttuu eläkettä 1 prosentti vuodessa.

3.5.3 Vuoden 2005 säännösten mukainen eläkesuhde

Jos eläke on myönnetty vuoden 2005 säännösten mukaan, uusi eläkettä kartuttava eläkesuhde alkaa eläketapahtumavuoden alusta ja siitä karttuva eläke lasketaan tulevan ajan ansioilla. Eläkesuhteesta karttuu uutta eläkettä aina 1,5 prosenttia vuodessa eläketapahtumavuoden alusta eläkkeen päättymiskuukauden loppuun.

Esimerkki 3.12.

Uuden eläkkeen karttuminen vuoden 2005 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 6.4.1954
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta
- Henkilö todetaan työkyvyttömäksi 21.5.2010 alkaen ja työkyvyttömyyseläke alkaa 1.6.2011 sairauspäivärahan ensisijaisuusajan jälkeen
- Työkyvyttömyyseläkkeeseen lasketaan tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun, eli ajalle 1.1.2010–30.4.2017
- Tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2005–2009 ansioiden perusteella, joita on yhteensä 160 000 euroa vuoden 2017 tasossa
- Ennen työkyvyttömyyseläkettä ansaittu eläke on 1 015,00 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa)
- Työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen ansaittu eläke on 175,11 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa)
- Henkilö jää vanhuuseläkkeelle ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä 1.5.2017.

Tulevan ajan ansio on $160\,000,00/60 = 2\,666,67$ euroa/kk.

Henkilö palaa kokopäivätyöhön 2.5.2014 alkaen, joten työkyvyttömyyseläke lakkautetaan 1.5.2014 alkaen. Henkilölle muodostuu eläkkeellä oloajasta eläkesuhde ajalle 1.1.2010–30.4.2014. Eläkesuhteesta karttunut eläke on sama kuin vastaavalta ajalta oleva tulevan ajan eläkkeen karttuma.

Eläkesuhteesta karttunut eläke on vuoden 2017 tasossa.

$$\frac{2\,666,67 \times 52 \times 1,5\%}{12} = 173,33 \text{ euroa/kk}$$

Ennen työkyvyttömyyseläkettä ansaittu eläke on 1 015,00 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa) ja työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen ansaittu työeläke 175,11 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa).

Eläkkeet yhteensä ennen elinaikakertoimella tarkistamista:

$$173,33 + 1\,015,00 + 175,11 = 1\,363,44 \text{ euroa/kk.}$$

Eläke tarkistetaan vuonna 1954 syntyneen elinaikakertoimella 0,96800:

$$1\,363,44 \times 0,96800 = 1\,319,81 \text{ euroa/kk.}$$

Vanhuuseläke 1.5.2017 on **1 319,81 euroa/kk.**

...

3.5.4 Vuoden 2004 säännösten mukainen eläkesuhde

Jos eläketapahtuma on ennen vuotta 2006, eläke on laskettu vuoden 2004 säännösten mukaisesti. Näiden säännösten mukaisesta eläkesuhteesta voi karttua uutta eläkettä, jos se on täysitehoinen eli tulevan ajan sisältävä työkyvyttömyyseläke (toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke, kuntoutustuki, osatyökyvyttömyyseläke ja osakuntoutustuki).

Täysitehoisen eläkejakson vapaakirjaa laskettaessa eläkepalkkana käytetään sen työsuhteen eläkepalkkaa tai yrittäjätuloa, jonka perusteella tämä täysitehoinen eläke on laskettu.

Uutta eläkettä kartuttava eläkesuhdeaika alkaa eläketapahtumapäivästä ja päättyy eläkkeen päättymiseen. Eläke karttuu vuoden 2004 säännösten mukaisin karttumisprosenttein. Jos eläketapahtuma on ollut 1.1.1996 jälkeen, karttumisprosentit ovat 1,5, 1,2 tai 0,8 prosenttia iästä riippuen vuoden 2009 loppuun ja siitä eteenpäin 1,5 prosenttia. Osatyökyvyttömyyseläkkeen eläkesuh-

teen karttumat ovat samat kuin täyden työkyvyttömyyseläkkeen karttumat. Eläkesuhteen ansaittua eläkettä laskettaessa tulevan ajan eläkepalkka tarkistetaan puoliväli-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja sen jälkeen palkkakertoimella uuden eläkkeen alkamishetkeen.

Esimerkki 3.13.

Työkyvyttömyyseläke, jossa on aikaisemmasta vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta karttunutta eläkettä.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 10.4.1958
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta
- Hän tulee työkyvyttömäksi 31.7.2002 ja saa kuntoutustuen 1.8.2002 alkaen
- Kuntoutustuki päättyy 31.3.2005 henkilön palattua työelämään
- Vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta karttunut eläke lasketaan tulevan ajan eläkkeen perusteena olevalla eläkepalkalla
- Eläkepalkka on 2 000,00 euroa/kk vuoden 2002 tasossa
- Henkilö tulee uudelleen työkyvyttömäksi vuonna 2017 ja uusi työkyvyttömyyseläke alkaa 1.3.2018
- Tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2012–2016 ansioista
- Tulevan ajan ansio on 2 464,35 euroa/kk vuoden 2018 tasossa
- Tulevan ajan pääteikä on ikäluokan alin vanhuuseläkeikä
- TEL-indeksi on 2054 vuodelle 2002 ja 2151 vuodelle 2004
- Palkkakertoimena on käytetty 1,404 vuodelle 2018
- Elinaikakerroin on 0,96344 vuodelle 2017.

Karttuma kuntoutustuen ajalta:

Eläkepalkka indeksoidaan TEL-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja palkkakertoimella vuoden 2018 tasoon:

$$2151/2054 \times 1,404 \times 2\,000,00 = 2\,940,61 \text{ euroa/kk.}$$

Eläkettä karttuu 1,5 prosentin mukaan ajalta 31.7.2002–31.3.2005 (32 kk)

$$2\,940,61 \times 32 \text{ kk} \times 1,5 \% / 12 = 117,62 \text{ euroa/kk.}$$

Karttuma vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta on yhteensä 117,62 euroa kuukaudessa vuoden 2018 tasossa.

Ennen ensimmäistä työkyvyttömyyseläkettä ansaittu eläke on 661,64 euroa/kk (vuoden 2018 tasossa) ja ensimmäisen eläkkeen jälkeen toisen työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun ansaittu eläke on 399,82 euroa/kk (vuoden 2018 tasossa).

Tuleva aika on eläketapahtumavuoden alusta ikäluokan alimpaan vanhuuseläkeikään eli 1.1.2017–30.4.2022 (64 kk).

Tulevalta ajalta karttunut eläke on

$$1,5 \% \times 64 \text{ kk} \times 2 464,35 \text{ euroa} / 12 = 197,15 \text{ euroa/kk.}$$

Ansaittu eläke kerrotaan vuoden 2017 elinaikakertoimella.

$$117,62 + 661,64 + 399,82 = 1 179,08 \text{ euroa/kk}$$

$$1 179,08 \times 0,96344 = 1 135,97 \text{ euroa/kk}$$

Työkyvyttömyyseläke on yhteensä $1 135,97 + 197,15 = 1 333,12$ euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläke 1.3.2018 alkaen on **1 333,12 euroa/kk.**

...

3.6 Ensisijaisten etuuksien vähentäminen

Jos eri järjestelmät maksaisivat eläkkeensä ja korvauksensa ottamatta huomioon muiden järjestelmien maksamia etuuksia, saattaisi korvausten määrä nousta jopa suuremmaksi kuin henkilön työssäoloaikaiset ansiot ovat olleet. Jotta tämä vältettäisiin ja järjestelmät muodostaisivat kokonaisuuden, on työeläkelaeissa säädetty tiettyjen eläkkeiden ja korvausten ensisijaisuudesta työeläkkeeseen nähden. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Ensisijaisten etuuksien vähentäminen.)

Tiettyjen eläkkeiden ja korvausten ensisijaisuus työeläkkeeseen nähden tarkoittaa sitä, että nämä etuudet otetaan huomioon työeläkettä vähentävinä etuuksina.

Ensisijaiset etuudet

Ensisijaisia etuuksia (LITA-etuuksia) työeläkkeeseen nähden ovat:

- työtapaturma- ja ammattitautilakiin perustuva ansionmenetykskorvaus tiettyin poikkeuksin,

- maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilakiin perustuva ansionmenetyskorvaus tietyin poikkeuksin
- liikennevakuutuslain perusteella myönnetty omaan vammaan perustuva ansionmenetyskorvaus tai eläke
- liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetyskorvaus
- sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta ja tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettujen lakien perusteella myönnetty ansionmenetyskorvaus tietyin poikkeuksin
- potilasvahinkolain perusteella myönnetty omaan vammaan perustuva ansionmenetyskorvaus tai eläke.

Eläkkeensaajalla voi olla oikeus korvaukseen myös aiemmin voimassa olleiden vastaavien lakien perusteella, jos vahinkotapahtuma on sattunut näiden lakien voimassaoloaikana. Tällaisia lakeja ovat esimerkiksi tapaturmavakuutuslaki ja maatalousyrittäjän tapaturmavakuutuslaki. Näidenkin lakien perusteella myönnetyt vastaavat ansionmenetyskorvaukset voivat olla ensisijaisia etuuksia, jotka vähennetään eläkkeestä.

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisia etuuksia myöntävät tapaturmavakuutusyhtiöt, Valtiokonttori sekä Tapaturmavakuutuskeskus ja liikennevakuutuslain mukaisia etuuksia liikennevakuutusyhtiöt ja Valtiokonttori (LITA-yhtiöt).

MELA myöntää maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisia etuuksia ja Valtiokonttori sotilastapaturmaan liittyviä etuuksia.

Eläkkeensaajalla voi olla oikeus myös toisesta maasta maksettavaan ensisijaiseen eläkkeeseen tai korvaukseen.

Ensisijaisten etuuksien vähentämisessä otetaan huomioon peruseläkkeet

LITA-etuuksien vähentämisessä otetaan huomioon peruseläketurvan mukaiset eläkkeet, joita ovat:

- yksityisten alojen eläkelakien mukaiset eläkkeet
- julkisten alojen eläkelakien mukaiset eläkkeet
- luottamustoimesta TyEL:n mukaisen vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella karttunut eläke
- työntekijän ulkomaan työkomennuksen ajalle otetun vapaaehtoisen peruseläkevakuutuksen perusteella karttunut eläke
- yrittäjän tai maatalousyrittäjän vapaaehtoisen YEL- tai MYEL-vakuutuksen perusteella karttunut eläke.

LITA-etuuksien vähentämisessä otetaan huomioon myös opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut etuus.

Kun LITA-etuus on vähennetty peruseläkkeistä, peruseläkkeen ylittävä määrä LITA-etuudesta vähennetään rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaisesta eläkkeestä.

3.6.1 Ensisijainen etuus vähennetään työeläkkeestä

LITA-etuus otetaan työeläkkeessä huomioon siten, että se vähennetään suoraan työeläkkeen määrästä. Työeläkkeestä jää maksettavaksi työeläkkeen ja LITA-etuuden erotus. Jos LITA-etuuden määrä on suurempi kuin työeläkkeen määrä, työeläkettä ei jää maksettavaksi lainkaan.

Mahdollinen kertakorotus tehdään maksussa olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen. Jos eläkkeeseen on tehty LITA-vähennys, kertakorotus tehdään LITA-vähennettyyn eläkkeeseen. Jos työeläkkeeseen sisältyy kertakorotus LITA-vähennyistä tehtäessä, LITA-etuus vähennetään kertakorvauksen sisältävästä eläkkeestä. Pelkästään työeläkkeen tai tapaturmaeläkkeen kertakorotus ei aiheuta uutta eläkkeen vähentämistä. (Kertakorotuksesta ks. luku 6.6.)

Esimerkki 3.14.

LITA-vähennys.

Vanhuuseläke alkaa 1.5.2017 ja se on 2 375,45 euroa/kk. LITA-etuuden määrä on vuoden 2017 tasossa 735,00 euroa/kk.

Ensisijainen etuus vähennetään suoraan eläkkeestä:

$$2\,375,45 - 735,00 = 1\,640,45 \text{ euroa/kk.}$$

Maksettava vanhuuseläke LITA-vähennyksen jälkeen on **1 640,45 euroa/kk.**

...

Esimerkki 3.15.

LITA-etuuden jälkeen maksuun jäävä eläke jaetaan lakiosiin.

Eläke on myönnetty vuoden 2017 säännösten mukaan

Eläkelaki	LITA-vähentämätön eläke kuukaudessa
TyEL	700,00
KuEL	300,00
VaEL	400,00
Yhteensä	1 400,00

LITA-etuus on 1 000,00 euroa kuukaudessa.

Ensisijainen etuus vähennetään suoraan eläkkeestä
 $1\,400,00 - 1\,000,00 = 400,00$ euroa/kk.

LITA-vähennyksen jälkeen työeläkettä jää maksettavaksi 400,00 euroa/kk.

Maksuun jäävä eläke jaetaan lakiosiin niiden suhteessa:

TyEL $700,00/1\,400,00 \times 400,00 = 200,00$ euroa/kk

KuEL $300,00/1\,400,00 \times 400,00 = 85,71$ euroa/kk

VaEL $400/1\,400,00 \times 400,00 = 114,29$ euroa/kk

Eläkepäättökseen liitteenä olevassa laskelmassa sektorikohtaisesti lasketut määrät (KuEL ja VaEL) lasketaan yhteen ja näytetään eläkkeensaajalle julkisten alojen eläkelain mukaisena JuEL-määränä.

...

3.6.2 Vuoden 2004 säännösten mukaiset eläkkeet yhteensovitettiin

Vanha yhteensovitus

Vuoden 2004 säännösten mukaan työeläkkeet yhteensovitettiin siten, että samalle henkilölle maksettavien työeläkkeiden määrä rajattiin tavoitetasolle. Yhteensovituksessa otettiin työeläkkeiden lisäksi huomioon myös LITA-etuudet ja ulkomailta maksettavat etuudet.

Tavoitetasona pidettiin yleensä 60 prosenttia henkilön korkeimmasta eläkepalkasta. Tätä tavoitetasoa pidettiin riittävänä, koska henkilön elinkustannukset ovat yleensä pienemmät eläkkeelle siirtymisen jälkeen.

Yhteensovituksesta työeläkkeiden kesken luovuttiin vuoden 2005 eläkeuudistuksessa. Työurien pidentämistä pidettiin tärkeänä ja haluttiin, että pidempään työssä jatkaminen parantaa eläkettä. Koska 53 ikävuoden jälkeen tulevat korkeammat karttumisprosentit eivät leikkaudu pois yhteensovituksessa, korkeampien karttumisprosenttien työnteon jatkamista kannustava vaikutus säilyi.

Yhteensovituksen tarkistaminen pohjalukumallin avulla

Eläke on yhteensovitettava uudelleen, kun vuoden 2004 säännösten mukaisista eläkettä saavalle myönnetään uusi LITA-etuus, vuoden 2004 säännösten mu-

kaista eläkettä saavan LITA-etuuden määrä muuttuu tai vuoden 2004 säännösten mukaisen perhe-eläkkeen edunsaajien lukumäärä muuttuu.

Jos vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetty eläke on yhteensovitettava uudelleen, ensisijainen etuus vähennetään suorana vähennyksenä niin sanotusta pohjaluvusta. Pohjaluvulla tarkoitetaan työeläkkeiden kesken yhteensovitettua eläkkeen määrää. Jos työeläkettä ei ole yhteensovitettu LITA-etuuden kanssa, pohjaluku on maksussa oleva eläkkeen määrä. Jos suora vähentäminen pohjaluvusta johtaisi pienempään eläkkeen määrään kuin vuoden 2004 säännösten mukainen yhteensovitus, uusi yhteensovitus on tehtävä vuoden 2004 säännösten mukaisesti. Suora vähentäminen pohjaluvusta johtaa pienempään eläkkeen määrään silloin, kun työeläkkeiden määrä on pienempi kuin yhteensovitusraja.

Tätä niin sanottua pohjalukumallia sovelletaan perhe-eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on vuonna 2012 tai sen jälkeen ja joiden perusteena on edunjättäjän vuoden 2004 säännösten mukainen eläke. Vuodesta 2015 alkaen pohjalukumallia on sovellettu myös muihin vuoden 2004 säännösten mukaisiin eläkkeisiin.

Keva yhteensovittaa edelleen vuoden 2004 loppuun mennessä karttuneen eläkkeen 31.12.2004 tilanteen mukaisesti. Vuoden 2004 loppuun mennessä kertyneillä eläkkeillä on enimmäismäärä. Enimmäismäärän ylittävää eläkkeen määrää sanotaan ylitteeksi. Tämä ylitte vähennetään julkisten alojen eläkkeistä.

Esimerkki 3.16.

Yhteensovitus ja pohjaluku. Perhe-eläke ja LITA-vähennys.

Perustiedot

- Edunjättäjä oli kuollessaan vuoden 2004 säännösten mukaisella työeläkkeellä, joka vuoden 2017 tasossa on 1 000,00 euroa/kk (pohjaluku).
- Edunsaajina on leski ja yksi lapsi
- Yhteensovitusperuste on 2 000,00 euroa/kk,
- Yhteensovitusraja 60 prosenttia on 1 200,00 euroa/kk.
- LITA-perhe-eläkkeet ovat vuoden 2017 tasossa 600 euroa/kk.

Leskeneläke $6/12 \times 1\,000,00 = 500,00$ euroa/kk

Lapseneläke $4/12 \times 1\,000,00 = 333,33$ euroa/kk

Työeläke + LITA-perhe-eläkkeet $833,33 + 600,00 = 1\,433,33$ euroa/kk.

Edunjättäjän eläke jaetaan osiin edunsaajien kesken ja näin saadut eläkkeet ja ensisijaiset perhe-eläkkeet lasketaan yhteen. Yhteensovitusrajan ylittävä määrä vähennetään yhteensovitusrajasta ja jäljelle jäävä määrä jaetaan edunsaajien kesken.

Ylite on $(1\,433,33 \text{ euroa/kk} - 10/12 \times 1\,200,00 \text{ euroa/kk}) = 433,33 \text{ euroa}$.

Perhe-eläkkeen peruste on $833,33 - 433,33 = 400,00 \text{ euroa/kk}$.

Lesken osuus on $6/10 \times 400,00 = 240,00 \text{ euroa/kk}$.

Lapsen osuus on $4/10 \times 400,00 = 160,00 \text{ euroa/kk}$.

...

3.7 Eläkkeiden tarkistaminen työeläkeindeksillä

Maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan työeläkeindeksillä riippumatta eläkkeensaajan tai edunjättäjän iästä tai eläketapahtuman ajankohdasta. Työeläkeindeksissä palkkatason muutoksen painokerroin on 0,2 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,8.

Indeksitarkistus suoritetaan siten, että eläke kerrotaan sen vuoden indeksipisteluvulla, johon eläke halutaan muuttaa (maksuvuosi) ja jaetaan sen vuoden indeksipisteluvulla, jonka tasossa eläke on (lähtövuosi).

Eläkkeisiin tehdään indeksitarkistus vuosittain 1. tammikuuta lukien. Sosi- ja terveysministeriö vahvistaa lokakuussa työeläkeindeksin arvon seuraavalle vuodelle. Vuoden 2017 työeläkeindeksi on 2534.

Työeläkeindeksillä tarkistaminen:

$$\text{Eläke} \times \frac{\text{työeläkeindeksi maksuvuonna}}{\text{työeläkeindeksi lähtövuonna}}$$

Esimerkki 3.17.

Eläkkeen tarkistaminen työeläkeindeksillä.

Vuonna 2016 eläkkeensaajan eläke on 1 345,52 euroa/kk (indeksi 2519).

Vuoden 2017 alusta työeläkeindeksi on 2534.

Eläkkeen määrä 1.1.2017 on: $2534/2519 \times 1\,345,52 = 1\,353,53 \text{ euroa/kk}$.

...

3.8 Elinaikakerroin

Eläketurva sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen elinaikakertoimella. Elinaikakertoimen tarkoituksena on rajoittaa elinajan pitenemisestä johtuvaa eläkekustannusten kasvua. Elinaikakerroin määrätään kullekin syntymävuosiluokalle 62 vuoden iässä. Elinaikakerroin vaikuttaa vuonna 1948 ja sen jälkeen syntyneiden eläkkeeseen.

Elinaikakerrointa sovelletaan kaikkien työeläkelakien mukaisiin eläkkeisiin niiden alkaessa.

Kansaneläke kompensoi osan elinaikakertoimen vaikutuksesta niillä, joilla työeläkkeen määrä jää pieneksi. Takuueläke kompensoi elinaikakertoimen vaikutuksen kokonaan, jos työeläke jää niin pieneksi, että takuueläkettä myönnetään.

Taulukko 3.3.

Toteutuneet elinaikakertoimet.

Elinaikakertoimen määräytymisvuosi (62-v.)	Syntymävuosi	Elinaikakerroin	Elinajanodote 62-v.
2009	1947	1,00000	21,7
2010	1948	0,99170	21,8
2011	1949	0,98689	22,0
2012	1950	0,98351	22,0
2013	1951	0,97914	22,2
2014	1952	0,97552	22,3
2015	1953	0,97200	22,4
2016	1954	0,96800	22,7
2017	1955	0,96344	22,9

(Ks. liite 5: Toteutuneet elinaikakertoimet ja arviolaskennassa käytettävät arviot.)

4 Vanhuuseläke

4.1 Oikeus vanhuuseläkkeeseen ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä tai sen jälkeen

Henkilöllä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on ennen vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan täyttämistä, että henkilö ei enää ole siinä työsuhteessa, josta henkilö jää eläkkeelle.

Alin vanhuuseläkeikä määräytyy henkilön syntymävuoden mukaan siten, että vuonna 1954 ja sitä ennen syntyneet voivat jäädä vanhuuseläkkeelle aikaisintaan täytettyään 63 vuotta. Vanhuuseläkkeen alaikäraja nousee vuonna 1955 syntyneistä alkaen 63 vuodesta kolme kuukautta jokaista ikäluokkaa kohti, kunnes alin vanhuuseläkeikä on 65 vuotta.

Taulukko 4.1.

Syntymävuosi ja ikäluokan alin vanhuuseläkeikä.

Syntymävuosi	Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä
1954 ja sitä ennen	63 vuotta
1955	63 vuotta ja 3 kuukautta
1956	63 vuotta ja 6 kuukautta
1957	63 vuotta ja 9 kuukautta
1958	64 vuotta
1959	64 vuotta ja 3 kuukautta
1960	64 vuotta ja 6 kuukautta
1961	64 vuotta ja 9 kuukautta
1962–1964	65 vuotta

Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneen henkilön ikäluokan alin vanhuuseläke sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen siten, että osa odotettavissa olevasta eliniän pitenemisestä käytettäisiin työssäoloon. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa asetuksella kutakin syntymävuosiluokkaa koskevan vanhuuseläkkeen alaikärajan sille vuodelle, jonka aikana kyseisen ikäluokan henkilöt täyttävät 62 vuotta. Esimerkiksi vuonna 1965 syntyneille sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vanhuuseläkkeen alaikärajan viimeistään 31.10.2026. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Oikeus vanhuuseläkkeeseen.)

4.2 Oikeus vanhuuseläkkeeseen ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää

On tilanteita, joissa henkilöllä on oikeus saada vanhuuseläkkeensä ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää aikaisemmin. Nämä poistuvat tilanteet johtuvat aikaisemmista eläkesäännöksistä.

Tällaisia tilanteita ovat:

- Ennen vuotta 1958 syntyneen työttömän oikeus saada vanhuuseläke vähentämättömänä 62 vuoden iässä, jos hän saa työttömyysturvalain mukaista lisäpäivärahaa
- Merenkulkijan oikeus alempaan eläkeikään edellyttäen, että hän on meripalvelussa täyttäessään eläkeiän, että hänellä on tietty määrä meripalvelua ja hän on ollut työssä tai hänelle on muuten kertynyt vähintään 18 kuukautta eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa kolmen viimeisen vuoden aikana.
- Oikeus vanhuuseläkkeeseen julkisten alojen ammatillisessa eläkeiässä
- Oikeus vanhuuseläkkeeseen julkisten alojen henkilökohtaisessa eläkeiässä
- Oikeus vanhuuseläkkeeseen julkisten alojen eroamisiässä
- Työntekijän oikeus peruseläketurvan mukaiseen vanhuuseläkkeeseen alennetussa eläkeiässä vapaamuotoisen lisäeläkejärjestelyn perusteella yksityisillä aloilla
- Rekisteröidyn lisäeläketurvan piiriin kuuluneen yksityisten alojen työntekijän tai yrittäjän oikeus vanhuuseläkkeeseen
- Oikeus vanhuuseläkkeeseen alemmassa eläkeiässä JuEL:n 101 §:n mukaisesti sotilaskoulutusta vaativassa virassa tai tehtävässä tai erikseen säädettyssä sotilasvirassa palvelevalla virkamiehellä (sotilaseläkkeet).

Sotilaat ovat jatkossa ainoa ryhmä, joilla eläkeikä säilyy alempana kuin ikäluokan alin vanhuuseläkeikä. Vuoden 2017 eläkeuudistus vaikuttaa kuitenkin myös sotilaseläkkeisiin. Uudistuksen johdosta sotilaiden eläkkeelle siirtymistä myöhennetään vuodesta 2018 alkaen kolme kuukautta vuotta kohden, kunnes vuonna 2025 on saavutettu kahden vuoden myöhennys.

Se, miten vanhuuseläkkeen ottaminen ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää vaikuttaa vanhuuseläkkeen määrään vaihtelee eri tilanteissa (Ks. Vanhuuseläkkeen määrä).

4.3 Vanhuuseläkkeen määrä ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä

Jos vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke.

Ansaittu eläke muodostuu seuraavista osista:

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (vuosiansiosta) karttuneesta eläkkeestä
- yrittäjän vakuutetusta kokonaistyötulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattomien aikojen etuusajoilta karttuneesta eläkkeestä
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttuneesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista
- ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä
- osa-aikaeläkkeen ansionalenemasta karttuneesta eläkkeestä vuonna 1952 tai aiemmin syntyneillä.

Osa-aikaeläkkeen ansionalenemasta karttunutta eläkettä voi tulla vanhuuseläkkeeseen vielä niillä, joilla vanhuuseläke alkaa alimman vanhuuseläkeiän jälkeen.

Ansaittua eläkettä laskettaessa kultakin vuodelta eläkkeen perusteena olevat vuosiansiot ja jatkuvista työsuhteista 31.12.2004 muodostetut vapaakirjat tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Muut ennen vuotta 2005 ansaitut vapaakirjat tarkistetaan ensin puoliväliindeksillä vuoden 2004 tasoon ja vuoden 2004 tasosta palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Lopuksi ansaittu vanhuuseläke tarkistetaan henkilön ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella.

4.3.1 Elinaikakerroin vanhuuseläkkeessä

Elinaikakerrointa sovelletaan vanhuuseläkkeeseen, kun vanhuuseläke laskeaan. Kun vanhuuseläke lasketaan, kerrotaan ansaitun vanhuuseläkkeen määrä henkilön 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Tä-

tä ikäluokan elinaikakerrointa käytetään riippumatta siitä, minkä ikäisenä vanhuuseläke 62 vuoden iän täyttämivuonna tai sen jälkeen alkaa.

Vanhuuseläkkeeseen sovelletaan henkilön 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistettua elinaikakerrointa myös silloin, kun vanhuuseläke myönnetään aiemman eläkkeen aikaisesta työstä.

Elinaikakerrointa ei sovelleta yksityisten alojen rekisteröityyn lisäeläkkeeseen.

Esimerkki 4.1.

Elinaikakertoimen soveltaminen vanhuuseläkkeeseen.

Vuonna 1958 syntyneen ikäluokan elinaikakertoimen arvioidaan olevan 0,946.

Työntekijä on ansainnut työuransa aikana vanhuuseläkkeen alkamiseen mennessä eläkettä 1 613,00 euroa/kk.

Eläkkeeseen sovelletaan eläkkeensaajan omalle ikäluokalle vahvistettua elinaikakerrointa.

Eläkkeen määrä on: $1\,613,00 \times 0,946 = 1\,525,90$ euroa/kk.

...

Elinaikakerroin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi

Eläkettä ei tarkisteta uudestaan elinaikakertoimella silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Jos työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on ollut ennen vuotta 2010, työkyvyttömyyseläkkeeseen ei ole sovellettu elinaikakerrointa. Jos työkyvyttömyyseläkkeeseen ei ole sovellettu elinaikakerrointa, elinaikakerrointa ei sovelleta myöskään silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Elinaikakerroin, kun osa-aikaeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi

Osa-aikaeläke muuttuu 68 vuoden iässä samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi, jos osa-aikatyö edelleen jatkuu. Elinaikakerrointa ei sovelleta osa-aikaeläkkeen suuruiseen vanhuuseläkkeeseen, vaan vasta sitten, kun vanhuuseläke on sen hakemisen jälkeen laskettu kokonaan uudelleen.

Elinaikakerroin työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaitussa eläkkeessä

Työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaittuun uuteen eläkkeeseen sovelletaan elinaikakerrointa, kun työkyvyttömyyseläkkeen aikaisesta työstä myönnetään vanhuuseläke. Elinaikakerrointa sovelletaan, vaikka elinaikakerrointa ei olisi sovellettu työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaittuun eläkkeeseen sovelletaan henkilön 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistettua kerrointa.

Elinaikakerroin osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä

Kun vanhuuseläke myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen, elinaikakerroin säilyy muuttumattomana osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa.

Säästöosuus ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta karttunut eläke tarkistetaan 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Esimerkki 4.2.

Vanhuuseläke 63 vuoden iässä vuonna 2017.

Perustiedot

- Syntymäaika 21.7.1954
- Vanhuuseläke alkaa 63-vuotiaana 1.8.2017
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta
- Elinaikakerroin on 0,96800.

Ansaittu eläke työansioista vuoden 2016 loppuun mennessä on 1 967,74 euroa/kk vuoden 2017 tasossa.

Karttuma palkattoman ajan etuuksista on 62,01 euroa/kk vuoden 2017 tasossa.

Vuoden 2017 ansaittu eläke on $17\,538,50 \times 1,7\% / 12 = 24,85$ euroa/kk.

Henkilön vanhuuseläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista on $1\,967,74 + 62,01 + 24,85 = 2\,054,60$ euroa/kk.

Ansaitun eläkkeen määrä kerrotaan 1954 syntyneiden elinaikakertoimella $2\,054,60 \times 0,96800 = 1\,988,85$ euroa/kk.

Vanhuuseläke 1.8.2017 alkaen on **1 988,85 euroa/kk.**

...

4.4 Vanhuuseläkkeen määrä ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää

Henkilöllä voi olla oikeus vanhuuseläkkeeseen ennen oman ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi:

- ennen 1958 syntyneen työttömän oikeus saada vanhuuseläke vähentämättömänä 62 vuoden iässä,
- henkilön oikeus eläkkeeseen alemmassa rekisteröidyn lisäeläketurvan eläkeiässä yksityisillä aloilla,
- henkilön oikeus eläkkeeseen vapaamuotoisen lisäeläkejärjestelyn eläkeiässä yksityisillä aloilla,
- henkilön oikeus eläkkeeseen julkisten alojen eläkelain mukaisessa alemmassa eläkeiässä
- henkilön oikeus eläkkeeseen merimieseläkelain mukaisessa alennetussa eläkeiässä ja
- sotilaan alempi eläkeikä.

Työntekijällä on oikeus myös julkisten alojen vanhuuseläkkeeseen yksityisten alojen lisäeläkejärjestelyn alemmassa eläkeiässä. Julkisten alojen vanhuuseläkkeeseen ei ole oikeutta MEL:n tai YEL-lisäeläketurvan alennetussa eläkeiässä.

4.4.1 Vanhuuseläkkeen määrä, kun ennen vuotta 1958 syntynyt henkilö saa lisäpäivärahaa

Ennen vuotta 1958 syntyneellä henkilöllä on oikeus varhennusvähennyksellä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 62-vuotiaana, jos henkilö saa työttömyyspäivärahaa lisäpäiväoikeuden perusteella.

Vähentämättömän vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke.

Jos henkilöllä on julkisten alojen palvelua ennen vuotta 1995, julkisten alojen palveluksesta ennen vuotta 1995 karttunut peruseläke normeerataan, eli

kahden prosentin karttuma muunnetaan 1,8 prosentiksi. Normeeraus tehdään, kun vanhuuseläke alkaa ennen 65 vuoden ikää.

Vähentämätön vanhuuseläke osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevalle

Jos vähentämätön vanhuuseläke myönnetään osatyökyvyttömyyseläkettä saavalle henkilölle, osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä kerrotaan kahdella ja eläkkeen määrään lisätään mahdollisesta osatyökyvyttömyyseläkkeen aikaisesta työstä karttunut eläke. Eläkkeestä ei poisteta ylimääräistä tulevan ajan eläkeosaa. Ylimääräistä tulevan ajan eläkeosaa ei poisteta, vaikka osatyökyvyttömyyseläke olisi myönnetty vuoden 2004 säännösten mukaisesti.

Vähentämätön vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Jos vähentämätön vanhuuseläke myönnetään osittaista vanhuuseläkettä saavalle henkilölle, varhennusvähennys säilyy osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa aiemman suuruisena. Muilta osin vanhuuseläkkeen määrä on vähentämätön osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen.

Elinaikakerroimen soveltaminen vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen

Vähentämättömään, 62-vuotiaana myönnettävään vanhuuseläkkeeseen sovelletaan elinaikakerrointa.

Jos vähentämätön vanhuuseläke myönnetään vuoden 2004 sääntöjen mukaan osatyökyvyttömyyseläkettä saavalle, elinaikakerrointarkistus tehdään vain eläkeaikaisesta työstä karttuneeseen eläkkeeseen.

4.4.2 Vanhuuseläkkeen määrä rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan eläkeiässä

Jos henkilö jää eläkkeelle TEL-lisäeläketurvan mukaisessa alennetussa eläkeiässä, peruseläketurvan mukaista eläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Sama varhennusvähennys koskee TyEL:n, YEL:n, MyEL:n, MEL:n sekä JuEL:n peruseläketurvan mukaista eläkettä. JuEL:n peruseläketurvan mukaista eläkettä ei varhenneta silloin, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeikänsä.

Jos ennen vuotta 1960 syntyneellä henkilöllä on julkisten alojen palvelua ennen vuotta 1995 eikä henkilöllä ole ammatillista tai henkilökohtaista eläkeikää, ennen vuotta 1995 karttunut peruseläke normeerataan.

Jos ennen vuotta 1960 syntyneellä henkilöllä on julkisten alojen ammatillinen tai henkilökohtainen eläkeikä ja henkilö jää vanhuuseläkkeelle ennen ammatillista tai henkilökohtaista eläkeikänsä, ennen vuotta 1995 karttunut perusturvan mukainen eläke normeerataan. Lisäksi oikeus ennen vuotta 1995 karttuneeseen lisäeläkeosuuteen raukeaa.

4.4.3 Vanhuuseläkkeen määrä rekisteröidyn YEL-lisäeläketurvan eläkeiässä

Jos henkilö jää eläkkeelle YEL-lisäeläketurvan mukaisessa alennetussa eläkeiässä, peruseläketurvan mukaista eläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Varhennusvähennys koskee TyEL:n, YEL:n, MyEL:n ja MEL:n perusturvan mukaista eläkettä. YEL:n peruseläkkeeseen on oikeus aikaisintaan 60 vuoden iässä.

JuEL:n mukaista vapaakirjaa ei myönnetä YEL-lisäeläketurvan alennetussa eläkeiässä. JuEL:n mukainen vapaakirja voidaan myöntää aikaisintaan ikäluokan alimmassa eläkeiässä.

Esimerkki 4.3.

Yrittäjän vanhuuseläke alennetussa eläkeiässä.

Perustiedot

- Yrittäjä on syntynyt 13.10.1964 (mies)
- Yrittäjätoiminta on alkanut 1.5.1989
- Hänellä on aikaisempia vapaakirjoja
- Yrittäjällä on vuoden 2006 lainmuutoksen siirtymäsäännöksen mukaan oikeus saada YEL-lisäeläketurvan eläkkeensä sekä aiemmat vapaakirjat lisäeläketurvan alennetussa eläkeiässä tai milloin tahansa lisäeläketurvan eläkeiän täyttämisen jälkeen
- Hän jää vanhuuseläkkeelle 55-vuotiaana 1.11.2019.

Käytetyt arvioindeksit ja elinaikakerroin:

Vuosi	Työeläkeindeksi	Palkkakerroin	Elinaikakerroin
2016	2519	1,373	
2017	2534	1,389	
2018	2561	1,404	
2019	2596	1,422	0,952
2024		1,611	0,925

Tiedot ansaitusta eläketurvasta:

A) TEL-peruseläketurvan vapaakirjan määrä 100,00 euroa/kk (vastaa 65 v. eläkeikää) (ind. 915/vuosi 1983)

B) TEL-peruseläketurvan vapaakirjan määrä 80,00 euroa/kk (vastaa 65 v. eläkeikää) (ind. 1088/vuosi 1985)

C) YEL-peruseläketurvan 2004-vapaakirjan määrä 1 200,00 euroa/kk (vastaa 65 v. eläkeikää) (ind. 2151/vuosi 2004; pk 1,000/vuosi 2004)

D) 1.1.2005 jälkeen karttuneen YEL-eläkkeen määrä 900,00 euroa/kk (vastaa 63–68 v. eläkeikää) (pk 1,665/vuosi 2024)

E) YEL-lisäeläketurvan vapaakirjan määrä 300,00 euroa/kk (vastaa 65 v. eläkeikää) (pk 1,063/vuosi 2006). Vapaakirja on muodostettu 31.12.2006, kun YEL-lisäeläkevakuuttaminen lopetettiin.

Vanhuuseläke 55 vuoden iässä eläkkeittäin 1.11.2019

A) TEL-peruseläketurvan vapaakirjan 65 vuoden eläkeikää vastaava määrä indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja siitä palkkakertomella eläkkeen alkamisvuoden 2019 tasoon:

$$100,00 \text{ euroa/kk} \times 2151/915 \times 1,422/1,000 = 334,29 \text{ euroa/kk.}$$

Indeksoitu eläke varhennetaan ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeistä 65 vastamaan eläkkeellesiirtymisikää 55 vuotta (varhennusvähennys 0,4 % ja aika 120 kk):

$$334,29 \text{ euroa/kk} - (0,48 \times 334,29 \text{ euroa/kk}) = 173,83 \text{ euroa/kk.}$$

B) TEL-peruseläketurvan vapaakirjan 65 vuoden eläkeikää vastaava määrä indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja siitä palkkakertomella eläkkeen alkamisvuoden 2019 tasoon:

$$80,00 \text{ euroa/kk} \times 2151/1088 \times 1,422/1,000 = 224,91 \text{ euroa/kk.}$$

Indeksoitu eläke varhennetaan ikäluokan vanhuuseläkeiästä 65 vastaamaan eläkkeellesiirtymisikää 55 vuotta (varhennusvähennys 0,4 % ja aika 120 kk):

$$224,91 \text{ euroa/kk} - (0,48 \times 224,91 \text{ euroa/kk}) = 116,95 \text{ euroa/kk.}$$

Eläkkeet A ja B yrittäjä saisi halutessaan hakea vasta, kun ottaa perusturvan mukaisen YEL-eläkkeen. Jos perusturvan mukainen YEL-eläke otettaisiin ikäluokan alimmassa eläkeiässä, ei varhennusvähennystä tehtäisi.

E) YEL-lisäeläketurvan vapaakirjan 65 vuoden eläkeikää vastaava määrä korotetaan palkkakertomella eläkkeen alkamisvuoden 2019 tasoon:

$$300,00 \text{ euroa/kk} \times 1,422/1,063 = 401,32 \text{ euroa/kk.}$$

Indeksoitu eläke muunnetaan vastaamaan eläkkeellesiirtymisikää 55 vuotta. Muuntaminen tehdään lisäeläketurvan varhennuskertomella kertomalla. Varhennuskerrointa käytetään tilanteissa, joissa eläkkeenhakijalle myönnetään varhennettu vanhuuseläke, vanhuuseläkkeeseen liittyvä vapaakirja ennen 65 vuoden täyttämistä tai heti alkava vanhuuseläke. Eläkkeellesiirtymisikää vastaava YEL-lisäeläketurvan eläke saadaan kertomalla eläkeikää w65 vastaava ansaittu eläke varhennuskertomella. Lisäeläketurvan varhennuskertoimet löytyvät Työeläkelakipalvelusta.

$$401,32 \text{ euroa/kk} \times 0,53280 = \mathbf{213,82 \text{ euroa/kk.}}$$

Peruseläketurvaan sovelletaan eläkkeellesiirtymisvuoden elinaikakerrointa (arvio) 0,951.

TEL-peruseläketurvan mukaiset eläkkeet yhteensä ennen elinaikakertomella tarkistamista ovat

$$173,83 \text{ euroa/kk} + 116,95 \text{ euroa/kk} = 290,78 \text{ euroa/kk.}$$

Elinaikakertomella tarkistaminen

$$290,78 \times 0,951 = 276,53 \text{ euroa/kk.}$$

Vanhuuseläke 55 vuoden iässä 1.11.2019 on
 $276,53 \text{ euroa/kk} + 213,82 \text{ euroa/kk} = \mathbf{490,35 \text{ euroa/kk}}$.

Vanhuuseläke 60 vuoden iässä eläkkeittäin 1.11.2024

Eläke jatkuvan YEL-toiminnan osalta myönnetään aikaisintaan 60 vuoden iässä 1.11.2024 alkaen.

C) YEL-peruseläketurvan 2004-vapaakirjan 65 vuoden eläkeikää vastaava määrä korotetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden 2024 tasoon:
 $1\,200,00 \text{ euroa/kk} \times 1,611/1,000 = 1\,933,20 \text{ euroa/kk}$.

Indeksoitu eläke varhennetaan ikäluokan eläkeiästä 65 vastaamaan eläkkeellesiirtymisikää 60 vuotta (varhennusvähennys 0,4 % ja aika 60 kk).
 $1\,933,20 \text{ euroa/kk} - (0,24 \times 1\,933,20) = \mathbf{1\,469,23 \text{ euroa/kk}}$.

D) 1.1.2005 jälkeen karttunut YEL-eläke 900,00 varhennetaan ikäluokan eläkeiästä 65 vastaamaan eläkkeellesiirtymisikää 60 vuotta (varhennusvähennys 0,4 % ja aika 60 kk).
 $900,00 \text{ euroa/kk} - (0,24 \times 900,00 \text{ euroa/kk}) = \mathbf{684,00 \text{ euroa/kk}}$.

Peruseläketurvaan sovelletaan eläkkeellesiirtymisvuoden elinaikakerrointa (arvio) 0,925.

Peruseläketurvan mukaiset eläkkeet yhteensä ennen elinaikakertoimella tarkistamista ovat
 $1\,469,23 \text{ euroa/kk} + 684,00 \text{ euroa/kk} = 2\,153,23 \text{ euroa/kk}$.

Elinaikakertoimella tarkistaminen
 $2\,153,23 \times 0,925 = 1\,991,74 \text{ euroa/kk}$.

Vanhuuseläke 60 vuoden iässä 1.11.2024 on **1 991,74 euroa/kk**.

...

4.4.4 Vanhuuseläkkeen määrä vapaamuotoisen lisäeläkejärjestelyn eläkeiässä

Varhennusmalliset lisäeläkejärjestelyt

Jos henkilö jää eläkkeelle vapaamuotoisen lisäeläkejärjestelyn alennetussa eläkeiässä, peruseläketurvan mukaista eläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Sama varhennus koskee TyEL:n, YEL:n, MyEL:n, MEL:n sekä JuEL:n peruseläketurvan mukaista eläkettä. JuEL:n perusturvan mukaista eläkettä ei varhenneta silloin, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeikänsä.

Varhennettu julkisten alojen peruseläke normeerataan eikä mahdolliseen lisäeläkeosuuteen ole oikeutta.

Saapasmalliset lisäeläkejärjestelyt

Saapasmallisessa lisäeläkejärjestelyssä maksetaan pelkästään lisäeläketurvan eläkettä lisäeläkejärjestelyn eläkeiästä 63 vuoden ikään saakka. Niillä, jotka olivat 1.1.2017 saapasmallisesta lisäeläkejärjestelystä lisäeläkkeellä tai joilla olisi ollut viimeistään 1.1.2017 oikeus jäädä kyseiselle eläkkeelle, on oikeus saada TyEL:n, YEL:n, MyEL:n ja MEL:n mukainen peruseläke varhentamattomana 63 vuoden iässä ja JuEL:n mukainen eläke varhentamattomana, tarvittaessa normeerattuna.

4.4.5 Vanhuuseläkkeen määrä merimieseläkelain alennetussa eläkeiässä

Jos henkilö jää eläkkeelle MEL:n mukaisessa alennetussa eläkeiässä, vähennetään perusturvan mukaista eläkettä muuntamisesta annetun asetuksen mukaisesti. Sama varhennusvähennys koskee TyEL:n, YEL:n ja MyEL:n peruseläkettä. MEL:n mukainen peruseläke myönnetään varhentamattomana MEL:n alennetussa eläkeiässä.

JuEL:n mukaista vapaakirjaa ei myönnetä MEL:n alemmassa eläkeiässä.

4.4.6 Vanhuuseläkkeen määrä julkisten alojen eläkelain mukaisessa alemmassa eläkeiässä

Henkilöllä voi olla oikeus julkisten alojen eläkkeeseen ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää. Yksityisten alojen päättyneistä työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta ansaittua eläkettä ei myönnetä julkisten alojen alemmassa eläkeiässä.

Määrätyissä julkisen alan ammateissa on ollut 30.6.1989 saakka yleistä vanhuuseläkeikää alempia ammatillisia eläkeikiä. Järjestelmä kumottiin vuonna 1989, mutta silloin alempien eläkeikien ammateissa työskentelevät saivat halutessaan säilyttää alemman eläkeikänsä. Vaikka ammatilliset eläkeiät nousevat vuoden 2017 alusta, suurin osa eläkei'istä on edelleenkin alempia kuin ikäluokan alin eläkeikä. Ne henkilöt, jotka ovat aikanaan valinneet ammatillisen eläkeiän, säilyttävät ammatillisen eläkeiän, jos palvelussuhde jatkuu eläkeikään saakka.

Jos henkilöllä on eläkeoikeus ammatillisessa eläkeiässä, eläkkeen määrään ei tule vähennyksiä (lukuun ottamatta modifioitua yhteensovitusta). Perusturvan mukaiseen eläkkeeseen ei tehdä varhennusvähennystä eikä normeerausta. Ennen vuotta 1995 karttunut lisäeläkeosuus on eläkkeessä mukana.

4.4.7 Vanhuuseläkkeen määrä sotilaan alemmassa eläkeiässä

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen sotilas- ja siviilihenkilöstön eläketurva määräytyy JuEL:n 5. luvun mukaan. Luku sisältää säännökset sotilaseläkeoikeudesta palvelusvuosien perusteella ja sotilaiden alimmasta vanhuuseläkeiästä.

Eläkeoikeus voi syntyä

- palvelusvuosien perusteella
- sotilaan alimmassa vanhuuseläkeiässä
- eroamisiässä
- ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä
- työkyvyttömyyden perusteella.

Sotilaan alin vanhuuseläkeikä nousee eläkeuudistuksen myötä kolmella kuukaudella per vuosi, alkaen vuodesta 2018.

Taulukko 4.2.

Sotilaan alin vanhuuseläkeikä.

Syntymävuosi	Alin vanhuuseläkeikä
–1962	55 v
1963	55 v 3 kk
1964	55 v 6 kk
1965	55 v 9 kk
1966	56 v
1967	56 v 3 kk
1968	56 v 6 kk
1969	56 v 9 kk
1970–1972	57 v

Eroamisikä ja sotilaan alin vanhuuseläkeikä ovat yleensä korkeampia kuin palvelusvuosien perusteella määräytyvä eläkeikä. Eroamisiät vaihtelevat ja ne on säädetty hallinnonalojen omissa laeissa.

Eläketapahtumaa tai palvelussuhteen päättymistä edeltävän kymmenen kalenterivuoden ajalta sotilaseläke lasketaan sotilasvirasta kunakin vuonna saatujen ansioiden perusteella. Toisin kuin muiden työntekijöiden eläkettä laskettaessa eläkkeeseen oikeuttavista ansioista vähennetään työntekijän työeläkevakuutusmaksu. Mahdollisista palkattoman ajan etuuksista eläkettä karttuu kuitenkin muillakin valtion työntekijöillä.

Muutos vuosiansioista karttuvaan eläkkeeseen toteutettiin vuoden 2016 alusta lukien. Tätä ennen sotilaseläkkeille määrättiin vielä eläkepalkka. Vuosiansioista karttuvaa eläkettä varten tarvitaan tiettyjä siirtymäsäännöksiä. Sotilaiden eläkkeen määräytymistä varten lasketaan eläkeoikeuden syntymistä tai palvelussuhteen päättymistä edeltävien kymmenen vuoden ansioiden perusteella niin sanottu loppupalkka. Loppupalkka lasketaan kymmenen viimeisen kalenterivuoden palkkakertoimella korotettujen ansioiden keskiarvona. Loppupalkkaa käytetään eläkkeen enimmäismäärään, vapaakirja-ajan eläkkeen ja eläketapahtumavuoden eläkkeen laskemiseen sekä kertoimen määrittämiseen.

Suoraan vuosiansioista karttunut eläke tuottaisi alhaisemman eläkkeen kuin viimeisten vuosien eläkepalkkaan perustunut eläkekarttuma, joten loppupalkan määräytymistä edeltävien vuosien karttumaa korotetaan tietyllä henkilökohtaisella kertoimella. Tätä kerrointa varten lasketaan loppupalkan määräytymistä edeltäviltä vuosilta keskimääräinen kuukausiansio. Kerroin saadaan jakamalla loppupalkka keskimääräisellä kuukausiansiolla. Kerrointa käytetään 1.1.2025 ja sen jälkeen alkavien eläkkeiden laskennassa.

Sotilaalla eläkettä karttuu kaksi prosenttia vuodessa kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista. Puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen lentäjän tehtävissä palvelevan virkamiehen eläke karttuu kolme prosenttia vuodessa kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista. Lisäksi edellytetään, että säädetyn eläkeiän saavuttamista tai palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden kuluessa on vähintään kolmena kalenterivuotena sotilasvirassa 16 668 euroa (2017 tasossa) eläkkeen perusteena olevia ansioita. Mikäli edellä mainitut edellytykset eivät täyty, eläkettä karttuu samoin perustein kuin muillakin JuEL:n piiriin kuuluvilla työntekijöillä.

Vuoden 2005 uudistuksen yhteydessä myös sotilaseläkkeiden yhteensovitukselta luovuttiin, mutta eläkkeen enimmäismäärä säilytettiin. Sotilaseläkkeen enimmäismäärä on 60–66 prosenttia loppupalkasta.

4.4.8 Alennettu eläkeikä ja useamman elinaikakertoimen soveltaminen

Jos vanhuuseläke alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämistä, vanhuuseläkkeeseen sovelletaan vanhuuseläkkeen alkamisvuodelle vahvistettua elinaikakerrointa. Eläkettä ei tarkisteta enää uudestaan 62 vuoden iässä kyseiselle ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Henkilön eläkkeeseen voi tulla sovellettavaksi useampia elinaikakertoimia. Jos ensimmäinen julkisen tai yksityisen alan eläke alkaa alennetussa eläkeikässä, henkilö voi myöhemmin saada eläkkeen toiselta alalta. Jos myöhempi eläke alkaa 62 vuoden täyttämistä tai sen jälkeen, tähän eläkkeeseen sovelletaan henkilön 62 vuoden iän täyttämistä vahvistettua elinaikakerrointa.

Jos alennetussa eläkeikässä vanhuuseläkkeelle siirtyneelle henkilölle myöhemmin myönnetään vanhuuseläkkeen aikaisen työskentelyn perusteella karttunutta eläkettä, vanhuuseläkkeen aikaisen työskentelyn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen sovelletaan henkilön 62 vuoden iän täyttämistä vahvistettua elinaikakerrointa. Jos henkilöllä on oikeus vanhuuseläkkeen aikana karttuneeseen eläkkeeseen ennen 62 vuoden ikää, eläkeaikaisen karttuman perusteella myönnettyyn eläkkeeseen sovelletaan eläkkeen alkamisvuodelle vahvistettua elinaikakerrointa. Eläkeaikana ansaittu eläke voi olla saman tai eri lain mukaista kuin jo maksussa oleva eläke.

4.5 Vanhuuseläkkeen määrä ikäluokan alimman vanhuuseläkeikäen jälkeen

Vuonna 1954 ja sen jälkeen syntyneen henkilön eläkettä korotetaan lykkäyskorotuksella, jos henkilö jää vanhuuseläkkeelle vasta sen jälkeen, kun hän on täyttänyt ikäluokan alimman vanhuuseläkeikäen. Vanhuuseläkkeeseen lasketaan 0,4 prosentin lykkäyskorotus jokaiselta kuukaudelta, jolla henkilö lykkää ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamisaikaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeikäen täyttämistä seuraavaa kalenterikuukautta myöhemmäksi. Lykkäyskorotuksen saa riippumatta siitä, työskenteleekö henkilö vai ei.

Lykkäyskorotus lasketaan kaikista työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta ensimmäisen, yksityiseltä tai julkiselta alalta myönnettävän vanhuuseläkkeen alkamiseen asti. Jos henkilö ottaa maksuun yhdenkin työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen, henkilöllä ei ole enää oikeutta lykkäyskorotukseen. Lykkäyskorotusprosentilla korotetaan eläkettä, joka on ansaittu ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä.

Ensimmäisen vanhuuseläkkeen jälkeen alkavaan eläkkeeseen tulee lykkäyskorotus vain, jos ensimmäisessä vanhuuseläkkeessä on lykkäyskorotus.

Lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kalenterikuukauden loppuun. Ensimmäisen vanhuuseläkkeen jälkeen alkavassa eläkkeessä lykkäysaika on sama kuin ensimmäisessä eläkkeessä.

Lykkäysaika lasketaan alkaen ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeiästä, vaikka henkilöllä olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen jossain muussa iässä kuin ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä. Lykkäysaika lasketaan alkaen ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeiästä myös silloin, kun työsuhde tai yrittäjätoiminta alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen.

Lykkäyskorotuksen estävät kaikki työeläkelakien mukaiset eläkkeet, myös esimerkiksi sotilaseläke. Kuitenkaan osa-aikaeläke tai osittainen vanhuuseläke eivät estä lykkäyskorotusta.

Myös maatalousyrittäjien luopumistuki estää lykkäyskorotuksen. Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta myöskään silloin, kun luopumistuen maksu on keskeytetty tai luopumistuki on jätetty lepäämään. Odottava luopumistuki ei sen sijaan estä lykkäyskorotusta.

Alkanut eläke estää vuoden 2017 sääntöjen mukaisen lykkäyskorotuksen riippumatta siitä, milloin ensimmäinen eläke on alkanut. Jos ensimmäinen vanhuuseläke on alkanut esimerkiksi ennen vuotta 2005, ei työntekijällä ole oikeutta lykkäyskorotukseen muista työsuhteista.

Lykkäyskorotusta eivät kuitenkaan estä eläkkeet, jotka eivät ole työeläkelakien mukaisia eläkkeitä, esimerkiksi kansanedustajan edustajaeläke ja sopeutumiseläke, urheilijaeläkkeet ja ylimääräiset taiteilijaeläkkeet tai ulkomailta maksettavat eläkkeet, koska ulkomaisen eläkkeen rinnastamisesta työeläkelakien mukaiseen eläkkeeseen ei ole erikseen säädetty. Lykkäyskorotusta ei myöskään estä kertasuoritettu vanhuuseläke.

Esimerkki 4.4.

Vanhuuseläke 1953 syntyneelle vuonna 2023.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 6.7.1953
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta
- Henkilö ottaa vanhuuseläkkeen 1.8.2023 alkaen.

Ansaittu eläke

Vuoden 2016 loppuun mennessä karttunut eläke on 415,94 euroa/kk (vuoden 2023 tasossa).

Ansaittu eläke 1.1.2017–31.7.2023:

Vuosi	YEL-työtulo vuoden 2023 tasossa	Eläke	Karttumisprosentti
2017	15 500,00	19,38	1,5
2018	15 500,00	19,38	1,5
2019	15 500,00	19,38	1,5
2020	15 500,00	19,38	1,5
2021	9 041,67	11,30	1,5
Yhteensä		88,82	

Eläkkeen karttumisen loppu vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajalla. Vuonna 1953 syntyneen vakuuttamisvelvollisuuden yläikäraja on 68 vuotta.

Ansaittu eläke on $415,94 + 88,82 = 504,76$ euroa/kk.

Lykkäyskorotus

Lykkäyskorotus ajalta 1.1.2017–31.7.2023 = 79 kk

Lykkäyskorotus $79 \times 0,4 \% = 31,6 \%$

$0,316 \times 504,76 = 159,50$ euroa/kk

Eläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista

Eläke yhteensä on $504,76 + 159,50 = 664,26$ euroa/kk.

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Eläke tarkistetaan vuonna 1953 syntyneen elinaikakertoimella:

$0,97200 \times 664,26 = 645,66$ euroa/kk.

Vanhuuseläke 1.8.2023 alkaen on **645,66 euroa/kk.**

...

4.5.1 Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta työttömyysajalta

Henkilöllä ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen samalta ajalta, jolta henkilö on saanut työttömyysetuutta eli ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Oikeutta lykkäyskorotukseen ei ole myöskään ajalta, jolta on maksettu soviteltua työttömyyspäivärahaa.

Ulkomailta maksettu työttömyysetuus ei estä lykkäyskorotusta.

Vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden jälkeen maksetut työttömyysetuuspäivät muunnetaan eläkettä laskettaessa täysiksi kuukausiksi seuraavasti:

- Työttömyyskassan ilmoittamat ansiopäivärahapäivät muunnetaan täysiksi kuukausiksi jakamalla ne 21,5:llä.
- Kelan ilmoittamat työttömyysetuudet muunnetaan täysiksi kuukausiksi jakamalla vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden jälkeinen työttömyys-tukiaika 30:llä.

Vain täydet työttömyyskuukaudet vähentävät lykkäyskorotusta.

Esimerkki 4.5.

Työttömyyskassan ilmoittamien ansiopäiväraha-aikojen vähentäminen lykkäysajasta.

Perustiedot

- Syntymävuosi 1954
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta
- Ansiopäivärahaa 100 päivää 63 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta alkaen
- Eläkkeelle 65-vuotiaana.

Lykkäyskorotusajasta vähennetään ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden jälkeinen ansiopäiväraha-aika.

Lykkäyskorotus:

$100 / 21,5 = 4 \text{ kk } 14 \text{ pv} \rightarrow 4 \text{ kk}$ vähennetään

Lykkäysaika $24 \text{ kk} - 4 \text{ kk} = 20 \text{ kk}$

Lykkäyskorotus $20 \text{ kk} \times 0,4 \% = 8 \%$

...

Esimerkki 4.6.

Kelan ilmoittamien työttömyysetuuksien vähentäminen lykkäysajasta.

Perustiedot

- Syntymäaika 20.8.1954
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta, täyttää 20.8.2017
- Työmarkkinatukiaika 10.7.–30.9.2017
- Eläkkeelle 65-vuotiaana.

Lykkäyskorotusajasta vähennetään ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämiskauden jälkeinen työmarkkinatukiaika:

1.9.–30.9. = 30 päivää → 1 kk vähennetään

Lykkäysaika 24 kk – 1 kk = 23 kk

Lykkäyskorotus 23 kk × 0,4 % = 9,2 %

...

4.5.2 Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta työkyvyttömyyseläkkeen ajalta

Ennen vuotta 2005 alkanut yksityisen alan työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä. Vanhuuseläkkeeseen ei lasketa lykkäyskorotusta, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, vaikka työkyvyttömyyseläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi myöhemmin kuin ikäluokan alimassa vanhuuseläkeiässä.

Jos työkyvyttömyyseläke lakkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen ennen työkyvyttömyyseläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi, lykkäysajasta vähennetään aika, jolta on maksettu työkyvyttömyyseläkettä. Työkyvyttömyyseläkeajat vähennetään lykkäysajasta samoin kuin työttömyysetuusajat.

4.5.3 Lykkäyskorotus ennen vuotta 1954 syntyneellä

Ennen vuotta 1954 syntyneelle henkilölle, jolla ei ole mitään työeläkettä makussa, lykkäyskorotus lasketaan seuraavasti:

- Vuosina 1949–1953 syntyneillä henkilöillä eläkettä korotetaan vuoden 2017 säännöin 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään 1.1.2017 myöhemmäksi. Lykkäyskorotus laskeaan kaikkeen ensimmäisen eläkkeen alkamiseen mennessä ansaittuun eläkkeeseen.

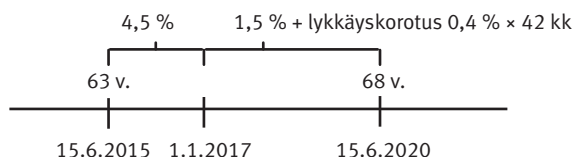
- Vuosina 1940–1948 syntyneillä henkilöillä vanhuuseläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Lykkäyskorotus lasketaan 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä ansaittuun eläkkeeseen.
- Vuonna 1939 ja ennen vuotta 1939 syntyneen henkilön eläkettä korotetaan 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta yksityisten alojen eläkkeen alkamisaikaa lykätään 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Lykkäyskorotus lasketaan 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä ansaittuun eläkkeeseen. Jos uusi eläkeaikainen työsuhde on alkanut vuonna 2005 tai vuoden 2005 jälkeen, lykkäyskorotus tästä työsuhteesta karttuneeseen eläkkeeseen lasketaan kuten 1940–1948 syntyneillä henkilöillä.
- Vuonna 1939 ja sitä ennen syntyneen VaEL:n piiriin kuuluneen työntekijän eläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Lykkäyskorotus lasketaan 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä ansaittuun eläkkeeseen.
- Vuonna 1939 ja ennen vuotta 1939 syntyneellä KuEL:n piiriin kuuluneella henkilöllä ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen.

Esimerkki 4.7.

Lykkäyskorotus vuonna 1952 syntyneelle henkilölle.

Perustiedot

- Syntymäaika 15.6.1952
- Eläkkeelle 68-vuotiaana.

Eläkettä karttuu työansioista 63 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta vuoden 2016 loppuun asti 4,5 prosenttia. Vuoden 2017 alusta karttumisprosentti laskee 1,5 prosenttiin ja lykkäyskorotusaika lasketaan vuoden 2017 alusta alkaen.

Lykkäyskorotus 16,8 prosenttia ($42 \text{ kk} \times 0,4 \%$) lasketaan kaikkeen 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä ansaittuun eläkkeeseen.

4.6 Vanhuuseläkkeen määrä osa-aikaeläkkeen jälkeen

Vanhuuseläkkeen määrä osa-aikaeläkkeen jälkeen on eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke. Osa-aikaeläkkeen jälkeen vanhuuseläke koostuu

- osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä
- osa-aikaeläkkeen aikaisesta osa-aikatyöstä karttuneesta eläkkeestä
- ansionalenemasta karttuneesta eläkkeestä ennen vuotta 1953 syntyneillä
- osa-aikaeläkkeen aikana saatujen etuusansioiden perusteella karttuneesta eläkkeestä
- osa-aikaeläkkeen lakkaamisen jälkeen saaduista työ- ja etuusansioista karttuneesta eläkkeestä.

Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon ja ansaittu eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

Osa-aikaeläkkeen aikaisesta työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia tai siirtymäajalla (vuosina 2017–2025) 1,7 prosenttia.

Ennen vuotta 1953 syntyneellä henkilöllä ansion alenemasta karttuu vanhuuseläkettä 0,75 prosenttia vuodessa.

Julkisilla aloilla 1947–1951 syntyneille henkilöille karttuu vanhuuseläkettä ansion alenemasta yksi prosentti, mikäli henkilö on jäänyt osa-aikaeläkkeelle ensimmäisen kerran täytettyään 60 vuotta.

Jos henkilö 68 vuotta täytettyään ei hae vanhuuseläkettä, osa-aikaeläke muuttuu osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Kun henkilö hakee vanhuuseläkettä, vanhuuseläke lasketaan uudelleen.

Esimerkki 4.8.

Osa-aikaeläke ja osa-aikaeläkkeen jälkeen laskettava vanhuuseläke ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 15.3.1955
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta 3 kuukautta
- Henkilö hakee osa-aikaeläkkeen alkamaan 1.1.2017
- Henkilö jää vanhuuseläkkeelle ikäluokkansa alimmassa vanhuuseläkeiässä 1.7.2018

- Osa-aikatyön palkka oli 1 500,00 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa)
- Työeläkeindeksinä on käytetty 2534 vuodelle 2017 ja 2567 vuodelle 2018
- Palkkakertoimenä on käytetty 1,389 vuodelle 2017 ja 1,404 vuodelle 2018.

Osa-aikaeläke 1.1.2017

Vakiintunut ansio

Osa-aikaeläke alkaa 1.1.2017, joten vakiintuneen ansion tarkastelujaksolla ovat vuodet 2012–2016.

Vuosi	Ansiot
2012	30 000,00
2013	32 000,00
2014	34 000,00
2015	36 000,00
2016	36 500,00
Yhteensä	168 500,00

Vakiintunut ansio on $168\,500,00/60 = 2\,808,33$ euroa/kk.

Osa-aikatyön ansio on 1 500,00 euroa/kk, joten osa-aikaeläkkeen määrä on $0,5 \times (2\,808,33 - 1\,500,00) = 654,17$ euroa/kk.

Osa-aikaeläke 1.1.2017 alkaen on 654,17 euroa/kk.

Vanhuuseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen 1.7.2018

Eläke työstä

Osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä ansaittu eläke on 1 200,00 euroa/kk (vuoden 2018 tasossa).

Osa-aikaeläkkeen aikaisesta osa-aikatyöstä ansaittu eläke:

Vuosi	Ansiot	Karttunut eläke
2017	18 194,38	25,78
2018	9 097,19	12,13*
Yhteensä		37,91

* $(9\,097,19 \times 3/6 \times 1,7\%) + (9\,097,19 \times 3/6 \times 1,5\%) / 12 = 12,13$ euroa/kk.

Työstä ansaittu eläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista on
 $1\,200,00 + 37,91 = 1\,237,91$ euroa/kk.

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Eläke kerrotaan vuonna 1955 syntyneiden elinaikakertoimella:
 $1\,237,91 \times 0,96344 = 1\,192,65$ euroa/kk.

Vanhuuseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen 1.7.2018 on **1 192,65 euroa/kk.**

...

4.6.1 Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä vuosina 1949–1955 syntyneillä henkilöillä

Jos vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen, lasketaan karttuneeseen eläkkeeseen lykkäyskorotus. Lykkäyskorotus lasketaan aikaisintaan 1.1.2017 alkaen korkeintaan 68 vuoden ikään asti.

- Jos henkilö on täyttänyt ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän ennen vuotta 2017, lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista lykätään 1.1.2017 myöhemmäksi.
- Jos henkilö täyttää ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän vuonna 2017 tai sen jälkeen, lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista lykätään ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavaa kalenterikuukautta myöhemmäksi.

Lykkäyskorotus lasketaan koko karttuneeseen eläkkeeseen.

Jos työskentely jatkuu 68 ikävuoden täyttämisen jälkeen, ei vanhuuseläkkeeksi muuttuneen osa-aikaeläkkeen ajalta ole oikeutta lykkäyskorotukseen.

4.6.2 Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä vuosina 1947–1948 syntyneillä henkilöillä

Jos vuosina 1947–1948 syntynyt henkilö ei ole hakenut vanhuuseläkettä, osa-aikaeläke on muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Kun henkilö hakee 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen vanhuuseläkettä, lasketaan 68 ikävuoteen mennessä ansaitun eläkkeen ja osa-aikaeläkkeen suuruisena maksettavan vanhuuseläkkeen erotukselle lykkäyskorotus. Lykkäyskoro-

tus lasketaan korkeintaan 31.12.2016 asti. Lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta vanhuuseläkkeen alkamista lykätään 68 vuoden iän täyttämistä seuraavaa kalenterikuukautta myöhemmäksi.

4.6.3 Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä ennen vuotta 1947 syntyneillä henkilöillä

Jos ennen vuotta 1947 syntynyt henkilö ei ole hakenut vanhuuseläkettä, osa-aikaeläke on muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Jos henkilö hakee vanhuuseläkettä vasta 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen, lasketaan ansaitun vanhuuseläkkeen ja osa-aikaeläkkeen suuruisena maksettavan vanhuuseläkkeen erotukselle lykkäyskorotus. Lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamisaikaa lykätään 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

4.7 Vanhuuseläkkeen määrä päättyneen kuntoutusrahan jälkeen

Vanhuuseläke määräytyy päättyneen kuntoutusrahan, osakuntoutusrahan tai kuntoutusavustuksen jälkeen aina uusin perustein. Määrä on vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke.

Päättyneen kuntoutusetuuden jälkeen vanhuuseläke koostuu:

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (vuosiansiosta) karttuneesta eläkkeestä
- yrittäjän vakuutetusta kokonaistyötulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattomien aikojen etuusajoilta karttuneesta eläkkeestä (esim. kuntoutusetuuden ajalta)
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttuneesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista ja ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä.

Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon ja ansaittu eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

Eläkkeen karttuminen kuntoutusrahan aikana

Kuntoutusraha-ajasta eläkettä karttuu palkattomien aikojen karttuman mukaisesti. Kuntoutusrahan rinnalla työskentelystä eläkettä karttuu vuodesta 2017 alkaen 1,5 karttumisprosentin tai siirtymäajan (vuosien 2017–2025) 1,7 karttumisprosentin mukaan. Jos kuntoutusrahan rinnalla on työskennelty ennen vuotta 2017, sovelletaan aikaisempien säännösten iän mukaisia karttumisprosentteja.

4.8 Vanhuuseläkkeen määrä työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Vanhuuseläkkeen määrä, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi

Vanhuuseläkkeen määrä on vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke. Kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, vanhuuseläkkeen määrä koostuu

- täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrästä,
- työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentelystä karttuneesta eläkkeestä ja
- työkyvyttömyyseläkkeen katkojen ajalta työ- ja etuusansioista karttuneesta eläkkeestä.

Vanhuuseläke myönnetään uusin perustein vuodesta 2017 alkaen riippumatta siitä, miten pitkä aika työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut.

Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon. Eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeen aikana tehdyn työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen, jos työsuhde on päättynyt.

Työkyvyttömyyseläke tarkistetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon. Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ansaitut eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Eläkettä ei tarkisteta uudestaan elinaikakertoimella silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ansaittu eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

Täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu yksityisen alan vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyttä työkyvyttömyyseläkettä vastaavaksi vanhuuseläkkeeksi

- 65 vuoden iässä, jos työkyvyttömyyseläke on myönnetty vuoden 2004 säännösten mukaan

- 63 vuoden iässä, jos työkyvyttömyyseläke on myönnetty vuoden 2005 säännösten mukaan
- ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeikässä, jos työkyvyttömyyseläke on myönnetty vuoden 2017 säännösten mukaan.

Julkisilla aloilla 2017 säännöin myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi matalimmassa iässä seuraavista: oman ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, ammatillinen eläkeikä, eroamisikä tai henkilökohtainen eläkeikä.

Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ikärajan täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Esimerkki 4.9.

Vanhuuseläke osatyökyvyttömyyseläkkeen jälkeen.

Perustiedot

- Syntymäaika 7.11.1958
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 64 vuotta
- Osatyökyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma vuonna 2017
- Eläkkeen rinnalla työsuhde osatyökyvyttömyyseläkkeen alusta 1.9.2017 alkaen
- Vanhuuseläke 64 vuoden iässä
- Työeläkeindeksinä on käytetty 2534 vuodelle 2017 ja 2730 vuodelle 2022
- Palkkakertoimenä on käytetty 1,389 vuodelle 2017 ja 1,521 vuodelle 2022.

Osatyökyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi

Osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä on ollut 791,32 euroa/kk vuoden 2017 tasossa eli 852,53 euroa/kk vuoden 2022 tasossa.

Osatyökyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 1.12.2022 alkaen henkilön täyttäessä 64 vuotta.

Vanhuuseläke on täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen eli 1 705,06 euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläkkeen aikana karttunut uusi eläke

Henkilö on työskennellyt osatyökyvyttömyyseläkkeen rinnalla. Hänen työskentelynsä päättyy marraskuussa 2022 ja hän hakee tästä työstä karttunutta vanhuuseläketä. Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuonna tehdystä työstä

ei kartu eläkettä, koska eläkkeeseen sisältyy tulevan ajan eläkeosa. Tämä koskee myös eläkkeen rinnalla eläketapahtumavuonna tehtyä työtä.

Vuosi	Ansiot e/v, vuoden 2022 palkkakertoimen (1,521) tasossa	Karttunut eläke e/kk
2018	19 500,00	24,38
2019	20 100,00	25,13
2020	20 500,00	25,63
2021	21 100,00	26,38
2022	20 100,00	25,13
Yhteensä		126,65

Eläkkeen määrä kerrotaan vuonna 1958 syntyneiden elinaikakertoimella (arvio) 126,65 euroa/kk \times 0,946 = 119,81 euroa/kk.

Vanhuuseläke yhteensä

Vanhuuseläke yhteensä 1.12.2022 alkaen on

1 705,06 euroa/kk + 119,81 euroa/kk = **1 824,87 euroa/kk.**

...

Työkyvyttömyyseläkkeen ajalta ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen

Työkyvyttömyyseläkkeen ajalta ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen. Kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, vanhuuseläkkeeseen ei lasketa lykkäyskorotusta, vaikka työkyvyttömyyseläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi myöhemmin kuin ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä.

Varhennettu vanhuuseläke vuoden 2004 säännöin myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Vuoden 2004 säännöin myönnetyllä työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla henkilöllä on oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 60 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Varhennusvähennys on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä varhennetaan 65 vuoden iän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta. Yksityisellä alalla varhennettu vanhuuseläke määräytyy muuten samoin perustein kuin työkyvyttömyyseläke, mutta varhennetusta vanhuuseläkkeestä poistetaan tuleva aika varhennetun vanhuuseläkkeen alkamisen ja 65 vuoden iän täyttämiskuukauden lopun väliseltä ajalta. Julkinen ala ei poista tulevan ajan osaa.

Jos hakija on ollut työssä työkyvyttömyyseläkkeensä aikana, yksityiseltä alalta työkyvyttömyyseläkkeen aikainen karttuma myönnetään samasta ajankohdasta kuin varhennettu vanhuuseläke. Julkiselta alalta työkyvyttömyyseläkkeen aikainen eläkekarttuma myönnetään ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä. Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttunutta eläkettä vähennetään varhennusvähennyksellä, joka on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä varhennetaan 65 vuoden iän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta. Tätä vuoden 2004 säännösten mukaista varhennusvähennystä sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen, jos varhennettu vanhuuseläke alkaa 1.1.2017 tai myöhemmin tai pelkkä työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttunut eläke alkaa 1.1.2017 tai myöhemmin (varhennettu vanhuuseläke voi olla myönnetty jo ennen vuotta 2017).

Eläkkeen karttuminen työ- ja etuusansioista työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla

Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentelystä eläkettä karttuu 1,5 prosenttia silloin, kun työkyvyttömyyseläkejako on jatkunut koko kalenterivuoden. Jos työkyvyttömyyseläke on jätetty lepäämään, eläkettä karttuu samoin kuin työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla. Tulevan ajan sisältävässä työkyvyttömyyseläkkeessä työkyvyttömyyseläkejako alkaa eläketapahtumavuoden alusta.

Jos työkyvyttömyyseläkejakson alkamisvuonna eläke ei ole jatkunut koko alkamisvuotta, tämän vuoden työansioista karttuu eläkettä iän mukaisesti joko 1,5 tai 1,7 prosenttia vuodessa vuoden 2017 alusta.

Myös palkattoman ajan etuuksista karttuu eläkettä sellaiselta kalenterivuodelta, jolloin eläke ei ole kestänyt koko vuotta.

Jos työkyvyttömyyseläke on päättynyt ennen vuotta 2017 ja alkaa vanhuuseläkkeenä uudestaan vuonna 2017 tai sen jälkeen, vanhuuseläke myönnetään uusin perustein. Tällöin karttumisprosentit ovat iän mukaiset (käytännössä 1,9 %) myös ennen vuotta 2017 olleiden eläkevuosien ajalta, jolloin työkyvyttömyyseläke ei ole ollut maksussa koko vuotta.

Poikkeus vanhuuseläkkeen uusin perustein myöntämiseen, kun työskentelyä julkisella ja yksityisellä alalla ja julkisella alalla on henkilökohtainen eläkeikä

Vanhuuseläke lasketaan pääsääntöisesti aina uusin perustein. Jos henkilö hakee työkyvyttömyyseläkettä ja on täyttänyt ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän, mutta ei korkeampaa henkilökohtaista eläkeikää, julkisen alan vanhuuseläke lasketaan työkyvyttömyyseläkkeenä, mutta myönnetään vanhuuseläkkeenä. Yksityisellä alalla on mahdollista myöntää ja laskea vain vanhuuseläke alimman vanhuuseläkeiän jälkeen.

Tässä tilanteessa myös yksityisen alan vanhuuseläke myönnetään entisin perustein.

4.9 Vanhuuseläkkeen määrä työuraeläkkeen jälkeen

Työuraeläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen määrä koostuu työuraeläkkeen määrästä ja työuraeläkkeen rinnalla työskentelystä mahdollisesti karttuneesta eläkkeestä.

Työntekijällä on oikeus hakemuksesta työuraeläkkeen aikana tehdyn työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, jos työsuhde on päättynyt. Jos työsuhde päättyy vasta ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, työuraeläkkeen aikana tehdyn työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen on hakemuksesta oikeus aikaisintaan työsuhteen päättymistä seuraavan kuukauden alusta alkaen.

Julkisen alan työntekijällä on oikeus hakemuksesta työuraeläkkeen aikana tehdyn työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen mahdollisessa alemmassa eläkeiässä edellyttäen, että kyseinen palvelus on päättynyt.

Työuraeläke tarkistetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon. Työuraeläkkeen rinnalla karttuneen eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Työuraeläkkeen aikana karttunut eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikaker-toimella.

Työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Julkisilla aloilla työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi matalimmassa iässä seuraavista: oman ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, ammatillinen eläkeikä, eroamisikä tai henkilökohtainen eläkeikä.

Työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ikärajan täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

5 Osittainen varhennettu vanhuuseläke

Osittainen (varhennettu) vanhuuseläke on osa karttunutta vanhuuseläkettä, jonka voi ottaa jo ennen alinta vanhuuseläkeikänsä. Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla on mahdollista työskennellä ilman rajoituksia. Työskentely osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla ei ole kuitenkaan pakollista (ks. liite 8). Osittainen vanhuuseläke on voinut alkaa aikaisintaan 1.2.2017.

5.1 Oikeus osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen

Henkilöllä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- henkilö on syntynyt vuonna 1949 tai sen jälkeen
- henkilö on täyttänyt syntymävuotensa mukaan määräytyvän osittaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan
- henkilö ei saa eläkkeen alkaessa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa työeläkelakien mukaista etuutta
- henkilö ei saa eläkkeen alkaessa luopumistukea
- henkilö ei ole sotilas. Sotilaalla tässä tarkoitetaan JuEL:n 101 §:n mukaisista sotilaskoulutusta vaativassa virassa tai tehtävässä tai erikseen säädettyssä sotilasvirassa palvelevaa virkamiestä.

Vuonna **1949–1963** syntyneillä henkilöillä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 61 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Vuonna **1964** syntyneillä henkilöillä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 62 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Vuonna **1965 ja sen jälkeen syntyneillä** osittaisen vanhuuseläkkeen alaikäraja sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen. Vuonna 1965 syntyneille sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa osittaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan vuodelle 2027 viimeistään 31.10.2026.

Julkisella alalla ei ole oikeutta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen eläkeikänsä, mutta ei ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää.

Osittainen vanhuuseläke alkaa eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta tai eläkkeenhakijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta, jos kaikki eläkkeen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Osittaista vanhuuseläkettä ei myönnetä takautuvasti. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Osittainen varhennettu vanhuuseläke.)

5.2 Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen määrä

5.2.1 Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen osuudet ovat 25 tai 50 prosenttia

Osittaisena vanhuuseläkkeenä voidaan myöntää 25 tai 50 prosenttia eläkkeen alkamista edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaitusta eläkkeestä (pohja-eläkkeestä).

Jos osittainen vanhuuseläke on myönnetty 25 prosentin suuruisena, voidaan myöntää myöhemmin vielä toinen 25 prosentin eläkeosuus. Eläkeosuutta ei ole mahdollista muuttaa muulla tavalla. Sitä osaa ansaitusta eläkkeestä, jota ei vielä myönnetä, kutsutaan säästöosuudeksi. Se myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeisessä eläkkeessä.

5.2.2 Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen perusteena oleva eläke (pohjaeläke)

Osittaisen vanhuuseläkkeen perusteena oleva pohjaeläke on eläkkeen alkamista edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke. Pohjaeläkkeessä ei ole mukana mahdollista varhennusvähennystä tai lykkäyskorotusta. Pohjaeläke muodostuu

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (vuosiansiosta) karttuneesta eläkkeestä
- yrittäjän vakuutetusta kokonaistulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattomien aikojen etuusajoilta karttuneesta eläkkeestä
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttuneesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista
- ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä
- osa-aikaeläkkeen ansionalenemasta karttuneesta eläkkeestä vuonna 1952 tai aiemmin syntyneillä.

Pohjaeläkkeessä on mukana kaikkien yksityisten ja julkisten alojen työeläkelätkien mukaan ansaittu eläke.

Yksityisten alojen rekisteröityä lisäeläkettä ei myönnetä osittaisen vanhuuseläkkeen yhteydessä.

Julkisen alan lisäeläkeosuutta on mukana osittaisessa vanhuuseläkkeessä, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeikänsä.

Pohjaeläke ensimmäisen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Yksityisillä aloilla samaa ensimmäisen myönnön yhteydessä laskettua pohjaeläkettä käytetään palkkakertoimella tarkistettuna,

- jos osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen myönnetään toinen 25 prosentin eläkeosuus, ja
- kun myönnetään muu eläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen.

Julkisilla aloilla toinen 25 prosentin eläkeosuus lasketaan samasta palkkakertoimella tarkistetusta pohjaeläkkeestä kuin ensimmäinen osittainen vanhuuseläke. Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävässä muussa eläkkeessä voi kuitenkin tulla käytettäväksi normeeraamaton pohjaeläke, vaikka osittaisessa vanhuuseläkkeessä on käytetty normeerattua pohjaeläkettä. (Ks. luku 5.2.3.)

Ansiot tarkistetaan palkkakertoimella, kun pohjaeläkettä lasketaan

Kultakin vuodelta eläkkeen perusteena olevat vuosiansiot ja ennen vuotta 2005 ansaitut vapaakirjat tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Ennen vuotta 2004 ansaitut vapaakirjat tarkistetaan ensin puoliväli-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja siitä palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Jos ensimmäisen osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään toinen 25 prosentin osittainen vanhuuseläke, tarkistetaan ensimmäisen myönnön yhteydessä laskettu pohjaeläke palkkakertoimella toisen eläkeosuuden alkamisvuoden tasoon.

5.2.3 Julkisten alojen pohjaeläke

Julkisilla aloilla osittainen vanhuuseläke määräytyy eri tavalla riippuen siitä, onko henkilö täyttänyt henkilökohtaisen vanhuuseläkeikänsä ja onko henkilö syntynyt ennen vuotta 1960 vai sen jälkeen.

Ennen vuotta 1960 syntyneille lasketaan kaksi pohjaeläkettä

Julkisilla aloilla ennen vuotta 1960 syntyneille lasketaan kaksi pohjaeläkettä, **normeeraamaton ja normeerattu pohjaeläke**.

Pohjaeläkkeen laskeminen, kun osittainen vanhuuseläke alkaa ennen henkilökohtaisen eläkeiän täyttämistä

Jos ensimmäinen osittainen vanhuuseläke alkaa ennen henkilökohtaisen eläkeiän täyttämistä, osittainen vanhuuseläke lasketaan normeeratusta pohjaeläkkeestä. Myös toinen osittainen vanhuuseläke lasketaan normeeratusta pohjaeläkkeestä, vaikka henkilökohtainen eläkeikä olisi täyttynyt toisen osittaisen vanhuuseläkkeen alkaessa.

Myöhemmin myönnettävässä säästöosuudessa on lisäeläkeosuutta mukana, jos henkilö on täyttänyt henkilökohtaisen vanhuuseläkeikänsä ja palvelussuhde on jatkunut siihen saakka yhdenjaksoisesti.

Pohjaeläkkeen laskeminen, kun osittainen vanhuuseläke alkaa henkilökohtaisen eläkeiän täyttämisen jälkeen

Jos ensimmäinen osittainen vanhuuseläke alkaa henkilökohtaisen eläkeiän täytyttyä, osittainen vanhuuseläke lasketaan normeeraamattomasta pohjaeläkkeestä ja osittaisessa vanhuuseläkkeessä on myös lisäeläkeosuutta mukana.

Pohjaeläkkeen laskeminen, kun henkilöllä ei ole henkilökohtaista eläkeikää

Jos henkilöllä ei ole lisäeläkeoikeutta eikä henkilökohtaista eläkeikää ja osittainen vanhuuseläke alkaa ennen 65 vuoden ikää, osittainen vanhuuseläke lasketaan normeeratusta pohjaeläkkeestä.

Vuonna 1960 ja sen jälkeen syntyneille lasketaan vain normeeraamaton pohjaeläke

Vuonna 1960 ja sen jälkeen syntyneillä osittainen vanhuuseläke lasketaan aina normeeraamattomasta pohjaeläkkeestä. Lisäksi otetaan talteen lisäeläkeosuuden määrä.

5.2.4 Osittainen varhennettu vanhuuseläke voi olla varhennettu tai lykätty

Osittainen vanhuuseläke voi olla varhennettu tai lykätty sen mukaan, alkaako osittainen vanhuuseläke ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää vai sen jäl-

keen. Ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä alkavaan osittaiseen vanhuuseläkkeeseen ei tule varhennusvähennystä eikä lykkäyskorotusta.

Osittaisena vanhuuseläkkeenä on mahdollista myöntää kaksi 25 prosentin osuutta eri aikaan, joten osittaisessa vanhuuseläkkeessä voi olla yhtä aikaa sekä varhennettua että lykättyä osuutta.

5.2.5 Varhennusvähennyksen laskeminen osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää, osittaista vanhuuseläkettä varhennetaan. Tämä tarkoittaa, että osittaista vanhuuseläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisesta ikäluokan alimman vanhuuseläkkeen täyttämistä seuraavan kuukauden alkuun.

Osittaisen vanhuuseläkkeen varhennusvähennys säilyy, kun henkilölle myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen vanhuuseläke tai jokin muu etuus.

Jokainen osittaisen vanhuuseläkkeen osuus varhennetaan sen hetken mukaan, jolloin kyseinen eläkeosuus myönnetään. Jos henkilö ottaa ensin 25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen ja esimerkiksi vuoden päästä toisen 25 prosentin eläkeosuuden, toisen eläkeosuuden varhennusaika lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeiästä toisen eläkeosuuden ottamisen alkamishetkeen.

Varhennusaika lasketaan aina ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeiästä, vaikka henkilöllä olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen jossain muussa iässä.

Esimerkki 5.1.

Osittainen vanhuuseläke varhennettuna.

Perustiedot

- Syntymävuosi 1956
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta 6 kuukautta
- Osittainen vanhuuseläke 50 % 61-vuotiaana vuonna 2017
- Pohjaeläke 2 200,00 euroa/kk.

Varhennusaika lasketaan jokaiselta kuukaudelta osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisesta ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alkuun. Vähennys on 0,4 prosenttia kuukaudelta.

$$30 \text{ kk} \times 0,4 \% = 12 \%$$

$$50 \% \times 2\,200,00 \text{ euroa/kk} \times (1 - 0,12) = 968,00 \text{ euroa/kk}$$

Tarkistettuna vuodelle 2017 vahvistetulla elinaikakertoimella:

$$0,96344 \times 968 \text{ euroa/kk} = \mathbf{932,61 \text{ euroa/kk.}}$$

...

5.2.6 Lykkäyskorotuksen laskeminen osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, lasketaan eläkkeeseen lykkäyskorotus. Osittaista vanhuuseläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta ikäluokan alimman vanhuuseläkkeen täyttämistä seuraavan kuukauden alusta osittaisen vanhuuseläkkeen alkamiseen.

Lykkäyskorotusaika lasketaan aikaisintaan vuoden 2017 alusta alkaen.

Ennen vuotta 1949 syntyneillä ei ole oikeutta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen. Siten ennen vuotta 1949 syntyneitä koskevat säännökset lykkäyskorotuksen laskemisesta vanhuuseläketilanteessa eivät tule sovellettavaksi osittaisen vanhuuseläkkeen laskennassa.

Jokainen osittaisen vanhuuseläkkeen osuus lykätään sen hetken mukaan, jolloin kyseinen eläkeosuus myönnetään. Jos henkilö ottaa 25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen ikäluokan alimman eläkeiän jälkeen, lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeiästä osittaisen vanhuuseläkkeen alkamishetkeen. Jos henkilö myöhemmin ottaa toisen 25 prosentin eläkeosuuden, toisen eläkeosuuden lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeiästä toisen eläkeosuuden ottamisen alkamishetkeen.

Lykkäysaika lasketaan aina ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeiästä, vaikka henkilöllä olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen jossain muussa iässä.

Esimerkki 5.2.

Osittainen vanhuuseläke lykättyinä.

Perustiedot

- Syntymävuosi 1954
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta (täyttänyt vuonna 2017)
- Osittainen vanhuuseläke 50 % 63 v 6 kk ikäisenä vuonna 2017
- Pohjaeläke 2 500,00 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa).

Lykkäyskorotusaika on kuusi kuukautta ja lykkäyskorotus 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta henkilö lykkää vanhuuseläkkeen alkamista yli ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän.

$$6 \text{ kk} \times 0,4 \% = 2,4 \%$$

$$50 \% \times 2 \text{ 500,00 euroa/kk} \times (1 + 0,024) = 1 \text{ 280,00 euroa/kk}$$

Tarkistettuna ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella:

$$0,96800 \times 1 \text{ 280 euroa/kk} = \mathbf{1 \text{ 239,04 euroa/kk.}}$$

...

Esimerkki 5.3.

Osittainen vanhuuseläke lykättyinä, lykkäyskorotus vuoden 2017 alusta.

- Syntymävuosi 1952
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta (täyttänyt vuonna 2015)
- Osittainen vanhuuseläke 50 % 1.5.2017 alkaen
- Pohjaeläke 2 000 euroa/kk.

Lykkäyskorotusaika on neljä kuukautta ja lykkäyskorotuksen henkilö saa vuoden 2017 alusta, vaikka on täyttänyt ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jo vuonna 2017.

$$4 \text{ kk} \times 0,4 \% = 1,6 \%$$

$$50 \% \times 2 \text{ 000,00 euroa/kk} \times (1 + 0,016) = 1 \text{ 016,00 euroa/kk}$$

Tarkistettuna ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella:

$$0,97552 \times 1 \text{ 016 euroa/kk} = \mathbf{991,13 euroa/kk.}$$

...

5.2.7 Elinaikakerroin osittaisessa varhennetussa vanhuuseläkkeessä

Elinaikakerroin, kun osittainen varhennettu vanhuuseläke alkaa ennen 62 ikävuoden täyttämistä

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa ennen 62 ikävuoden täyttämistä, ei henkilön oman ikäluokan elinaikakerroin ole vielä käytössä. Tällöin käytetään osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuodelle vahvistettua elinaikakerrointa.

Elinaikakerroin säilyy tässä osittaisen vanhuuseläkkeen osassa myöntövuoden mukaisena.

Elinaikakerroin, kun osittainen varhennettu vanhuuseläke alkaa 62 ikävuoden täyttämivuonna tai sen jälkeen

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa 62 ikävuoden täyttämivuonna tai sen jälkeen, on oman ikäluokan elinaikakerroin vahvistettu. Tällöin käytetään oman ikäluokan elinaikakerrointa.

Elinaikakerroin, kun myönnetään toinen osittainen varhennettu vanhuuseläke

Jos ennen 62 ikävuoden täyttämivuotta alkaneen 25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään toinen 25 prosentin eläkeosuus 62 ikävuoden täyttämivuonna tai sen jälkeen, säilyy ensimmäisessä eläkeosuudessa myöntövuoden elinaikakerroin ja toisessa eläkeosuudessa käytetään oman ikäluokan elinaikakerrointa.

Elinaikakerroin, kun osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään vanhuuseläke

Kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään vanhuuseläke, aiemmin osittaisena myönnettyjen eläkeosuuksien elinaikakertoimet säilyvät alkamisajankohdan mukaisina. Vanhuuseläkkeessä käytetään oman ikäluokan elinaikakerrointa.

5.2.8 Osittainen varhennettu vanhuuseläke toisen etuuden jälkeen

Osittainen varhennettu vanhuuseläke työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Toistaiseksi myönnettyltä työkyvyttömyyseläkkeeltä (täydeltä työkyvyttömyyseläkkeeltä tai osatyökyvyttömyyseläkkeeltä) ei voi siirtyä osittaiselle vanhuuseläkkeelle. Toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen voi siirtyä osittaiselle vanhuuseläkkeelle vain, jos työkyvyttömyyseläke on lakkautettu.

Kuntoutustuen (täyden kuntoutustuen tai osakuntoutustuen) tulee päättyä tai kuntoutustuki pitää lakkauttaa ennen kuin osittainen vanhuuseläke voi alkaa.

Osittainen vanhuuseläke lasketaan aina uusin perustein. Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä lasketaan eläkkeen alkamista edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitusta eläkkeestä (pohjaeläkkeestä).

Pohjaeläkkeessä on mukana päättyneiltä työkyvyttömyysajoilta (eläkesuhteesta) karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän vuoden loppuun asti. Jos työkyvyttömyyseläke on jatkunut osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna, karttuma eläkesuhteesta vuoden alusta alkaen voidaan myöntää vasta, kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään muu eläke-etuus.

Pohjaeläkkeessä on mukana myös työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentelystä karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltävän vuoden loppuun asti.

Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jatkuminen työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Jos osittaisella vanhuuseläkkeellä oleva henkilö alkaa saada työkyvyttömyyseläkettä, osittainen vanhuuseläke jatkuu osana työkyvyttömyyseläkettä samansuuruisena kuin aiemmin. Tällöin etuus on kuitenkin kokonaisuudessaan työkyvyttömyyseläkettä.

Osittainen vanhuuseläke jatkuu aiemmin myönnetyn suuruisena, jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkaa, jätetään lepäämään tai työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke kuntoutusrahan jälkeen

Kuntoutusrahan, osakuntoutusrahan tai kuntoutusavustuksen täytyy päättyä ennen kuin osittainen vanhuuseläke voi alkaa.

Osittainen vanhuuseläke lasketaan aina uusin perustein.

Pohjaeläkkeeseen lasketaan mukaan kuntoutusraha-ajalta palkattomien aikojen mukaan karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän vuoden loppuun asti. Jos kuntoutusraha on jatkunut osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna, alkamisvuoden kuntoutusraha-ajalta karttunut eläke voidaan myöntää vasta, kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään muu eläke-etuus.

Pohjaeläkkeessä on mukana myös kuntoutusrahan aikaisesta työskentelystä karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltävän vuoden loppuun asti. Kuntoutusrahan rinnalla työskentelystä eläkettä karttuu iän mukaisen karttumien mukaisesti. Vuoden 2017 alusta siirtymäajan korotettu karttuma koskee myös kuntoutusrahan rinnalla työskentelyä.

Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jatkuminen kuntoutusrahan jälkeen

Jos osittaisella vanhuuseläkkeellä oleva henkilö alkaa saada kuntoutusrahaa, osittainen vanhuuseläke jatkuu osana kuntoutusrahaa samansuuruisena kuin aiemmin. Tällöin etuus on kuitenkin kokonaisuudessaan kuntoutusrahaa.

Osittainen vanhuuseläke jatkuu aiemmin myönnetyn suuruisena, kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty kuntoutusraha päättyy.

5.3 Vanhuuseläkkeen määrä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittainen vanhuuseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kun henkilölle myönnetään vanhuuseläke.

Vanhuuseläkkeen määrä osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen sisältää aina mak-
sussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen ja säästöosuuden, eli sen osan osittaista vanhuuseläkettä varten lasketusta pohjaeläkkeestä, jota ei ole vielä myönnetty.

Jos kunkin eläkelain ehdot täyttyvät, myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja alkamisvuoden jälkeen vanhuuseläkkeen alkamiseen mennessä

- päättyneistä työsuhteista ansaittu eläke
- julkisten alojen kaikista rinnakkaisista palvelussuhteista ansaittu eläke, jos joku palvelussuhde on päättynyt vanhuuseläkkeen alkamiseen
- palkattomien etuuksien perusteella karttunut eläke
- opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut etuus
- osittaista vanhuuseläkettä edeltäneen työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuh-
teesta karttunut eläke
- osa-aikaeläkkeen ansion alenemasta karttunut eläke ennen vuotta 1953
syntyneillä.

Osittaisen vanhuuseläkkeen ajasta ei muodostu eläkettä kartuttavaa jaksoa.

Esimerkki 5.4.

*Osittainen varhennettu vanhuuseläke 63-vuotiaana, jonka jälkeen vanhuuseläke ly-
kättynä.*

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 11.1.1954
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta

- Osittainen vanhuuseläke alkaa 1.2.2017 ja vanhuuseläke sen jälkeen 1.2.2019
- Työeläkeindeksinä on käytetty 2534 vuodelle 2017 ja 2596 vuodelle 2019
- Palkkakertoimena on käytetty 1,389 vuodelle 2017 ja 1,418 vuodelle 2019.

Osittainen vanhuuseläke 1.2.2017 alkaen

Vuoden 2016 loppuun mennessä karttunut pohjaeläke on 2 035,72 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa).

Osittainen vanhuuseläke on $2\,035,72 \times 0,25\% = 508,93$ euroa/kk.

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Eläke tarkistetaan vuonna 1954 syntyneen elinaikakertoimella $0,96800 \times 508,93 = 492,64$ euroa/kk.

Osittainen vanhuuseläke

Osittainen vanhuuseläke 1.2.2017 alkaen on **492,64 euroa/kk**.

Osittainen vanhuuseläke alkaa 63 vuoden iässä (ikäluokan alin vanhuuseläkeikä), joten siihen ei tule varhennusvähennystä.

Vanhuuseläke 1.2.2019 alkaen

Karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta 1.1.2017 alkaen :

Vuosi	Työansiot PTEL-vähentämättöminä vuoden 2019 tasossa	Eläke	Karttumis%
2017	2 649,24	3,75*	1,7
2017	29 141,64	36,43*	1,5
2018	31 544,64	39,43	1,5
2019	2 628,66	3,29	1,5
Yhteensä		82,90	

* Vuoden 2017 työansiot jaetaan eri karttumisprosenttien ajoille niiden kuukausien suhteessa, joihin karttumisprosentit kohdistuvat.

Vuoden 2017 ansaittu eläke on

$(31\,790,88 \times 1/12 \times 1,7\%) + (31\,790,88 \times 11/12 \times 1,5\%) = 3,75 + 36,43 = 40,18$ euroa/kk.

Säästöosuus (75 %) pohjaeläkkeestä vuoden 2019 tasossa

$$2\,035,72 \times 1,422/1,389 = 2\,084,08 \text{ euroa/kk}$$

$$0,75 \times 2\,084,08 = 1\,563,06 \text{ euroa/kk}$$

Eläke yhteensä on $1\,563,06 + 82,90 = 1\,645,96$ euroa/kk.

Lykkäyskorotus säästöosuuteen ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta alkaen karttuneeseen eläkkeeseen

$$\text{Lykkäyskorotus ajalta } 1.2.2017\text{--}31.1.2019 = 24 \text{ kk}$$

$$\text{Lykkäyskorotus } 24 \text{ kk} \times 0,4 \% = 9,6 \%$$

$$0,096 \times 1\,645,96 = 158,01 \text{ euroa/kk}$$

Eläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista

$$\text{Eläke yhteensä on } 158,01 + 1\,645,96 = 1\,803,97 \text{ euroa/kk.}$$

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Eläke tarkistetaan vuonna 1954 syntyneen elinaikakertoimella:

$$0,96800 \times 1\,803,97 = 1\,746,24 \text{ euroa/kk.}$$

Maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen tarkistaminen työeläkeindeksillä

Maksussa oleva osittainen vanhuuseläke tarkistetaan työeläkeindeksillä vuoden 2019 tasoon.

$$492,64 \times 2598/2534 = 505,08 \text{ euroa/kk}$$

Vanhuuseläke yhteensä

$$\text{Eläke on yhteensä } 505,08 + 1\,746,24 = 2\,251,32 \text{ euroa/kk.}$$

Vanhuuseläke 65-vuotiaana 1.2.2019 alkaen on **2 251,32 euroa/kk.**

...

5.3.1 Indeksointi, kun myönnetään vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittainen vanhuuseläke korotetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Säästöosuus sekä osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja alkamisvuoden jälkeen ansaittu eläke korotetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

5.3.2 Elinaikakerroin, kun myönnetään vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Kun vanhuuseläke myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen, elinaikakerroin säilyy muuttumattomana osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa.

Säästöosuus ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta ansaittu eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

5.3.3 Työttömän vähentämätön vanhuuseläke 62-vuotiaana osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Ennen 1958 syntyneellä henkilöllä on oikeus varhennusvähennyksellä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 62-vuotiaana, jos henkilö saa työttömyyspäivärahaa lisäpäiväoikeuden perusteella.

Jos vähentämätön vanhuuseläke myönnetään osittaista vanhuuseläkettä saavalle henkilölle, varhennusvähennys säilyy osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa aiemman suuruisena. Muilta osin vanhuuseläkkeen määrä on vähentämätön.

5.3.4 Lykätty vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Jos vanhuuseläke lykätään alkamaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, lasketaan säästöosuuteen ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta alkaen ansaittuun eläkkeeseen lykkäyskorotus. Säästöosuutta ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta alkaen ansaittua eläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista lykätään alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alkua myöhemmäksi.

Myös julkisten alojen eläkkeissä lykkäyskorotus lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeiästä, vaikka ammatillinen tai henkilökohtainen vanhuuseläkeikä olisi alempi.

Jos henkilö on saanut osittaisen vanhuuseläkkeen aikana työttömyysetuutta ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, vähennetään lykkäysajasta työttömyysetuuspäivät.

Lykkäyskorotus lasketaan sekä päättyneistä että jatkuvista työsuhteista ensimmäisen vanhuuseläkkeen myöntämiseen asti. Ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkaessa jatkuvan työsuhteen lykkäyskorotus myönnetään samalla, kun työsuhteesta myönnetään karttunut eläke. Vanhuuseläkkeen alkamishetkellä jatkuvasti

ta työsuhteesta myönnetään eläke hakemuksesta aikaisintaan työsuhteen päättymistä seuraavan kuukauden alusta.

Osittaisen vanhuuseläkkeen osuus säilyy aiemmin myönnetyn suuruisena. Osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa säilyy esimerkiksi lykkäyskorotus, jos henkilö on ottanut osittaisen vanhuuseläkkeen ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen ja osittaiseen vanhuuseläkkeeseen on laskettu lykkäyskorotus.

5.3.5 Ensisijaisten etuuksien vähentäminen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aikana sattuneessa vahinkotapahtumassa

Jos LITA-etuus on myönnetty osittaisen vanhuuseläkkeen aikana sattuneen vahinkotapahtuman perusteella, LITA-etuus vähennetään osittaisesta vanhuuseläkkeestä viimeistään silloin, kun henkilö täyttää oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän. LITA-etuus vähennetään ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä, vaikka henkilö ei hae vanhuuseläkettä.

Jos henkilöllä on alempi eläkeikä ja henkilö hakee vanhuuseläkettä alemmassa eläkeiässä, ensisijainen etuus vähennetään alemmassa eläkeiässä.

5.3.6 Vanhuuseläkkeen määrä ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Jos vanhuuseläke myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen jonkin yksityisen tai julkisen työeläkelain mukaisessa alemmassa eläkeiässä, tällöin henkilölle myönnetään kaikkien eläkelakien mukainen säästöosuus.

5.3.7 Vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen julkisten alojen alemmassa eläkeiässä

Jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen vanhuuseläke myönnetään julkisten alojen alemmassa eläkeiässä, säästöosuuden TyEL-, YEL-, MYEL- ja MEL-osuudet myönnetään varhennettuna. Vähennys on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

JuEL:n mukaista säästöosuutta ei varhenneta silloin, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeikänsä.

Yksityisten alojen päättäneistä työsuhteista ansaittuja eläkkeitä ei myönnetä julkisten alojen alemmassa eläkeiässä. Osittaisen vanhuuseläkkeen alkamis-

vuonna ja alkamisvuoden jälkeen ansaittu eläke voidaan myöntää vasta ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä.

5.3.8 Vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen yksityisten alojen alemmassa eläkeiässä

Jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen vanhuuseläke myönnetään yksityisten alojen alennetussa eläkeiässä, varhennetaan julkisten ja yksityisten alojen säästöosuus. Vähennys on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja alkamisvuoden jälkeen julkisten tai yksityisten alojen päättyneistä työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta ansaittu eläke voidaan myöntää yksityisten alojen alemmassa eläkeiässä (JuEL:n vapaakirjoja ei myönnetä YEL-lisäeläketurvan tai MEL:n alemmassa iässä). Eläkettä vähennetään tällöin 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

6 Työkyvyttömyyteen perustuvat eläke-etuudet

6.1 Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen

Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen tarkoitus on turvata toimeentulon jatkuminen työntekijän tai yrittäjän työkyvyttömyyden aikana. Kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke turvaa työkyvyttömälle vähimmäistoimeentulon. Työtapaturma- ja ammattitautilain tai liikennevakuutuslain mukainen työkyvyttömyyseläke myönnetään silloin, kun työkyvyttömyys on seurausta työtapaturmasta tai liikenneonnettomuudesta. Tällainen eläke on ensisijainen ja se vähennetään työ- ja kansaneläkkeestä. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Työkyvyttömyyseläke.)

Kuntoutus on aina ensisijainen työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Eläkelaitoksella on velvollisuus tutkia työkyvyttömyyseläkehakemusta käsiteltäessä henkilön oikeus ammatilliseen kuntoutukseen. Jos oikeus on, eläkelaitos antaa henkilölle ennakkopäätöksen oikeudesta ammatilliseen kuntoutukseen ilman erillistä kuntoutushakemusta.

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää henkilölle, jolla on työkykyä alentava sairaus ja työkyvyttömyyden voidaan arvioida jatkuvan yhdenjaksoisesti vähintään vuoden. Täysi työkyvyttömyyseläke maksetaan, jos työkyvyn aleneminen on vähintään 3/5. Osatyökyvyttömyyseläke maksetaan, jos työkyky on alentunut vähintään 2/5, mutta alle 3/5.

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää määräaikaisena kuntoutustukena tai toistaiseksi voimassa olevana eläkkeenä, jolloin sen päättymisajankohtaa ei ole määriteltä. Kuntoutustukea maksetaan työkyvyttömälle henkilölle, jonka vamman tai sairauden voidaan olettaa todennäköisesti paranevan hoidon tai kuntoutuksen avulla. Myös kuntoutustuki voidaan myöntää osaeläkkeen suuruisena.

6.1.1 Yleinen työkyvyttömyysmääritelmä

Yksityisillä aloilla sovelletaan yleistä työkyvyttömyysmääritelmää työkyvyttömyyseläkettä myönnettäessä. Yleisen työkyvyttömyysmääritelmän mukaan työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että eläkkeenhakijan työkyky on heikentynyt sairauden, vian tai vamman vuoksi vähintään 2/5 yhdenjaksoisesti vähintään vuoden ajan.

Työkyvyn heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon eläkkeenhakijan jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota hänen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän huomioiden eläkkeenhakijan koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat tekijät.

6.1.2 Eläkkeen saantiehtoja tulkitaan lievemmin 60 vuotta täyttäneillä

60 vuotta täyttäneen eläkkeenhakijan työkyvyttömyyseläkeoikeutta arvioitaessa painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta.

6.1.3 Ammatillinen työkyvyttömyysmääritelmä julkisilla aloilla

Julkisten alojen työeläkelaeissa on yleisen työkyvyttömyysmääritelmän lisäksi myös ammatillinen työkyvyttömyysmääritelmä.

Yleistä työkyvyttömyysmääritelmää sovelletaan silloin, kun työkyvyttömyys alkaa palvelussuhteen päättymisen jälkeen. Yleinen työkyvyttömyysmääritelmä on saman sisältöinen kuin yksityisten alojen työeläkelakien mukainen työkyvyttömyysmääritelmä.

Julkisilla aloilla ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää sovelletaan silloin, kun työkyvyttömyys alkaa palvelussuhteen kestäessä. Tällöin arvioidaan, onko työntekijä sairauden, vian tai vamman takia tullut kykenemättömäksi virkaansa tai työhönsä vähintään vuoden ajaksi.

6.1.4 Työkyvyttömyyseläke alkaa pääsääntöisesti ensisijaisuusajan jälkeen

Täysi työkyvyttömyyseläke alkaa pääsääntöisesti sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan ensisijaisuusajan jälkeen. Osatyökyvyttömyyseläke myönnetään yleensä työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta lukien.

6.2 Työkyvyttömyyteen perustuvat eläke-etuudet

6.2.1 Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki

Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki ovat määrältään samansuuruisia. Työntekijälle maksetaan työkyvyttömyyseläkettä kuntoutustukena, jos hänen työkykynsä on ainakin osittain palautettavissa hoidolla tai kuntoutuksella, joita varten työntekijälle on tehty hoito- tai kuntoutussuunnitelma. Kuntoutustuki on

aina määräaikainen. Toistaiseksi myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen ta-
voin kuntoutustuki voidaan myöntää vain, jos työkyvyttömyys on kestänyt tai
sen voidaan arvioida kestävän vähintään vuoden ajan työkyvyttömyyden alus-
ta lukien. Sekä työkyvyttömyyseläke että kuntoutustuki voidaan myöntää myös
osaeläkkeen suuruisina, osatyökyvyttömyyseläkkeenä tai osakuntoutustukena.

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä on työkyvyttömyyden alkamista edeltävän
vuoden loppuun mennessä ansaitun eläkkeen ja mahdollisen tulevan ajan
eläkeosan yhteismäärä. Jos työkyvyttömyyseläkkeessä ei ole tulevan ajan eläke-
osaa, työkyvyttömyyseläkkeessä huomioidaan ansiot eläketapahtumakuukau-
den loppuun saakka. Osatyökyvyttömyyseläke on puolet täydestä työkyvyttö-
myyseläkkeestä.

6.2.2 Työuraeläke

Työuraeläke on vuoden 2017 eläkeuudistuksessa tullut uusi etuus. Työuraeläk-
keen tarkoitus on mahdollistaa eläkkeelle siirtyminen hieman ennen ikäluokan
alinta vanhuuseläkeikää niille työntekijöille ja yrittäjille, jotka ovat tehneet vä-
hintään 38 vuoden pituisen työuran rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheutta-
vassa päätoimisessa työssä. Riittävän iän ja työhistorian lisäksi työuraeläke edel-
lyttää lääkärin toteamaa sairautta.

Työuraeläkkeen alaikäraja on 63 vuotta. Työuraeläkkeen voi saada vuon-
na 1955 tai sen jälkeen syntynyt henkilö, sillä ennen vuotta 1955 syntyneillä
henkilöillä alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta. Työuraeläke voi alkaa aikaisin-
taan 1.2.2018.

Myöhemmin työuraeläkkeen ikärajaa tarkistetaan ikäluokan alinta vanhuuselä-
keikää vastaavasti siten, että työuraeläkkeen ikäraja on kaksi vuotta alempi kuin
ikäluokan alin vanhuuseläkeikä. Ikärajan tarkistaminen koskee ensimmäisen
kerran vuonna 1965 syntyneitä.

Työuraeläkkeen määrä on työuraeläkkeen alkamista edeltävän kuukauden lop-
puun mennessä ansaittu eläke. Työuraeläkkeen määrä on pienempi kuin työky-
vyttömyyseläkkeen määrä, koska työuraeläke ei sisällä tulevan ajan eläkeosaa.

Työuraeläkkeessä ei ole oikeutta yksityisen alan rekisteröityyn lisäeläketurvaan.

6.2.3 Kuntoutusraha

Kuntoutus on ensisijaista työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden.

Työntekijällä tai yrittäjällä on oikeus työeläkekuntoutukseen ikäluokan alimpaan vanhuuseläkeikään asti, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- Sairaus, vika tai vamma aiheuttaa uhkan tulla työkyvyttömäksi työeläke-laeissa tarkoitetulla tavalla.
- Työntekijällä tai yrittäjällä on tulevan ajan tarkasteluajalla työeläkevakuutettuja ansioita vähintään 34 910,29 euroa (vuoden 2017 tasossa). Työkyvyttömyyseläkettä saavalla kuntoutuksen hakijalla ansioedellytys tutkitaan työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansiosta.
- Työeläkekuntoutus on tarkoituksenmukaista.
- Kuntoutuksen hakijalle ei ole oikeutta kuntoutukseen liikennevakuutuksen tai tapaturmavakuutuksen perusteella.

Työeläkekuntoutuksen perusetuutena on kuntoutusraha. Kuntoutusrahaa maksetaan työkyvyttömyyden ehkäisemiseksi työkyvyttömyyden uhkaamalle työntekijälle tai yrittäjälle, jolle eläkelaitos antaa ammatillista kuntoutusta. Kuntoutusrahan määrä on yhtä suuri kuin työntekijän työkyvyttömyyseläkkeen määrä korotettuna 33 prosentilla.

Kuntoutusraha maksetaan täytenä, jos kuntoutuja ei aktiivisen kuntoutuksen aikana ole lainkaan ansiotyössä tai kuntoutuja on työssä, mutta palkka on enintään puolet vakiintuneesta ansiosta. Vakiintuneena ansiona pidetään eläkkeen tai kuntoutusrahan tulevan ajan osa ansiota. Kuntoutusraha maksetaan osakuntoutusrahana, jos kuntoutuja ansaitsee aktiivisen kuntoutuksen aikaisessa ansiotyössään yli puolet vakiintuneesta ansiosta.

Esimerkki 6.1.

Työansion vaikutus kuntoutusrahan

Kuntoutujan työkyvyttömyyseläke on 1 337,74 euroa/kk.

Kuntoutusrahan määrä on yhtä suuri kuin työntekijän työkyvyttömyyseläkkeen määrä korotettuna 33 prosentilla.

Kuntoutusraha on $1\,337,74 \times 1,33 = 1\,779,19$ euroa/kk.

Kuntoutujan tulevan ajan ansio on 2 108,34 euroa/kk. Puolet tulevan ajan ansiosta on 1 054,17 euroa/kk.

Henkilölle maksetaan kuntoutuksen ajalta palkkaa. Palkan määrä lisineen on 1 009,00 euroa/kk.

Koska palkka on alle puolet vakiintuneesta ansiosta, myönnetään kuntoutusraha täytenä kuntoutuksen ajalle.

...

6.2.4 Kuntoutusavustus

Kuntoutusavustusta voidaan maksaa kuntoutuksen odotusajalta ja kuntoutuksen väliaikojen ajalta. Kuntoutusavustus ei sisällä korotusta, vaan se on kuntoutujan työeläkkeiden yhteismäärän suuruinen. Kuntoutusavustus voidaan myös maksaa osa-avustuksena.

Kuntoutusavustusta ei myönnetä, jos henkilölle maksetaan palkkaa tai jos kuntoutuja saa toimeentulonsa muuta kautta, esimerkiksi työttömyyspäivärahan tai sairauspäivärahan avulla. Kuntoutusavustusta voidaan myöntää myös ammatillisen kuntoutuksen suunnitelman laatimista varten. YEL:n ja MYEL:n mukaan voidaan myöntää kuntoutusavustusta työllistymisen tukemiseksi.

6.2.5 Kuntoutuskorotus

Kuntoutuskorotus on kuntoutustuen tai toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen saajalle eläkkeen lisäksi maksettava korotus, joka on 33 prosenttia eläkkeestä. Se maksetaan yleensä työeläkelaitoksen järjestämän aktiivisen kuntoutuksen ajalta täysiltä kalenterikuukausilta. Jokainen kuntoutustukea tai työkyvyttömyyseläkettä maksava työeläkelaitos maksaa omaan eläkkeeseensä 33 prosentin korotuksen. Jos osa kuntoutustuista tai eläkkeistä on maksettu kertasuorituksena, ei niiden osalta lasketa kuntoutuskorotusta. Kuntoutuskorotusta laskettaessa ei oteta huomioon yksityisen puolen lisäeläkkeitä.

Kun osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevaa henkilöä ryhdytään kuntouttamaan, kuntoutuskorotuksen määrä on 33 prosenttia osatyökyvyttömyyseläkkeestä. Usein kuitenkin osatyökyvyttömyyseläkettä saava henkilö joutuu olemaan poissa työstä kuntoutuksen vuoksi ja tällöin eläke voidaan maksaa kuntoutuksen ajalta täyden eläkkeen suuruisena. Jos eläke maksetaan täyden eläkkeen suuruisena, myös kuntoutuskorotus lasketaan täyden eläkkeen määrästä.

6.3 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä – ansaittu eläke

Työkyvyttömyyseläke koostuu ansaitusta eläkkeestä ja tulevan ajan eläkkeestä, jos tulevan ajan eläkkeeseen on oikeus.

Työkyvyttömyyseläkkeen ansaittu eläke on eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä karttuneen eläkkeen yhteismäärä. Eläke voi koostua seuraavista osista:

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (vuosiansio) karttuneesta eläkkeestä
- yrittäjän kokonaistyötulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattomilta etuusajoilta karttuneesta eläkkeestä
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttuneesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista
- ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä.

Mahdollinen yksityisten alojen rekisteröity lisäeläke lisätään työkyvyttömyyseläkkeeseen. Julkisen alan eläkkeeseen kuuluu lisäeläkeosuus, jos yhdenjaksoisuusedellytys täyttyy (ks. luku 3.3.4).

Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Ansaittu eläke tarkistetaan joko

- omalle ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos työkyvyttömyys alkaa 62 vuoden iän täyttämivuonna tai sen jälkeen tai
- työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos työkyvyttömyys alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta.

6.4 Tulevan ajan eläke

Tuleva aika tarkoittaa aikaa työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta tulevan ajan päätteikään.

Tulevan ajan eläke lasketaan tulevan ajan ansion ja tulevan ajan keston perusteella. Tulevan ajan ansiosta eläkettä karttuu 1,5 prosenttia vuodessa työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta tulevan ajan päätteikään.

6.4.1 Tulevan ajan eläkkeen edellytyksenä ansiot kymmeneltä edelliseltä vuodelta

Tulevan ajan eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että eläkkeenhakijalla on työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita vähintään 17 455,15 euroa (vuoden 2017 tasossa) työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltävän 10 kalenterivuoden aikana. Tulevan ajan edellytystä tutkittaessa otetaan huomioon kaikki työeläkelakien mukaan vakuutetut työansiot.

Edellytystä tutkittaessa 10 kalenterivuoden aikana saadut työansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Ansioista ei tehdä PTEL-vähennystä myöskään ajalta ennen vuotta 2017.

Myös muissa EU-maissa saadut työansiot otetaan huomioon. Jos eläkkeenhakijalla on vuosi ulkomailla vakuutettua aikaa, sen katsotaan riittävän, eikä ansioita selvitetä sen tarkemmin.

Työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita tulee olla myös työkyvyttömyyden alkamista edeltävän viiden kalenterivuoden aikana (tarkastelu-aika). Tarkasteluajan työansioille ei laissa ole säädetty vähimmäismäärää.

6.4.2 Tulevan ajan eläke lasketaan pääteikään asti

Yksityisten alojen työeläkelakien mukaan tulevan ajan pääteikä on ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, jos henkilön ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on säädetty tai henkilön syntymävuotta lähinnä olevan ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, jos henkilön ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää ei vielä ole säädetty.

Taulukko 6.1.

Tulevan ajan pääteiät vuonna 2017.

Syntymävuosi	Tulevan ajan pääteikä
1954 ja sitä ennen	63 vuotta
1955	63 vuotta ja 3 kuukautta
1956	63 vuotta ja 6 kuukautta
1957	63 vuotta ja 9 kuukautta
1958	64 vuotta
1959	64 vuotta ja 3 kuukautta
1960	64 vuotta ja 6 kuukautta
1961	64 vuotta ja 9 kuukautta
1962–1964	65 vuotta

Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä tulevan ajan pääteikä on vuonna 1964 syntyneiden laissa säädetty alin vanhuuseläkeikä 65 vuotta.

Tulevan ajan pääteikä on ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, vaikka rekisteröidyssä lisäeläketurvassa olisi vakuutettu tätä alempi tai korkeampi eläkeikä.

Julkisilla aloilla tulevan ajan pääteikänä on alin seuraavista: ikäluokan alin eläkeikä, ammatillinen eläkeikä tai eroamisikä tai henkilökohtainen eläkeikä.

6.4.3 Tulevan ajan ansio lasketaan edellisen viiden vuoden ansioista

Tulevan ajan ansio määräytyy tarkasteluajan ansioiden perusteella. Pääsäännön mukaan tarkastelu aika on eläketapahtumavuotta edeltävät viisi kalenterivuotta.

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon tarkastelu aikana saadut työansiot, yrittäjätyötulot, etuusansiot, opiskelun ja alle 3-vuotiaan lapsen hoidon aika sekä päättyneen, tulevan ajan sisältäneen työkyvyttömyyseläkkeen aika.

Eläkkeenhakijalla tulee tarkastelu aikana olla työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita, jotta myös etuusansiot ja eläke aika voidaan ottaa huomioon tulevan ajan ansiossa. Jos eläkkeensaajalla on tarkastelu aikana pelkästään etuusansioita tai eläke aikaa, tulevan ajan ansio on nolla. Laissa ei ole säädetty vähimmäismäärää tarkastelu aikana vakuutetuille työansioille.

Tulevan ajan ansio lasketaan keskimääräisenä kuukausiansiona, joka saadaan jakamalla tarkastelu aikana saadut ansiot kyseiseen aikaan sisältyvien kuukausien (60) lukumäärällä. Jakaja on 60, vaikka ansioita ei kaikkina vuosina olisikaan.

Tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti kaikkien niiden työeläkelakien perusteella, joiden mukaan vakuutettuja työansioita on tulevan ajan ansiossa. Eläke päätöksessä eläke ilmoitetaan kuitenkin yhtenä summana.

Työansiot ja yrittäjän työtulot tulevan ajan ansiossa

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon kaikki tarkastelu aikana saadut, työeläkelakien mukaan vakuutetut työansiot. TyEL-, VaEL- ja KuEL-ansioihin tehdään PTEL-vähennys vuoden 2016 loppuun asti ansaituista ansioista. Sen sijaan MEL-ansioihin ja yrittäjätyötuloihin ei vähennystä tehdä.

Eläketapahtumavuoden ansioita ei oteta huomioon tulevan ajan ansiossa. Eläketapahtumavuoden ansioita ei oteta huomioon tulevan ajan ansiossa silloinkaan, kun eläketapahtuma on 30. tai 31.12. Tuleva aika lasketaan tässäkin tapauksessa eläketapahtumavuoden alusta.

Eläketapahtumavuotta edeltävänä vuonna maksettua yrittäjän lisätyöeläkevakuutusmaksua tai pienennettyä työeläkevakuutusmaksua ei oteta huomioon

tulevan ajan ansiota laskettaessa. Yrittäjän työtulo otetaan tällöin huomioon vahvistetun työtulon suuruisena.

Työansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon.

Etuusansiot tulevan ajan ansiossa

Tulevan ajan ansiossa etuusansiot otetaan huomioon 100 prosentin suuruisena. Vanhempainpäivärahat otetaan kuitenkin huomioon sen suuruisena, kuin niitä karttuu eläkettä. Tulevan ajan ansiossa vanhempainpäivärahat otetaan huomioon seuraavasti:

- Siltä ajalta, jolta vanhempainpäiväraha on maksettu työntekijälle, vanhempainpäivärahan perusteena oleva etuusansio otetaan huomioon 117 prosentin suuruisena.
- Siltä ajalta, jolta vanhempainpäiväraha on maksettu työnantajalle, vanhempainpäivärahan perusteena oleva etuusansio otetaan huomioon 17 prosentin suuruisena.

Etuusansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon.

Tulevan ajan ansiossa huomioon otettavat etuudet, joista ei kartu eläkettä

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon myös seuraavat etuudet, joista ei kartu eläkettä:

- työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha
- työmarkkinatuki ja eläketuki
- työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan tai työmarkkinatuen jälkeen myönnetty samansuuruinen sairauspäiväraha tai kuntoutusraha.

Tulevan ajan ansiossa otetaan tulona huomioon 1 454,59 euroa kuukautta kohden (vuoden 2017 tasossa).

Tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon aika

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon myös tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle 3-vuotiaan lapsen hoidon aika. Tulevan ajan ansiossa otetaan tulona huomioon 1 454,59 euroa kuukautta kohden (vuoden 2017 tasossa).

Kotihoidontuen alkamis- ja päättymiskuukaudet ovat tyypillisesti vajaita. Näiltä vajailta kuukausilta otetaan tulevassa ajassa tulona huomioon laskennallinen etuusansio, joka jaetaan 25:llä ja kerrotaan kyseisen kuukauden maksettujen etuuspäivien lukumäärällä, kuten karttuneessa eläkkeessä.

Eläketapahtumavuonna suoritetusta tutkinnosta ansaittava etuus otetaan huomioon myönnettävässä eläkkeessä, jos tutkinto on suoritettu ennen eläketapahtumaa. Tulevan ajan sisältävissä eläkkeissä ei kuitenkaan eläketapahtumavuoden kuukausia oteta huomioon. Jos tutkinto on suoritettu eläketapahtuman jälkeen, myönnetään etuus seuraavan uusin perustein myönnetyn eläkkeen yhteydessä tai vanhuuseläkkeessä.

Eläkeika tulevan ajan ansiossa

Jos henkilö on saanut tulevan ajan sisältävää eläkettä ja tällaisen eläkkeen lakkaamisen jälkeen hänelle myönnetään uusi eläke uusin perustein, tarkasteluaikaan kohdistuva eläkeika otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa. Uuden eläkkeen tulevan ajan ansiossa otetaan tulona huomioon aiemmin päättyneen eläkkeen tulevan ajan ansio. Tulevan ajan ansio tarkistetaan palkkakertoimella uuden eläkkeen alkamishetken tasoon.

Jos henkilö on saanut maatalousyrittäjien erityiseläkettä (luopumistukea), ja tällaisen eläkkeen lakkaamisen jälkeen hänelle myönnetään uusi eläke, tarkasteluaikaan kohdistuva eläkeika otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa. Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon maatalousyrittäjien erityiseläkkeen tulevan ajan työtulo, jonka määrä on kuitenkin aina tarkistettava Melasta.

Esimerkki 6.2.

Työkyvyttömyyseläkkeen määrä tulevan ajan pääsäännön mukaan.

Perustiedot

- Syntymäaika 15.6.1965
- Eläketapahtuma 14.8.2017
- Tulevan ajan pääteikä 65 vuotta
- Elinaikakerroin 0,96344.

Ansaittu eläke

Vuoden 2011 loppuun mennessä ansaittu eläke vuoden 2017 tasossa on 787,23 euroa/kk.

Ansaittu eläke 1.1.2012 alkaen:

Vuosi	Ansiot	Ansiot v. 2017 palkkakertoimen 1,389 tasossa	Ansiot PTEL-vähennettynä	Karttunut eläke
2012	24 500,00	26 359,80	25 002,27	31,25
2013	25 000,00	26 168,05	24 820,40	31,03
2014	25 600,00	26 339,56	24 877,71	31,10
2015	27 000,00	27 515,04	25 946,68	32,43
2016	27 100,00	27 415,80	25 853,10	32,32
Yhteensä			126 500,16	158,13

Eläketapahtumavuoden ansioista ei kartu eläkettä.

Työsuhteista ansaitut eläkkeet ovat yhteensä $787,23 + 158,13 = 945,36$ euroa/kk. Ansaitun eläkkeen määrä kerrotaan eläketapahtumavuoden (2017) elinaika-kertoimella

$945,36 \times 0,96344 = 910,80$ euroa/kk.

Tulevan ajan eläke

Tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2012–2016 (tarkasteluaika) PTEL-vähennyistä ansioista:

Vuosi	Ansiot e/v
2012	25 002,27
2013	24 820,40
2014	24 877,71
2015	25 946,68
2016	25 853,10
Yhteensä	126 500,16

Tulevan ajan ansio on $126 500,16 / 60 \text{ kk} = 2 108,34$ euroa/kk.

Tulevan ajan jakso on eläketapahtumavuoden alusta 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun eli 1.1.2017–30.6.2030, yhteensä 162 kuukautta.

Tulevan ajan eläke on $2 108,34 \times 162 \times 1,5 \% / 12 = 426,94$ euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläke on yhteensä $910,80 + 426,94 = 1 337,74$ euroa/kk.

...

6.4.4 Poikkeussäännöt tulevan ajan ansion laskennassa

Tulevan ajan ansio lasketaan pääsäännöstä poikkeavasti, kun

- henkilöllä on työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna
- kyseessä on nuori henkilö, jonka eläketapahtuma on viimeistään 23 vuoden iän täyttämivuonna
- henkilöllä on alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaikaa tarkasteluaikana.

Työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna

Työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa, jos henkilöllä on työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna.

Jos tarkasteluaikana on eläkeaikaa, mutta työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna, tulevan ajan ansio lasketaan poikkeussäännön mukaan.

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon:

- työkyvyttömyyden alkamisvuoden työansiot eläketapahtumakuukauden loppuun
- yrittäjätyötulo eläketapahtumaa edeltävään päivään
- eläketapahtumavuoden etuusansiot eläketapahtumakuukauden loppuun
- eläketapahtumaa edeltävän vuoden työansiot ja yrittäjätyötulot
- tarkasteluajan etuusansiot
- tarkasteluaikana päättyneen eläkkeen eläke aika.

Lisäksi tulevan ajan ansiota laskettaessa otetaan huomioon yrittäjän lisätyöeläkevakuutusmaksu tai pienennetty maksu työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävältä vuodelta.

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon aiemmin päättyneen eläkkeen tulevan ajan ansio. Tulevan ajan ansio tarkistetaan palkkakertoimella uuden eläkkeen alkamishetken tasoon.

Eläketapahtumavuoden ansiot otetaan huomioon vain tulevan ajan ansiossa. Niistä ei kartu eläkettä.

Kun tulevan ajan ansio lasketaan tämän poikkeussäännön mukaan, keskimääräinen kuukausiansio saadaan jakamalla tulevan ajan ansio 60:llä.

Jos työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa, tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti kaikkien niiden työeläkelakien perusteella, joiden mukaan vakuutettuja työansioita on tulevan ajan ansiossa. Eläkepäättöksessä eläke ilmoitetaan kuitenkin yhtenä summana.

Esimerkki 6.3.

Tulevan ajan ansio, kun työansioita on vain eläketapahtumavuonna ja sitä edeltävänä vuonna.

Perustiedot

- Eläketapahtuma on helmikuussa 2017
- Henkilö on ollut vakuutettuna Suomessa joulukuusta 2016 alkaen, sitä ennen henkilö on ollut ulkomailla (ei EU-maassa).

Koska henkilöllä on työansioita vain eläketapahtumavuonna ja sitä edeltävänä vuonna, tulevan ajan ansio lasketaan poikkeussäännön mukaan. Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot eläketapahtumakuukauden loppuun saakka.

Henkilön palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon tarkistetut ansiot ovat seuraavat:

Vuosi	Ansiot/v
2012	0
2013	0
2014	0
2015	0
2016	2 000,00*
2017	6 000,00

* PTEL-vähennetty

Ansaintarekisterin tietojen mukaan henkilön tulevan ajan edellytys täyttyy ennen vuotta 2012 saatujen työansioiden perusteella.

Vuosien 2016 ja 2017 ansiot ovat yhteensä 8 000,00 euroa. Tulevan ajan ansio lasketaan jakamalla ansiot 60:llä.

Tulevan ajan ansio on $8\,000,00 / 60 = 133,33$ euroa/kk.

...

Nuorena työkyvyttömäksi tuleva henkilö

Jos henkilö tulee työkyvyttömäksi sen vuoden aikana, jona hän täyttää 23 vuotta tai sitä nuorempana, tarkastelu-aika on 18 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta työkyvyttömyyden alkamiskuukauden loppuun.

Tulevan ajan ansio lasketaan jakamalla tarkasteluaikana saadut ansiot tähän aikaan sisältyvien kuukausien lukumäärällä, kuitenkin enintään 60:llä.

Nuorena työkyvyttömäksi tulevan yrittäjän työtulo otetaan tulevan ajan ansiossa huomioon eläketapahtumapäivään eikä eläketapahtumakuukauden loppuun. Lisäksi tulevan ajan ansiota laskettaessa otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden lisätyöeläkevakuutusmaksu tai pienennetty maksu.

Myös näissä tilanteissa tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti kaikkien niiden työeläkelakien perusteella, joiden mukaan vakuutettuja työansioita on tulevan ajan ansiossa. Eläkepäätoksessa eläke ilmoitetaan kuitenkin yhtenä summana.

Esimerkki 6.4.

Nuorena työkyvyttömäksi tulevan henkilön tulevan ajan ansio.

Perustiedot

- Henkilö on täyttänyt 18 vuotta 1.5.2014
- Hänellä on vuodelta 2014 vakuutettuja kesätyöansioita 18 vuoden iän täyttämisen jälkeen 4 000 euroa
- Hän siirtyy lukion jälkeen pysyvämmiin työelämään 19 vuoden iässä vuonna 2015 ja ehtii työskennellä 2 vuotta ennen sairastumistaan 28.9.2017.

Palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon tarkistetut ansiot ovat (PTEL-vähennys tehty ansioista ennen vuotta 2017):

Vuosi	Ansiot e/v
2014	4 000,00
2015	12 600,00
2016	24 000,00
2017	20 000,00
Yhteensä	60 600,00

Tarkasteluaika on 18 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta työkyvyttömyyden alkamiskuukauden loppuun (1.6.2014–30.9.2017) eli yhteensä 40 kuukautta.

Tulevan ajan ansio lasketaan jakamalla tarkasteluaikana saadut ansiot tähän aikaan sisältyvien kuukausien lukumäärällä.

Tarkasteluajan ansiot vuosilta 2014–2017 ovat yhteensä 60 600,00 euroa.

Tulevan ajan ansio on $60\,600,00 / 40 = 1\,515,00$ euroa/kk.

...

Tarkasteluaikana alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaikaa

Jos eläkkeensaajan työansiot ovat tarkasteluaikana hänen vakiintunutta ansio-tasoaan pienemmät alle kolmivuotiaan lapsen hoitamisen vuoksi, pidetään hänen tulevan ajan ansionaan sitä työansiota, jota lapsenhoitoaika ei ole pienentänyt.

Edellytyksenä on, että lapsenhoidolla on vähintään 20 prosentin vaikutus hänen työeläkelakien mukaisen eläkkeensä määrään. Tällaisia työansioita voidaan ottaa huomioon enintään 10 viimeiseltä vuodelta.

Lapsenhoitoajan poikkeussäännön soveltaminen ei edellytä vanhempainetuuden saamista. Jos rekistereissä ei ole merkintää vanhempainetuuksista tai alle kolmivuotiaan lapsen hoitoajasta, eläkkeenhakijan on esitettävä näyttö lapsenhoitoajasta.

Eläketapahtumaa edeltävän 10 vuoden ajalta valitaan enintään 5 vuotta

Lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan tulevan ajan ansion laskentaan valitaan eläketapahtumavuotta edeltävän kymmenen vuoden ajalta enintään viisi sellaista kalenterivuotta, joihin ei sisälly alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaikaa.

Jos eläketapahtumavuotta edeltävän kymmenen kalenterivuoden aikana lapsenhoitoaikaa on useampana kuin viitenä kalenterivuotena, otetaan tulevan ajan ansiota laskettaessa huomioon vain sellaisten vuosien ansiot, joihin ei sisälly lapsenhoitoaikaa. Tulevan ajan ansio voidaan laskea esimerkiksi pelkästään yhden vuoden ansioiden perusteella, jos kaikkina muina vuosina on alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaikaa.

Jos kaikkina kymmenenä kalenterivuotena on alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaikaa, tulevan ajan ansiota ei voida määrätä lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan.

Tulevan ajan ansiota laskettaessa käytetään jakajana valittuihin vuosiin sisältyvien kuukausien lukumäärää, vuodessa on aina 12 kuukautta. Jakaja voi olla enintään 60. Esimerkiksi, jos tulevan ajan ansio määrätään neljän kalenterivuoden ansioiden perusteella, tulevan ajan ansion jakaja on 48.

Kokonaiseläkkeen määrän oltava vähintään 20 prosenttia suurempi

Jos eläkehakemuksessa on maininta lapsenhoidosta, eläke lasketaan sekä tulevan ajan ansion pääsäännön että lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan.

Jos työeläkelakien mukaisen kokonaiseläkkeen määrä lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan on vähintään 20 prosenttia suurempi kuin pääsäännön mukaan laskettu kokonaiseläke, eläke myönnetään poikkeussäännön mukaan laskettuna.

Lapsenhoitoajan poikkeussääntö ja nuorena työkyvyttömäksi tulevan henkilön tulevan ajan ansio

Vaikka eläkkeensaajan työkyvyttömyys olisi alkanut 23 vuoden iän täyttämisen jälkeen, lapsenhoitoajan poikkeussäännön soveltaminen voi johtaa siihen, että tulevan ajan ansio lasketaan osittain nuorena työkyvyttömäksi tulevan henkilön tulevan ajan poikkeussäännön mukaan.

Kun alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaikaa sisältävät kalenterivuodet jätetään pois tulevan ajan ansiota laskettaessa, jäljelle voi jäädä vähemmän kuin viisi kalenterivuotta, jolloin henkilö on alle 23-vuotias aina työntekijän 18 vuoden iän täyttämiskuukauteen asti. Tulevan ajan ansio tulee laskettavaksi jäljelle jääneiden kalenterivuosien ansioista nuorena työkyvyttömäksi tulevien henkilöiden tulevan ajan ansion poikkeussäännön mukaan. Koska eläketapahtumavuosisikin on tässä tilanteessa ollut lapsenhoitoa, huomioon tulee otetuksi vain täysiä kalenterivuosia ja 18 vuoden iän täyttämiskuukaudet.

Jos lapsenhoitoajan poikkeussäännön soveltamista hakee 23-vuotiaana tai sitä nuorempana työkyvyttömäksi tullut henkilö, alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaikaa sisältävät kalenterivuodet jätetään pois tulevan ajan ansiota laskettaessa. Tulevan ajan ansio lasketaan jäljelle jääneiden kalenterivuosien ansioista. Jakajana on kyseisiin vuosiin sisältyvien kuukausien lukumäärä.

Jos 23-vuotiaana tai sitä nuorempana työkyvyttömäksi tulevalla henkilöllä on kaikkina vuosina ollut alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaikaa, lapsenhoitoajan poikkeussääntöä ei voida soveltaa. Eläke lasketaan nuorena työkyvyttömäksi tulevan henkilön tulevan ajan ansion poikkeussäännön mukaan.

Tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti

Lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan määrätty tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti kaikkien niiden työeläkelakien perusteella, joiden mukaan vakuutettuja työansioita on otettu huomioon tulevan ajan ansiota laskettaessa. Eläkepäätöksessä eläke ilmoitetaan kuitenkin yhtenä summana.

Esimerkki 6.5.

Lapsenhoitoajan vaikutus eläkkeeseen.

Perustiedot

- Työntekijä tulee työkyvyttömäksi vuonna 2015, jolloin hän täyttää 35 vuotta
- Tuleva aika on 339 kuukautta.

Pääsääntö

Pääsäännön mukaan tulevan ajan ansio lasketaan viiden eläketapahtumaa edeltävän kalenterivuoden ansioista (vuodet 2010–2014).

Hänellä on työansioita ja etuusansioita viiden vuoden tarkasteluajana seuraavasti:

$$(30\,000,00 + 28\,800,00 + 22\,600,00 + 24\,000,00 + 36\,000,00) / 60 \text{ kk} = 2\,356,67 \text{ euroa/kk}$$

$$\text{Tulevan ajan eläke on } 339 \text{ kk} \times 1,5 \% \times 2\,356,67 \text{ euroa} / 12 = 998,64 \text{ euroa/kk.}$$

Poikkeussääntö

Lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukainen tulevan ajan ansio lasketaan niiden vuosien ansioiden perusteella, jolloin työntekijällä ei ole ollut alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaikaa. Tällaisia vuosia ovat olleet vuodet 2005, 2010–2011 ja 2014:

$$(30\,000,00 + 30\,000,00 + 28\,800,00 + 36\,000,00) / 48 \text{ kk} = 2\,600,00 \text{ euroa/kk}$$

$$\text{Tulevan ajan eläke on } 339 \text{ kk} \times 1,5 \% \times 2\,600,00 / 12 = 1\,101,75 \text{ euroa/kk.}$$

Vertailu

Pääsäännön ja poikkeussäännön mukainen vertailu tehdään kokonaistyoeläkkeiden välillä.

Ansaittu eläke on yhteensä 436,50 euroa.

$$\text{Pääsäännön mukainen eläke on yhteensä } 998,64 + 436,50 = 1\,435,14 \text{ euroa/kk.}$$

Poikkeussäännön mukainen eläke on yhteensä
 $1\,101,75 + 436,50 = 1\,538,25$ euroa/kk.

Erotus pääsäännön ja lapsenhoitosäännön mukaan on
 $1\,538,25 - 1\,435,14 = 103,11$ euroa/ kk.

Poikkeussäännön vaikutus eläkkeen määrään: $103,11 / 1\,435,14 \times 100 = 7,18\%$

Tulevan ajan eläkeosa lasketaan pääsäännön mukaan määrätyn tulevan ajan ansion perusteella. Poikkeussäännön mukaan lasketun tulevan ajan ansion perusteella eläke ei ole vähintään 20 prosenttia suurempi kuin pääsäännön mukaisen tulevan ajan ansion perusteella laskettu eläke.

...

6.5 Eläkkeen karttuminen työkyvyttömyyseläkkeen alkamis- tai päättymisvuoden ansioista

Tulevan ajan sisältävän työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuodelta ei karttu eläkettä työansioista. Tulevan ajan eläkeosa lasketaan eläketapahtumavuoden alusta. Se korvaa eläketapahtumavuoden työansioista tulevan karttuman. Tämä koskee kaikkea eläketapahtumavuonna tehtyä työtä.

Jos tulevan ajan eläkeosaa ei ole, eläkettä karttuu eläketapahtumakuukauden loppuun asti.

Jos eläkkeensaajalle myöhemmin myönnetään eläke uusin perustein, eläketapahtumavuodelta eläkettä karttuu aiemman työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteen perusteella. Samoin silloin, kun kuntoutustuen kesto on alle vuoden, eläkettä karttuu kyseisenä kalenterivuotena vain eläkesuhteen perusteella.

Jos aiemmassa työkyvyttömyyseläkkeessä ei ollut tulevan ajan eläkeosaa, ei eläkettä kartuttavaa eläkesuhdetta ole. Silloin aiemmalta eläketapahtumavuodelta karttuu uutta eläkettä työansioista.

Jos työkyvyttömyyseläkejakson päättymisvuonna eläke ei ole jatkunut koko kalenterivuotta, tämän vuoden työansioista karttuu eläkettä iän mukaisesti joko 1,5 tai 1,7 prosenttia vuodessa. Päättymisvuoden ansiot jaksotetaan samalla tavalla koko vuodelle kuin silloin, kun eläkettä ei ole ollut maksussa.

Samoin tehdään, jos kyseessä on työkyvyttömyyseläkejakson alkamisvuosi, joka ei ole nollavuosi. Tällainen voi olla joko sellainen eläke, jossa ei ole tulevaa aikaa tai eläkejakso, joka on alkanut entisin perustein katkon jälkeen.

Alkamisvuoden ansiot jaksotetaan samalla tavalla koko vuodelle kuin silloin, kun eläkettä ei ole ollut maksussa. Samoin tehdään, jos kyseessä on työkyvyttömyyseläkejakson päättymisvuosi.

Esimerkki 6.6.

Työkyvyttömyyseläkejakson alkamisvuosi ja eläkkeen karttuminen.

Henkilö tulee työkyvyttömäksi 15.6.2016 ja hänen työkyvyttömyyseläkkeensä alkaa 1.5.2017 sairauspäivärahaikauden jälkeen.

Eläkejakso alkaa 1.1.2016 ja kestää ikäluokan alimpaan vanhuuseläkeikään, jos henkilö ei tule työkykyiseksi ennen sitä ja palaa työelämään.

Vuoden 2016 työansiot eivät oikeuta eläkkeeseen. Ne korvautuvat tulevan ajan eläkkeellä.

Vuoden 2017 karttuma on eläkeaikaisista (1,5 %), sillä eläkeaikaisen karttuma alkaa työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuotta seuraavan vuoden alusta.

...

Esimerkki 6.7.

Eläkkeen karttuminen työkyvyttömyyseläkkeen päättymisvuonna.

Henkilön eläke on päättynyt kesäkuun lopussa ja hän täyttää 53 vuoden iän heinäkuussa. Henkilölle karttuu 7 kuukaudelta eläkettä 1,5 karttumisprosentin mukaan ja 5 kuukaudelta 1,7 karttumisprosentin mukaan.

...

6.6 Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus

Nuorena työkyvyttömäksi tulleen eläkkeensaajan työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta.

Kertakorotuksen voi aikaisintaan saada 23-vuotiaana TyEL:n, MEL:n ja JuEL:n mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen ja 24-vuotiaana YEL:n ja MyEL:n mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Kertakorotusta ei myönnetä, jos työkyvyttömyyseläke alkaa 50 vuoden iän täyttämisen jälkeen.

Esimerkki 6.8.

Kertakorotuksen ajankohta.

Työkyvyttömyyseläke on alkanut 1.3.2011. Viisi täyttä kalenterivuotta eläkkeen alkamisesta on kulunut vuoden 2016 loppuun mennessä, joten kertakorotus tehdään 1.1.2017.

...

6.6.1 Kertakorotusprosentti määräytyy iän mukaan

Maksussa olevien työeläkkeiden yhteismäärä kerrotaan kertakorotusprosentilla, jonka suuruus määräytyy eläkkeensaajan iän mukaan korotushetkellä eli korotusvuoden alussa 1. tammikuuta.

Täysi kertakorotus on 25 prosenttia eläkkeen määrästä. Täyden kertakorotuksen saa eläkkeensaaja, joka korotushetkellä on 23–31-vuotias (yrittäjä 24–31-vuotias). Yli 31-vuotiailla kertakorotus pienenee 1,0 prosenttiyksiköllä kutakin ikävuotta kohden. Jos eläkkeensaaja korotushetkellä on 55-vuotias, kertakorotusprosentti on 1,0. Korotushetkellä yli 55 vuotta täyttäneen eläkkeensaajan eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta.

Jos eläkkeensaaja on syntynyt 1.1., kertakorotusprosentti määräytyy sen iän mukaan, mitä hän tuona päivänä täyttää.

Kertakorotus lasketaan työntekijän maksussa olevien työeläkelakien mukaisen eläkkeiden yhteismäärän perusteella. Kertakorotusta ei lisätä TEL-lisäeläketurvan mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Kertakorotus lisätään myös vuoden 2004 säännöin myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen. Kertakorotus tehtiin ensimmäisen kerran vuoden 2010 alussa.

Korotus lisätään eläkkeeseen vain kerran, mutta se säilyy eläkkeessä niin kauan kuin eläkettä maksetaan. Työkyvyttömyyseläkkeen määrän muuttuminen kertakorotuksen johdosta on rinnastettavissa eläkkeen indeksitarkistukseen.

Taulukko 6.2.*Kertakorotusprosentti iän mukaan.*

Ikä korotusvuoden alussa	Korotusprosentti
23/24–31	25
32	24
33	23
34	22
35	21
36	20
37	19
38	18
39	17
40	16
41	15
42	14
43	13
44	12
45	11
46	10
47	9
48	8
49	7
50	6
51	5
52	4
53	3
54	2
55	1
56	0

6.6.2 Entisin perustein myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus

Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, viiden kalenterivuoden aika lasketaan ensimmäisen eläkkeen alkamisesta. Jos viidennen kalenterivuoden täyttyessä työkyvyttömyyseläke ei ole maksussa, kertakorotus lasketaan sen hetken mukaisesti, kun se olisi laskettu, jos eläke olisi jatkunut yhdenjaksoisesti. Tällöin kertakorotus lisätään seuraavaan entisin perustein myönnettävään eläkkeeseen heti sen alkaessa.

Esimerkki 6.9.

Työkyvyttömyyseläke entisin perustein ja kertakorotus.

Perustiedot

- Henkilö on tullut työkyvyttömäksi 35-vuotiaana vuonna 2009
- Eläke on alkanut sairausvakuutuslain mukaisen ensisijaisuusajan jälkeen 36-vuotiaana 1.7.2010
- Eläkettä on maksettu ensin kuntoutustukena kahden vuoden ajan 30.6.2012 asti
- Sen jälkeen henkilö on kuntoutunut vuoden ajaksi
- Eläke on myönnetty entisin perustein 1.7.2013 alkaen 30.6.2015 saakka ja entisin perustein uudestaan 1.2.2017 alkaen.

Eläke aika	Työssäoloaika
1.7.2010–30.6.2012	1.7.2012–30.6.2013
1.7.2013–30.6.2015	1.7.2015–31.1.2017
1.2.2017–	-

Viisi kalenterivuotta ensimmäisen eläkkeen alkamisesta tulee täyteen 1.7.2015. Henkilö on seuraavan vuoden alussa (1.1.2016) 41-vuotias, jolloin kertakorotus on 15 prosenttia. Kertakorotus lisätään entisin perustein 1.2.2017 myönnettävään eläkkeeseen.

Eläkkeen määrä indeksitarkistusten jälkeen on 1 517,85 euroa/kk vuonna 2017. Kertakorotuksen jälkeen eläke on 1.2.2017 alkaen
 $1\,517,85 \times 15\% = 1\,745,53$ euroa/kk.

...

6.6.3 Kuntoutusrahan jälkeen entisin perustein myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein kuntoutusrahan jälkeen, myös kuntoutusraha-aika lasketaan eläkeajaksi määriteltäessä eläkkeensaajan oikeutta kertakorotukseen.

Esimerkki 6.10.

Kertakorotus entisin perustein myönnettyyn eläkkeeseen.

Henkilö on saanut kuntoutusrahaa ajalla 1.9.2011–31.5.2012.

Hänelle on 1.10.2013 alkaen myönnetty työkyvyttömyyseläke entisin perustein kuntoutusrahan jälkeen.

Työkyvyttömyyseläkkeeseen tehdään kertakorotus 1.1.2017 alkaen, jos hän tuolloin on alle 56-vuotias.

...

6.6.4 Kertakorotus ja kuntoutuskorotus

Jos eläkkeeseen kertakorotushetkellä maksetaan kuntoutuskorotusta, kuntoutuskorotukseen ei tule kertakorotusta. Siten kertakorotusprosentilla kerrotaan työkyvyttömyyseläkkeen määrä, jossa ei ole kuntoutuskorotusta.

Jos eläkkeeseen on tehty kertakorotus ja eläkkeensaaja sen jälkeen menee kuntoutukseen, lasketaan kuntoutuskorotus kertakorotuksen sisältävästä eläkkeestä.

Jos kertakorotus ja kuntoutuskorotus lasketaan eläkkeeseen samalla hetkellä, tehdään ensin eläkkeen kertakorotus. Sen jälkeen kuntoutuskorotus lasketaan tästä kertakorotetusta eläkkeestä.

Jos kuntoutusrahaa maksetaan yli viiden vuoden ajalta, myös kuntoutusrahaan lisätään kertakorotus sen vuoden alusta, johon mennessä kuntoutusrahan alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta. Kertakorotusprosentilla kerrotaan koko kuntoutusrahan määrä.

6.6.5 Kertakorotus, kun eläkkeessä on otettu huomioon LITA-etuus

Kertakorotus lasketaan eläkkeensaajan maksussa olevien työeläkkeiden yhteismäärän perusteella. Jos eläkkeeseen on tehty LITA-vähennys, kertakorotus lasketaan vähennetyn eläkkeen määrän perusteella ja lisätään vähennetyn eläkkeen määrään.

Kertakorotus lisätään myös vuoden 2004 säännöin laskettuun työkyvyttömyyseläkkeeseen. Kertakorotus lasketaan vuoden 2004 säännöin yhteensovitettusta eläkkeestä ja lisätään yhteensovitettuun eläkkeeseen.

Työeläkkeen kertakorotus ei aiheuta eläkkeeseen uutta LITA-vähennystä/yhteensovitusta.

6.6.6 Kertakorotus ja kertasuoritettu työkyvyttömyyseläke

Jos toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke kertasuoritetaan, samalla maksetaan kertasuorituksena myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeinen vanhuuseläke. Kertasuoritettuun eläkkeeseen ei lisätä kertakorotusta.

Jos kertasuorituksena on maksettu vuoden 2004 säännösten mukainen toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke, sen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke lasketaan uudelleen. Tällöin kertasuoritettun työkyvyttömyyseläkkeen perusteena olleet vapaakirjat tarkistetaan ensin vuoden 2004 tasoon puoliväli-indeksillä. Tästä ne tarkistetaan vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakerroimella. Koska eläke lasketaan uudelleen, eläkkeeseen ei lisätä kertakorotusta.

6.7 Elinaikakerroin työkyvyttömyyseläkkeessä

Työkyvyttömyyseläkettä laskettaessa ansaittu eläke kerrotaan eläketapahtumavuodelle vahvistetulla elinaikakerroimella. Ansaittua eläkettä on kaikki muu paitsi tulevan ajan eläkeosa.

Elinaikakerrointa ei sovelleta tulevan ajan eläkeosaan. Työkyvyttömyyseläkkeessä, jonka eläketapahtuma on ennen vuotta 2027, tulevan ajan eläkeosa jää pysyvästi elinaikakerroimen soveltamisen ulkopuolelle. Elinaikakerrointa aletaan soveltaa koko työkyvyttömyyseläkkeeseen vuodesta 2027 alkaen, kun ikäluokan alin vanhuuseläkeikä sidotaan elinajanodotteeseen.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään uusin perustein, ansaittuun eläkkeeseen sovelletaan uusin perustein myönnetyn eläkkeen eläketapahtumavuoden elinaikakerrointa.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, elinaikakerroin pysyy entisin perustein -myöntöketjun ensimmäisen eläkkeen tai kuntoutushakemuksen vireilletulovuoden mukaisena.

Myös sotilaseläkejärjestelmän piiriin kuuluvan henkilön työkyvyttömyyseläkkeeseen elinaikakerrointa sovelletaan edellä kuvatulla tavalla.

Esimerkki 6.11.

Elinaikakerroimen soveltaminen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Perustiedot

- Syntymävuosi 1967
- Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma vuonna 2017
- Elinaikakerroin 0,962 (arvio)
- Ansaittu eläke eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä 1 000 euroa/kk
- Tulevan ajan eläkeosa 1 300 euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläke:

$1\,000,00 \text{ euroa/kk} \times 0,962 + 1\,300,00 \text{ euroa/kk} = 2\,262,00 \text{ euroa/kk.}$

...

6.8 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä toisen etuuden jälkeen

6.8.1 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä kuntoutusrahan jälkeen

Työkyvyttömyyseläke entisin perustein kuntoutusrahan jälkeen

Työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, jos työkyvyttömyys alkaa kuntoutusraha-aikana tai kun kuntoutusrahan päättymisestä on kulunut enintään kaksi vuotta.

Työkyvyttömyyseläke määräytyy samoin perustein kuin ensin myönnetty kuntoutusraha ilman 33 prosentin korotusta. Määrä tarkistetaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamishetken tasoon työeläkeindeksillä.

Kuntoutusraha ei sisällä yksityisten alojen rekisteröityä lisäeläkettä. Kuntoutusrahan alkamiseen mennessä ansaitun rekisteröidyn lisäeläkkeen määrä tarkistetaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamishetken tasoon palkkakertoimella ja lisätään entisin perustein määrättyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Työkyvyttömyyseläke uusin perustein kuntoutusrahan jälkeen

Jos työkyvyttömyyden alkaessa kuntoutusrahakauden päättymisestä on yli kaksi vuotta, työkyvyttömyyseläkettä ei voida myöntää entisin perustein. Työkyvyttömyyseläkettä ei voida myöntää entisin perustein edes siinä tapauksessa, että työ-

kyvyttömyyseläke myönnetään saman sairauden perusteella, jonka vuoksi henkilöllä on aikanaan katsottu olevan työkyvyttömyyden uhka. Aikaisemmalta kuntoutusraha-ajalta eläkettä karttuu palkattomien aikojen karttuman perusteella.

6.8.2 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä osa-aikaeläkkeen jälkeen

Osa-aikaeläke voi jatkua vuoden 2016 jälkeen ennen vuotta 1956 syntyneellä henkilöllä, jonka osa-aikaeläke on alkanut viimeistään 1.1.2017. Osa-aikaeläkkeeseen sovelletaan ennen 1.1.2017 voimassa olleita säännöksiä.

Kun osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnetään työkyvyttömyyseläke, eläke laskeaan kokonaan uudestaan. Työkyvyttömyyseläkkeen ansaittu eläke otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun asti. Osa-aikaeläkkeen jälkeen työkyvyttömyyseläke koostuu:

- osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä
- osa-aikaeläkkeen aikaisesta osa-aikatyöstä karttuneesta eläkkeestä
- osa-aikaeläkkeen aikana saatujen etuusansioiden perusteella karttuneesta eläkkeestä
- osa-aikaeläkkeen lakkaamisen jälkeen saaduista työ- ja etuusansioista karttuneesta eläkkeestä
- tulevan ajan eläkeosasta.

Ansaittu eläke tarkistetaan omalle ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos työkyvyttömyys alkaa 62 vuoden iän täyttämivuonna tai sen jälkeen. Jos työkyvyttömyys alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta, tarkistetaan ansaittu eläke työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Osa-aikaeläkkeen aikana karttunut eläke

Osa-aikaeläkkeen aikaisesta työstä karttuu eläkettä 1,5 prosentin tai siirtymäajan 1,7 prosentin mukaan.

6.8.3 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävä työkyvyttömyyseläke voi olla toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke, toistaiseksi myönnetty osatyöky-

vyttömyyseläke, määräajaksi myönnetty kuntoutustuki tai määräajaksi myönnetty osakuntoutustuki.

Työkyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen uusin vai entisin perustein?

Ensimmäinen työkyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Työkyvyttömyyseläke lasketaan uusin perustein osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen.

Jos henkilö on saanut esimerkiksi kuntoutustukea, tämän jälkeen osittaista vanhuuseläkettä, ja sitten jälleen kuntoutustukea, lasketaan osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeinen kuntoutustuki uusin perustein riippumatta siitä, kuinka pitkä aika edellisen kuntoutustuen päättymisestä on kulunut.

Toinen työkyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty kuntoutustuki päättyy, osittainen vanhuuseläke jatkuu entisen suuruisena. Jos tämän jälkeen alkaa uusi kuntoutustuki, lasketaan se entisin perustein, jos työkyvyttömyys alkaa ennen kuin aiemman kuntoutustuen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta tai uusi eläke myönnetään saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aiempi työkyvyttömyyseläke.

Jos henkilö on osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetyn kuntoutustuen päättymisen jälkeen ottanut uuden 25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen osuuden, lasketaan tämän uuden eläkeosuuden jälkeinen kuntoutustuki uusin perustein riippumatta siitä, kuinka pitkä aika edellisen kuntoutustuen päättymisestä on kulunut.

Työkyvyttömyyseläkkeen laskenta osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Työkyvyttömyyseläkkeen määrä lasketaan osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen seuraavista osista:

- maksussa oleva osittainen vanhuuseläke
- säästöosuus eli se osa osittaista vanhuuseläkettä varten lasketusta pohjaeläkkeestä, jota ei ole vielä myönnetty
- työansioista ja yrittäjän työtulosta karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun
- palkattomien aikojen etuuksien perusteella karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun saakka

- opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut etuus osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuodelta ja sen jälkeen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun
- osittaista vanhuuseläkettä edeltäneen työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteesta karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuodelta
- tulevan ajan eläkeosa.

Mahdollinen rekisteröity lisäeläke myönnetään työkyvyttömyyseläkkeessä.

Julkisten alojen eläkkeeseen kuuluu lisäeläkeosuus, jos yhdenjaksoisuus-edellytys täyttyy.

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon tarkasteluajalta eli eläketapahtumavuotta edeltävien viiden vuoden ajalta työansiot ja yrittäjän työtulot, etuusansiot, opiskelun ja alle 3-vuotiaan lapsen hoidon aika ja päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen aika.

Osittaisen vanhuuseläkkeen ajasta ei muodostu eläkettä kartuttavaa eläkesuhdetta, jolloin sitä ei oteta mukaan myöskään tulevan ajan ansiota laskettaessa.

Elinaikakerroin säilyy ennallaan osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa.

Säästöosuus ja karttunut eläke tarkistetaan omalle ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos työkyvyttömyys alkaa 62 vuoden iän täyttämivuonna tai sen jälkeen tai työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos työkyvyttömyys alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta.

Tulevan ajan eläkettä ei tarkisteta elinaikakertoimella.

Osittainen vanhuuseläke korotetaan työeläkeindeksillä työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoteen. Säästöosuus sekä osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen ansaittu eläke korotetaan palkkakertoimella työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoteen.

Esimerkki 6.12.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke 61-vuotiaana, jonka jälkeen työkyvyttömyyseläke.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 1.7.1956
- Osittainen vanhuuseläke alkaa 1.8.2017
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta 6 kuukautta
- Työeläkeindeksinä on käytetty 2534 vuodelle 2017 ja 2598 vuodelle 2019
- Palkkakertoimena on käytetty 1,389 vuodelle 2017 ja 1,422 vuodelle 2019.

Vuoden 2016 loppuun mennessä karttunut pohjaeläke on 2 373,48 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa).

Osittainen vanhuuseläke 50 % on $0,5 \times 2\,373,48 = 1\,186,74$ euroa/kk.

Osittaisen vanhuuseläkkeen varhennusvähennys

Varhennusvähennys ajalla 1.8.2017–31.1.2020 = 30 kk

Varhennusvähennys 30 kk \times 0,4 % = 12 %

$0,12 \times 1\,186,74 = 142,41$ euroa/kk

Eläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista

Eläke yhteensä on $1\,186,74 - 142,41 = 1\,044,33$ euroa/kk.

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Eläke tarkistetaan eläkkeen alkamisvuoden elinaikakertoimella (arvio)

$0,962 \times 1\,044,33 = 1\,004,65$ euroa/kk.

Osittainen vanhuuseläke

Osittainen vanhuuseläke 1.8.2017 alkaen on **1 004,65 euroa/kk** (vuoden 2017 tasossa).

Työkyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen 1.8.2019

Henkilö tulee työkyvyttömäksi heinäkuussa 2019 ja saa työkyvyttömyyseläkkeen.

Vuodesta 2017 alkaen eläkettä karttuu PTEL-vähentämättömistä ansioista ja karttumisprosentti muuttuu 1,9 prosentista 1,7 prosenttiin. Lopullinen työkyvyttömyyseläke koostuu säästöosuudesta, osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta ja eläkkeen rinnalla tehdystä työstä ansaitusta eläkkeestä, maksussa olevasta osittaisesta vanhuuseläkkeestä ja tulevan ajan osasta.

Tulevan ajan ansio lasketaan normaalisti eläketapahtumaa edeltävältä viideltä kalenterivuodelta. Tuleva aika lasketaan alimpaan vanhuuseläkeikään (63 v 6 kk). Elinaikakertoimena käytetään henkilön oman ikäluokan elinaikakerrointa, sillä henkilö on jo 63-vuotias tullessaan työkyvyttömäksi.

Tässä esimerkissä ei ole sairauspäivärahakautta ennen työkyvyttömyyseläkettä.

Ansaittu eläke

Säästöosuus (50 %) on vuoden 2019 tasossa
 $1\,186,74 \times 1,422/1,389 = 1\,214,93$ euroa/kk.

Osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun asti ansaittu eläke on 72,22 euroa/kk.

Ansaittu eläke ilman osittaista vanhuuseläkettä yhteensä on 1 287,15 euroa/kk.

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Ansaittu eläke tarkistetaan vuonna 1956 syntyneen elinaikakertoimella (arvio):
 $0,957 \times 1\,287,15 = 1\,231,80$ euroa/kk.

Maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen tarkistaminen työeläkeindeksillä

Maksussa oleva osittainen vanhuuseläke on työeläkeindeksillä vuoden 2019 tasoon tarkistettuna
 $1\,004,65 \times 2598/2534 = 1\,030,02$ euroa/kk.

Tulevan ajan eläke

Tulevan ajan ansio:

Vuosi	Työansiot PTEL-vähennettyinä 2019 tasossa	Työansiot PTEL-vähentämättöminä 2019 tasossa
2014	36 489,45	
2015	36 489,45	
2016	36 489,45	
2017		28 887,48
2018		28 887,48

Tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2014–2018 ansioista.

$(36\,489,45 + 36\,489,45 + 36\,489,45 + 28\,887,48 + 28\,887,48) = 167\,243,31$ euroa

$167\,243,31/60 = 2\,787,39$ euroa/kk

Tuleva aika on 1.1.2019–31.1.2020 = 13 kk

Tulevan ajan eläke on $2\,787,39 \times 13 \text{ kk} \times 1,5 \%/12 = 45,30$ euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläke yhteensä

Eläkkeet yhteensä ovat $1\,231,80 + 45,30 + 1\,030,02 = 2\,307,12$ euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläke 1.8.2019 alkaen on **2 307,12 euroa/kk.**

...

Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma ennen osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista

Jos osittaisella vanhuuseläkkeellä olevan henkilön työkyvyttömyyden todetaan alkaneen ennen osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista, työkyvyttömyyseläke määräytyy kuten yleensäkin osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen. Maksussa oleva osittainen vanhuuseläke on osa työkyvyttömyyseläkettä. Tuleva aika lasketaan aina eläketapahtumavuoden alusta ja tulevan ajan ansiot eläketapahtumavuotta edeltävien viiden kalenterivuoden ansioista.

Jos työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on samana kalenterivuonna kuin osittainen vanhuuseläke alkaa, ei kyseiseltä vuodelta kartu eläkettä, vaan eläketapahtumavuosi on tulevaa aikaa.

Jos taas työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävänä kalenterivuonna, työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuonna karttunut eläke on jo mukana osittaista vanhuuseläkettä varten lasketussa pohjaeläkkeessä. Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuonna karttunut eläke on siis mukana työkyvyttömyyseläkkeessä, vaikka myös tuleva aika lasketaan työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuoden alusta.

Työkyvyttömyyseläke lasketaan samoin myös silloin, kun osittaisella vanhuuseläkkeellä olevan työkyvyttömyys on alkanut ennen osittaista vanhuuseläkettä ja ennen vuotta 2017, mutta työkyvyttömyyseläke alkaa osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen.

Osatyökyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Maksussa oleva osittainen vanhuuseläke jatkuu kokonaisuutena ja lisäksi maksetaan sen verran, että eläkkeen määrä kokonaisuudessaan on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä.

6.8.4 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä aiemman työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Työkyvyttömyyseläke uusin perustein

Työkyvyttömyyseläke myönnetään uusin perustein, jos uusi työkyvyttömyys alkaa sen jälkeen, kun aiemman työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut vähintään kaksi vuotta ja uusi työkyvyttömyys johtuu eri sairaudesta, viasta tai vammasta kuin aiempi työkyvyttömyys.

Vuoden 2004 säännöin myönnetyssä eläkkeessä ei tulevaa aikaa

Jos eläkkeenhakijan aiempi, vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetty työkyvyttömyyseläke ei ole sisältänyt tulevan ajan eläkeosaa, uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään uusin perustein, vaikka uusi työkyvyttömyys alkaisikin kahden vuoden kuluessa edellisen eläkkeen päättymisestä.

Eläkkeen laskeminen uusin perustein

Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään uusin perustein, noudatetaan niitä eläkkeen laskentasäännöksiä, joiden mukaan työkyvyttömyyseläke määräytyy uuden eläkkeen eläketapahtuman ajankohtana.

Kertakorotuksen viiden kalenterivuoden aika aletaan laskea uudelleen uuden eläkkeen alkamisesta.

Työkyvyttömyyseläke entisin perustein

Työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, jos työkyvyttömyys alkaa ennen kuin aiemman työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutusrahaikauden päättymisestä on kulunut kaksi vuotta tai uusi eläke myönnetään saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aiempi työkyvyttömyyseläke, vaikka aiemman eläkkeen päättymisestä on kulunut yli kaksi vuotta.

Työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen entisin perustein tarkoittaa sitä, että uusi työkyvyttömyyseläke on samansuuruinen kuin aiemmin myönnetty, jo päätynyt työkyvyttömyyseläke. Päätynyt työkyvyttömyyseläke on voinut olla täysi työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke, kuntoutustuki tai osakuntoutustuki.

Uuden eläkkeen ei tarvitse olla samanlainen kuin päättynyt eläke. Uusi eläke voi olla esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläke, vaikka aikaisempi on ollut täysi työkyvyttömyyseläke.

Uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, vaikka aiempi eläke ei sisällä tulevan ajan eläkeosaa. Vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetyn eläkkeen jälkeen uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein vain, jos eläkkeessä on ollut tulevan ajan eläkeosa.

Uuden eläkkeen eläketapahtumahetki määritellään samalla tavoin kuin se työkyvyttömyyseläkettä myönnettäessä normaalisti määritellään.

Uusi työkyvyttömyys yli kahden vuoden kuluttua saman sairauden perusteella

Uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein myös silloin, kun aiemman työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on yli kaksi vuotta ja uusi työkyvyttömyys aiheutuu saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aiempi työkyvyttömyys.

Entisin perustein myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen määrä

Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, eläkkeen määrä säilyy samansuuruisena kuin aiempi eläke. Aiemman eläkkeen määrä tarkistetaan työeläkeindeksillä uuden eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Eläkeaikana ja eläkejaksojen välissä työ- tai virkasuhteen tai yrittäjätoiminnan perusteella karttunutta eläkettä ei uudessa työkyvyttömyyseläkkeessä oteta huomioon. Näistä karttunut eläke lisätään aikanaan vanhuuseläkkeeseen tai uusin perustein myönnettävään työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Alimman vanhuuseläkeikänsä täyttänyt henkilö hakee työkyvyttömyyseläkettä

Yksityisillä aloilla työkyvyttömyyseläkettä ei voida myöntää ikäluokan alimman eläkeiän täyttäneelle henkilölle.

Jos ikäluokan alimman eläkeiän täyttänyt henkilö hakee työkyvyttömyyseläkettä, hänelle myönnetään työkyvyttömyyseläkkeen sijaan vanhuuseläke.

Myöskään julkisilla aloilla työskentelevälle ikäluokan alimman eläkeiän täyttäneelle henkilölle ei voida myöntää työkyvyttömyyseläkettä. Kuitenkin, jos hen-

kilöllä on oikeus lisäeläkeosuuteen, eläkehakemus käsitellään ja lasketaan työkyvyttömyyseläkkeenä, mutta myönnetään vanhuuseläkkeenä.

Vanhuuseläke myönnetään pääsääntöisesti uusin perustein, vaikka edellisen työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä olisi kulunut alle kaksi vuotta.

7 Perhe-eläke

7.1 Oikeus perhe-eläkkeeseen

7.1.1 Lapsen oikeus perhe-eläkkeeseen

Oikeus lapseneläkkeeseen on alle 18-vuotiaalla edunjättäjän lapsella. Lesken lapsella, joka edunjättäjän kuollessa asui tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa on myös oikeus lapseneläkkeeseen.

Ennen 1.7.1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen perhe-eläkettä saavalla pitkäaikaisesti työkyvyttömällä lapsella on oikeus saada perhe-eläkettä niin kauan kuin työkyvyttömyys jatkuu yhdenjaksoisesti. Perhe-eläkkeen maksamisen jatkaminen sen jälkeen, kun lapsi oli täyttänyt 18 vuotta, edellytti uutta hakemusta.

18–21-vuotiaalla opiskelevalla lapsella voi olla oikeus kansaneläkelain mukaiseen tai liikennevahingon perusteella maksettavaan perhe-eläkkeeseen.

Työtapaturma- ja ammattitautivakuutusjärjestelmästä myönnetään lapseneläke yli 18-vuotiaalle lapselle, joka on työkyvytön tai opiskelee. Lapseneläkettä voi saada kuitenkin enintään 25 ikävuoden täyttämiseen asti.

Lapseneläkettä voi samanaikaisesti saada vain kahden edunjättäjän jälkeen. Ensisijaisesti lapseneläke myönnetään oman vanhemman jälkeen. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Perhe-eläke.)

7.1.2 Lesken oikeus leskeneläkkeeseen

Leskeneläkeoikeus syntyy avioliiton perusteella. Avopuolisolla ei ole leskeneläkeoikeutta. Kaikki mikä tässä kerrotaan oikeudesta leskeneläkkeeseen, koskee myös rekisteröidyn parisuhteen puolison oikeutta perhe-eläkkeeseen.

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos leskellä ja edunjättäjällä on tai on ollut yhteinen lapsi ja avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta.

Yhteisenä lapsena pidetään myös lasta, joka syntyy edunjättäjän kuoleman jälkeen tai jonka leski ja edunjättäjä olivat yhdessä adoptoineet. Leskellä on eläkeoikeus, vaikka lapsi olisi kuollut jo ennen edunjättäjää. Kuolleenä syntyneen lapsen perusteella ei kuitenkaan synny leskeneläkeoikeutta.

Lapsettomalla leskellä on leskeneläkeoikeus, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä täytti 65 vuotta ja leski 50 vuotta
- avioliitto oli edunjättäjän kuolemaan mennessä jatkunut vähintään viisi vuotta
- leski oli edunjättäjän kuollessa täyttänyt 50 vuotta tai leski oli pitkäaikaisesti työkyvytön (sai edunjättäjän kuollessa työeläkelakien tai kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä, joka oli jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan).

Ennen 1.7.1950 syntyneen lapsettoman lesken leskeneläkeoikeus

1.7.1950 tai sitä ennen syntyneellä lapsettomalla leskellä on leskeneläkeoikeus, vaikka leski oli solminut avioliiton vasta 50 vuotta täytettyään, jos

- avioliitto oli solmittu ennen 1.7.1990,
- edunjättäjä oli avioliittoa solmittaessa alle 65-vuotias ja
- avioliitto oli edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta.

Tämä ikärajan lievennys koskee vain naisleskiä.

7.1.3 Entisen puolison oikeus perhe-eläkkeeseen

Edunjättäjän entisellä puolisoilla on oikeus perhe-eläkkeeseen, jos edunjättäjä oli kuollessaan velvollinen määrääjain maksamaan entiselle puolisolleen elatus-apua tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai tuomion perusteella tai sosiiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella.

Entisen puolison perhe-eläkeoikeuden edellytyksenä on lisäksi, että seuraavat leskeneläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät:

- avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta ja
- jos entisellä puolisoilla ja edunjättäjällä ei ole tai heillä ei ole ollut yhteistä lasta, entisen puolison tulee lisäksi täyttää ikää ja avioliiton kestoa koskevat edellytykset.

7.2 Perhe-eläkkeen peruste

Perhe-eläkkeen määrä perustuu edunjättäjän eläkkeeseen eli perhe-eläkkeen perusteeseen.

Perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kuolinhetkellään saama eläke, johon lisätään mahdollinen eläkkeen tai kuntoutusrahan aikana työansioista ansaittu eläke.

Jos edunjättäjä ei kuolinhetkellään ollut eläkkeellä tai oli osittaisella vanhuuseläkkeellä, osa-aikaeläkkeellä tai luopumiseläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena on

- se työkyvyttömyyseläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos edunjättäjä olisi kuolinpäivänään tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi
- se vanhuuseläke, johon edunjättäjällä kuollessaan olisi ollut oikeus, jos edunjättäjä kuollessaan oli täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän.

Perhe-eläkkeen peruste määräytyy entisiin perusteisiin edunjättäjän saaman eläkkeen tai kuntoutusrahan perusteella, jos

- edunjättäjän kuollessa työkyvyttömyyseläkkeen, kuntoutustuen tai kuntoutusrahan päättymisestä on kulunut alle kaksi vuotta ja
- perhe-eläkkeen peruste tulisi laskettavaksi työkyvyttömyyseläkkeenä.

Tämä kahden vuoden aika lasketaan kuolinpäivästä taaksepäin.

Perhe-eläkkeen perusteissa ei oteta huomioon edunjättäjän Suomesta tai ulkomailta mahdollisesti saamaa ensisijaista etuutta.

7.2.1 Edunjättäjä vanhuuseläkkeellä

Perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän vanhuuseläke, johon lisätään eläke työstä, josta vanhuuseläkettä ei vielä ole myönnetty.

Edunjättäjän vanhuuseläke voi olla varhennettu tai lykätty. Perhe-eläkkeen peruste on tällöin varhennettu tai lykätty vanhuuseläke, johon lisätään mahdollinen vanhuuseläkkeen aikana karttunut eläke.

7.2.2 Edunjättäjä työkyvyttömyyseläkkeellä

Perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki, johon lisätään mahdollinen eläkeaikaisesta työstä karttunut eläke. Jos edunjättäjä oli osatyökyvyttömyyseläkkeellä, se muutetaan täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi eläkkeeksi perhe-eläkettä laskettaessa.

Edunjättäjälle hänen eläessään myönnetty työkyvyttömyyseläke on perhe-eläkkeen perusteena, vaikka työkyvyttömyyseläkkeen maksu ei olisi ehtinyt vielä alkaa. Tällainen eläke indeksoidaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasosta palkkakertoimella perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Myös mahdollinen työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus on mukana perhe-eläkkeen perusteessa.

Jos edunjättäjä sai kuollessaan kuntoutuskorotuksen sisältävää työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea, siitä vähennetään kuntoutuskorotuksen osuus 33 prosenttia.

7.2.3 Edunjättäjä vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä

Jos edunjättäjä oli vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä, perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän kuollessaan sama vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläke. Siihen lisätään mahdollinen eläke-aikaisesta työstä karttunut eläke.

Jos edunjättäjän eläke oli yhteensovitettu ensisijaisen etuuden kanssa, perhe-eläkkeen perustetta muodostettaessa eläkkeestä poistetaan ensisijaisen etuuden vaikutus (pohjaluku). Eläke yhteensovitetaan uudelleen vain työeläkkeiden kesken ilman ensisijaisen etuuden vaikutusta. (Ks. luku 3.6.)

7.2.4 Edunjättäjä kuntoutusrahalta

Jos edunjättäjä sai kuollessaan kuntoutusrahaa, perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän kuntoutusraha, josta vähennetään 33 prosentin korotusosuus. Siihen lisätään mahdollinen kuntoutusrahan aikana karttunut eläke.

Jos kuntoutusrahan päättymisestä on edunjättäjän kuollessa kulunut alle kaksi vuotta, perhe-eläkkeen peruste on kuntoutusraha ilman 33 prosentin korotusta. Kuntoutusrahaan lisätään kuntoutusrahan aikana ja kuntoutusrahan päättymisen jälkeen karttunut eläke.

7.2.5 Edunjättäjä sukupolvenvaihdoseläkkeellä, luopumistuella tai luopumiskorvauksella

Sukupolvenvaihdoseläkkeellä, luopumistuella tai luopumiskorvauksella olleen edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeen peruste on näiden eläkkeiden perusmää-

rä. Määrään lisätään mahdolliset muiden eläkelakien mukaiset laskennalliset eläkkeet.

7.2.6 Edunjättäjän eläke oli kertasuoritettu

Jos edunjättäjän eläke oli kertasuoritettu, perhe-eläkkeen peruste on kertasuoritettu eläke, joka tarkistetaan työeläkeindeksillä edunjättäjän eläkkeen alkamisvuoden tasosta perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Siihen lisätään edunjättäjän kertasuoritettuna eläkkeen aikana ansaitsema eläke.

Jos edunjättäjän vuoden 2004 säännösten mukainen eläke oli kertasuoritettu, kertasuoritettuna eläkkeen perusteena olevat vapaakirjat tarkistetaan vuoden 2004 tasoon puoliväli-indeksillä ja siitä perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella. Siihen lisätään edunjättäjän kertasuoritettuna eläkkeen aikana ansaitsema eläke.

Jos kertasuoritettu eläke sisälsi työeläkelisää, vuoden 2004 loppuun mennessä karttuneen työeläkelisän määrä lasketaan uudelleen.

Jos edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta ennen vuotta 2005, kertasuoritettuna eläkkeen perusteena olevat vapaakirjat tarkistetaan eläkeindeksillä vuoden 2004 tasoon ja sen jälkeen palkkakertoimella perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

7.2.7 Edunjättäjä oli kuollessaan täyttänyt vanhuuseläkeiän, mutta ei ollut vanhuuseläkkeellä

Jos edunjättäjä kuollessaan oli täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän, mutta ei ollut vielä vanhuuseläkkeellä, perhe-eläkkeen peruste on vanhuuseläke, johon edunjättäjällä kuolinhetkellään olisi ollut oikeus. Työ- ja etuusasiat otetaan huomioon edunjättäjän kuolinkuukauden loppuun.

Vaikka edunjättäjän kuollessaan saaman työkyvyttömyyseläkkeen, kuntoutustuen tai kuntoutusrahan päättymisestä olisi alle kaksi vuotta, perhe-eläkkeen peruste lasketaan aina uusin perustein.

7.2.8 Edunjättäjä osittaisella vanhuuseläkkeellä

Jos edunjättäjä sai kuollessaan osittaista vanhuuseläkettä, mutta ei ollut vielä täyttänyt minkään työeläkelain mukaista vanhuuseläkeikää, perhe-eläkkeen peruste on se täysi työkyvyttömyyseläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos edun-

jättäjä olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinpäivänään. Tällöin perhe-eläkkeen peruste lasketaan seuraavista osista:

- maksussa oleva osittainen vanhuuseläke
- säästöosuus eli osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaittu ja vielä myöntämättä oleva eläke
- osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke
- tulevan ajan eläkeosa.

Jos edunjättäjä sai kuollessaan osittaista vanhuuseläkettä ja oli täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän, perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan se vanhuuseläke, johon edunjättäjällä kuolinhetkellään olisi ollut oikeus. Tällöin perhe-eläkkeen peruste lasketaan seuraavista osista:

- maksussa oleva osittainen vanhuuseläke
- säästöosuus eli osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaittu ja vielä myöntämättä oleva eläke
- osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen edunjättäjän kuolinkuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke.

Eläkkeenosat huomioidaan mahdollisine varhennus- ja lykkäyskorotuksineen.

7.2.9 Edunjättäjä osa-aikaeläkkeellä

Jos edunjättäjä ei kuollessaan ollut täyttänyt vanhuuseläkeikänsä ja oli osa-aikaeläkkeellä, perhe-eläkkeen peruste on se täysi työkyvyttömyyseläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos edunjättäjä olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinpäivänään.

Jos vanhuuseläkeikänsä täyttänyt edunjättäjä oli kuollessaan osa-aikaeläkkeellä, perhe-eläkkeen peruste on se vanhuuseläke, johon edunjättäjällä olisi kuollessaan ollut oikeus.

Edunjättäjä osa-aikaeläkkeen suuruisella vanhuuseläkkeellä (syntynyt vuonna 1949–1955)

Jos yli 68-vuotiaana kuolleen edunjättäjän osa-aikaeläke on 68 vuoden iässä muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi, perhe-eläkkeen peruste on lykätyn vanhuuseläkkeen suuruisen. Siihen lisätään osa-aikatyöstä

karttunut eläke. 1.1.2017 alkaen osa-aikaeläkkeen rinnalla tehdystä työstä ikävälillä 53–62 eläkettä karttuu 1,7 prosenttia.

Lykkäyskorotus lasketaan koko karttuneen eläkkeen määrään alimmasta vanhuuseläkeiästä 68 vuoden iän täyttämiseen asti. Jos edunjättäjä on täyttänyt 63 vuotta ennen 1.1.2017, lykkäyskorotus lasketaan 1.1.2017 alkaen.

Edunjättäjä osa-aikaeläkkeen suuruisella vanhuuseläkkeellä (syntynyt vuonna 1947 tai 1948)

Jos yli 68-vuotiaana kuolleen edunjättäjän osa-aikaeläke oli 68 vuoden iässä muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi, perhe-eläkkeen peruste on lykätyn vanhuuseläkkeen suuruinen. Osa-aikaeläkkeen suuruisen vanhuuseläkkeen ja 68 vuoden ikään mennessä karttuneen vanhuuseläkkeen erotukseen lasketaan lykkäyskorotus 68 vuoden iän täyttämisestä perhe-eläkkeen alkamiseen saakka. Lykkäyskorotus lasketaan kuitenkin enintään 31.12.2016 asti.

Edunjättäjä osa-aikaeläkkeen suuruisella vanhuuseläkkeellä (syntynyt ennen vuotta 1947)

Jos yli 65-vuotiaana kuolleen edunjättäjän osa-aikaeläke oli 65 vuoden iässä muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi, perhe-eläkkeen peruste on 65 vuoden ikään mennessä työstä ja ansion alenemasta karttunut eläke. Siihen lisätään 65 vuoden iästä 68 vuoden iän täyttämiseen asti osa-aikatyöstä karttunut eläke.

Osa-aikaeläkkeen suuruisena maksettavan vanhuuseläkkeen ja 68 vuoden ikään mennessä karttuneen vanhuuseläkkeen erotukseen lasketaan lykkäyskorotus 68 vuoden iän täyttämisestä perhe-eläkkeen alkamiseen.

7.3 Perhe-eläkkeen määrä

7.3.1 Lesken- ja lapseneläkkeen määrä

Perhe-eläkkeen peruste jaetaan edunsaajina olevien lesken ja lasten kesken. Kun edunsaajien lukumäärä muuttuu, perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan.

Perhe-eläke, eli leskeneläke ja lapseneläkkeet yhteensä, voi olla enintään edunjättäjän eläkkeen suuruinen.

Täysi leskeneläke on puolet edunjättäjän eläkkeestä, kun edunsaajana on pelkästään leski tai leski ja yksi lapsi. Kun edunsaajina on useampia lapsia, leskeneläkkeen määrä on sitä pienempi, mitä suurempi on lapseneläkkeensaajien lukumäärä.

Jos perhe-eläkkeen saajana on rekisteröidyn parisuhteen leski, hänen osuutensa perhe-eläkkeestä määräytyy samoin kuin lesken osuus perhe-eläkkeestä.

Jos edunsaajana on lisäksi edunjättäjän entinen puoliso, entisen puolison perhe-eläke pienentää leskeneläkettä. Näissä tilanteissa leskelle maksettavan eläkkeen määrä on kuitenkin vähintään puolet koko leskeneläkkeestä.

Lapseneläkkeen määrä riippuu edunsaajina olevien lasten lukumäärästä. Lapseneläkkeiden yhteismäärään ei vaikuta se, onko myös leski edunsaajana. Yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

Taulukko 7.1.

Lesken- ja lapseneläkkeiden yhteismäärä perhe-eläkkeen perusteesta.

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4 tai useampia
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Esimerkki 7.1.

Perhe-eläkkeen peruste ja perhe-eläkkeen määrä.

Perustiedot

- Edunjättäjä kuolee työsuhteessa ollessaan vuonna 2017
- Edunjättäjän työkyvyttömyyseläke olisi ollut 1 300,00 euroa, josta ansaittu eläke 433,33 euroa ja tulevan ajan osuus 866,67 euroa
- Elinaikakerroin on 0,96344 vuodelle 2017.

Perhe-eläkkeen peruste on $(433,33 \times 0,96344) + 866,67 = 1\,284,16$ euroa/kk.

Edunsaajina on leski ja kaksi lasta.

Leskeneläke: $5/12 \times 1\,284,16 = 535,07$ euroa/kk.

Lapseneläke: $7/12 \times 1\,284,16 = 749,09$ euroa/kk.

Kummankin lapsen osuus oma osuus on $749,09/2 = 374,55$ euroa/kk.

Perhe-eläke, eli leskeneläke ja lapseneläkkeet yhteensä, voi olla enintään edunjättäjän eläkkeen suuruinen. Edunsaajien eläkkeiden laskennan jälkeen täsmätetään keskenään laskettu perhe-eläke ja edunsaajien eläkkeet. Jos kokonaisuuteen tulee sentti ylimääräistä, vähennetään se leskeneläkkeestä.

$$374,55 + 374,55 + 535,07 = 1\,284,17 \text{ euroa/ll}$$

$$1284,17 - 1\,284,16 = 0,01 \text{ euroa/kk}$$

$$\text{Leskeneläke on } 535,07 - 0,01 = 535,06 \text{ euroa/kk.}$$

$$\text{Perhe-eläke yhteensä on } 535,06 + 374,55 + 374,55 = 1\,284,16 \text{ euroa/kk.}$$

...

7.3.2 Entisen puolison eläkkeen määrä

Edunjättäjän entisen puolison eläkkeen määrään vaikuttaa entiselle puolisolle maksetun elatusavun suuruus. Entisen puolison eläkkeen osuus leskeneläkkeestä on sama kuin mitä 60 prosenttia edunjättäjän entiselle puolisolleen maksamasta kuukausittaisesta elatusavusta on edunjättäjän koko eläkkeestä. Entiselle puolisolle maksettavan perhe-eläkkeen määrä vähennetään leskelle maksettavasta eläkkeestä.

Entisen puolison elatusapua korotetaan elinkustannusindeksin nousua vastaavasti. Entisen puolison perhe-eläkkeen määrä lasketaan elinkustannusindeksillä korotetusta elatusavusta. Jos indeksikorotettua määrää ei saada hakijalta, eläkelaitos laskee korotetun määrän.

$$\text{Elatusapu} \times 0,6 / \text{edunjättäjän kokonaiseläke} \times \text{leskeneläke}$$

Jos edunsaajana ei ole leskeä, entisen puolison eläke voi olla enintään leskeneläkkeen suuruinen.

Jos elatusapua saavia entisiä puolisoita on useampia, entisten puolisoitten perhe-eläkkeen yhteismäärä jaetaan entisten puolisoitten kesken elatusapujen suhteessa. Jos edunsaajana on myös leski, entisille puolisoille maksettavien perhe-eläkkeiden yhteismäärä on enintään puolet leskeneläkkeestä.

Jos rekisteröidyn parisuhteen osapuoli oli osapuolten erottua velvollinen maksamaan toiselle osapuolelle elatusapua, parisuhteen eloonjääneellä osapuolel-

la on oikeus samalla tavoin laskettuun perhe-eläkkeeseen kuin edunjättäjän entisellä puolisoilla.

Entisen puolison omien työeläkkeiden määrä voi pienentää entiselle puolisolle maksettavan perhe-eläkkeen määrää.

Esimerkki 7.2.

Entisen puolison eläkkeen määrä.

Perustiedot

- Edunjättäjä oli tuomittu maksamaan entiselle puolisolleen elatusapua 200,00 euroa/kk
- Edunjättäjän työeläke oli 2 000,00 euroa/kk
- Täysi leskeneläke on 1 000,00 euroa/kk.

60 prosenttia elatusavusta on 120,00 euroa.

Entisen puolison eläke ennen entisen puolison omien työeläkkeiden vähentävää vaikutusta ja ennen ensisijaisten etuuksien vähentämistä on $120,00 / 2\ 000,00 \times 1\ 000,00 = 60,00$ euroa/kk.

...

7.4 Leskeneläkkeen vähentäminen

Lesken oma ansiotyöhön perustuva eläke voi vaikuttaa vähentävästi leskeneläkkeen määrään. Leskelle maksettava leskeneläke voi näin olla pienempi kuin se eläke, joka on lesken osuus edunjättäjän eläkkeen perusteella lasketusta perhe-eläkkeestä. (Ks. liite 3: Vähennetty leskeneläke.)

Leskeneläkettä vähennetään, jos lesken omat ansiotyöhön perustuvat eläkkeet ylittävät eläkkeen vähennyksen perusteen. Leskeneläkkeestä vähennetään puolet siitä määrästä, jolla lesken omat työeläkkeet ylittävät eläkkeen vähennyksen perusteen. Eläkkeen vähennyksen peruste on 694,50 euroa vuoden 2017 tasossa.

Myös edunjättäjän entisen puolison ja rekisteröidyn parisuhteen lesken oma työeläke vaikuttaa vähentävästi perhe-eläkkeeseen.

Leskeneläkettä vähennetään joko

- heti leskeneläkkeen alkaessa
- kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen
- sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona viimeisen vähennyksen

estävän lapseneläkkeeseen oikeutetun lapsen oikeus lapseneläkkeeseen päättyy (on täyttänyt 18, annettu adoptiolapseksi perheen ulkopuolelle tai kuollut).

7.4.1 Leskeneläkkeen vähentämisessä huomioon otettavat lesken omat työeläkkeet

Leskeneläkettä vähennettäessä lesken tulona otetaan huomioon joko

- lesken oma eläke, jos leski vähentämishetkellä saa työkyvyttömyys-, työura- tai vanhuuseläkettä tai kuntoutustukea
- se täysi työkyvyttömyyseläke, joka leskelle olisi myönnetty, jos leski olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivänä
- vähentämisajankohtaa (edunjättäjän kuolinpäivä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivä) edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke, jos leski tänä ajankohtana on täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän, mutta ei ole vielä vanhuuseläkkeellä
- maksussa olevan työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen lisäksi edunjättäjän kuolinpäivää tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivää edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke työstä, josta eläkettä ei ole vielä myönnetty
- maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen lisäksi säästöosuus, osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke sekä tulevan ajan eläkeosa, jos leski ei ole täyttänyt minkään työeläkelain mukaisista vanhuuseläkeikää edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivänä
- maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen lisäksi säästöosuus sekä osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke, jos leski on täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivänä
- maksussa olevan luopumistuen perusmäärän lisäksi muiden eläkelakien mukaiset eläkkeet joko laskennallisena työkyvyttömyyseläkkeenä tai vanhuuseläkkeenä riippuen siitä, onko leski vähentämishetkellä täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän vai ei tai
- 60 prosenttia lesken todellisista ansioista ja lesken saamat, ansioihin perustuvat etuudet (erityistilanteiden mukainen vähentäminen).

Leskellä on oikeus saada valituskelpoinen päätös siitä laskennallisen eläkkeensä määrästä, jota leskeneläkettä vähennettäessä käytetään lesken tulona.

7.4.2 Leskeneläkkeen vähentämisen ajankohta

Vähentäminen heti leskeneläkkeen alkaessa

Leskeneläkettä vähennetään heti sen alkaessa, jos edunjättäjän ja lesken yhteisessä kodissa ei edunjättäjän kuollessa asunut lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia ja edunjättäjän kuollessa

- leski on täyttänyt 65 vuotta tai
- leski saa omaa työeläkettä, joka on muu kuin osittainen vanhuuseläke, osa-aikaeläke tai luopumiseläke.

Lesken katsotaan saavan omaa työeläkettä myös silloin, kun

- leski saa eläkettä vain osasta ansiotyötään
- oikeus edunjättäjän kuoleman jälkeen myönnettyyn työeläkkeeseen alkaa ennen edunjättäjän kuolemaa
- eläkettä ei yhteensovituksen tai ensisijaisen etuuden vähentämisen jälkeen ole jäänyt maksettavaksi
- leski saa edunjättäjän kuollessa ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella maksettavaa eläkettä tai vastaavaa etuutta.

Edunjättäjän entisen puolison perhe-eläkettä vähennetään heti eläkkeen alkaessa samoin edellytyksin kuin leskeneläkettä.

Vähentäminen kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen

Leskeneläkettä vähennetään kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen, jos edunjättäjän ja lesken yhteisessä kodissa ei edunjättäjän kuollessa asunut lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia ja edunjättäjän kuollessa

- leski on alle 65-vuotias
- leski ei saa omaa työeläkettä, joka on muu kuin osittainen vanhuuseläke, osa-aikaeläke tai luopumiseläke.

Leskellä on oikeus kuuden kuukauden alkueläkkeeseen, jos lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi täyttää 18 vuotta kuuden kuukauden kuluessa edunjättäjän

kuolemasta. Leskeneläkettä vähennetään edunjättäjän kuolinpäivää seuraavan 7. kalenterikuukauden alusta.

Vähentäminen lapseneläkkeen päättymisen jälkeen

Leskeneläkettä vähennetään, kun lesken huollettavana ei enää ole lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia. Se, mitä tässä kerrotaan leskeneläkkeen vähentämisestä, koskee myös rekisteröidyn parisuhteen puolison perhe-eläkkeen vähentämistä.

Leskeneläkettä vähennetään, kun

- nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta
- lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi kuolee
- lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi annetaan adoptiolapseksi muulle kuin leskelle tai lesken puolisolle.

Edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyvä lapsi estää leskeneläkkeen vähentämisen myös edunjättäjän kuoleman ja lapsen syntymän väliseltä ajalta.

Leskeneläkettä vähennetään muutosta seuraavan kuukauden alusta, kuitenkin aikaisintaan edunjättäjän kuolinpäivää seuraavan 7. kalenterikuukauden alusta.

Lapseneläkettä saavan alaikäisen lapsen muutto kotoa ei aiheuta leskeneläkkeen vähentämistä. Vähennys tehdään vasta lapsen 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Leskeneläkkeen vähentämistä ei myöskään tehdä tilanteessa, jossa lapsi avioituu alle 18-vuotiaana, jolloin lesken huoltovelvollisuus lapsen osalta päättyy.

Entisen puolison perhe-eläkkeen vähentäminen

Entisen puolison perhe-eläkettä vähennetään kuten leskeneläkettä joko heti eläkkeen alkaessa tai edunjättäjän kuolinpäivää seuraavan 7. kalenterikuukauden alusta.

Jos edunjättäjä ja edunjättäjän entinen puoliso olivat palanneet yhteen asumaan ja edunjättäjän ja edunjättäjän entisen puolison kanssa edunjättäjän kuollessa asuivat myös yhteiset alle 18-vuotiaat lapset, entisen puolison perhe-eläkettä vähennetään, kun entisen puolison huollettavana ei enää ole lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia siitä syystä, että

- nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta
- lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi kuolee
- lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi annetaan adoptiolapseksi.

7.4.3 Leskeneläkkeen vähennyksen peruste

Leskeneläkkeen vähennyksen peruste on 694,50 euroa vuoden 2017 indeksitasossa. Määrä tarkistetaan vuosittain palkkakertoimella.

Vähennyksen peruste määräytyy pääsääntöisesti leskeneläkkeen alkamisvuoden mukaan. Jos edunjättäjä kuolee joulukuussa ja leskeneläke alkaa tammikuussa, vähennyksen peruste on tammikuun palkkakertoimen tasossa.

Jos leskellä on huollettavana lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia, vähennyksen peruste määräytyy sen vuoden mukaan, jona leskeneläkkeen vähentäminen ensimmäisen kerran tehdään.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen tehdään kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen, on vähennyksen peruste perhe-eläkkeen alkamisvuoden mukainen. Se tarkistetaan tarvittaessa työeläkeindeksillä vähentämishetken tasoon.

Kun leskeneläkkeen vähentäminen tehdään uudelleen esimerkiksi lesken omassa eläkkeessä tapahtuneen muutoksen vuoksi, tarkistetaan vähennyksen peruste työeläkeindeksillä leskeneläkkeen tarkistushetken tasoon.

7.4.4 Lesken oma työeläke leskeneläkkeen vähentämisessä

Jos leski on jo eläkkeellä, leskeneläkettä vähennettäessä lesken tulona otetaan huomioon lesken omaan ansiotyöhön perustuvat työeläkkeet. Työeläkkeet otetaan huomioon ilman ensisijaisen etuuden vähennystä. Jos lesken oma eläke on tarkistettu elinaikakertoimella, eläke otetaan vähennyksessä huomioon elinaikakertoimella tarkistettuna.

Jos vähentäminen tehdään heti leskeneläkkeen alkaessa tai kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen, lesken omat työeläkkeet otetaan huomioon sen suuruusina kuin niitä maksettiin edunjättäjän kuolinhetkellä.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen tehdään lapseneläkeoikeuden päättyessä, lesken omat eläkkeet otetaan huomioon sen suuruusina kuin ne ovat lapseneläkkeen päättymishetkellä, esimerkiksi nuorimman lapsen 18 vuoden iän täyttämispäivänä. Lesken omat työeläkkeet otetaan huomioon ilman mahdollista lapsikorotusta.

Jos leski on vanhuuseläkkeellä, vanhuuseläkkeen lisäksi vähentämisessä otetaan huomioon vähentämisajankohtaa edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke siitä työstä, josta vanhuuseläkettä ei ole vielä myönnetty. Lesken maksussa oleva vanhuuseläke ja edellisen vuoden loppuun mennessä ansaittu uusi eläke otetaan huomioon elinaikakertoimella tarkistettuna.

Jos leski saa maatalousyrittäjien erityiseläkettä, vähennyksessä ei oteta huomioon eläkkeen täydennysosaa.

Leskeä ei pidetä eläkkeellä olevana, jos leski vähentämisajankohtana on osittaisella vanhuuseläkkeellä, osa-aikaeläkkeellä tai uinuvalla maatalousyrittäjän erityiseläkkeellä.

Jos leski vähentämisajankohtana on osatyökyvyttömyyseläkkeellä, leskeneläkkeen vähentämisessä eläke otetaan huomioon täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruisena.

Jos osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva leski hakee leskeneläkkeen vähentämistä todellisten tulojensa perusteella (erityistilanteiden mukainen vähentäminen), myös osatyökyvyttömyyseläke lasketaan tuloksi.

Jos leski vähentämisajankohtana on luopumistuella, leskeneläkkeen vähentämisessä MYEL:n mukainen eläke otetaan huomioon perusmäärän mukaisena.

Muiden eläkelakien mukaiset eläkkeet otetaan huomioon joko laskennallisena työkyvyttömyyseläkkeenä tai vanhuuseläkkeenä riippuen siitä, onko leski vähentämishetkellä täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän vai ei.

Lisäeläkkeiden huomioiminen vähentämisessä

Vähentämisessä ei lesken tulona oteta huomioon lesken saamaa rekisteröityä lisäeläkettä tai vapaamuotoista lisäeläkettä.

Julkisten alojen eläkkeet otetaan huomioon sen tasoisina kuin niitä maksetaan vähentämisajankohtana eli joko perus- tai lisäeläketurvan mukaisina.

Lesken ulkomailta saamat eläkkeet

Leskeneläkkeen vähentämisessä otetaan huomioon lesken saama työeläkettä vastaava ulkomailta maksettava etuus ja Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella maksettava etuus. Etuus otetaan huomioon sen suuruisena kuin sitä maksetaan vähentämisajankohtana. Jos ulkomaisesta etuudesta ei ole saatavissa riittävää tietoa, etuus otetaan huomioon teoreettisen eläkkeen suuruisena.

Lesken oma eläke kertasuoritettu

Jos leskelle myönnetty oma eläke on kertasuoritettu ennen leskeneläkkeen vä-

hentämishetkeä, kertasuoritettua eläkettä ei oteta huomioon leskeneläkettä vähennettäessä. Tämä koskee sekä

- alle 27,78 euron (vuoden 2017 taso) kuukausieläkettä, jonka eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena ilman eläkkeensaajan suostumusta että
- 27,78–69,45 euron (vuoden 2017 taso) kuukausieläkettä, jonka eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena, jollei eläkkeensaaja vastusta sitä.

Leskeneläkkeen vähentämisessä ei oteta huomioon myöskään sitä ansaittua eläkettä, joka leskelle mahdollisesti syntyy kertasuorituksen jälkeisestä saman työeläkelain piirissä tehdystä työstä. Tästä työstä ansaittua eläkettä ei oteta vähentämisessä huomioon myöskään silloin, kun leskelle sen perusteella myönnetään aikanaan vanhuuseläke.

Leski työkyvyttömyyseläkkeellä tai työuraeläkkeellä ja leskellä on jatkuva työsuhde vähentämishetkellä

Jos leski saa työkyvyttömyyseläkettä tai työuraeläkettä leskeneläkkeen vähentämishetkellä ja leski on työskennellyt eläkkeen rinnalla, vähentämisessä otetaan huomioon vain lesken saama eläke. Osatyökyvyttömyyseläke otetaan huomioon täyden eläkkeen suuruisena.

Vähentämisessä ei siis oteta huomioon jatkuvan työsuhteen ansaittua eläkettä. Näin menetellään siitä riippumatta, onko kyseessä saman tai eri alojen työeläkelakien mukainen työ kuin mistä lesken oma eläke on myönnetty.

Leski saa osa-aikaeläkkeen suuruista vanhuuseläkettä

Lesken osa-aikaeläke muuttuu 68 vuoden iässä osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi. Jos leski ei vähentämishetkellä ole vielä hakenut työskentelystään karttunutta vanhuuseläkettä, leskeneläkkeen vähentämisessä otetaan huomioon edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke. Ansaittua eläkettä korotetaan mahdollisella lykkäyskorotuksella edeltävän vuoden loppuun asti.

Leski vanhuuseläkkeellä ja leski työskentelee vanhuuseläkkeen aikana

Jos leski on vanhuuseläkkeellä ja leski työskentelee vanhuuseläkkeen aikana, vähennyksessä otetaan huomioon maksussa olevan eläkkeen lisäksi vähentämisajankohtaa edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke työstä, josta eläkettä ei ole vielä myönnetty.

Eläkettä määrättäessä yksityisten alojen työeläkelakien mukaiset eläkkeet otetaan huomioon peruseläketurvan tasoisina ja julkisten alojen eläkelain mukainen eläke lisäeläketurvan mukaisena, jos eläke tulisi sellaisena myönnettäväksi.

7.4.5 Lesken laskennallinen eläke

Jos leski ei saa vähentämisaikana vielä omaa eläkettä, leskeneläkettä vähennettäessä lesken tulona käytetään lesken ansiotyöhön perustuvaa laskennallista työeläkettä.

Laskennallinen eläke tarkistetaan elinaikakertoimella.

Leskeneläkettä vähennetään laskennallisen työeläkkeen perusteella myös silloin, kun leski saa osittaista vanhuuseläkettä, osa-aikaeläkettä tai luopumiseläkettä.

Leski ei ole vielä vanhuuseläkeiässä

Lesken työeläkkeenä pidetään sitä laskennallista työkyvyttömyyseläkettä, joka leskelle olisi myönnetty, jos leski olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivänä.

Jos perheen nuorin lapsi täyttää 18 vuotta lesken kuuden kuukauden alkueläkkeen aikana, lesken omat eläkkeet otetaan huomioon sen suuruusina kuin ne olisivat lapsen 18 vuoden iän täyttämispäivänä, vaikka leskeneläkettä vähennetään vasta 7. kuukauden alusta. Samoin menetellään, jos lesken alkueläkkeen aikana lapseneläkeoikeus päättyy adoption tai lapsen kuoleman johdosta.

Leski on vanhuuseläkeiässä, mutta ei ole vielä vanhuuseläkkeellä

Leskeneläkkeen vähentämisessä lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke, jos leski on viimeistään edunjättäjän kuolinpäivänä täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän eikä leski ole vielä vanhuuseläkkeellä.

Vanhuuseläkeiällä tarkoitetaan tässä myös rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaista alennettua eläkeikää tai julkisten alojen työeläkelakien mukaista alemmaa eläkeikää.

Ansaittu eläke tarkistetaan elinaikakertoimella.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen tehdään edunjättäjän kuolinvuotta seuraavan 7. kalenterikuukauden alusta, lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke. Jos vähentämisen ajankohta on seuraavan vuoden puolella, lesken laskennallinen eläke tarkistetaan työeläkeindeksillä seuraavan vuoden tasoon.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen tehdään lapseneläkeoikeuden päättymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta, lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon lapseneläkeoikeuden päättymistä edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke.

Leski täyttää vanhuuseläkeiän alkueläkkeen aikana

Jos leski kuuden kuukauden kuluessa edunjättäjän kuolemasta täyttää jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän ja jää vanhuuseläkkeelle, leskeneläkettä vähennettäessä 7. kalenterikuukauden alusta otetaan huomioon myönnetyn vanhuuseläkkeen lisäksi mahdollisesti vielä myöntämättömän, edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitun eläkkeen määrä.

Jos leskellä on kuuden kuukauden kuluessa edunjättäjän kuolemasta oikeus omaan vanhuuseläkkeeseen, mutta hän ei tänä aikana vielä hae eläkettä, leskeneläkettä vähennettäessä edunjättäjän kuolemaa seuraavan 7. kalenterikuukauden alusta käytetään lesken laskennallista työkyvyttömyyseläkettä sen suuruisena kuin se olisi edunjättäjän kuolinpäivänä.

Esimerkki 7.3.

Leskeneläkkeen vähentäminen.

Perustiedot

- Edunjättäjä kuolee marraskuussa 2017
- Hän oli vuonna 2012 myönnetyllä vanhuuseläkkeellä
- Edunjättäjän vanhuuseläke oli 1 750,00 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa)
- Edunsaajana on 61-vuotias leski, joka ei ole vielä työeläkkeellä
- Leskelle myönnetään kuuden kuukauden alkueläke 1.12.2017 alkaen
- Työeläkeindeksinä on käytetty 2534 vuodelle 2017 ja 2567 vuodelle 2018.

Lesken alkueläke

Leskeneläkkeen määrä on $1\,750,00 / 2 = 875,00$ euroa/kk.

Määrä vuonna 2018 on $875,00 \times 2567/2534 = 886,40$ euroa/kk.

Leskeneläkkeen vähentäminen

Leskeneläkkeen vähentäminen tehdään kuuden kuukauden jälkeen eli 1.6.2018.

Lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon se laskennallinen eläke, joka hänelle olisi myönnetty työkyvyttömyyseläkkeenä, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä.

Laskennallinen eläke on 1 670,00 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa).

Lesken laskennallinen eläke tarkistetaan työeläkeindeksillä laskentavuodesta 2017 leskeneläkkeen vähentämisvuoden 2018 tasoon.

Lesken laskennallinen eläke vuonna 2018 on
 $1\,670,00 \times 2567 / 2534 = 1\,691,75$ euroa/kk.

Vähennyksen peruste tarkistetaan perhe-eläkkeen alkamisvuodesta vähentämisvuoden tasoon työeläkeindeksillä.

Vähennyksen peruste on $694,50 \times 2567 / 2534 = 703,54$ euroa.

Ylite on $1\,691,75 - 703,54 = 988,21$ euroa.

Leskeneläkkeen vähennyksen määrä on $988,21 / 2 = 494,11$ euroa.

Leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen leskeneläkkeen määrä 1.6.2018 alkaen on
 $886,40 - 494,11 = \mathbf{392,29}$ euroa/kk.

...

7.5 Leskeneläkkeen vähentäminen erityistilanteissa

Erytistilanteiden mukaisesta leskeneläkkeen vähentämisestä on kysymys silloin, kun vähentäminen tehdään lesken todellisten tulojen perusteella.

Erytistilanne on esimerkiksi silloin, kun leskelle on karttunut huomattava eläke aikaisemman työnteon perusteella, mutta leskeneläkkeen vähentämistä ensimmäistä kertaa tehtäessä leski ei enää ole työssä tai leski jää myöhemmin työttömäksi. Lesken laskennallinen eläke voi tällöin olla oleellisesti suurempi kuin lesken todelliset tulot leskeneläkkeen vähentämisen ajankohtana. Jotta

leskeneläke mitoitettaisiin näissä tilanteissa oikean suuruiseksi, leski voi hakea leskeneläkkeen vähentämistä todellisten tulojensa perusteella.

Leskeneläkkeen vähentäminen lesken todellisten tulojen perusteella edellyttää lesken hakemusta. Hakemuksessa leski ilmoittaa ne tulot, joiden perusteella hän haluaa vähentämisen tehtäväksi.

Vähentämisessä käytetään hakemusta edeltävän kuuden kuukauden ajalta lesken keskimääräisiä ansiotuloja ja ansiotuloihin perustuvia etuuksia.

7.5.1 Edellytykset erityistilanteiden mukaiseksi leskeneläkkeen vähentämiseksi

Lesken tulona leskeneläkettä vähennettäessä voidaan käyttää lesken keskimääräisiä ansiotuloja ja niihin perustuvia etuuksia, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- leski ei vielä saa omaa työeläkettä tai leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä, osa-aikaeläkettä tai luopumiseläkettä
- leski on tehnyt erityistilanteiden mukaista vähentämistä koskevan hakemuksen viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta tai myöhemmin, jos leskeneläkettä vähennetään ensimmäisen kerran vasta nuorimman perhe-eläkkeeseen oikeutetun lapsen täyttäessä 18 vuotta
- 60 prosenttia lesken ansiotuloista, ansiotuloihin perustuvat etuudet sellaisenaan sekä osatyökyvyttömyyseläke, osa-aikaeläke ja luopumiseläke ovat yhteensä vähintään 25 prosenttia pienemmät kuin lesken laskennallinen työeläke.

Lesken katsotaan saavan eläkettä, vaikka eläkettä ei LITA-yhteensovituksen tai LITA-vähennyksen jälkeen ole jäänyt maksettavaksi. Näissä tapauksissa erityistilanteiden mukainen vähentäminen ei ole mahdollista.

Leski voi perhe-eläkehakemuksessaan ilmoittaa ansiotasonsa huomattavasta alentumisesta aikaisemmasta tasosta esimerkiksi työstä poisjäännin takia. Tällöin eläkelaitos selvittää, täytyvätkö erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset.

Leski voi osoittaa ansiotulojensa alentumisen työnantajan palkkatodistuksella. Yrittäjänä toimiva leski osoittaa ansioidensa alentumisen sillä, että työtuloa on alennettu. Tarvittaessa eläkelaitos hankkii selvityksen lesken työttömyys- tai sairauspäivärahan suuruudesta.

Lesken ei tarvitse tehdä erillistä hakemusta, jos erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset täyttyvät tämän selvityksen perusteella.

Kun leski hakee erityistilanteiden mukaista vähentämistä myöhemmin kuin perhe-eläkettä hakiessaan, hakemukseksi riittää kirje ja edellä kerrottu selvitys muuttuneista tuloista.

7.5.2 Erityistilanteiden mukaisen vähentämisen ajankohta

Leskeneläkkeen vähentäminen voidaan tehdä lesken todellisten tulojen perusteella silloin, kun leskeneläkettä vähennetään ensimmäisen kerran.

Leski voi hakea todellisten tulojen mukaista vähentämistä myös myöhemmin, jos lesken olosuhteet muuttuvat oleellisesti siitä, mitä ne olivat leskeneläkettä ensimmäistä kertaa vähennettäessä. Hakemus on kuitenkin tehtävä viimeistään viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

Jos perheessä on alle 18-vuotiaita lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia, leskeneläkettä vähennetään ensimmäisen kerran nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta tai viimeisen vähentämisen estävän lapsen perhe-eläkeoikeuden päättyessä adoption tai lapsen kuoleman vuoksi. Tällöin vähentäminen voidaan tehdä lesken todellisten tulojen mukaan, vaikka edunjättäjän kuolemasta on jo kulunut yli viisi vuotta.

Lesken ansiotulojen ja niihin perustuvien etuuksien mukainen vähentäminen voidaan tehdä takautuvasti hakemusta edeltävän kuuden kuukauden ajalta.

Joskus leski hakee leskeneläkkeensä vähentämisen tarkistamista niin pian olosuhteissaan tapahtuneen muutoksen jälkeen, että lesken tulot eivät vielä ole ehtineet alentua riittävästi. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun työttömäksi jääneellä leskellä hakemusta edeltäneeseen kuuden kuukauden aikaan sisältyy vielä työssäoloaika. Eläkelaitos voi tällöin seurata tilannetta ja tarkistaa leskeneläkkeen vähentämisen myöhemmin, jos erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset täyttyvät myöhemmästä ajankohdasta.

7.5.3 Erityistilanteiden mukaisessa vähentämisessä huomioon otettavat lesken tulot

Lesken ansiotulona otetaan huomioon ne työansiot, jotka kartuttavat eläkettä. Ansioihin ei tehdä PTEL-vähennystä vuotta 2017 edeltävältäkään ajalta. Ansioita ei tarkisteta vuodenvaihteen yli palkkakertoimella tai muullakaan indeksillä.

Leski saa kuntoutusrahaa

Kuntoutusrahaa saavan lesken tuloina otetaan huomioon kuntoutusraha, josta on vähennetty 33 prosentin korotusosuus.

Lisäksi otetaan huomioon 60 prosenttia niistä ansiotuloista, joita leski mahdollisesti saa kuntoutusrahan rinnalla. Käytännössä tämä johtaa yleensä siihen, etteivät erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset täyty. Vähentämisessä käytetään tällöin lesken laskennallista työkyvyttömyyseläkettä.

Leski ei ole työssä eikä saa ansiotuloihin perustuvaa etuutta

Jos leski ei ole ansiotyössä eikä saa ansiotuloihin perustuvaa etuutta, leskeneläkettä vähennettäessä leskellä ei katsota olevan lainkaan tuloja. Vähentäminen tehdään lesken todellisten nollatulojen perusteella.

Ansiotuloihin perustuvat etuudet

Ansiotuloihin perustuvia etuuksia ovat esimerkiksi sairauspäiväraha ja työttömyyspäiväraha. Tarvittaessa etuudet muutetaan vastaamaan kuukausittain maksettavaa määrää. Kuukaudessa maksettavan työttömyyspäivärahan määrä saadaan kertomalla päivärahan määrä 21,5:llä. Kuukaudessa maksettavan sairauspäivärahan määrä saadaan kertomalla päiväraha 300:lla ja jakamalla tulo 12:lla.

Maksussa olevana bruttomääräisenä ja tarvittaessa kuukausimääräiseksi muutettuna otetaan huomioon myös

- osatyökyvyttömyyseläke
- osa-aikaeläke
- luopumiseläke
- työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen päiväraha ja tapaturmaeläke
- liikennevakuutuslain mukainen omaan vammaan perustuva jatkuva korvaus
- sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta ja tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettujen lakien perusteella myönnetty ansionmenetykskorvaus tietyin poikkeuksin.

7.5.4 Erityistilanteiden mukaisen vähennyksen laskeminen

Kun tutkitaan, voidaanko leskeneläkettä vähentää lesken todellisten tulojen perusteella, lesken ansiotulot muutetaan vastaamaan työeläkkeen määrää. Ansiotulojen bruttomäärästä otetaan tällöin huomioon 60 prosenttia.

Lesken saamat etuudet otetaan huomioon maksettavan bruttomäärän suuruisina.

Lesken ansiotulojen ja ansiotuloihin perustuvien etuuksien mukainen vähentäminen voidaan tehdä takautuvasti hakemusta edeltävän kuuden kuukauden ajalta. Vähentämisessä käytetään näin ollen lesken keskimääräisiä ansiotuloja ja ansiotuloihin perustuvia etuuksia hakemusta edeltävän kuuden kuukauden ajalta.

Esimerkki 7.4.

Leskeneläkkeen vähentäminen erityistilanteessa.

Perustiedot

- Edunjättäjä on kuollut syyskuussa 2013
- Leskeneläkkeen vähentämisessä käytettiin lesken laskennallista työkyvyttömyyseläkettä, 1 000 euroa/kk (v. 2017 tasossa), koska leski oli silloin vielä työssä
- Leski jäi työttömäksi kesäkuussa 2015
- Hän hakee marraskuussa 2017 leskeneläkkeen määrän tarkistamista.

Lesken tulona on leskeneläkkeen lisäksi työttömyyspäiväraha, 30 euroa/pv. Kuukausituloksi muutettuna työttömyyspäiväraha on $30 \times 21,5 = 645,00$ euroa/kk.

Ansiotulot suhteessa laskennalliseen työkyvyttömyyseläkkeeseen ovat:

$$1\,000,00 - 645,00 = 355,00 \text{ euroa}$$

$355,00/1\,000,00 = 35,5\%$. Ansiotulot ovat yli 25 prosenttia matalammat kuin lesken laskennallinen eläke.

Leskeneläkettä vähennettäessä lesken tulona käytetään työttömyyspäivärahan perusteella laskettua 645 euron tuloa.

Leskeneläkkeen vähentäminen tehdään takautuvasti toukokuun alusta 2017.

...

7.5.5 Erityistilanteiden mukaisen vähentämisen päätyminen

Lesken todellisten tulojen perusteella vähennettyä leskeneläkettä maksetaan toistaiseksi.

Kun lesken olosuhteissa tapahtuu sellainen muutos, että edellytykset erityistilanteiden mukaiseen vähentämiseen eivät enää täyty, leskeneläke tarkistetaan.

Tällainen olosuhteiden muutos on kun leskelle myönnetään oma eläke tai lesken ansiotulot nousevat.

Tarkistuksen jälkeen leskeneläkettä vähennetään joko lesken laskennallisen tai leskelle myönnetyn oman eläkkeen perusteella.

Leskelle myönnetään oma eläke

Erityistilanteiden mukainen vähentäminen päättyy, kun leskelle myönnetään työeläkelakien tai niihin rinnastettavien lakien mukainen vanhuuseläke, työuraeläke, työkyvyttömyyseläke tai luopumistuki. Leskeneläkkeen määrä tarkistetaan ja vähentäminen tehdään uudelleen lesken oman eläkkeen perusteella.

Leskeneläkkeen vähentämisessä otetaan huomioon leskelle myönnetty eläke sekä eläkkeen alkamista edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke siitä työstä, josta leskelle ei ole vielä myönnetty eläkettä.

Vähentäminen tehdään uudelleen lyhyeksikin aikaa myönnetyn kuntoutustuen perusteella. Tällöin erityistilanteiden mukainen vähentäminen päättyy. Vaikka kuntoutustuki lakkaa, leskeneläkettä ei tarkisteta.

7.6 Perhe-eläkkeen kertakorotus

Jos perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän saama työkyvyttömyyseläke tai laskennallinen työkyvyttömyyseläke, perhe-eläkkeeseen lisätään kertakorotus. Perhe-eläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä

- perhe-eläke on jatkunut viisi kalenterivuotta, jos perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän laskennallinen työkyvyttömyyseläke
- edunjättäjän työkyvyttömyyseläke ja sen perusteella myönnetty perhe-eläke yhdessä ovat jatkuneet viisi kalenterivuotta.

Kertakorotusprosentti määräytyy sen mukaan, mikä edunjättäjän ikä olisi ollut korotushetkellä. Jos edunjättäjä kertakorotushetkellä olisi täyttänyt 56 vuotta, perhe-eläkkeeseen ei lisätä kertakorotusta.

Kertakorotus lisätään maksussa olevaan perhe-eläkkeeseen, jossa on otettu huomioon ensisijaisten etuuksien vaikutus. Perhe-eläkettä ei siis lasketa korotushetkellä kokonaan uudestaan.

Jos perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen on lisätty edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeen aikana tehdystä työstä karttunut eläke, kertakorotus tehdään samalla myös eläkeaikaiseen karttumaan.

Kertasuorituksena maksettu eläke

Jos perhe-eläke maksetaan kertasuorituksena, perhe-eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta.

Jos edunjättäjän työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, eläkkeeseen ei ole tehty kertakorotusta. Kun perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kertasuoritettu eläke, perhe-eläkkeen perusteeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän eläke olisi ollut maksussa viisi kalenterivuotta, jos eläke olisi ollut jatkuvamaksuinen. Kertakorotusprosentti määräytyy edunjättäjän iän mukaan korotushetkellä.

Jos edunjättäjän kertasuoritettu työkyvyttömyyseläke jatkuvamaksuisena olisi edunjättäjän kuollessa ollut maksussa alle viisi vuotta, perhe-eläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän eläke ja perhe-eläke yhteensä ovat jatkuneet viisi kalenterivuotta. Jos kuitenkin myös perhe-eläke maksetaan kertasuorituksena, perhe-eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta.

7.7 Elinaikakerroin perhe-eläkkeessä

Elinaikakerroin vaikuttaa perhe-eläkkeen määrään edunjättäjän eläkkeen kautta. Elinaikakerrointa ei erikseen sovelleta perhe-eläkkeeseen.

7.7.1 Elinaikakertoimen soveltaminen perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen

Jos edunjättäjä oli kuollessaan eläkkeellä, perhe-eläke lasketaan edunjättäjän eläkkeen perusteella. Edunjättäjän eläkkeeseen on mahdollisesti jo sovellettu elinaikakerrointa.

Jos edunjättäjä ei ollut kuollessaan eläkkeellä, perhe-eläke lasketaan sen työkyvyttömyyseläkkeen perusteella, johon edunjättäjällä olisi ollut oikeus, jos hän olisi kuolinpäivänään tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi. Perhe-eläkkeen perusteena olevan työkyvyttömyyseläkkeen ansaittu eläke muunnetaan edunjättäjän kuolinvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Jos sen sijaan edunjättäjällä kuolinpäivänään olisi ollut oikeus vanhuuseläkkeeseen, perhe-eläke määrätään tämän vanhuuseläkkeen perusteella. Perhe-eläkkeen perusteena oleva vanhuuseläke muunnetaan edunjättäjän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella tai, jos edunjättäjäl-

lä olisi ollut oikeus vanhuuseläkkeeseen 62 vuotta alemmassa eläkeiässä, kuolinvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Edunjättäjän työskentely eläkkeen aikana

Jos edunjättäjä on ollut eläkkeensä aikana työssä, perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään eläkeaikaisesta työstä karttunut eläke.

Työkyvyttömyyseläkkeen aikana tehdystä työstä karttunut eläke muunnetaan perhe-eläkkeen eläketapahtumavuoden elinaikakertoimella, jos edunjättäjä on syntynyt vuonna 1948 tai sen jälkeen. Jos vuonna 1948 tai sen jälkeen syntynyt edunjättäjä on työskennellyt hänelle myönnetyn vanhuuseläkkeen, työura-eläkkeen tai osittaisen vanhuuseläkkeen aikana, eläkeaikaisesta työstä karttunut eläke muunnetaan edunjättäjän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos edunjättäjällä on jäänyt vanhuuseläkkeelle tai osittaiselle vanhuuseläkkeelle 62 vuotta alemmassa eläkeiässä, eläke muunnetaan perhe-eläkkeen eläketapahtumavuoden elinaikakertoimella.

7.7.2 Elinaikakertoimen soveltaminen lesken omaan eläkkeeseen leskeneläkkeen vähentämis- ja tarkistamistilanteissa

Vähentäminen tehdään ensimmäistä kertaa

Jos leskeneläkkeen vähentämisessä huomioon otettava lesken oma eläke on muunnettu elinaikakertoimella, eläke otetaan huomioon elinaikakertoimella muunnettuna.

Jos leski ei ole eläkkeellä:

- Leskeneläkettä vähennettäessä otetaan huomioon lesken laskennallinen työkyvyttömyyseläke, joka leskelle olisi myönnetty, jos leski olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättämispäivänä. Työkyvyttömyyseläkkeen ansaittu eläke tarkistetaan vähentämisajankohdasta riippuen edunjättäjän kuolinvuoden tai lapseneläkeoikeuden päättämivuoden elinaikakertoimella.
- Jos leskellä on oikeus vanhuuseläkkeeseen, leskeneläkettä vähennettäessä otetaan huomioon lesken laskennallinen vanhuuseläke. Se muunnetaan lesken 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, tai, jos oikeus vanhuuseläkkeeseen on 62 vuotta alemmassa eläkeiässä, edunjättäjän kuolinvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Leskeneläke tarkistetaan

Leskeneläke tarkistetaan, jos ensimmäinen vähentäminen on tehty laskennallisen työkyvyttömyyseläkkeen perusteella ja leskelle myöhemmin myönnetään muu oma työeläke kuin osittainen vanhuuseläke. Tarkistaminen tehdään leskelle myönnetyn, elinaikakertoimella muunnetun eläkkeen määrän perusteella.

Jos leskelle myönnetään vanhuuseläke, vähentämisessä otetaan vanhuuseläkkeen lisäksi huomioon edellisen vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke siitä työstä, josta leskelle ei vielä ole myönnetty eläkettä. Myös tämä eläke muunnetaan lesken 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

8 EU/ETA-eläkkeen määräytyminen

Jos eläkkeenhakija on ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa EU-maassa, hänen eläkkeensä lasketaan kahdella tavalla

- kansallisena eläkkeenä
 - Suomen oman työeläkelainsäädännön mukaisena tai
 - asetuksen mukaisena kansallisena eläkkeenä
- teoreettisena eläkkeenä ja pro rata -eläkkeenä.

Eläke lasketaan kansallisena ja pro rata -eläkkeenä, vaikka toisen EU-maan eläkettä ei vielä haettaisi.

Pro rata -eläkkeen perusteena olevassa teoreettisessa eläkkeessä karttuneen eläkkeen määrä ja korotetun karttuman osuus kerrotaan elinaikakertoimella. Tulevan ajan eläkeosaa ei kerrota elinaikakertoimella.

Kansallisen lainsäädännön mukaiset eläkkeet lasketaan erikseen Suomen kaikkien työeläkkeiden osalta. Pro rata -eläke lasketaan Suomen eläkejärjestelmistä yhtenä kokonaisuutena. Eläkkeiden yhteismääriä verrataan toisiinsa. Eläkkeenhakijalle myönnetään suurempi eläke.

Kansallinen eläke on yleensä vähintään pro rata -eläke suuruinen, jos

- muiden EU-maiden vakuutuskausia ei ole tarvittu tulevan ajan ansioiden määrittelyssä
- eläkkeestä ei vähennetä LITA-etuuden määrää
- henkilö ei ole työskennellyt toisessa EU-maassa korotettuun karttumaan oikeutetun ikäisenä
- henkilö on työskennellyt toisessa EU-maassa enemmän kuin 12 kuukautta.

(Työeläkelakipalvelun ohjeisto: EU-eläkkeen määräytyminen.)

8.1 Korotettu karttuma EU-eläkkeessä

Eläkkeenhakijalla on oikeus korotettuun karttumaan, jos hän on työskennellyt työntekijänä tai yrittäjänä muussa EU-maassa sen ikäisenä, että hänellä olisi Suomessa työskennellessään ollut oikeus korotettuun karttumaan. Korotetun karttuman osuutta kertyy 53–62-vuotiaana 0,4 prosenttia vuodessa ja 63–67-vuotiaana kolme prosenttia vuodessa ajalla 1.1.2005–31.12.2016. Ajalla 1.1.2017–31.12.2025 korotetun karttuman osuutta kertyy 53–62-vuotiaana 0,2 prosenttia vuodessa. Korotus lasketaan teoreettiseen eläkkeeseen erillisenä lisänä.

Vuoden 2016 loppuun asti eläkettä karttuu 1,5 prosenttia niistä eläkkeen perusteena olevista vuosiansioista, jotka eläkkeensaaja ansaitsee ulkomailta maksettavan eläkkeen aikana. 1.1.2017 lukien ulkomailta myönnetty eläke ei enää estä korotettua karttumaa.

Kun lasketaan korotetun karttuman osuutta, rinnastetaan toisen EU-maan työskentelyyn perustuva vakuutusaika Suomessa työskentelyyn.

8.1.1 Korotetun karttuman osuus vanhuus- ja työuraeläkkeessä

Toisen EU-maan rinnastettava työskentely otetaan huomioon enintään Suomen eläkkeen eläketapahtumakuukauden loppuun, kun korotusta lasketaan vanhuus- tai työuraeläkkeeseen. Jos työskentely on päättynyt ennen tätä ajankohdtaa, työskentely otetaan huomioon työskentelyn päättymisajankohtaan saakka.

Korotusta ei lasketa siltä ajalta, jolta henkilö on saanut omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä Suomesta. Toisesta EU-maasta myönnetty työeläke estää korotetun karttuman osuuden 31.12.2016 saakka. Osa-aikaeläke tai osittainen vanhuuseläke ei estä korkeampaa karttumaa.

8.1.2 Korotetun karttuman osuus osittaisessa vanhuuseläkkeessä

Toisen EU-maan rinnastettava työskentely otetaan huomioon enintään osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän vuoden loppuun saakka, kun korotettu karttuma lasketaan osittaiseen vanhuuseläkkeeseen.

Korotusta ei lasketa siltä ajalta, jolta henkilö on saanut omaan työskentelyyn perustuvaa osittaista vanhuuseläkettä edeltävää eläkettä Suomesta. Toisesta EU-maasta myönnetty työeläke estää korotetun karttuman osuuden 31.12.2016 saakka.

8.1.3 Korotetun karttuman osuus työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeessä

Toisen EU-maan rinnastettava työskentely otetaan huomioon enintään Suomen eläkkeen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun saakka, kun korotettu karttuma lasketaan työkyvyttömyys- tai perhe-eläkkeeseen. Jos Suomen eläkkeessä ei ole tulevaa aikaa, toisen EU-maan työskentely otetaan huomioon enintään Suomen eläketapahtumakuukauden loppuun.

Korotusta ei lasketa siltä ajalta, jolta henkilö on saanut omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä Suomesta. Toisesta EU-maasta myönnetty työeläke estää ko-

rotetun karttuman osuuden 31.12.2016 saakka. Osa-aikaeläke tai osittainen vanhuuseläke ei estä korkeampaa karttumaa.

8.1.4 Korotetun karttuman ansioperusteiden laskeminen

Jos henkilön työskentely Suomessa on tapahtunut ennen 1.1.2005, korotetun karttuman ansioperusteena on henkilön sen työsuhteen eläkepalkka, johon tuleva aika olisi liitetty, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi viimeisen Suomen työsuhteen päättyessä.

Jos henkilö on työskennellyt Suomessa 1.1.2005 jälkeen, korotetun karttuman ansioperuste määritellään henkilön Suomen 1.1.2005 alkaen ansaittujen vuosiansioiden perusteella. Suomen työansiot 1.1.2005 alkaen jaetaan Suomen kalenterikuukausilla. Tällöin vajaa vuosi on 12 kuukautta muilta vuosilta kuin vanhuuseläkkeen tai työuraeläkkeen eläketapahtumavuodelta.

8.1.5 Korotus teoreettiseen eläkkeeseen

Korotetun karttuman osuus lasketaan teoreettiseen eläkkeeseen erillisenä lisänä. Tällöin teoreettisen eläkkeen perusteella laskettu pro rata -eläke voi olla suurempi kuin kansallinen eläke.

Lisää laskettaessa korotetun karttuman ansioperuste kerrotaan korotettuun karttumaan oikeuttavilla kuukausien lukumäärällä ja henkilön iän mukaisella 1,5 prosentin vuotuisen karttumisprosentin ylittävällä osalla.

Korotetun karttuman osuuteen teoreettisessa eläkkeessä tehdään mahdollinen varhennusvähennys/lykkäyskorotus sekä elinaikakertoimella tarkistaminen.

Korotetun karttuman osuus teoreettisessa eläkkeessä:

$$\text{korotetun karttuman kk:t} \times \text{ansioperuste} \times \frac{(\text{iänmukainen karttumis-\%} - 1,5 \%)}{12 \text{ kk}} \times \text{elinaikakerroin}$$

Korotetun karttuman osuus voi muodostua useammasta eri jaksosta. Kun lasketaan korotetun karttuman osuutta, otetaan huomioon henkilön ne työskentelyjaksojen kuukaudet toisessa EU-maassa, miltä ajalta henkilön karttumisprosentti Suomessa olisi ylittänyt 1,5 prosenttia.

Esimerkki 8.1.

Vanhuuseläke 63-vuotiaana vuonna 2017 ja korotettu karttuma.

Perustiedot

- Syntymäaika 21.7.1954
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta
- Suomen vanhuuseläke alkaa 63-vuotiaana 1.8.2017
- Elinaikakerroin 0,96800
- Viron varhennettu vanhuuseläke alkanut 1.1.2016.

Vakuutuskaudet eri maissa

- Vakuutuskausia yhteensä 436 kk
- Virossa vuosina 1977–2010 yhteensä 352 kk, joista työskentelyä 53 vuoden iän täyttämisen jälkeen 41 kk
- Suomessa vuosina 2011–2017 yhteensä 84 kk.

Kansallinen eläke

Kansallinen eläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista:

Vuosi	Ansiot v. 2017 tasossa PTEL-vähennettynä	Ansiot PTEL-vähentämättömänä	Eläke	Vakuutuskaudet, kk	Todellinen työskentelyaika, kk
2011	30 068,16		47,61	12	12
2012	21 755,93		34,45	12	12
2013	28 526,99		45,17	12	12
2014	30 066,16		47,60	12	12
2015	30 066,16		47,60	12	12
2016	30 066,16		37,58*	12	12
2017		17 538,50	24,85**	12	7

Ansiot yhteensä ovat 188 088,06 euroa.

* Vuoden 2016 ansaittu eläke on $30\,066,16 \times 1,5\% / 12 = 37,58$ euroa/kk.

** Vuoden 2017 ansaittu eläke on $17\,538,50 \times 1,7\% / 12 = 24,85$ euroa/kk.

Henkilön ansaittu kansallinen eläke yhteensä on 284,86 euroa/kk.

Kansallisen eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Ansaitun kansallisen eläkkeen määrä kerrotaan vuonna 1954 syntyneiden elinaikakertoimella: $284,86 \times 0,96800 = 275,74$ euroa/kk.

Teoreettinen eläke

Korotetun karttuman ansioperustetta laskettaessa Suomen vuosiansiot 1.1.2005 alkaen jaetaan Suomen kalenterikuukausien lukumäärällä. Vanhuuseläkkeen eläketapahtumavuodelta otetaan huomioon ansiot ja kuukaudet eläketapahtumaan saakka.

Korotetun karttuman ansioperuste: $188\,088,06 \text{ euroa} / 79 \text{ kk} = 2\,380,86 \text{ euroa/kk}$.

$436/84 \text{ kk} \times 275,74 \text{ euroa/kk} + (41 \text{ kk} \times 0,4 \% / 12 \text{ kk} \times 2\,380,86 \text{ euroa/kk}) \times 0,96800 = 1\,462,72 \text{ euroa/kk}$

Pro rata -eläke

$84/436 \text{ kk} \times 1\,462,72 \text{ euroa/kk} = \mathbf{281,81 \text{ euroa/kk}}$.

Pro rata -eläke on suurempi, joten se myönnetään.

...

8.2 Toisen EU-maan alle vuoden pituisen kauden huomioiminen EU-eläkkeessä

EU-mailla on oikeus edellyttää, että eläkkeenhakijalla on ainakin yksi vähintään vuoden mittainen vakuutuskausi tässä maassa eläkkeen saamiseksi. Jos henkilölle ei synny oikeutta eläkkeeseen toisessa EU-maassa alle vuoden pituisen vakuutusajan perusteella, oikeuttaa tämä kausi eläkkeeseen Suomessa.

EU-eläkkeen laskennassa huomioon otettavan ulkomaisen vakuutuskauden täytyy olla sellainen kausi, että se Suomessa täytettynä oikeuttaisi eläkkeeseen.

Vakuutuskausien huomioon ottamisessa sovelletaan Suomen työeläkelakien voimaantulon aikarajoja, ikärajoja ja vähimmäiskestoja.

EU-eläkkeen laskennassa toisen EU-maan alle vuoden pituinen vakuutuskausi otetaan huomioon teoreettisen eläkkeen laskennassa.

Suomen teoreettisen eläkkeen laskeva laitos myöntää eläkkeen myös toisen EU-maan alle vuoden vakuutuskaudesta, jos henkilö on työskennellyt Suomen lisäksi vain yhdessä EU-maassa ja hänellä on ollut työskentelyä tässä maassa alle vuoden. Tällöin eläke myönnetään teoreettisen eläkkeen suuruisena.

Esimerkki 8.2.

Henkilö on työskennellyt alle vuoden Saksassa.

Henkilö on työskennellyt Saksassa kahdeksan kuukautta, jonka perusteella siellä ei ole syntynyt eläkeoikeutta. Suomessa hän on työskennellyt 360 kuukautta. Suomen työeläke lasketaan ja myönnetään teoreettisen eläkkeen suuruisena 368 kuukauden perusteella.

Suomen vakuutuskaudet 360 kk + Saksan vakuutuskaudet 8 kk

Suomen vakuutuskaudet 360 kk

Alle vuoden vakuutuskaudet, jotka eivät oikeuta eläkkeeseen siinä maassa, jossa ne on ansaittu, lasketaan eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi siinä maassa, jonka odotusaika on täyttynyt. Hakijan ei tarvitse olla eläketapahtumahetkellä vakuutettuna viimeksi mainitussa maassa.

Suomen teoreettisen eläkkeen laskeva laitos myöntää suhteellisen osan alle vuoden pituisista vakuutuskausista, jos hakija on työskennellyt useassa EU-maassa. Teoreettisen eläkkeen vakuutuskausissa otetaan huomioon kaikki vakuutuskaudet, mutta pro rata -eläkkeen jakajassa vain Suomen ja sellaisen työskentelymaan vakuutuskaudet, jossa työskentely on kestänyt yli vuoden. Tällöin toisen EU-maan alle vuoden pituinen vakuutuskausi jakautuu niiden työskentelymaiden vakuutuskausien suhteessa, joista henkilöllä on vakuutusaikaa yli vuoden ajalta.

...

8.3 Toisesta EU-maasta maksettu LITA-etuutta vastaava etuus

Eläkelaitos vähentää toisen EU-maan myöntämän LITA-etuutta vastaavan etuuden työeläkkeestä vain, jos se on ensisijainen myös etuutta maksavan EU-maan työeläkkeeseen nähden. Eläkelaitos ei vähennä LITA-etuutta vastaavaa etuutta työeläkkeestä, jos se on toissijainen etuutta maksavan EU-maan työeläkkeeseen nähden.

Eläkelaitos ei vähennä työeläkkeestä vapaaehtoiisiin vakuutuksiin perustuvia korvauksia.

8.4 Eläkkeen karttuminen ulkomaisen eläkkeen aikana tehdystä työstä

Suomesta myönnetyn eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa.

31.12.2016 saakka ulkomaisen työeläkkeen aikana tehdystä työstä karttui eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. Eläkkeen aikana tehtyyn työhön sovelletaan kuitenkin iän mukaisia karttumia, jos henkilön ulkomailta maksettavan työeläkkeen määrä oli niin pieni, että eläke oli alle alemman kertasuoritusrajan ja eläke olisi maksettu kertasuorituksena, jos se olisi myönnetty Suomesta. Iän mukaisia karttumia sovellettiin myös, jos henkilö oli saanut ulkomailta muuta kuin työeläkettä (esimerkiksi Ruotsin sopimuseläkkeen ja asumisperusteisen työkyvyttömyyseläkkeen aikainen karttuma on iän mukainen).

1.1.2017 lukien ulkomailta myönnetty työeläke ei estä siirtymäajan korotettua karttuman osuutta.

8.4.1 *Eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuneen osuuden lisääminen, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi*

Uutta EU-laskentaa ei tehdä silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, vaikka työkyvyttömyyseläkkeen laskemisessa olisi tarvittu toisen EU-maan vakuutuskausia (pro rata -eläke ja ositettu tuleva aika). Eläkkeen laskennassa huomioon otettavat vakuutuskaudet eivät muutu. Uutta EU-laskentaa ei tehdä, koska kysymys ei EU:n sosiaaliturva-asetusten näkökulmasta ole eläkkeen uudelleen laskemisesta.

8.4.2 *Eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuneen osuuden lisääminen, kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään vanhuuseläke*

Osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja tämän jälkeen tehdystä työstä karttunut eläke on aina kansallista eläkettä.

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävässä työkyvyttömyyseläkkeessä EU-laskenta tehdään uudestaan. Teoreettisen eläkkeen laskennassa otetaan mukaan osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttunut eläke.

8.5 EU-eläke entisin perustein

Työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen entisin perustein tarkoittaa, että uusi työkyvyttömyyseläke määrätään samoin perustein kuin ensiksi myönnetty työkyvyttömyyseläke. Eläkeaikaisia ja eläkejaksojen välissä olleita työskentelyjaksoja ei oteta huomioon.

Tulevan ajan eläke voidaan osittaa, kun työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein. Tulevan ajan eläke voidaan osittaa, vaikka tulevan ajan eläkettä ei olisi ositettu, kun ensimmäinen työkyvyttömyyseläke myönnettiin. Osittamisen edellytyksenä on, että myös toinen maa myöntää eläkkeen, jossa on tulevan ajan eläkkeen osa.

Tulevan ajan eläkkeen osa voidaan osittaa, kun perhe-eläke myönnetään entisin perustein. Tulevan ajan eläke voidaan osittaa, vaikka aiemman työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan eläkkeen osaa ei olisi ositettu. Osittamisen edellytyksenä on, että myös toinen maa myöntää perhe-eläkkeen, jossa on otettu huomioon tuleva aika. Perhe-eläkkeeseen lisätään eläkkeen aikana ja eläkkeen päättymisen jälkeen tehdystä työstä karttunut eläke. EU-eläkkeen laskennassa huomioon otettavat vakuutuskaudet eivät muutu.

8.6 Elinaikakerroin EU-eläkkeessä

Elinaikakertoimella tarkistetaan sekä kansallinen että pro rata-eläke. Elinaikakertoimella tarkistetuista eläkkeistä valitaan suurempi.

Pro rata -eläkkeen perusteena oleva teoreettinen eläke lasketaan elinaikakertoimella kerrotusta kansallisesta eläkkeestä ja elinaikakertoimella kerrotusta korotetun karttuman osuudesta.

Tulevan ajan eläkkeen osaa ei tarkisteta elinaikakertoimella ennen vuotta 2027.

8.7 Vanhuuseläke EU-tilanteessa

Vanhuuseläke lasketaan kansallisena eläkkeenä ja pro rata -eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään. Pro rata -vanhuuseläke on yleensä yhtä suuri kuin kansallinen eläke.

Pro rata -eläke on suurempi kuin kansallisen lain mukainen eläke

- jos hakija on työskennellyt toisessa EU-maassa korotettuun karttumaan oikeuttavassa iässä tai
- jos hakija ei täytä toisessa EU-maassa vuoden odotusaikaa ja tällainen vakuutuskausi oikeuttaisi eläkkeeseen Suomessa.

8.7.1 EU-vanhuuseläke työuraeläkkeen jälkeen

Työuraeläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke lasketaan sekä kansallisena eläkkeenä että EU-eläkkeenä.

8.7.2 EU-vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittaisen vanhuuseläkkeen pohjaeläke on laskettu aina sekä kansallisena eläkkeenä että pro rata -eläkkeenä. Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke myönnetään joko kansallisena tai pro rata -eläkkeenä sen mukaan, kumpana osittainen vanhuuseläke on myönnetty.

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke koostuu osittaisen vanhuuseläkkeen osuudesta, säästöosuudesta ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja tämän jälkeen tehdystä työstä karttuneesta eläkkeestä.

Osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja tämän jälkeen tehdystä työstä karttunut eläke on aina kansallista eläkettä. Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttunut eläke lisätään pro rata -eläkkeeseen.

8.7.3 Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi

Kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, uutta EU-laskentaa ei tehdä.

8.7.4 Ulkomailta maksettava vanhuuseläke ei estä lykkäyskorotusta

Ulkomailta maksettavaa vanhuuseläkettä ei ole säännöksissä mainittu lykkäyskorotusta estävänä etuutena. Ulkomailta maksettava vanhuuseläke siis ei estä lykkäyskorotusta kansalliseen eläkkeeseen.

8.7.5 Lykätty vanhuuseläke EU-tilanteessa

Lykätty vanhuuseläke lasketaan kahdella tavalla, jos hakija on työskennellyt vähintään kahdessa EU-maassa.

Lykkäyskorotus lasketaan kansalliseen eläkkeeseen ja pro rata -eläkkeeseen. Näistä suurempi myönnetään.

EU-eläkkeen laskennassa hakijan asuinmaalla ei ole merkitystä lykkäyskorotuksen määräytymisessä. Lykkäyskorotus lasketaan aina, jos vanhuuseläke myönnetään lykättynä.

8.8 Osittainen varhennettu vanhuuseläke EU-tilanteissa

Osittaisen vanhuuseläkkeen perusteena on eläkkeen alkamista edeltäneen kalenterivuoden loppuun mennessä ansaittu eläke. Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä on 25 prosenttia tai 50 prosenttia pohjaeläkkeestä, jos osittainen vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä.

Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä

- varhennetaan, jos osittainen vanhuuseläke alkaa ennen ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alkua
- lykätään, jos osittainen vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden jälkeen
- muunnetaan elinaikakertoimella.

Lisäksi osittaisesta vanhuuseläkkeestä vähennetään mahdolliset ensisijaiset etuudet.

Osittaisen vanhuuseläkkeen pohjaeläke lasketaan aina sekä kansallisena että pro rata -eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään.

8.9 Työkyvyttömyyseläke EU-tilanteessa

Jos eläkkeenhakija on työskennellyt ainakin kahdessa EU-maassa, työkyvyttömyyseläke lasketaan kahdella tavalla puhtaasti kansallisena tai asetuksen mukaisena kansallisena eläkkeenä ja pro rata -eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään.

8.9.1 EU-työkyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittaisen vanhuuseläkkeen pohjaeläke lasketaan kansallisena ja pro rata -eläkkeenä. Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävässä työkyvyttömyyseläkkeessä EU-laskenta tehdään uudestaan.

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen työkyvyttömyyseläke lasketaan kansallisena eläkkeenä ja pro rata -eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään. Teoreettisen eläkkeen laskennassa otetaan mukaan osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttunut eläke. Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen ei lasketa korotettua karttumaa.

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävä EU-työkyvyttömyyseläke koostuu säästöosuudesta, eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuneesta eläkkeestä maksussa olevasta osittaisesta vanhuuseläkkeestä ja tulevan ajan eläkkeestä.

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen laskettava kansallinen työkyvyttömyyseläke lasketaan kansallisen pohjaeläkkeen perusteella. Tällöin myös maksussa

olevan osittaisen vanhuuseläkkeen määränä huomioidaan kansallisen osittaisen vanhuuseläkkeen määrä, vaikka maksussa oleva osittainen vanhuuseläke olisi myönnetty pro rata -eläkkeenä. Maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen määrä voi siis muuttua.

Jos pro rata -eläkkeenä myönnetyn osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään työkyvyttömyyseläke, kansallinen työkyvyttömyyseläke voi olla suurempi kuin pro rata -työkyvyttömyyseläke. Osittainen vanhuuseläke on korotetun karttuman vuoksi voinut olla suurempi pro rata -eläkkeenä. Kun lasketaan työkyvyttömyyseläkettä, tuleva aika jakaantuu pro rata -eläkkeen laskennassa vakuutusajan suhteessa. Kansallinen eläke voi tämän vuoksi olla suurempi kuin pro rata -eläke.

Jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään työkyvyttömyyseläke pro rata -eläkkeenä, on pro rata -työkyvyttömyyseläkkeeseen sisältyvä osittaisen vanhuuseläkkeen osa myös pro rata -eläkkeen suuruinen.

Jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke päättyy, osittainen vanhuuseläke tulee uudelleen maksuun sen suuruisena kuin se oli aiemmin maksussa. Kansallisen työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen voi siis tulla maksuun aiemmin pro rata -eläkkeenä maksussa ollut osittainen vanhuuseläke.

8.9.2 Tulevan ajan edellytys ja tulevan ajan ansio EU-tilanteissa

Työkyvyttömyyseläkkeeseen sisältyy aina tulevan ajan eläkkeen osuus, jos tulevan ajan saamisen edellytys täyttyy.

Tulevan ajan saamisen edellytys täyttyy, jos eläkkeenhakijalla on vähintään 17 455,15 euroa (vuoden 2017 tasossa) työansioita työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden 10 kalenterivuoden ajalta. Tarvittaessa otetaan huomioon työansiot muissa EU-maissa.

Pääsääntöisesti tulevan ajan ansio määräytyy eläketapahtumaa edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella. Laskennassa on kuitenkin samat poikkeussäännökset kuin kansallisessakin laskennassa.

Työansiota ei selvitetä muista EU-maista, jos hakemusasiakirjojen perusteella nähdään, että työskentelyä on toisessa EU-maassa ollut ainakin yhdeltä vuodelta.

Kansallisen eläkkeen laskeminen

Kun lasketaan kansallista eläkettä, tarkasteluajan ansiot Suomessa jaetaan tarkastelu aikaan sisältyvien kuukausien (60) lukumäärällä. Jakaja on aina pääsääntöisesti 60, vaikka tarkastelu aikaan sisältyisi vuosia, jolloin henkilö on työskennellyt toisessa EU-maassa.

Teoreettisen ja pro rata -eläkkeen laskeminen

Tarkasteluajan ansiot Suomessa jaetaan tarkastelu aikaan kuuluvien Suomen kuukausien lukumäärällä, kun

- lasketaan teoreettista ja pro rata -eläkettä ja
- henkilöllä on tarkastelu aikana eläkettä kartuttavaa vakuutusaikaa toisessa EU-maassa.

Tällöin vajaa vuosi on 12 kuukautta.

Jos henkilöllä on yksi ansiokuukausi Suomessa vuoden aikana ja 11 kuukautta toisen EU-maan eläkettä kartuttavaa vakuutusaikaa, jakajassa Suomen kuukausina huomioidaan 12 kuukautta kyseiseltä vuodelta.

Kun henkilöllä on tarkastelu aikana eläkettä kartuttavaa vakuutusaikaa toisessa EU-maassa, toisen maan vakuutuskausien laatuun ei kiinnitetä huomiota. Esimerkiksi, jos toinen maa ilmoittaa varusmiespalveluajan eläkettä kartuttavana aikana, otetaan varusmiespalveluaika huomioon tarkasteluajassa, jos toinen maa on ilmoittanut jakson eläkettä kartuttavaksi ajaksi.

Tarkastelu aikaan voi sisältyä sellaisia vuosia, jolloin henkilöllä ei ole

- Suomessa ansioita eikä
- eläkettä kartuttavia vakuutuskausia toisessa EU-maassa.

Tällöin Suomen ansiot jaetaan tarkastelu aikaan kuuluvien Suomen kuukausien lukumäärällä. Saatuun määrään lisätään ne kuukaudet, joilla Suomen kuukaudet ja muiden EU-maiden eläkettä kartuttavat vakuutuskaudet alittavat 60 kuukautta.

Jakajana käytettävään Suomen kuukausien lukumäärään lisätään siis kuukaudet, jolloin henkilöllä ei ole lainkaan eläkettä kartuttavaa vakuutusaikaa missään EU-maassa. Myös tällöin vajaa vuosi on 12 kuukautta.

Myös teoreettista ja pro rata -eläkettä laskettaessa tulee ottaa huomioon se, onko kyse siirtymäkaudesta tai nuoresta.

Esimerkki 8.3.

EU-työkyvyttömyyseläke, jossa tuleva aika.

Tulevan ajan ansio määräytyy pääsääntöisesti eläketapahtumavuotta edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden (tarkasteluajan) ansioiden perusteella. Jotta Suomen tulevan ajan eläkettä voitaisiin laskea, on tarkasteluajana oltava Suomen eläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita. Jos tarkasteluajana on ansioita vain toisesta EU-maasta ja mahdollisia Suomen sosiaalietuuksia, tulevan ajan eläkkeen määrä on nolla.

Perustiedot

- Syntymäaika 1.12.1962
- Eläketapahtuma vuonna 2017
- Elinaikakerroin 0,96344 vuodelle 2017
- Suomessa 1987–2007 ansaittu eläke 790,00 euroa/kk ennen elinaikakerroimen soveltamista
- Suomessa 2014–2016 ansaittu eläke 180,00 euroa/kk ennen elinaikakerroimen soveltamista.

Työskentelyajat eri maissa

Vakuutuskausia yhteensä 332 kk, joista

- Suomessa vuosina 1987–2007 yhteensä 240 kk
- Ruotsissa vuosina 2010–2014 yhteensä 56 kk
- Suomessa vuosina 2014–2016 yhteensä 36 kk.

Työansiot palkkakertoimella tarkistettuina PTEL-vähennyksen jälkeen, euroa/vuosi:

Vuosi	Ansiot	Vakuutuskaudet, kk	Tulevan ajan jakajassa huomioon otettavat kaudet, kk	Todellinen työskentelyaika, kk
2012	Ruotsi	12	12	12
2013	Ruotsi	12	12	12
2014	Ruotsi	12	12	7
2014	10 000,00	12	12	5
2015	30 000,00	12	12	12
2016	32 000,00	12	12	12

Tarkasteluajan ansiot ovat Suomessa ansaitut 72 000,00 euroa.

Kansallinen eläke

Tulevan ajan ansio määräytyy pääsääntöisesti eläketapahtumavuotta edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella. Tulevan ajan ansiot jaetaan tarkastelu aikaan sisältyvien kuukausien lukumäärällä (60). Jakaja on aina pääsääntöisesti 60, vaikka tarkastelu aikaan sisältyisi vuosia, jolloin henkilö ei ole työskennellyt Suomessa.

Tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun on 132 kuukautta.

Tulevan ajan ansio on $72\,000 \text{ euroa} / 60 \text{ kk} = 1\,200,00 \text{ euroa/kk}$.

Tulevan ajan eläke on

$1\,200,00 \text{ euroa/kk} \times 1,5\% / 12 \text{ kk} \times 132 \text{ kk} = 198,00 \text{ euroa/kk}$.

Kansallinen eläke on

$(790,00 \text{ euroa/kk} + 180,00 \text{ euroa/kk}) \times 0,96344 + 198,00 = \mathbf{1\,132,54 \text{ euroa/kk}}$.

Teoreettinen eläke

Kun lasketaan teoreettista ja pro rata -eläkettä, tulevan ajan ansioiden jakajana on tarkasteluaajan Suomen kuukausien lukumäärä kuitenkin niin, että vajaa vuosi on 12 kuukautta.

Tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun on 132 kuukautta.

Tulevan ajan ansio on $72\,000,00 \text{ euroa} / 36 \text{ kk} = 2\,000,00 \text{ euroa/kk}$.

Tulevan ajan eläke on

$2\,000,00 \text{ euroa/kk} \times 1,5\% / 12 \text{ kk} \times 132 \text{ kk} = 330,00 \text{ euroa/kk}$.

Teoreettinen eläke on $332/276 \text{ kk} \times (790,00 \text{ euroa/kk} + 180,00 \text{ euroa/kk}) \times 0,96344 + 330,00 \text{ euroa/kk} = 1\,454,15 \text{ euroa/kk}$.

Pro rata -eläke

$276/332 \text{ kk} \times 1\,454,15 \text{ euroa/kk} = \mathbf{1\,208,87 \text{ euroa/kk}}$

Pro rata -eläke on suurempi, joten se myönnetään.

8.9.3 Tulevan ajan osittaminen

Tulevan ajan eläke ositetaan, jos tulevan ajan eläke myönnetään kahdesta tai useammasta EU-maasta.

Tulevan ajan eläkkeen osittaminen kansallisessa eläkkeessä

Tulevan ajan eläkkeen osittaminen tarkoittaa, että tulevan ajan eläkkeen määrä

- jaetaan kaikkien tulevan ajan eläkkeen myöntävien EU-maiden eläkettä kartuttavilla vakuutuskausilla
- kerrotaan Suomen vakuutuskausilla.

Asumiskausia muissa EU-maissa ei oteta huomioon.

Tulevan ajan eläke voidaan osittaa vain, jos tulevan ajan eläke myönnetään päällekkäiselle ajalle kahdesta tai useammasta EU-maasta.

Esimerkki 8.4.

Tulevan ajan ositus, kun yhdessä maassa ei tulevaa aikaa.

Eläkettä myönnetään Saksasta, Tanskasta ja Suomesta. Tulevan ajan eläkkeen osittamisessa otetaan huomioon vain Suomen ja Saksan vakuutuskaudet, koska Tanskan eläkkeessä ei ole tulevaa aikaa.

...

Esimerkki 8.5.

Tulevan ajan ositus, kun yksi maa hylkää hakemuksen.

Eläkettä haetaan Suomesta, Saksasta ja Norjasta. Suomi ja Norja myöntävät tulevan ajan eläkkeen, mutta Saksa hylkää hakemuksen. Tulevan ajan eläkkeen osittamisessa otetaan huomioon vain Suomen ja Norjan vakuutuskaudet, koska Saksa ei myönnä tulevan ajan eläkettä.

...

Tulevan ajan eläkkeen osittaminen pro rata -eläkkeessä

Teoreettisen eläkkeen ja sen perusteella laskettavan pro rata -eläkkeen laskennassa otetaan huomioon kaikkien EU-maiden vakuutuskaudet.

Pro rata -eläkkeen laskennassa tulevan ajan osuus ositetaan vakuutuskausien suhteessa samalla tavalla kuin kansallisen eläkkeen laskennassa.

8.10 Perhe-eläke EU-tilanteessa

Perhe-eläkkeen peruste on eläke, jonka pohjalta perhe-eläke määrätään.

Perhe-eläke määrätään edunjättäjän kuollessaan saaman vanhuuseläkkeen, työuraeläkkeen, täyden työkyvyttömyyseläkkeen tai laskennallisen eläkkeen perusteella.

Jos edunjättäjä oli eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään edunjättäjän eläkkeen rinnalla karttunut eläke.

8.10.1 EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjä oli eläkkeellä

Edunjättäjä sai kuollessaan EU-säännöin laskettua eläkettä

Jos edunjättäjä sai kuollessaan EU-säännöin laskettua eläkettä, lesken- ja lapseneläke määrätään edunjättäjän saaman kansallisen tai pro rata -eläkkeen perusteella.

Perhe-eläkkeen kansallisen ja pro rata -eläkkeen edullisuusvertailua ei tehdä, jos leskeneläkettä ei vielä vähennetä.

Edunjättäjän eläkkeessä on ositettu tuleva aika

Tulevan ajan ositus poistetaan, jos

- edunjättäjän eläkkeen tuleva aika on ositettu, ja
- leskellä ei ole tulevan ajan sisältävää perhe-eläkeoikeutta toisesta EU-maasta.

Jos edunsaajana on myös leski, lasten oikeutta tulevan ajan perhe-eläkkeeseen toisesta EU-maasta ei selvitetä erikseen.

Jos perhe-eläkkeen hakijoina on pelkästään lapsia, on oikeus toisen EU-maan lasteneläkkeiden tulevaan aikaan tarkistettava.

Eläkelaitoksen ei omasta aloitteestaan tarvitse poistaa tulevan ajan ositusta, jos toisen maan eläkkeen maksaminen lopetetaan esimerkiksi alkueläkkeen jälkeen tai Suomen leskeneläkkeen vähentämistä vastaavien säännösten perusteella.

Jos leski hakee tulevan ajan osituksen poistamista esimerkiksi alkueläkkeen jälkeen, eläkelaitos poistaa tulevan ajan osituksen.

Edunjättäjän eläke on osittamaton, mutta toisen EU-maan myöntämässä perhe-eläkkeessä on tuleva aika

Suomen perhe-eläkkeen tuleva aika ositetaan, jos edunjättäjän eläkkeen tulevaa aikaa ei ole ositettu ja toinen EU-maa myöntää perhe-eläkkeen, jossa on tulevan ajan osuus.

Edunjättäjä on vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä

Jos edunjättäjä oli vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena olevasta eläkkeestä poistetaan ensisijaisten etuuksien yhteensovituksen vaikutus. Eläkettä, josta ensisijaisten etuuksien yhteensovituksen vaikutus on poistettu, kutsutaan pohjaluvuksi.

EU-perhe-eläkkeen laskennassa pohjaluku on yleensä edunjättäjän oman eläkkeen maksussa oleva määrä.

EU-perhe-eläkkeen laskennassa teoreettinen eläke rajataan edelleen enintään vuoden 2004 säännösten mukaisen yhteensovitusrajan suuruiseksi.

Pohjaluku EU-perhe-eläkkeen laskennassa, kun edunjättäjän vuoden 2004 säännösten mukainen eläke on vähintään yhteensovitusrajan suuruinen

Kun yhteensovitusraja on vaikuttanut edunjättäjän oman eläkkeen määrään, pohjalukua voidaan käyttää EU-perhe-eläkkeen perusteena myös tulevissa perhe-eläkkeen tarkistamistilanteissa. Pohjalukuun lisätään edunjättäjän eläkkeen rinnalla karttunut eläke.

Pohjaluku EU-perhe-eläkkeen laskennassa, kun edunjättäjän oma, vuoden 2004 säännösten mukainen eläke on pienempi kuin yhteensovitusraja

Kun edunjättäjän oma eläke on jäänyt alle yhteensovitusrajan, pohjalukua voidaan käyttää EU-eläkkeen perusteena edunsaajamuutoksista johtuvissa tarkistamistilanteissa. Pohjalukuun lisätään edunjättäjän eläkkeen rinnalla karttunut eläke.

EU-perhe-eläke lasketaan uudelleen, kun tehdään leskeneläkkeen vähentäminen. Myös kansallisen ja pro rata -eläkkeen edullisuusvertailu tehdään uudestaan.

Pohjaluku ja tulevan ajan ositus

Pohjalukua ei voi käyttää perusteena EU-perhe-eläkkeen määräämisessä silloin, kun edunjättäjän eläkkeessä tuleva aika on ositettu, mutta perhe-eläkkeen tulevaa aikaa sen sijaan ei voida osittaa. Perhe-eläkkeen perusteena on tällöin edunjättäjän kansallinen eläke, jonka tuleva aika on osittamaton.

Jos edunjättäjän eläkkeen tulevaa aikaa ei ole ositettu, mutta EU-perhe-eläkkeen tuleva aika voidaan osittaa, perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kansallinen eläke, jonka tuleva aika on ositettu.

EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjän eläkkeen rinnalla on karttunut eläkettä

Perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään edunjättäjän eläkkeen rinnalla karttunut eläke. Lisäys tehdään ennen mahdollista leskeneläkkeen vähentämistä.

8.10.2 EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjä ei ollut eläkkeellä

Jos edunjättäjä ei kuollessaan saanut vanhuuseläkettä, työuraeläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä, perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan

- eläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi kuolinpäivänään
- vanhuuseläke, johon edunjättäjällä kuolinpäivänään olisi oikeus, jos edunjättäjä oli kuollessaan täyttänyt vanhuuseläkeiän.

Perhe-eläkkeen perusteena oleva edunjättäjän eläke lasketaan EU:n sosiaaliturva-asetusten säännösten mukaan ja verrataan kumpi kansallisesta ja pro rata -perhe-eläkkeestä on suurempi.

Tulevan ajan ositus

Perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavan edunjättäjän eläkkeen tuleva aika ositetaan, jos toinen maa myöntää leskelle perhe-eläkkeen, joka sisältää tulevan ajan. Lapseneläkkeen osalta ei erikseen tutkita, sisältyykö siihen tuleva aika.

EU-perhe-eläkkeen myöntäminen osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Kun perhe-eläke myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen, lasketaan perhe-eläkkeen peruste sekä kansallisena että pro rata -eläkkeenä. Suurempi valitaan perhe-eläkkeen perusteeksi. Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttunut eläke huomioidaan edunjättäjän teoreettisen eläkkeen laskennassa. Osit-

taisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen ei lasketa korotettua karttumaa.

Jos osittainen vanhuuseläke on ollut edunjättäjän omana eläkkeenä maksussa pro rata -eläkkeen suuruisena ja perhe-eläkkeen perusteeksi valitaan kansallinen eläke, on myös perhe-eläkkeen perusteeseen sisältyvä osittainen vanhuuseläke kansallisen osittaisen vanhuuseläkkeen suuruinen.

Edullisuusvertailu leskeneläkkeen vähentämisen yhteydessä

Leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen verrataan kansallisen ja pro rata -perhe-eläkkeen määrää. Näistä suurempi myönnetään.

8.10.3 EU-perhe-eläkkeen määrä

Jos leskeneläkkeen vähentämistä ei vielä tehdä, perhe-eläkkeen laskentajärjestys on seuraava:

- lasketaan edunjättäjän kansallinen eläke (puhtaan kansallinen tai asetuksen mukaan), jos edunjättäjä ei kuollessaan ollut eläkkeellä
- lasketaan kansallinen perhe-eläke leskelle ja lapsille
- lasketaan edunjättäjän teoreettinen eläke
- lasketaan pro rata -eläke leskelle ja lapsille
- mahdollinen LITA-etuus vähennetään siitä eläkkeestä, joka on suurempi (kansallinen tai pro rata -eläke).

Kun leskeneläkkeen vähentäminen tulee tehtäväksi, perhe-eläkkeen laskentajärjestys on seuraava:

- lasketaan edunjättäjän kansallinen eläke (puhtaan kansallinen tai asetuksen mukainen kansallinen)
- lasketaan kansallinen perhe-eläke leskelle
- tehdään leskeneläkkeen vähentäminen (myös suhteellinen vähentäminen)
- lasketaan teoreettinen edunjättäjän eläke
- lasketaan teoreettinen leskeneläke, johon tehdään leskeneläkkeen vähentäminen
- lasketaan pro rata -leskeneläke
- mahdollinen LITA-etuus vähennetään siitä eläkkeestä, joka on suurempi (kansallinen tai pro rata).

Esimerkki 8.6.

EU-perhe-eläke, kun edunsaajina leski ja lapsi, edunjättäjä ja leski eivät eläkkeellä, leskeneläkkeen vähentäminen lapsen täyttäessä 18 vuotta.

Perustiedot

- Edunjättäjä kuolee 15.9.2017
- Edunjättäjän syntymäaika on 2.6.1966
- Edunjättäjän ansaittu eläke 562,00 euroa/kk ennen elinaikakertoimella tarkistamista vuoden 2017 tasossa
- Lesken syntymäaika on 8.12.1971
- Lesken ansaittu eläke 500,00 euroa/kk ennen elinaikakertoimella tarkistamista vuoden 2018 tasossa
- Lapsen syntymäaika on 18.4.2000
- Työeläkeindeksinä on käytetty 2534 vuodelle 2017 ja 2567 vuodelle 2018
- Palkkakertoimena on käytetty 1,389 vuodelle 2017 ja 1,404 vuodelle 2018
- Elinaikakerroin on 0,96344 vuodelle 2017 ja 0,957 arvio vuodelle 2018.

Suomessa asuva edunjättäjä ei kuollessaan ollut eläkkeellä, joten perhe-eläkkeen perusteena oleva edunjättäjän eläke lasketaan EU-säännösten mukaan. Tällöin lasketaan perhe-eläkkeen kansallinen eläke ja pro rata -eläke, joista perhe-eläkkeenä myönnetään suurempi. Kun lapsi täyttää 18 vuotta, tehdään leskeneläkkeen vähentäminen.

Vakuutuskaudet eri maissa

Edunjättäjällä vakuutuskausia on yhteensä 324 kuukautta, joista

- Ruotsissa vuosina 1990–1999 yhteensä 120 kk ja
- Suomessa vuosina 2000–2016 yhteensä 204 kk.

Leskellä vakuutuskausia on yhteensä 216 kuukautta, joista

- Ruotsissa vuonna 1995 yhteensä 12 kk ja
- Suomessa vuosina 2000–2016 yhteensä 204 kk.

Perhe-eläke 1.10.2017

Edunjättäjän työansiot Suomesta ennen eläketapahtumavuotta, palkkakertoimella tarkistettuna, PTEL-vähennyksen jälkeen, euroa/vuosi:

Vuosi	Ansiot
2012	36 000,00
2013	36 000,00
2014	38 000,00
2015	38 500,00
2016	39 000,00

Tarkasteluajan ansiot ovat yhteensä 187 500,00 euroa.

Kansallinen perhe-eläke

Tulevan ajan ansiot jaetaan tarkastelu aikaan sisältyvien kuukausien lukumäärällä (60). Ruotsin perhe-eläkkeessä ei ole tulevaa aikaa, joten tulevan ajan osi-
tusta ei tehdä.

Tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta ikäluokan alimpaan vanhuuseläke-
ikään tai henkilön syntymävuotta lähinnä olevan ikäluokan alimpaan vanhuuselä-
keikään, jos henkilön ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää ei vielä ole säädetty.

Edunjättäjä on syntynyt vuonna 1966, joten tuleva aika lasketaan 65 vuoden iän
täyttämiskuukauden loppuun (174 kk).

Tulevan ajan ansio on 187 500,00 euroa / 60 kk = 3 125,00 euroa/kk.

Tulevan ajan eläke on $3\,125,00 \text{ euroa/kk} \times 1,5\% / 12 \text{ kk} \times 174 \text{ kk} = 679,69 \text{ eu-}$
roa/kk.

Edunjättäjän kansallinen eläke on

$562,00 \text{ euroa/kk} \times 0,96344 + 679,69 \text{ euroa/kk} = 1\,221,14 \text{ euroa/kk}.$

Leskeneläke on $6/12 \times 1\,221,14 \text{ euroa/kk} = 610,57 \text{ euroa/kk}.$

Lapseneläke on $4/12 \times 1\,221,14 \text{ euroa/kk} = 407,05 \text{ euroa/kk}.$

Pro rata -perhe-eläke

Kun lasketaan teoreettista ja pro rata -eläkettä, tulevan ajan ansioiden jakaja-
na on tarkasteluajan Suomen kuukausien lukumäärä kuitenkin niin, että vajaa
vuosi on 12 kuukautta.

Tuleva aika on eläketapahtumavuoden alusta 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun (174 kk).

Tulevan ajan ansio on $187\,500 \text{ euroa} / 60 \text{ kk} = 3\,125,00 \text{ euroa/kk}$.

Tulevan ajan eläke on $3\,125,00 \text{ euroa/kk} \times 1,5 \% / 12 \text{ kk} \times 174 \text{ kk} = 679,69 \text{ euroa/kk}$.

Edunjättäjän teoreettinen eläke on

$324/204 \times 562,00 \text{ euroa/kk} \times 0,96344 + 679,69 \text{ euroa/kk} = 1\,539,65 \text{ euroa/kk}$.

Teoreettinen leskeneläke on $6/12 \times 1\,539,65 \text{ euroa/kk} = 769,83 \text{ euroa/kk}$.

Teoreettinen lapseneläke on $4/12 \times 1\,539,65 \text{ euroa/kk} = 513,22 \text{ euroa/kk}$.

Lesken pro-rata -eläke on $204/324 \times 769,83 \text{ euroa/kk} = 484,71 \text{ euroa/kk}$.

Lapsen pro-rata -eläke on $204/324 \times 513,22 \text{ euroa/kk} = 323,14 \text{ euroa/kk}$.

Kansallinen perhe-eläke on suurempi, joten se myönnetään.

Leskeneläkkeen vähentäminen lapsen täyttäessä 18 vuotta

Lapsi täyttää 18 vuotta 18.4.2018, joten leskeneläkkeeseen tehdään vähennys 1.5.2018 alkaen. Leskeneläkettä vähennettäessä lesken tuloina otetaan huomioon ne työkyvyttömyyseläkkeet, jotka leskelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi sinä päivänä, jona lapsi täyttää 18 vuotta. Leskeneläkkeen vähennys jaetaan Ruotsin laskennallisen leskeneläkkeen ja Suomen leskeneläkkeen suhteessa.

Kansallinen perhe-eläke

Edunjättäjän eläke

Edunjättäjän Ruotsin laskennallinen työeläke määritellään teoreettisen eläkkeen perusteella siten, että teoreettisesta eläkkeestä vähennetään edunjättäjän kansallinen eläke.

Edunjättäjän kansallinen eläke indeksikorotettuna vuoden 2018 tasolle on $2567 / 2534 \times 1\,221,14 \text{ euroa/kk} = 1\,237,04 \text{ euroa/kk}$.

Edunjättäjän teoreettinen eläke indeksikorotettuna vuoden 2018 tasolle on $2567 / 2534 \times 1\,539,65 \text{ euroa/kk} = 1\,559,70 \text{ euroa/kk}$.

Edunjättäjän laskennallinen eläke Ruotsista on
 $1\,559,70 \text{ euroa/kk} - 1\,237,04 \text{ euroa/kk} = 322,66 \text{ euroa/kk}$.

Lesken laskennallinen eläke

Lesken työansiot tarkasteluajalta palkkakertoimella tarkistettuna, PTEL-vähennyksen jälkeen euroa/vuosi:

Vuosi	Ansiot
2012	32 000,00
2013	33 000,00
2014	34 000,00
2015	35 500,00
2016	35 000,00

Tarkasteluajan ansiot ovat yhteensä 169 500,00 euroa.

Tuleva aika lapsen 18 vuoden täyttämivuoden alusta 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun on 228 kuukautta.

Tulevan ajan ansio on $169\,500,00 \text{ euroa} / 60 \text{ kk} = 2\,825,00 \text{ euroa/kk}$.

Tulevan ajan eläke on $2\,825,00 \text{ euroa/kk} \times 1,5 \text{ \%/12 kk} \times 228 \text{ kk} = 805,13 \text{ euroa/kk}$.

Koska leski ei saa vielä eläkettä työskentelystään Ruotsissa, lesken laskennallinen eläke lasketaan samoin kuin laskettaisiin yleensä EU-eläkkeen teoreettinen eläke.

$216/204 \times 500,00 \text{ euroa/kk} \times 0,957 + 805,13 \text{ euroa/kk} = 1\,311,78 \text{ euroa/kk}$

Leskeneläkkeen vähentäminen (suhteellinen vähennys)

Leskeneläkkeen kiinteä vähennyksen peruste on vuoden 2018 tasossa

$694,50 \times 1,404/1,389 = 702,00 \text{ euroa}$

Ylite on $1\,311,78 \text{ euroa/kk} - 702,00 \text{ euroa/kk} = 609,78 \text{ euroa/kk}$.

Vähennys on $0,5 \times 609,78 \text{ euroa/kk} = 304,89 \text{ euroa/kk}$.

Kansallinen leskeneläke on $6/12 \times 1\,237,04 \text{ euroa/kk} = 618,52 \text{ euroa/kk}$.

Laskennallinen Ruotsin leskeneläke on $6/12 \times 322,66 \text{ euroa/kk} = 161,33 \text{ euroa/kk}$.

Eläkkeet yhteensä: $618,52 \text{ euroa/kk} + 161,33 \text{ euroa/kk} = 779,85 \text{ euroa/kk}$.

Leskeneläkkeen vähennys jaetaan Ruotsin laskennallisen leskeneläkkeen ja Suomen leskeneläkkeen suhteessa. Suomen osuus vähennyksestä on
 $304,89 \text{ euroa/kk} \times 618,52 \text{ euroa/kk} / 779,85 \text{ euroa/kk} = 241,82 \text{ euroa/kk}$.

Vähennetty kansallinen leskeneläke on
 $618,52 \text{ euroa/kk} - 241,82 \text{ euroa/kk} = 376,70 \text{ euroa/kk}$.

Pro rata -perhe-eläke

Edunjättäjän teoreettinen eläke on 1 559,70 euroa/kk.

Vähentämätön teoreettinen leskeneläke:
 $6/12 \times 1\,559,70 \text{ euroa/kk} = 779,85 \text{ euroa/kk}$.

Leskeneläkkeen kiinteä vähennyksen peruste vuoden 2018 tasossa on 702,00 euroa.

Ylite on $1\,311,78 \text{ euroa/kk} - 702,00 \text{ euroa/kk} = 609,78 \text{ euroa/kk}$.

Vähennys on $0,5 \times 609,78 \text{ euroa/kk} = 304,89 \text{ euroa/kk}$.

Vähennetty teoreettinen leskeneläke on
 $779,85 \text{ euroa/kk} - 304,89 \text{ euroa/kk} = 474,96 \text{ euroa/kk}$.

Vähennetty pro rata -leskeneläke on
 $204/312 \times 474,96 \text{ euroa/kk} = 310,55 \text{ euroa/kk}$.

Kansallinen perhe-eläke on suurempi, joten se myönnetään.

...

Muutokset lesken ja lapsen eläkkeen määrässä

Edunsaajina olevien lasten lukumäärä vaikuttaa sekä leskeneläkkeen että lapseneläkkeen määrään. Jos edunsaajien lukumäärä muuttuu, perhe-eläkkeen pohjana oleva edunjättäjän eläke jaetaan uudelleen edunsaajien kesken.

Perhe-eläkkeen perustetta ei lasketa uudelleen eikä edullisuusvertailua kansallisen ja pro rata -eläkkeen välillä tehdä, jos edunsaajina on alle 18-vuotiaita lapsia eikä leskeneläkkeen vähentämistä tehdä.

9 Kertasuoritus

9.1 Kertasuorituksen rajamäärät

Eläkelaitos voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena ilman eläkkeensaajan suostumusta, jos eläke ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on pienempi kuin 27,78 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa).

Eläkelaitos voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena eläkkeensaajan suostumuksella, jos eläkkeen määrä ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on vähintään 27,78 euroa/kk, mutta enintään 69,45 euroa/kk (vuoden 2017 tasossa).

Kertasuorituksen rajamääriä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

9.2 Vanhuuseläkkeen kertasuorituksen edellytykset

Kertasuoritus on eläkkeen maksutapa, jonka eläkelaitos voi harkintansa mukaan edellytysten täytyessä valita kuukausittaisen eläkkeen maksamisen sijasta. Viimeisen eläkelaitoksen periaate (vilma) tarkoittaa sitä, että viimeinen eläkelaitos (vilmalaitos) antaa päätösyhdistelmän eläkkeenhakijan kaikista vilman piiriin kuuluneiden eläkejärjestelmien eläkkeistä.

Vanhuuseläkkeen, joka ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi, voi maksaa kertasuorituksena, jos

- vanhuuseläke on yksityisten alojen eläkelaitoksen myöntämä ei-vilmaeläke ja eläkkeensaajalla on vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä julkisten alojen eläkelakien tai vilmajärjestelmään kuulumattoman eläkelain piirissä ansaittua eläkettä
- vanhuuseläke on julkisten alojen eläkelaitoksen myöntämä ei-vilmaeläke ja eläkkeensaajalla on vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä yksityisten alojen eläkelakien tai vilmajärjestelmään kuulumattoman eläkelain piirissä ansaittua eläkettä
- vanhuuseläke on yksityisten tai julkisten alojen eläkelaitoksen myöntämä ja vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä eläkkeensaajalla on vilmajärjestelmään kuulumattoman eläkelain piirissä ansaittua eläkettä.

Vanhuuseläkettä, joka ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi, ei voi maksaa kertasuorituksena, jos

- vanhuuseläke on vilmaeläke tai vilmakelpoinen eläke ja eläkkeensaajalla on vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä vilmajärjestelmän piirissä ansaittua eläkettä, josta eläkettä ei vielä myönnetä

- vanhuuseläke on yksityisen alan eläkelaitoksen ratkaisevana eläkelaitoksena myöntämä ei-vilmaeläke ja eläkkeensaajalla on vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä yksityisten alojen eläkelakien mukaan ansaittua eläkettä, josta eläkettä ei vielä myönnetä.

Jos vanhuuseläke on maksettu kertasuorituksena ja sen jälkeen eläkkeensaajalle karttuu uutta eläkettä, voidaan uuden karttuman perusteella myönnetty eläke maksaa kertasuorituksena, jos sen määrä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi.

Eläkelaitoksen ei tulisi maksaa eläkettä kertasuorituksena ennen kuin on todennäköistä, että eläkkeeseen ei tule enää muutoksia.

9.3 Vanhuuseläkkeen kertasuorituksen määrä

Kertasuorituksen määrään vaikuttavat eläkkeensaajan kuukausieläkkeen määrä ja hänen ikänsä kertasuorituksen ajankohtana. Kertasuoritus lasketaan kertasuorituspäätöksen jälkeiselle ajanjaksolle.

Kertasuorituksen ajankohtana maksussa oleva kuukausieläke kerrotaan luvulla 12, jolloin saadaan eläkkeensaajan vuotuisen eläkkeen määrä. Kertasuoritus lasketaan kertomalla vuotuinen eläke eläkkeensaajan ikää vastaavalla kertoimella. Kuukausieläkkeen määrästä vähennetään ensisijainen etuus ennen kuin sen määrä muutetaan vuotuiseksi eläkkeeksi.

9.3.1 Eläkkeensaajan ikä

Eläkkeensaajan ikä määritellään kuukauden tarkkuudella kertasuorituksen ajankohtana. Täysien kuukausien yli meneviä päiviä ei oteta huomioon.

Kuukauden 1. päivänä syntyneen ikä on sama kuin kaikilla muillakin samassa kuussa syntyneillä. Esimerkiksi, jos henkilö on syntynyt 1.6.1952 ja kertasuorituksen ajankohta on 1.4.2016, niin eläkkeensaajan ikä on 63 vuotta 9 kuukautta.

9.3.2 Vanhuuseläkkeen kertasuoritus

Kun vanhuuseläke maksetaan kertasuorituksena, kertasuorituskertoimena käytetään eläkkeensaajan ikää vastaavaa kerrointa taulukosta vanhuus- ja leskeneläkkeen kertasuorituskertoimet (liite 7A). Kertoimella kerrotaan eläkkeensaajan vuotuisen eläkkeen määrä.

Esimerkki 9.1.

Vanhuuseläkkeen kertasuoritus.

- Henkilö on syntynyt 15.9.1962
- Hänelle myönnetään julkisen alan vanhuuseläke ammatillisessa eläkeiässä 1.11.2017 alkaen
- Eläkkeen määrä on 27,00 euroa, joten eläkelaitoksella on oikeus suorittaa eläke kertasuorituksena.

Eläkelaitos antaa päätöksen vanhuuseläkkeestä ja sen kertasuorituksesta 20.11.2017. Takautuva eläke marraskuulta maksetaan kuukausieläkkeenä.

Kertasuorituksen ajankohta on 1.12.2017.

Eläkkeensaajan ikä kertasuorituksen ajankohtana on 55 vuotta ja 2 kuukautta.

Vuotuinen eläke on $12 \times 27,00$ euroa eli 324 euroa ja kerroin 23,83.

Kertasuorituksen määrä on $23,83 \times 324,00$ euroa eli **7 720,92 euroa**.

...

9.4 Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen edellytykset

Eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena toistaiseksi myönnetyn täyden työkyvyttömyyseläkkeen ja täyden kuntoutustuen. Jos eläkelaitos maksaa toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksena, sen on maksettava samalla kertasuorituksena myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke.

Eläkelaitos voi maksaa työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksena, jos eläkkeen määrä ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi.

Osatyökyvyttömyyseläkettä ja osittaista vanhuuseläkettä ei voi maksaa kertasuorituksena.

Jos työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena ja sen jälkeen eläkkeensaajalle karttuu uutta eläkettä, voidaan myös uuden karttuman perusteella myönnetty eläke maksaa kertasuorituksena, jos sen määrä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi.

Vilmatilanteissa kuukausittain maksettavan työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla eläkeaikaisen työskentelyn perusteella vilmajärjestelmän piirissä karttunut uu-

si eläke liitetään jo maksussa olevaan eläkkeeseen, vaikka uusi karttunut eläke olisi määrältään alle kertasuoritusrajan.

Eläkelaitoksen ei tulisi maksaa eläkettä kertasuorituksena ennen kuin on todennäköistä, että eläkkeeseen ei tule enää muutoksia. Tällainen muutos ei ole työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.

Takautuvaa työkyvyttömyyseläkettä ei makseta kertasuorituksena, vaan se maksetaan normaalisti kuukausieläkkeenä. Takautuvaa eläkettä ei makseta sairausvakuutusrahastolle.

Kun työkyvyttömyyseläke maksetaan kertasuorituksena, takautuva eläke maksetaan normaalisti kuukausieläkkeenä myös siltä ajalta, jolta työntekijä on saanut kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Eläkelaitos antaa kertasuorituksesta päätöksen, johon tulee liittää laskelma kertasuorituksen määrästä sekä valitusosoitus.

Vilmatilanteissa päätöksen antaa vilmalaitos. Ei-vilmatilanteissa päätöksen antaa kukin eläkkeen myöntävä eläkelaitos.

9.5 Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen määrä

Kertasuorituksen määrään vaikuttavat eläkkeensaajan kuukausieläkkeen määrä ja eläkkeensaajan ikä kertasuorituksen ajankohtana. Kertasuoritus lasketaan kertasuorituspäätöksen jälkeiselle ajanjaksolle.

Kertasuorituksen ajankohtana maksussa oleva kuukausieläke kerrotaan luvulla 12, jolloin saadaan eläkkeensaajan vuotuisen eläkkeen määrä. Kertasuoritus lasketaan kertomalla vuotuinen eläke eläkkeensaajan ikää vastaavalla kertomella. Kuukausieläkkeen määrästä vähennetään ensisijainen etuus ennen kuin sen määrä muutetaan vuotuiseksi eläkkeeksi.

9.5.1 Eläkkeensaajan ikä

Eläkkeensaajan ikä määritellään kuukauden tarkkuudella kertasuorituksen ajankohtana. Täysien kuukausien yli meneviä päiviä ei oteta huomioon.

Kuukauden 1. päivänä syntyneen ikä on sama kuin kaikilla muillakin samassa kuussa syntyneillä. Esimerkiksi, jos henkilö on syntynyt 1.6.1962 ja kertasuorituksen ajankohta on 1.4.2017, niin eläkkeensaajan ikä on 54 vuotta 10 kuukautta.

9.5.2 Toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertasuoritus

Kun toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke maksetaan kertasuoritukse-
na, samalla kertasuoritukseksi maksetaan myös työkyvyttömyyseläkkeen jäl-
keen maksettava vanhuuseläke. Kertasuorituskertoimena käytetään Työkyvyt-
ttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuorituskertoimet -taulu-
kon kerrointa (liite 7B). Taulukosta valitaan kerroin, joka vastaa eläkkeensaa-
jan ikää kertasuorituksen ajankohtana.

Kun eläkelaitos maksaa kertasuoritukseksi toistaiseksi myönnetyn työkyvyt-
ttömyyseläkkeen ja samalla myös vastaisen vanhuuseläkkeen, kertasuoritetta-
vaan eläkkeeseen ei lisätä kertakorotusta. Kertakorotus voi sisältyä kertasuori-
tettavaan eläkkeeseen, jos työkyvyttömyyseläkkeeseen kertasuoritusajankohta-
na on jo tehty kertakorotus.

Esimerkki 9.2

Työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuoritus.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 15.9.1988
- Henkilölle myönnetään työkyvyttömyyseläke 1.11.2017 alkaen
- Eläkkeen määrä on 25,00 euroa, joten eläkelaitoksella on oikeus suorittaa eläke kertasuoritukseksi
- Eläkelaitos antaa päätöksen työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän vanhuuseläkkeen kertasuorituksesta 15.10.2017
- Kertasuorituksen ajankohta on 1.11.2017
- Eläkkeensaaajan ikä kertasuorituksen ajankohtana on 29 vuotta ja 1 kuukautta.

Vuotuinen eläke on $12 \times 25,00$ euroa eli 300,00 euroa ja kerroin 27,75 (liite 7B: Työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuorituskertoimet).

Kertasuorituksen määrä on $27,75 \times 300,00$ euroa eli **8 325,00 euroa**.

...

9.5.3 Kuntoutustuen kertasuoritus

Kun kuntoutustuki maksetaan kertasuoritukseksi, kertasuorituskertoimena käytetään kuntoutustuen keston mukaan määräytyvää kerrointa. Tämä kuntoutus-
tuen kestosta riippuva kerroin valitaan taulukosta Kuntoutustuen ja työkyvyttö-
myyseläkkeen kertasuorituskertoimet (liite 7C).

Esimerkki 9.3.

Kuntoutustuen kertasuoritus.

Perustiedot

- Työntekijä on syntynyt 6.6.1966
- Hänelle myönnetään kuntoutustuki kahdeksi vuodeksi
- Kuntoutustuen määrä on 20,00 euroa kuukaudessa (240,00 euroa/v), joten eläkelaitoksella on oikeus suorittaa eläke kertasuorituksena.

Kerroin kahden vuoden kuntoutustuelle on 1,92.

$1,92 \times 240,00 \text{ euroa} = 460,80 \text{ euroa}.$

...

9.5.4 Kuntoutustuen kertasuoritus ja kertakorotus

Henkilölle voidaan myöntää kuntoutustukea kertasuoritettuina jatkopäätöksiinä usean vuoden ajan peräkkäin. Seuraava kuntoutustukijakso on tällöin aina myönnetty entisin perustein. Entisin perustein myönnettäessä eläkkeen määrä pysyy muuten samana, mutta sitä tarkistetaan vuosittain työeläkeindeksillä.

Kertakorotus tehdään, kun entisin perustein myöntöketjun ensimmäisen kuntoutustuen myöntämisestä on kulunut viisi kalenterivuotta. Sillä ei ole merkitystä, onko entisin perustein myönnetty kuntoutustuet maksettu kertasuorituksena vai jatkuvamaksuisena.

9.5.5 Vuoden 2004 säännösten mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen kertasuoritus

Jos vuoden 2004 säännösten mukainen toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke (vapaakirjaeläke) maksetaan kertasuorituksena, kertasuorituksena maksetaan vain työkyvyttömyyseläke, ei sen jälkeen maksettavaa vanhuuseläkettä. Kertasuorituskerroin valitaan taulukosta Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskerroimet (liite 7B). Taulukosta valitaan kerroin, joka vastaa eläkkeensaajan ikää kertasuorituksen ajankohtana.

Jos eläkkeensaaja on vuoden 2004 säännösten mukaisella, toistaiseksi myönnetyllä työkyvyttömyyseläkkeellä, eläkkeensaajan vanhuuseläkeikä on 65 vuotta. Jos tällainen eläke (vapaakirjaeläke) maksetaan kertasuorituksena sen jälkeen,

kun eläkkeensaaja on täyttänyt 63 vuotta, kertasuorituskerroin määritetään siten, että ensin lasketaan kertasuorituksen ajankohdasta 65 vuoden iän täyttämiseen jäljellä oleva aika. Tämä aika vähennetään 63 vuoden iästä ja kertasuorituskerroinena käytetään tätä ikää vastaavaa kerrointa taulukosta Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskerroimet (liite 7B).

9.6 Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen vaikutukset myöhempään eläkkeeseen

Jos eläke maksetaan kertasuorituksena, eläkkeensaajalla ei ole enää oikeutta eläkkeeseen niiden työansioden perusteella, joihin kertasuoritus perustui.

Jos kuitenkin 2004 säännösten mukaan myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuoritettuna, eläkkeensaajalla on hakemuksesta oikeus vanhuuseläkkeeseen niiden vapaakirjan perusteena olleiden työsuhteiden perusteella, jotka on maksettu kertasuorituksena.

Kertasuoritus on eläkkeen maksutapa, joten kertasuorituksen saaja on eläkkeensaaja. Kertasuoritetun eläkkeen aikana tehdystä työstä karttuvan eläkkeen kannalta kertasuoritettu eläke ei kuitenkaan toimi samalla tavalla kuin jatkuva-maksuinen eläke. Kertasuoritetun työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeen aikana tehdystä työstä karttuu uutta eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. Vastaavasti myös palkattomien aikojen etuuksien perusteella karttuu eläkettä.

1.1.2017 alkaen ulkomaan eläke ei enää estä korotettua karttumaa eli tässä tapauksessa siirtymäajan korotettua karttumaa. 31.12.2016 saakka ulkomailta maksetun työeläkelakien mukaisen eläkkeen tuli olla alle Suomen alemman kertasuoritusrajan, jotta se ei estänyt korkeampaa karttumaa.

Esimerkki 9.4.

Ulkomailta myönnetyn eläkkeen muuntaminen.

Jos ulkomaan eläke on alkanut 1.5.2011, tarkistelua varten tämän ajankohdan tasoinen ulkomaan etuus muunnetaan euromääräiseksi 1.4.2011 julkaistua muuntokurssia käyttäen. Jos näin muunnettu ulkomailta maksettava eläke jää alle vuoden 2011 indeksitasossa määritellyn kertasuorituksen alarajan, Suomen eläke karttuu ulkomaan eläkkeen maksamisen aikana iän mukaisin karttumisprosenttein.

9.6.1 Eläke kertasuoritettun työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Jos työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen, eläkelaitos maksaa työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen yhteydessä samalla myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen.

Jos toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuoritukseksi ja myöhemmin uusien ansioiden perusteella myönnetään uusi työkyvyttömyyseläke, kertasuoritettua eläkettä tai sen perusteena olevia ansioita ei oteta huomioon tulevan ajan ansiossa.

Jos edunjättäjän toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuoritukseksi, sen perusteella myönnettävä perhe-eläke lasketaan entisiin perustein. Perhe-eläkettä laskettaessa kertasuoritettu eläke tarkistetaan työeläkeindeksillä eläkkeen alkamisvuoden tasosta perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Jos edunjättäjän kertasuoritettun työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta on kulunut vähintään viisi kalenterivuotta, eläkkeeseen lisätään kertakorotus sen korotusprosentin mukaan, jota olisi sovellettu, jos eläke olisi ollut jatkuvasti maksussa. Lisäksi perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään edunjättäjän kertasuoritettun eläkkeen aikana ansaitsema eläke.

Jos henkilöllä on

- vuoden 2004 säännöin kertasuoritettu toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke yksityiseltä alalta,
- jatkuvamaksuinen työkyvyttömyyseläke julkiselta alalta,
- hän työskentelee yksityisellä alalla työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ja
- tulee työkyvyttömäksi tähän työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehtävään työhön,

henkilölle myönnetään jatkuvan työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttunut eläke vasta vanhuuseläkkeenä. Eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttunut eläke voidaan myöntää aiemmin, jos jatkuva työkyvyttömyyseläke on päättynyt ja sen jälkeen myönnetään uusi työkyvyttömyyseläke uusin perustein. Sillä ei ole eroa, onko kyseessä sama vai eri sairaus. Näin toimitaan myös silloin, jos jatkuva eläke on myönnetty vuoden 2005 säännöin.

Jos eläkkeensaajalla on vuoden 2004 säännösten mukaan kertasuoritettut, toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläkkeet sekä julkiselta että yksityiseltä alalta, hän tekee töitä eläkkeen rinnalla ja tulee työkyvyttömäksi tässä työssä, voidaan henkilölle myöntää uusi työkyvyttömyyseläke eläkkeiden rinnalla tehdystä työstä. Tämä edellyttää, että uusi eläketapahtuma on kertasuoritettun eläkkeen eläketapahtumaa myöhäisempi.

Jos kyseessä on sama sairaus ja eläketapahtuma määritellään samaksi kuin kerta-suoritetun eläkkeen eläketapahtuma, uutta työkyvyttömyyseläkettä ei voida myöntää. Jos kyseessä on eri sairaus ja voidaan määrittää uusi eläketapahtuma, voidaan myöntää uusi työkyvyttömyyseläke. Jos aikaisemmat eläkkeet on kerta-suoritettu vuoden 2005 säännöin, ei uutta työkyvyttömyyseläkettä voida myöntää (kertasuorituksessa on otettu huomioon myös vanhuuseläke). Karttunut uusi eläke myönnetään vasta vanhuuseläkkeenä.

9.7 Lesken- ja lapseneläkkeen kertasuorituksen edellytykset

Eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena lesken- ja lapseneläkkeen, joka ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi. Takautuvalta ajalta lesken- ja lapseneläke maksetaan normaalisti kuukausieläkkeenä. Kun tarkastellaan, jääkö lesken- ja lapseneläkkeen määrä alle kertasuoritusrajan, kunkin edunsaajan eläkettä pidetään erillisenä eläkkeenä.

Leskeneläke voidaan maksaa kertasuorituksena, jos se leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen jää kertasuoritusrajaa pienemmäksi.

Eläkelaitoksen ei tulisi maksaa lesken- ja lapseneläkettä kertasuorituksena ennen kuin on todennäköistä, että eläkkeeseen ei tule enää muutoksia. Koska lesken- ja lapseneläkkeen määrä muuttuu edunsaajien lukumäärän muuttuessa, voidaan kertasuorituksena maksaa

- lapseneläke, jos lapseneläkettä maksetaan vain yhdelle lapselle
- vanhimman lapsen lapseneläke, jos lapseneläkettä maksetaan useammalle lapselle
- leskeneläke, jos edunsaajana on vain leski ja leskeneläkkeen vähentäminen on tehty leskelle myönnetyn eläkkeen tai hänen laskennallisen vanhuuseläkkeensä perusteella.

Jos kuitenkin kokonaisperhe-eläkkeen määrä on ensimmäistä päätöstä annettaessa kertasuorituksen alemmaa rajamäärää pienempi, perhe-eläke voidaan maksaa kokonaisuudessaan heti kertasuorituksena.

9.7.1 Eläke maksetaan kertasuorituksena vain osalle edunsaajista

Jos leskeneläkkeen määrä ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on yli kertasuorituksen edellytyksenä olevan rajamäärän, mutta lapseneläke sen sijaan

jää alle tämän rajamäärän, lapseneläke maksetaan kertasuorituksena. Leskeneläkettä sen sijaan maksetaan kuukausittain.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen aiheuttaa sen, että esimerkiksi uusperheen lapsettoman lesken perhe-eläkkeen määrä jää alle rajamäärän, se maksetaan kertasuorituksena. Sen sijaan saman edunjättäjän jälkeen myönnetyt lapseneläkkeet maksetaan edelleenkin kuukausittain, jos niiden määrä on yli kertasuorituksen rajamäärän. Eläkelaitos voi kuitenkin halutessaan maksaa lesken- ja lapseneläkkeitä kuukausittain, vaikka erillisten eläkkeiden kertasuorituksen maksamisen edellytykset olisivat olemassa.

9.8 Lesken- ja lapseneläkkeen määrä

Kertasuorituksen määrään vaikuttavat

- eläkkeensaajan kuukausieläkkeen määrä ja
- hänen ikänsä kertasuorituksen ajankohtana.

Kertasuoritus lasketaan kertasuorituspäätöksen jälkeiselle ajanjaksolle. Takautuvalla ajalla perhe-eläke maksetaan normaalisti kuukausieläkkeenä.

Lesken- ja lapseneläkkeen kertasuorituksen perusteeksi tuleva vuotuinen eläke lasketaan kullekin edunsaajalle erikseen. Kertasuorituksen ajankohtana maksussa oleva kuukausieläke kerrotaan luvulla 12, jolloin saadaan eläkkeensaajan vuotuisen eläkkeen määrä. Kuukausieläkkeen määrästä vähennetään ensisijainen etuus ennen kuin sen määrä muutetaan vuotuiseksi eläkkeeksi.

Sen jälkeen edunsaajan vuotuinen eläke kerrotaan jäljempänä olevassa taulukossa ilmenevällä, lasten lukumäärän mukaan määräytyvällä kertoimella. Kertasuoritus lasketaan kertomalla **muunnettu vuotuinen eläke** eläkkeensaajan **ikää** vastaavalla **kertoimella**.

9.8.1 Eläkkeensaajan ikä

Eläkkeensaajan ikä määritellään kuukauden tarkkuudella kertasuorituksen ajankohtana. Täysien kuukausien yli meneviä päiviä ei oteta huomioon.

Kuukauden 1. päivänä syntyneen ikä on sama kuin kaikilla muillakin samassa kuussa syntyneillä. Esimerkiksi, jos henkilö on syntynyt 1.6.2002 ja kertasuorituksen ajankohta on 1.4.2016, niin eläkkeensaajan ikä on 13 vuotta 9 kuukautta.

9.8.2 Kertasuorituksen perusteeksi otettava edunsaajan eläke

Kertasuorituksen perusteeksi otettava edunsaajan eläke saadaan, kun vuotuinen eläke kerrotaan ensin taulukosta 9.1 ilmenevällä, edunsaajina olevien lasten lukumäärän mukaan määräytyvällä kertoimella 1.1.2017 alkaen.

Taulukko 9.1.

Kertasuoritettavan eläkkeen muuntokertoimet.

Eläkettä saavien lasten lukumäärä	Lesken ja entisen puolison kerroin	Lasten kerroin
0	1,00	-
1	1,00	1,00
2	1,15	1,02
3	1,77	1,06
4 tai enemmän	2,53	1,13

9.8.3 Leskeneläkkeen kertasuoritus

Lesken vuotuinen eläke muunnetaan ensin edellä mainitun taulukon mukaisella kertoimella. Sen jälkeen muunnettu vuotuinen leskeneläke muunnetaan kertasuoritukseksi kertasuorituskertoimella, jona käytetään eläkkeensaajan ikää vastaavaa kerrointa taulukosta vanhuus- ja leskeneläkkeen kertasuorituskertoimet.

Leskeneläke voidaan maksaa kertasuorituksena, jos se leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen jää kertasuoritusrajaa pienemmäksi.

9.8.4 Lapseneläkkeen kertasuoritus

Lapsen vuotuinen eläke muunnetaan ensin edellä mainitun taulukon mukaisella kertoimella. Sen jälkeen muunnettu vuotuinen lapseneläke muunnetaan kertasuoritukseksi kertasuorituskertoimella, jona käytetään eläkkeensaajan ikää vastaavaa kerrointa taulukosta Lapseneläkkeen kertasuorituskertoimet (liite 7D). Lapseneläkkeen pääteiän mukaan käytetään kerrointa taulukosta

- a) pääteikä 18 vuotta
- b) pääteikä 21 vuotta tai
- c) pääteikä 24 vuotta.

9.8.5 Kertakorotus

Jos perhe-eläke maksetaan kertasuorituksena, perhe-eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta.

Jos edunjättäjän työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, eläkkeeseen ei ole tehty kertakorotusta. Kun perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kertasuoritettu eläke, perhe-eläkkeen perusteeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän eläke olisi ollut maksussa viisi kalenterivuotta, jos eläke olisi ollut jatkuvamaksuinen. Kertakorotusprosentti määräytyy edunjättäjän iän mukaan korotushetkellä.

Jos edunjättäjän työkyvyttömyyseläke jatkuvamaksuisena olisi edunjättäjän kuollessa ollut maksussa alle viisi vuotta, perhe-eläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän eläke ja perhe-eläke yhteensä ovat jatkuneet viisi kalenterivuotta. Jos kuitenkin myös perhe-eläke maksetaan kertasuorituksena, perhe-eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta.

9.8.6 Kertasuorituksen ajankohta

Lesken- ja lapseneläkkeiden kertasuoritus tulee maksaa kaikille kertasuorituksen oikeutetuille edunsaajille samasta ajankohdasta, jos kertasuoritus on mahdollinen useammalle edunsaajalle samasta ajankohdasta.

10 Viivästyskorotus

Jos etuuden maksaminen viivästyy, eläkelaitoksen on maksettava viivästynyt etuus viivästysajalta korotettuna korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisella viivästyskorolla (viitekorko + 7 prosenttiyksikköä).

Viivästysaika alkaa kolmen kuukauden kuluttua sen kalenterikuukauden päättymisestä, jonka aikana hakija on esittänyt eläkelaitokselle vaatimuksensa tai etuuden perustetta koskevan sellaisen selvityksen, joka häneltä voidaan kohtuudella vaatia ottaen huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys.

Eläkelaitoksella on siten kolme kuukautta aikaa hakemuksen käsittelyyn ilman, että etuuden maksun katsotaan viivästyneen.

Viivästyskorotus voi tulla maksettavaksi, kun etuutta myönnetään, muutetaan, jatketaan tai aletaan maksaa muutoksenhakuelimen päätöksen mukaisesti.

Eläkelaitos maksaa viivästyskorotusta riippumatta siitä, onko viivästys johtunut eläkelaitoksesta vai ei. Viivästys voi johtua esimerkiksi lisäselvitysten hankkimisesta. Epäselvässä tilanteessa eläkelaitos tekee ratkaisun hakijan eduksi. Etuudenhakijan ei tarvitse erikseen vaatia viivästyskorotuksen maksamista.

Eläkelaitos voi siis maksaa viivästymisen vuoksi korotettuna eläkkeen, kuntoutusrahan, kuntoutuskorotuksen, kuntoutuskustannusten korvauksen ja hakijalle terveydentilaselvityksestä tai työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämisestä aiheutuneet kustannukset (esim. lääkärinlausunto, matkakustannusten korvaus).

Eläkelaitos maksaa myös rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaiset etuudet, kuten hautausavustuksen viivästysajalta korotettuna.

Velvollisuus maksaa etuus korotettuna ei sen sijaan koske sitä osaa etuudesta, jonka eläkelaitos takautumisvaatimuksen vuoksi maksaa toiselle lakisääteisestä vakuutusta harjoittavalle vakuutus- tai eläkelaitokselle, Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle.

Korotettuna eläkelaitos ei myöskään maksa pyytämästään lausunnosta korvausta lääkärille tai muulle vastaavalle taholle.

Viimeinen eläkelaitos maksaa myös muiden eläkelaitosten puolesta maksamansa etuuden viivästymisen vuoksi korotettuna.

10.1 Viivästyskorotuksen määrä

Viivästyskorotus määräytyy viivästysajan jokaiselta päivältä. Eläkelaitos korottaa etuuden korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisella viivästyskorolla (viitekoroko + 7 prosenttiyksikköä).

Eläkelaitoksen on etuuspäätöksessään ilmoitettava vastaisten erien maksupäivä eli eräpäivä. Jos etuuserä ei ole etuudensaajan tilillä eräpäivänä, on etuuden maksu viivästynyt. Eläkelaitos laskee etuuteen korotuksen jokaiselta päivältä eräpäivästä lukien.

Korotusta laskiessaan eläkelaitos ottaa huomioon indeksikorotukset ja muut eläkkeen määrässä tapahtuneet muutokset.

10.2 Takautuva etuus

Jos eläkelaitos etuutta myöntäessään maksaa useamman kuukauden takautuvan etuuserän viivästyneenä, eläkelaitos laskee korotuksen erikseen kullekin viivästyneelle kuukausietuuserälle. Eläkelaitos laskee viivästyskorotuksen jokaisen etuuserän eräpäivästä siihen päivään saakka, jona etuus on nostettavissa etuudensaajan pankkitilillä.

Kun eläkelaitos pidättää takautuvat etuuserät sen selvittämiseksi, mille taholle takautuvat etuuserät tulee maksaa, eläkelaitos voi laskea ja maksaa myös viivästyskorotuksen vasta antaessaan päätöksen takautuvan eläkkeen maksamisesta.

Eläkelaitos ei laske viivästyskorotusta sille etuuden osalle (bruttomäärälle), jonka eläkelaitos maksaa takautumisvaatimuksen vuoksi toiselle lakisääteistä vakuutusta harjoittavalle vakuutuslaitokselle tai eläkelaitokselle, Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle.

Muulle takautuvan etuuden osalle eläkelaitos laskee viivästyskorotuksen jokaisen etuuserän eräpäivästä siihen päivään saakka, jona takautuva etuus on nostettavissa etuudensaajan pankkitilillä.

Eläkelaitos maksaa viivästyskorotuksen samana päivänä kuin takautuvan etuuden. Jos eläkelaitos maksaa viivästyskorotuksen myöhemmin kuin takautuvan etuuden, eläkelaitos laskee viivästyskorotukselle korotuksen erikseen.

10.3 Kelan osuuden laskeminen

Kela perii liikaa maksamansa etuuden takaisin työeläke-etuudesta etuuslajista riippuen joko netto- tai bruttomääräisenä. Bruttoperinnässä etuudensaajalle maksettaville takautuville erille eläkelaitos laskee korotuksen aina sille summal-

le, mikä jää, kun eläkelaitos vähentää työeläke-etuuden bruttosummasta Kelalle maksettavan osuuden tosiasiallisen bruttosumman mukaisena.

10.4 Viivästyskorotuksen vähimmäismäärä

Eläkelaitos ei maksa viivästyskorotusta, jos sen määrä on etuudensaajalle tai perhe-eläkkeensaajille yhteensä alle 7,49 euroa vuoden 2017 tasossa.

Jos eläkelaitos maksaa perhe-eläkettä jollekin edunsaajalle erikseen niin, että perhe-eläke jakautuu uudelleen edunsaajien kesken, eläkelaitos soveltaa alarajaa edunsaajakohtaisesti.

Jos eläkelaitos maksaa takautuvista etuuseristä samanaikaisesti osan hakijalle itselleen ja osan sosiaalilautakunnalle tai työnantajalle, eläkelaitos soveltaa alarajaa koko etuuden korotukseen. Jos maksu tapahtuu eri aikoina, eläkelaitos tarkastelee kullekin maksettavan osuuden osalta erikseen, ylittääkö korotus alarajan.

Jos eläkelaitos maksaa eri päätöksellä viivästyneenä erilaisia etuuksia, esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi hakijalle aiheutuneita terveydentilan tai työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämisestä aiheutuneita kustannuksia, eläkelaitos soveltaa korotuksen alarajaa kuhunkin etuuteen erikseen.

Jos eläkelaitos maksaa lääkärinpalkkioita tai kuntoutuskustannusten korvauksia eri aikaan esitettyjen laskujen perusteella, eläkelaitos soveltaa alarajaa kuhunkin erään erikseen eikä korotuksia lasketa yhteen.

Esimerkki 10.1.

Viivästyskorotus työkyvyttömyyseläkkeeseen.

- Työkyvyttömyyseläkehakemus tuli vireille 15.12.2016
- Viivästymisaika alkaa 1.4.2017
- Eläke myönnetään 1.1.2017 alkaen kesäkuussa 2017 annettavalla päätöksellä ja takautuvat eläke-erät maksetaan 20.6.2017
- Jatkuva kuukausittainen maksu alkaa 1.7.2017
- Kuukausieläke on 1 500,00 euroa kuukaudessa ja viivästyskorotusprosentti on 7.

Aika	1.1.2017–30.3.2017	1.4.2017–30.4.2017	1.5.2017–30.5.2017
Korotettava eläke	4 500,00	1 500,00	1 500,00
Viivästysaika	1.4.2017–20.6.2017	1.5.2017–20.06.2017	1.6.2017–20.6.2017
Viivästyskorotus	$0,07 \times \frac{80}{360} \times 4\,500,00 =$ 70,00 euroa	$0,07 \times \frac{50}{360} \times 1\,500,00 =$ 14,58 euroa	$0,07 \times \frac{20}{360} \times 1\,500,00 =$ 5,83 euroa

Eläke ajalta 1.6.2017–20.6.2017 ei ole enää viivästynyt, koska se on maksettu saman kuukauden aikana.

Maksettava viivästyskorotus takautuvien eläkkeiden maksun yhteydessä 20.6.2017 on 90,41 euroa.

...

LIITTEET

Liite 1 Indeksit, palkkakerroin ja vähennyskerroin

Vuosi	Indeksiluku		Palkkakerroin	Vähennyskerroin	
	Työikäisen/ TEL-puoliväli-indeksi	Eläkeikäisen/ Työeläkeindeksi		alle 53-v.	53 vuotta täyttänyt
1961–62	100	100			
1963	106	106			
1964	116	116			
1965	130	130			
1966	142	142			
1967	152	152			
1968	165	165			
1969	182	182			
1970	197	197			
1971	216	216			
1972	247	247			
1973	274	274			
1974	315	315			
1975	383	383			
1976	462	462			
1977	524	524			
(1.7.1977*	544	544)			
1978	573	573			
1979	608	608			
(1.7.1979*	628	628)			
1980	665	665			
(1.7.1980*	697	697)			
1981	745	745			
(1.7.1981*	780	780)			
1982	836	836			
(1.7.1982*	866	866)			
1983	915	915			
(1.7.1983*	952	952)			
1984	1006	1006			
(1.7.1984*	1019	1019)			
1985	1088	1088			
1986	1165	1165			
1987	1225	1225			
1988	1291	1291			
1989	1387	1387			
1990	1481	1481			
1991	1595	1595			
1992	1682	1682			
1993	1688	1688			
1994	1688	1688			
1995	1712	1712			
1996	1760	1737		0,0343	
1997	1791	1754		0,045	
1998	1825	1783		0,047	
1999	1868	1812		0,047	
2000	1903	1838		0,047	
2001	1981	1912		0,045	
2002	2054	1968		0,044	
2003	2103	2002		0,046	
2004	2151	2028		0,046	
2005	2191	2047	1,028	0,046	0,058
2006	2246	2081	1,063	0,043	0,054
2007	2311	2127	1,100	0,043	0,054
2008	2363	2178	1,124	0,041	0,052
2009	2494	2286	1,192	0,043	0,054
2010	2538	2292	1,231	0,045	0,057
2011	2578	2323	1,253	0,047	0,060
2012	2663	2407	1,291	0,0515	0,065
2013	2738	2475	1,327	0,0515	0,065
2014		2509	1,350	0,0555	0,0705
2015		2519	1,363	0,057	0,072
2016		2519	1,373	0,057	0,072
2017		2534	1,389		

* Indeksien ennakkotarkistus (ennakollista indeksiä on käytetty eläkkeitä myönnettäessä ja maksettaessa).

Liite 2 Vuoden 2017 palkkakerrointa 1,389 vastaavat euromäärät, jotka ovat vuoden 2007 laeissa TyEL ja TyEL VpL

Lainkohta, jossa euromäärä on säädetty			Euromäärä	Palkkakerroin		Arvo vuonna 2017
Laki	§	mom.		Arvo	Vuosi	Euroina
TyEL	4	3	41,89	1,000	2004	58,19
	25	1	25 133,40	1,000	2004	34 910,29
	37	2	688,02	1,000	2004	955,66
	66	1	12 566,70	1,000	2004	17 455,15
	74	1	12 566,70	1,000	2004	17 455,15
		4	523,61	1,000	2004	727,29
	76	3	523,61	1,000	2004	727,29
		4	1 047,22	1,000	2004	1 454,59
		6	1 047,22	1,000	2004	1 454,59
	90	1	500,00	1,000	2004	694,50
	108	1	688,02	1,000	2004	955,66
	114	1	20,00	1,000	2004	27,78
		2	50,00	1,000	2004	69,45
	115	3	5,39	1,000	2004	7,49
	141	1	41,89	1,000	2004	58,19
	147	1	6 000,00	1,000	2004	8 334,00
	160	1	41,89	1,000	2004	58,19
	161	2	41,89	1,000	2004	58,19
	175	1	12 566,70	1,000	2004	17 455,15
		2	2 094,45	1,000	2004	2 909,19
TyEL VpL	1	1	229,34	1,000	2004	318,55
	4	2	6 000,00	1,000	2004	8 334,00
	29	2	20 000,00	1,000	2004	27 780,00
		3	20 000,00	1,000	2004	27 780,00

Liite 3 Vähennetty leskeneläke vuonna 2017

		Edunjättäjän eläke																			
		200	400	600	800	1000	1200	1400	1600	1800	2000	2200	2400	2600	2800	3000	3200	3400	3600	3800	4000
Lesken oma eläke	0	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
	200	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
	400	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
	600	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
	800	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147	1247	1347	1447	1547	1647	1747	1847	1947
	1000	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147	1247	1347	1447	1547	1647	1747	1847
	1200	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147	1247	1347	1447	1547	1647	1747
	1400	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147	1247	1347	1447	1547	1647
	1600	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147	1247	1347	1447	1547
	1800	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147	1247	1347	1447
	2000	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147	1247	1347
	2200	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147	1247
	2400	0	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047	1147
	2600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947	1047
	2800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847	947
	3000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747	847
	3200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647	747
	3400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547	647
	3600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447	547
	3800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	447
4000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	147	247	347	

Liite 4 Palkattomat ajat eläkkeen laskennassa

Palkattomien aikojen etuuksista karttuneen eläkkeen huomioon ottamisen edellytys työeläkkeessä on, että työansioita on työuran aikana vähintään 17 455,15 euroa (vuoden 2017 tasossa).

Mainitut 727,29 euron, 1 454,59 euron sekä 17 455,15 euron rahamäärät ovat vuoden 2017 tasossa.

Etuudet (jakaja päiväkohtaiseksi muuntoa varten)	Ansaitun eläkkeen etuusansio %	Tulevan ajan etuusansio %
Vanhempainpäivärahat, työntekijälle maksetut (300)	117	117
Vanhempainpäivärahat, työnantajalle maksetut (300)	17	17
Vanhempainpäiväraha, vähimmäistasoinen (25)	727,29 euroa/kk	727,29 euroa/kk
Vanhempainpäiväraha, työskentelyn takia väh. tasoisena maksettu	väh. päivärahan määrä	väh. päivärahan määrä
Vuorottelukorvaus (21,5)	55	100
Työttömyyspäiväraha (21,5)	75	100
Työvoimapolitiittinen koulutus (21,5) uusia etuuksia ei ole myönnetty 2010 alkaen	65	100
Koulutuspäiväraha (21,5), muuttunut työttömyyspäivärahaksi 2010	65	100
Aikuiskoulutustuki (21,5)	65	100
Aikuiskoulutustuki yrittäjillä	65 (727,29 euroa/kk)	727,29 euroa/kk
Eri lakien mukainen kuntoutusraha: Kela (300)	65	100
Työeläkelait (30)		
LITA		
Sairauspäiväraha (300)	65	100
Erytishoitoraha (300)		
Tartuntatautipäiväraha (300)		
LITA-ansionmenetykskorvaukset	65	100
Työttömyysturvalain peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ym.	0	1 454,59 euroa/kk
Kelan maksamat työttömyyskoulutusetuudet (21,5) Ei uusia etuuksia 2010 alkaen		
Sairauspäiväraha peruspäivärahan jälkeen (samansuuruinen) (25)	0	1 454,59 euroa/kk
Erillislain* tarkoittama alle 3-v. lapsen hoito (25)	727,29 euroa/kk	1 454,59 euroa/kk (kun ET on v. 2010 tai sen jälkeen, muutoin 0 euroa)
Erillislain* tarkoittama opiskelu	727,29 euroa/kk	1 454,59 euroa/kk (kun ET on v. 2010 tai sen jälkeen, muutoin 0 euroa)

* Laki Valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta 644/2003.

Liite 5 Vahvistettu elinaikakerroin (EAK) ja arviolaskennassa käytettävät arviot

Elinaikakerroimen määrätymisvuosi (62-v.)	Syntymävuosi	Elinaikakerroin	Elinajanodote 62-v.	
Toteutuneet elinaikakerroimet	2009	1947	1,00000	21,7
	2010	1948	0,99170	21,8
	2011	1949	0,98689	22,0
	2012	1950	0,98351	22,0
	2013	1951	0,97914	22,2
	2014	1952	0,97552	22,3
	2015	1953	0,97200	22,4
	2016	1954	0,96800	22,7
	2017	1955	0,96344	22,9
Ennusteet	2018	1956	0,957	23,0
	2019	1957	0,951	23,2
	2020	1958	0,946	23,3
	2021	1959	0,940	23,5
	2022	1960	0,935	23,6
	2023	1961	0,930	23,8
	2024	1962	0,925	23,9
	2025	1963	0,920	24,0
	2026	1964	0,915	24,2
	2027	1965	0,915	24,3
	2028	1966	0,912	24,5
	2029	1967	0,910	24,6
	2030	1968	0,909	24,7
	2031	1969	0,907	24,9
	2032	1970	0,905	25,0
	2033	1971	0,902	25,2
	2034	1972	0,900	25,3
	2035	1973	0,900	25,4
	2036	1974	0,898	25,5
	2037	1975	0,896	25,7
	2038	1976	0,895	25,8
	2039	1977	0,893	25,9
	2040	1978	0,891	26,0
	2041	1979	0,889	26,2
	2042	1980	0,888	26,3
	2043	1981	0,886	26,4
	2044	1982	0,884	26,5
	2045	1983	0,883	26,7
	2046	1984	0,881	26,8
	2047	1985	0,880	26,9
	2048	1986	0,879	27,0
	2049	1987	0,878	27,1
	2050	1988	0,876	27,2
	2051	1989	0,875	27,3
	2052	1990	0,874	27,4
	2053	1991	0,873	27,5
	2054	1992	0,872	27,7
	2055	1993	0,871	27,8
	2056	1994	0,870	27,9
	2057	1995	0,867	28,0
	2058	1996	0,866	28,1
	2059	1997	0,866	28,2
	2060	1998	0,865	28,3
	2061	1999	0,864	28,4

Liite 6 YEL:n, MYEL:n ja TyEL:n vakuuttamisen rajat

Vuosi (41,89)	Indeksitaso/ Palkkakerroin	YEL	MYEL	TyEL**
1966	142			
1967	152			
1968	165			
1969	182			
1970	197	42,00	84,09	
1971	216	46,05	92,20	
1972	247	52,66	105,44	
1973	274	58,42	116,96	
1974	315	67,16	134,46	
1975	383	81,65	163,49	
1976	462	98,50	197,22	
1977	524	111,72	223,68	
1978	573	122,16	244,60	
1979	608	129,62	259,54	
1980	665	141,78	283,87	
1981	745	158,83	318,02	
1982	836	178,23	356,87	
1983	915	195,07	390,59	
1984	1006	214,47	429,43	
1985	1088	231,96	464,44	
1986	1165	248,37	497,31	
1987	1225	261,17	522,92	
1988	1291	275,24	551,09	
1989	1387	295,70	590,07	
1990	1481	315,74	632,20	
1991	1595	340,05	680,86	
1992	1682	358,60	718,00	
1993	1688	359,88	720,56	
1994	1688	359,88	2 159,25	
1995	1712	364,99	2 189,95	
1996	1760	375,23	2 251,35	
1997	1791	381,83	2 291,00	
1998	1825	389,08	2 334,50	
1999	1868	398,25	2 389,50	
2000	1903	405,71	2 434,27	
2001	1981	5 068,09*	2 534,05	
2002	2054	5 255,93	2 627,96	
2003	2103	5 381,31	2 690,66	
2004	2151	5 504,14	2 752,07	
2005	1,028	5 658,26	2 829,13	
2006	1,063	5 850,92	2 925,46	
2007	1,100	6 054,55	3 027,28	46,08
2008	1,124	6 186,65	3 093,33	47,08
2009	1,192	6 560,93	3 280,47	49,93
2010	1,231	6 775,59	3 387,80	51,57
2011	1,253	6 896,68	3 448,35	52,49
2012	1,291	7 105,84	3 552,94	54,08
2013	1,327	7 303,99	3 652,02	55,59
2014	1,350	7 430,59	3 715,29	56,55
2015	1,363	7 502,14	3 751,07	57,10
2016	1,373	7 557,18	3 778,59	57,51
2017	1,389	7 645,25	3 822,63	58,19

Vuoteen 2002 asti käytettiin markkoja. Eurorajat on saatu muuntamalla markat kyseisinä vuosina euroiksi. Vuodesta 2002 alkaen lain rajamääriä sovellettiin euroina lain tasosta indeksillä tarkistettuna. Vuodesta 2004 alkaen rajamäärät on kirjattu lakiin euroina.

* Rajamäärä muuttui vuositasoiseksi.

** TyEL:n raja on kuukausitasoinen.

Liite 7B Työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuorituskertoimet

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
17	26,77	26,78	26,79	26,81	26,82	26,83	26,84	26,85	26,86	26,88	26,89	26,90
18	26,91	26,92	26,94	26,95	26,96	26,97	26,99	27,00	27,01	27,02	27,04	27,05
19	27,06	27,07	27,08	27,09	27,10	27,11	27,12	27,13	27,14	27,15	27,16	27,17
20	27,18	27,19	27,20	27,21	27,21	27,22	27,23	27,24	27,25	27,26	27,26	27,27
21	27,28	27,29	27,30	27,31	27,32	27,33	27,34	27,35	27,36	27,37	27,38	27,39
22	27,40	27,41	27,41	27,42	27,42	27,43	27,44	27,44	27,45	27,45	27,46	27,46
23	27,47	27,48	27,48	27,49	27,49	27,50	27,51	27,51	27,52	27,52	27,53	27,53
24	27,54	27,55	27,55	27,56	27,57	27,57	27,58	27,59	27,59	27,60	27,61	27,61
25	27,62	27,62	27,63	27,63	27,64	27,64	27,65	27,65	27,65	27,66	27,66	27,67
26	27,67	27,67	27,68	27,68	27,68	27,68	27,69	27,69	27,69	27,69	27,70	27,70
27	27,70	27,70	27,71	27,71	27,72	27,72	27,73	27,73	27,73	27,74	27,74	27,75
28	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75
29	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75
30	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,76	27,76	27,76	27,76	27,76	27,76
31	27,76	27,76	27,76	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,74	27,74	27,74	27,73
32	27,73	27,73	27,72	27,72	27,71	27,71	27,71	27,70	27,70	27,69	27,69	27,68
33	27,68	27,68	27,68	27,68	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67	27,66	27,66
34	27,66	27,65	27,65	27,64	27,63	27,63	27,62	27,61	27,61	27,60	27,59	27,59
35	27,58	27,57	27,57	27,56	27,55	27,55	27,54	27,53	27,53	27,52	27,51	27,51
36	27,50	27,49	27,49	27,48	27,48	27,47	27,47	27,46	27,45	27,45	27,44	27,44
37	27,43	27,42	27,41	27,40	27,39	27,38	27,38	27,37	27,36	27,35	27,34	27,33
38	27,32	27,31	27,30	27,29	27,28	27,27	27,26	27,24	27,23	27,22	27,21	27,20
39	27,19	27,18	27,17	27,16	27,15	27,14	27,14	27,13	27,12	27,11	27,10	27,09
40	27,08	27,07	27,06	27,04	27,03	27,02	27,01	26,99	26,98	26,97	26,96	26,94
41	26,93	26,91	26,90	26,88	26,87	26,85	26,84	26,82	26,80	26,79	26,77	26,76
42	26,74	26,73	26,72	26,70	26,69	26,68	26,67	26,65	26,64	26,63	26,62	26,60
43	26,59	26,58	26,56	26,55	26,53	26,52	26,50	26,49	26,47	26,46	26,44	26,43
44	26,41	26,39	26,37	26,35	26,33	26,31	26,30	26,28	26,26	26,24	26,22	26,20
45	26,18	26,16	26,15	26,13	26,11	26,10	26,08	26,06	26,05	26,03	26,01	26,00
46	25,98	25,96	25,94	25,92	25,90	25,88	25,86	25,83	25,81	25,79	25,77	25,75
47	25,73	25,71	25,68	25,66	25,64	25,61	25,59	25,57	25,54	25,52	25,50	25,47
48	25,45	25,43	25,41	25,39	25,37	25,35	25,33	25,31	25,29	25,27	25,25	25,23
49	25,21	25,18	25,16	25,13	25,11	25,08	25,06	25,03	25,00	24,98	24,95	24,93
50	24,90	24,87	24,85	24,82	24,79	24,76	24,74	24,71	24,68	24,65	24,63	24,60
51	24,57	24,55	24,52	24,50	24,47	24,45	24,42	24,40	24,37	24,35	24,32	24,30
52	24,27	24,24	24,21	24,18	24,15	24,12	24,09	24,06	24,03	24,00	23,97	23,94
53	23,91	23,88	23,85	23,82	23,78	23,75	23,72	23,69	23,66	23,63	23,59	23,56
54	23,53	23,50	23,47	23,44	23,41	23,38	23,36	23,33	23,30	23,27	23,24	23,21
55	23,18	23,15	23,11	23,08	23,04	23,01	22,97	22,94	22,90	22,87	22,83	22,80
56	22,76	22,72	22,69	22,65	22,61	22,58	22,54	22,50	22,47	22,43	22,39	22,36
57	22,32	22,29	22,25	22,22	22,18	22,15	22,12	22,08	22,05	22,01	21,98	21,94
58	21,91	21,87	21,83	21,79	21,75	21,71	21,67	21,63	21,59	21,55	21,51	21,47
59	21,43	21,39	21,35	21,31	21,27	21,23	21,19	21,14	21,10	21,06	21,02	20,98
60	20,94	20,90	20,87	20,83	20,79	20,75	20,72	20,68	20,64	20,60	20,57	20,53
61	20,49	20,44	20,40	20,35	20,31	20,26	20,22	20,17	20,12	20,08	20,03	19,99
62	19,94	19,89	19,85	19,80	19,76	19,71	19,67	19,62	19,57	19,53	19,48	19,44
63	19,39	19,35	19,30	19,26	19,22	19,17	19,13	19,09	19,04	19,00	18,96	18,91
64	18,87	18,82	18,77	18,72	18,67	18,62	18,57	18,52	18,47	18,42	18,37	18,32

**Liite 7C Kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen kertasuoritus-
kertoimet**

Kesto	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
0 v	0,00	0,08	0,16	0,25	0,33	0,41	0,49	0,57	0,65	0,74	0,82	0,90
1 v	0,98	1,06	1,14	1,22	1,29	1,37	1,45	1,53	1,61	1,69	1,76	1,84
2 v	1,92	2,00	2,07	2,15	2,22	2,30	2,37	2,45	2,52	2,60	2,67	2,75
3 v	2,82	2,89	2,96	3,04	3,11	3,18	3,25	3,32	3,39	3,47	3,54	3,61
4 v	3,68	3,75	3,82	3,89	3,96	4,03	4,10	4,16	4,23	4,30	4,37	4,44
5 v	4,51	4,58	4,64	4,71	4,77	4,84	4,91	4,97	5,04	5,10	5,17	5,23
6 v	5,30	5,36	5,43	5,49	5,55	5,62	5,68	5,74	5,81	5,87	5,93	6,00
7 v	6,06	6,12	6,18	6,25	6,31	6,37	6,43	6,49	6,55	6,62	6,68	6,74
8 v	6,80	6,86	6,92	6,98	7,03	7,09	7,15	7,21	7,27	7,33	7,38	7,44
9 v	7,50	7,56	7,61	7,67	7,72	7,78	7,84	7,89	7,95	8,00	8,06	8,11
10 v	8,17	8,22	8,28	8,33	8,39	8,44	8,49	8,55	8,60	8,66	8,71	8,76

Liite 7D Lapseneläkkeen kertasuorituskertoimet

a) Eläkkeen pääteikä 18 vuotta

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
0	15,14	15,08	15,02	14,96	14,90	14,84	14,79	14,73	14,67	14,61	14,55	14,49
1	14,43	14,37	14,31	14,25	14,19	14,13	14,07	14,01	13,95	13,89	13,83	13,77
2	13,71	13,65	13,59	13,53	13,47	13,41	13,35	13,28	13,22	13,16	13,10	13,04
3	12,98	12,92	12,86	12,79	12,73	12,67	12,61	12,54	12,48	12,42	12,36	12,29
4	12,23	12,17	12,10	12,04	11,97	11,91	11,85	11,78	11,72	11,65	11,59	11,52
5	11,46	11,40	11,33	11,27	11,20	11,14	11,07	11,01	10,94	10,88	10,81	10,75
6	10,68	10,61	10,55	10,48	10,41	10,35	10,28	10,21	10,15	10,08	10,01	9,95
7	9,88	9,81	9,75	9,68	9,61	9,54	9,48	9,41	9,34	9,27	9,21	9,14
8	9,07	9,00	8,93	8,86	8,79	8,72	8,66	8,59	8,52	8,45	8,38	8,31
9	8,24	8,17	8,10	8,03	7,96	7,89	7,82	7,75	7,68	7,61	7,54	7,47
10	7,40	7,33	7,26	7,19	7,11	7,04	6,97	6,90	6,83	6,76	6,68	6,61
11	6,54	6,47	6,39	6,32	6,25	6,17	6,10	6,03	5,95	5,88	5,81	5,73
12	5,66	5,59	5,51	5,44	5,36	5,29	5,21	5,14	5,06	4,99	4,91	4,84
13	4,76	4,68	4,61	4,53	4,46	4,38	4,31	4,23	4,15	4,08	4,00	3,93
14	3,85	3,77	3,69	3,62	3,54	3,46	3,38	3,30	3,22	3,15	3,07	2,99
15	2,91	2,83	2,75	2,67	2,59	2,51	2,44	2,36	2,28	2,20	2,12	2,04
16	1,96	1,88	1,80	1,72	1,64	1,56	1,48	1,39	1,31	1,23	1,15	1,07
17	0,99	0,91	0,83	0,74	0,66	0,58	0,50	0,41	0,33	0,25	0,17	0,08

b) Eläkkeen pääteikä 21 vuotta

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
0	17,18	17,12	17,07	17,01	16,96	16,90	16,85	16,79	16,73	16,68	16,62	16,57
1	16,51	16,45	16,40	16,34	16,28	16,23	16,17	16,11	16,06	16,00	15,94	15,89
2	15,83	15,77	15,72	15,66	15,60	15,54	15,49	15,43	15,37	15,31	15,26	15,20
3	15,14	15,08	15,02	14,96	14,90	14,84	14,79	14,73	14,67	14,61	14,55	14,49
4	14,43	14,37	14,31	14,25	14,19	14,13	14,07	14,01	13,95	13,89	13,83	13,77
5	13,71	13,65	13,59	13,53	13,47	13,41	13,35	13,28	13,22	13,16	13,10	13,04
6	12,98	12,92	12,86	12,79	12,73	12,67	12,61	12,54	12,48	12,42	12,36	12,29
7	12,23	12,17	12,10	12,04	11,97	11,91	11,85	11,78	11,72	11,65	11,59	11,52
8	11,46	11,40	11,33	11,27	11,20	11,14	11,07	11,01	10,94	10,88	10,81	10,75
9	10,68	10,61	10,55	10,48	10,41	10,35	10,28	10,21	10,15	10,08	10,01	9,95
10	9,88	9,81	9,75	9,68	9,61	9,54	9,48	9,41	9,34	9,27	9,21	9,14
11	9,07	9,00	8,93	8,86	8,79	8,72	8,66	8,59	8,52	8,45	8,38	8,31
12	8,24	8,17	8,10	8,03	7,96	7,89	7,82	7,75	7,68	7,61	7,54	7,47
13	7,40	7,33	7,26	7,19	7,11	7,04	6,97	6,90	6,83	6,76	6,68	6,61
14	6,54	6,47	6,39	6,32	6,25	6,17	6,10	6,03	5,95	5,88	5,81	5,73
15	5,66	5,59	5,51	5,44	5,36	5,29	5,21	5,14	5,06	4,99	4,91	4,84
16	4,76	4,68	4,61	4,53	4,46	4,38	4,31	4,23	4,15	4,08	4,00	3,93
17	3,85	3,77	3,69	3,62	3,54	3,46	3,38	3,30	3,22	3,15	3,07	2,99
18	2,91	2,83	2,75	2,67	2,59	2,51	2,44	2,36	2,28	2,20	2,12	2,04
19	1,96	1,88	1,80	1,72	1,64	1,56	1,48	1,39	1,31	1,23	1,15	1,07
20	0,99	0,91	0,83	0,74	0,66	0,58	0,50	0,41	0,33	0,25	0,17	0,08

c) Eläkkeen pääteikä 24 vuotta

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
0	19,10	19,05	19,00	18,94	18,89	18,84	18,79	18,73	18,68	18,63	18,58	18,52
1	18,47	18,42	18,36	18,31	18,26	18,20	18,15	18,10	18,04	17,99	17,94	17,88
2	17,83	17,78	17,72	17,67	17,61	17,56	17,51	17,45	17,40	17,34	17,29	17,23
3	17,18	17,12	17,07	17,01	16,96	16,90	16,85	16,79	16,73	16,68	16,62	16,57
4	16,51	16,45	16,40	16,34	16,28	16,23	16,17	16,11	16,06	16,00	15,94	15,89
5	15,83	15,77	15,72	15,66	15,60	15,54	15,49	15,43	15,37	15,31	15,26	15,20
6	15,14	15,08	15,02	14,96	14,90	14,84	14,79	14,73	14,67	14,61	14,55	14,49
7	14,43	14,37	14,31	14,25	14,19	14,13	14,07	14,01	13,95	13,89	13,83	13,77
8	13,71	13,65	13,59	13,53	13,47	13,41	13,35	13,28	13,22	13,16	13,10	13,04
9	12,98	12,92	12,86	12,79	12,73	12,67	12,61	12,54	12,48	12,42	12,36	12,29
10	12,23	12,17	12,10	12,04	11,97	11,91	11,85	11,78	11,72	11,65	11,59	11,52
11	11,46	11,40	11,33	11,27	11,20	11,14	11,07	11,01	10,94	10,88	10,81	10,75
12	10,68	10,61	10,55	10,48	10,41	10,35	10,28	10,21	10,15	10,08	10,01	9,95
13	9,88	9,81	9,75	9,68	9,61	9,54	9,48	9,41	9,34	9,27	9,21	9,14
14	9,07	9,00	8,93	8,86	8,79	8,72	8,66	8,59	8,52	8,45	8,38	8,31
15	8,24	8,17	8,10	8,03	7,96	7,89	7,82	7,75	7,68	7,61	7,54	7,47
16	7,40	7,33	7,26	7,19	7,11	7,04	6,97	6,90	6,83	6,76	6,68	6,61
17	6,54	6,47	6,39	6,32	6,25	6,17	6,10	6,03	5,95	5,88	5,81	5,73
18	5,66	5,59	5,51	5,44	5,36	5,29	5,21	5,14	5,06	4,99	4,91	4,84
19	4,76	4,68	4,61	4,53	4,46	4,38	4,31	4,23	4,15	4,08	4,00	3,93
20	3,85	3,77	3,69	3,62	3,54	3,46	3,38	3,30	3,22	3,15	3,07	2,99
21	2,91	2,83	2,75	2,67	2,59	2,51	2,44	2,36	2,28	2,20	2,12	2,04
22	1,96	1,88	1,80	1,72	1,64	1,56	1,48	1,39	1,31	1,23	1,15	1,07
23	0,99	0,91	0,83	0,74	0,66	0,58	0,50	0,41	0,33	0,25	0,17	0,08

Liite 8 Ansaintarajat eläkkeellä ollessa

Eläkemuoto	Ansioraja
Vanhuuseläke	Ei rajoituksia.
Osittainen varhennettu vanhuuseläke	Ei rajoituksia.
Täysi työkyvyttömyyseläke	<p>Enintään 737,45 euroa tai 40 prosenttia keskikuukausiansiosta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta (tai vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkepalkasta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta).</p> <p>Jos työansiot ovat yli 737,45 euroa tai 60 prosenttia em. ansioista väh. kolme kuukautta, eläke jätetään lepäämään. Eläkkeen lepäämisen aikana henkilö voi ansaita työansioita ilman ansaintarajoja.</p>
Osatyökyvyttömyyseläke	<p>Enintään 737,45 euroa tai 60 prosenttia keskikuukausiansiosta (tai vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkepalkasta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta).</p> <p>Jos rajat ylittyvät väh. kolme kuukautta, eläke jätetään lepäämään. Eläkkeen lepäämisen aikana henkilö voi ansaita työansioita ilman ansaintarajoja.</p>
Osa-aikaeläke	<p>Työntekijän osa-aikatyön työansion on oltava vähintään 35 prosenttia ja enintään 70 prosenttia vakiintuneesta ansiosta. Ansiorajat ovat ehdottomat, eikä niitä saa ylittää tai alittaa.</p> <p>Jos yrittäjä lopettaa yrittäjätoiminnan kokonaan, hänellä on oltava jonkun muun työeläkelain mukaan vakuutettu osa-aikatyö. Yrittäjä voi halutessaan työskennellä usean työeläkelain mukaan vakuutetussa työssä. Kaikkien osa-aikaeläkkeen rinnalla tehtyjen töiden työeläkevakuutetun ansion on oltava vähintään 35 prosenttia ja enintään 70 prosenttia vakiintuneesta ansiosta. Jos yrittäjä puolittaa työtulon, puolitetun työtulon tulee yhdessä muiden osa-aikatyön ansioiden kanssa olla 35–70 prosenttia vakiintuneesta ansiosta.</p>
Työuraeläke	<p>Työuraeläkkeen maksaminen keskeytetään ja työuraeläke jätetään lepäämään, jos työuraeläkkeensäaja on ansiotyössä ja ansiotyöstä saadut ansiot ylittävät 737,45 euroa kuukaudessa vähintään 3 kuukauden ajan.</p> <p>Työuraeläkkeen lepäämisen aikana henkilö voi ansaita työansioita ilman ansaintarajoja.</p>

LISÄTIETOA

Työeläkelakipalvelussa julkaistut eläkkeen määräytymiseen liittyvät ohjeistot 1.1.2017 alkaen

Eläke työstä
Eläke palkattomilta ajoilta
Eläke tulevalta ajalta
Eläke päättyneen eläkkeen ajalta
Indeksiturva
Elinaikakerroin
Ensisijaisten etuuksien vähentäminen ja yhteensovitus
Kertakorotus
Kelan tarvitsema työeläkkeen määrä
Työeläkekuntoutus
Työkyvyttömyyseläke
Työuraeläke
Vanhuuseläke
Osittainen varhennettu vanhuuseläke
Perhe-eläke
Yksityisten alojen rekisteröity lisäeläketurva
Etuuden maksaminen ja takaisin perintä
Ansiotyö ja siihen sovellettava eläkelaki
Työntekijän vakuuttaminen
Yrittäjän vakuuttaminen
EU-eläke

Muita teoksia

Toimeentuloturva (FINVA 2017)
Työeläke (FINVA 2017)
Työeläkelainsäädäntö 2017 (ETK)
Työeläkkeen laskentaopas

- Julkaistu kirjana vuosina 1994, 1996, 1998, 2000, 2002, 2007, 2010 ja 2012 (ETK).
- Julkaistu sähköisenä julkaisuna vuosina 2005, 2006 ja 2009 (etk.fi).
- Työeläkelakipalvelun koosteena vuonna 2016 (tyoelakelakipalvelu.fi).

Yrittäjän työtulo 2015 (ETK)

ELÄKETURVAKESKUKSEN
KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeen laskentaopas 2017

Työeläkkeen laskentaopas on käsikirja, johon on koottu keskeiset työeläkkeen laskentasäännöt. Laskentaoppaassa käsitellään eläkelaskennan perusteita esimerkkien kera. Opas on tarkoitettu oppikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja käsikirjaksi eläkelaskennan perustietoja tarvitseville.

Vuoden 2017 opas käsittelee niiden eläkkeiden laskentasääntöjä, joiden eläketapahtuma on vuonna 2017 tai sen jälkeen. Teoksen liitteenä on laskennassa apuna käytettäviä vakioita, kertoimia ja rajamääriä (mm. TEL-indeksin pisteluvut vuodesta 1962 lähtien).

ELÄKETURVAKESKUKSEN KÄSIKIRJOJA

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Käsikirjoja-sarjassa julkaistaan oppaita ja hakuteoksia työeläketurvan toimeenpanoon ja asiantuntijoille.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN